

اسناد پشتیبان سند ملی و راهبردی تحول امنیت غذایی

هرم غذایی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وزارت جهاد کشاورزی

اسناد پشتیبان سند ملی و راهبردی تحول امنیت غذایی ۱۴۱۰-۱۴۰۱

غیرقابل استناد (ویرایش چهارم)

نویسندگان:

اسکندر زند، خداکرم جلالی، عباس کشاورز، علی کیانی راد، جهانفر دانشیان،
سعید صوفی زاده، ثریا قاسمی، مجتبی پالوج، مهدی خلج،
علی اکبر باغستانی، احمد زارع فیض آبادی، زهرا عبدالهی

عنوان و نام پدیدآور	اسناد پشتیبان سند ملی و راهبردی تحول امنیت غذایی ۱۴۱۰-۱۴۰۱: غیر قابل استناد (ویرایش چهارم)/ نویسندگان اسکندر زند... او دیگران؛ تهیه شده در
معاونت آموزش و ترویج کشاورزی، دفتر شبکه دانش و رسانه‌های ترویجی؛ [برای] شورای عالی انقلاب فرهنگی.	
مشخصات نشر :	تهران : سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی، معاونت آموزش و ترویج کشاورزی، نشر آموزش کشاورزی، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	۴۲۸ص: جدول؛ ۲۰×۲۰سم.
شابک	۹۷۸-۹۶۴-۵۲۰-۹۷۴-۰
وضعیت فهرست نویسی	فبیپا
یادداشت	نویسندگان اسکندر زند، خداکرم جلالی، عباس کشاورز، علی کیانی‌راد، جهانفر دانشیان، سعید صوفی‌زاده، ثریا قاسمی، مجتبی پالوج، مهدی خلیج، علی اکبر باغستانی، احمد زارع‌فیض‌آبادی، زهرا عبدالهی.
موضوع	امنیت غذایی -- ایران -- آینده‌نگری Food security -- Iran -- Forecasting امنیت غذایی -- ایران -- سیاست دولت Food security -- Iran -- Government policy مواد غذایی-- ایران -- تامین-- سیاست دولت Food supply-- Iran-- Government policy
مواد غذایی-- ایران -- تامین -- برنامه‌ریزی	Food supply-- Iran -- Planning
شناسه افزوده	زند، اسکندر، ۱۳۴۶-
شناسه افزوده	سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی، دفتر شبکه دانش و رسانه‌های ترویجی
شناسه افزوده	شورای عالی انقلاب فرهنگی
شناسه افزوده	سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی، معاونت آموزش و ترویج کشاورزی، نشر آموزش کشاورزی
رده بندی کنگره	۵۹۰.۱۶
رده بندی دیویی	۱۹۵۵/۳۳۸
شماره کتابشناسی ملی	۸۵۵۱۲۰۲:
اطلاعات رگورد کتابشناسی	فبیپا

ISBN: 978-964-520-974-0

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۵۲۰-۹۷۴-۰

عنوان: اسناد پشتیبان سند ملی و راهبردی تحول امنیت غذایی ۱۴۱۰-۱۴۰۱

نویسندگان: اسکندر زند، خداکرم جلالی، عباس کشاورز، علی کیانی راد، جهانفر دانشیان، سعید صوفی زاده، ثریا قاسمی، مجتبی پالوج، مهدی خلیج، علی اکبر باغستانی، احمد زارع فیض آبادی، زهرا عبدالهی

مدیر داخلی: ویدا همتی

تهیه شده در: معاونت آموزش و ترویج کشاورزی، دفتر شبکه دانش و رسانه‌های ترویجی

صفحه آرا: فتح‌اله بهرامی

ناشر: نشر آموزش کشاورزی

نوبت چاپ: اول، ۱۴۰۰

شمارگان: محدود

شماره ثبت در مرکز فن آوری اطلاعات و اطلاع رسانی کشاورزی ۷۶-۴۰۰ک به تاریخ ۱۴۰۰/۱۱/۳۰ است.

نشانی: تهران، خیابان آزادی، بین نواب و رودکی، پلاک ۲۰۵، معاونت آموزش و ترویج کشاورزی

تلفن: ۶۶۴۳۰۴۶۵ | تلفکس: ۶۶۴۳۰۴۶۴ | کد پستی: ۱۴۵۷۸۹۶۶۸۱

۷	 مقدمه
۱۳	 فراهمی غذا
۱۷	 حوزه فراهمی غذا
۱۷	 تولیدات داخلی و عوامل موثر بر آن
۱۷	 تولید پایدار محصولات مهم زراعی
۱۷	 سند تولید پایدار گندم
۱۹	 سند تولید پایدار برنج
۲۱	 سند تولید پایدار دانه های روغنی
۲۳	 سند تولید پایدار چغندر قند و نیشکر (شکر)
۲۵	 سند تولید پایدار سیب زمینی
۲۷	 سند تولید پایدار حبوبات
۲۹	 سند تولید پایدار پنبه
۳۱	 سند تولید پایدار گیاهان علوفه ای و سایر خوراک دام و طیور
۴۳	 سند تولید پایدار محصولات مهم باغی
۵۰	 سند تولید پایدار سبزی و صیفی (در فضای باز و گلخانه)
۵۶	 سند تولید و فراوری چای
۵۹	 سند تولید و فراوری گیاهان دارویی، معطر و ادویه ای
۶۵	 تولید پایدار محصولات مهم دام و طیور
۶۵	 سند تولید پایدار گوشت مرغ
۶۶	 سند تولید پایدار تخم مرغ
۷۲	 سند تولید پایدار گوشت قرمز
۷۷	 سند تولید پایدار شیر
۸۱	 سند تولید پایدار عسل و فراورده های جانبی
۸۵	 سند تولید پایدار محصولات مهم آبزیان
۹۲	 سند صنایع تکمیلی و تبدیلی
۹۸	 نهاده های مورد نیاز تولیدات زراعی، باغی، دامی و آبزیان

فهرست

الف - سند بذر و نشا محصولات مهم زراعی	۹۸
ب - سند بذر و نشا گیاهان علوفه ای	۱۰۷
ج - سند بذر گلخانه و نشای پیوندی	۱۱۲
سند نهال و اندام های تکثیری	۱۱۷
سند کود	۱۲۴
سند آفت کش	۱۳۴
سند واکسن و دارو	۱۴۱
سند مکمل غذای دام و طیور	۱۴۶
سند تخم چشم زده بچه ماهی و لارو آبزیان	۱۵۲
سند جوجه اجداد، دام مولد سبک و سنگین، تخم نوغان، ملکه زنبور عسل	۱۵۶
سند سرمایه گذاری در بخش کشاورزی	۱۶۰
سند حمایت از بخش کشاورزی	۱۶۵
سند مدیریت کلان تولید	۱۷۶
سند نظام های بهره برداری تولید	۱۷۹
سند منابع انسانی بخش	۱۸۷
سند نظام دانش و اطلاعات در بخش تولید	۱۹۳
سند بقایا، تلفات و ضایعات محصولات کشاورزی	۱۹۸
سند مکانیزاسیون	۲۰۴
سند تجارت محصولات کشاورزی	۲۱۱
سند ذخیره سازی محصولات کشاورزی	۲۱۸
سند کشت فراسرزمینی	۲۲۲
دسترسی به غذا	۲۲۶
سند دسترسی فیزیکی	۲۲۷
سند دسترسی اقتصادی	۲۳۱
مصرف و سلامت غذا	۲۳۹
سند الگوی مصرف	۲۴۰

فهرست

۲۴۶	 سند سوء تغذیه و مکمل یاری
۲۵۵	 سند سواد تغذیه
۲۶۲	 سند تنوع غذایی
۲۶۶	 سند آب آشامیدنی
۲۶۹	 سند سلامت غذا
۲۹۲	 ثبات و پایداری
۲۹۳	 سند اقلیم و حوادث غیر مترقبه
۲۹۷	 سند آب
۳۰۴	 سند خاک
۳۰۹	 سند منابع طبیعی
۳۱۸	 سند تنش‌های جمعیتی
۳۲۴	 سند توسعه روستایی و عشایری
۳۳۳	 سند زنجیره ارزش محصولات کشاورزی
۳۳۸	 سند اجتماعی فرهنگی
۳۴۰	 سند امنیت غذایی جهانی
۳۵۷	 سند امنیت غذایی کشورهای همسایه و منطقه
۴۰۲	 پیوست
۴۰۲	 شاخص‌های امنیت غذایی فائو

مقدمه

امنیت غذایی زیر بنای امنیت اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی کشور است و از ارکان حکمرانی خوب و عادلانه به شمار می‌رود، به‌طوری‌که از منظر ارزش‌های بنیادین به عنوان یکی از مهم‌ترین حقوق فرد و جامعه محسوب می‌شود. با این نگاه، حقوق نسل‌های آینده از طریق حفاظت از منابع پایه تولید و بهره‌برداری پایدار از این منابع مدنظر قرار می‌گیرد. باید توجه داشت که در طول تاریخ، ظهور و افول بسیاری از تمدن‌ها و سیطره آنها متکی بر تأمین غذا بوده است؛ امروزه نیز غذا همین کارکرد سیاسی امنیتی را در قالبی نوین برعهده دارد و نظم نوین جهانی و استیلای حاکمیتی از نقش غذا به‌عنوان بازیگری مهم در عرصه جهانی بهره می‌گیرد.

امنیت غذایی زمانی به دست می‌آید که همه مردم همواره به غذای کافی، سالم، مغذی و حلال دسترسی فیزیکی و اقتصادی داشته باشند و این غذا نیازهای فرد برای یک زندگی سالم و فعال را فراهم سازد. ارکان اصلی امنیت غذایی شامل زنجیره به هم پیوسته‌ای از «فراهمی غذا»، «دسترسی به غذا»، «سلامت و مصرف غذا» و «پایداری» است.

فراهمی غذا متأثر از سه عامل تولید، تجارت و ذخیره‌سازی است. تولید داخلی محصولات کشاورزی از کلیدی‌ترین اجزای امنیت غذایی است که برآیند مؤلفه‌هایی چون منابع پایه تولید (آب و خاک)، سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی، پشتیبانی و حمایت مؤثر از تولید، سرمایه انسانی ماهر، کمیت و کیفیت نهاده‌های تولید، نظام دانش، فناوری و اطلاعات، نظام مدیریت تولید و فرآوری محصولات کشاورزی و نگرش سیستمی به زنجیره ارزش است. از آنجا که کشاورزی در بستر کنونی جهان علاوه بر وظیفه مهم تأمین امنیت غذایی، مسئولیت حفاظت از منابع طبیعی و پایه را نیز برعهده دارد، تنها راه پاسخگویی به نیازهای غذایی جمعیت کشور

«دانش‌بنیان شدن کشاورزی» و استفاده از ظرفیت‌های عظیم و مغفول علم و فناوری در سطوح ملی و جهانی است. در رویکرد کشاورزی دانش‌بنیان، افزون بر استفاده صحیح از ظرفیت‌های کشاورزی، موضوع مهم حفاظت و بهره‌برداری پایدار از منابع طبیعی و پایه و تامین سلامت تولید در اولویت قرار دارد.

در موضوع دسترسی به غذا، دسترسی فیزیکی و دسترسی اقتصادی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. بهبود دسترسی به غذا تحت تأثیر عواملی چون ایجاد و توسعه انواع بازار، دسترسی تولیدکننده و مصرف‌کننده به بازار، قدرت خرید خانوار، میزان درآمد و اشتغال، تکمیل زنجیره‌های ارزش محصولات کشاورزی و پشتیبانی از اقشار آسیب‌پذیر است. در این مقوله نیز «دانش‌بنیان شدن فرایندها» بسیار حائز اهمیت می‌باشد و منجر به تسهیل دسترسی فیزیکی، کاهش تبعیض قیمتی، کاهش شکاف قیمتی بین تولیدکننده و مصرف‌کننده، افزایش درآمد تولیدکننده و قدرت خرید مصرف‌کننده، ارتقاء ارزش افزوده، کاهش ضایعات و حفظ کیفیت و سلامت محصولات می‌شود.

رکن سوم امنیت غذایی، مصرف غذاست که به الگوی مصرف و ویژگی‌های این الگو وابسته است. الگوی مصرف تأثیر به‌سزایی بر استفاده از منابع آب و خاک، بهای تمام‌شده سبد غذایی و ارتقای سلامت جامعه دارد. سایر عوامل اثرگذار بر این رکن شامل سلامت غذا، دانش غذا و تغذیه، سوءتغذیه، تنوع غذایی و کیفیت آب آشامیدنی است. قابل ذکر است که سلامت غذا در دو رکن فراهمی و دسترسی نیز بسیار حایز اهمیت است و موضوع غذای سالم باید «از مزرعه تا سفره» مدنظر باشد. «ارتقاء آگاهی و دانش مصرف‌کنندگان و دانش‌بنیان کردن الگوی مصرف» از محورهای اساسی این رکن امنیت غذایی است.

رکن چهارم امنیت غذایی «ثبات و پایداری» در سه رکن فراهمی، دسترسی و مصرف است که وجه مشترک آن دو تاب‌آوری می‌باشد. عوامل بی‌ثباتی و ناپایداری در رکن فراهمی غذا در کشور عمدتاً شامل سرمایه‌گذاری و حمایت ناکافی و غیره‌دفعند از تولید، بهره‌برداری غیراصولی و خارج از توان اکولوژیک منابع طبیعی (به ویژه آب و خاک)، تغییر اقلیم و پیامدهای ناشی از آن، بلایای طبیعی، مخاطرات بیولوژیک و تکانه‌های سیاسی است. عوامل بی‌ثباتی و ناپایداری در رکن دسترسی به غذا عمدتاً شامل نوسانات قیمتی، تغییرات مکرر سیاست‌های اقتصادی، تکانه‌های سیاسی و اجتماعی، کاهش قدرت خرید و ناپایداری منابع درآمدی و اشتغال است. عمده‌ترین عوامل بی‌ثباتی و ناپایداری در رکن مصرف غذا نیز نگرانی از کیفیت، سلامت و تقلبات محصولات غذایی و تبلیغات غیرواقعی در حوزه محصولات غذایی است. وظیفه حاکمیت غذایی ایجاب می‌کند کلیه شاخص‌های موثر در ثبات و پایداری ارکان امنیت غذایی به صورت دانش‌بنیان سنجش، پایش و ارزیابی نموده و نسبت به مهار عوامل ناپایداری اقدام نماید. اهمیت و جایگاه امنیت غذایی ایجاب می‌کند که سند ملی و راهبردی امنیت غذایی کشور منطبق با ارزش‌های بنیادین، رویکرد جامع‌نگر و دانش‌بنیان تدوین شود. از آنجا که شرایط محیطی نقش کلیدی در تأمین امنیت غذایی دارد، الگوبرداری از کشورهای دیگر بدون توجه به تفاوت‌ها و ویژگی‌های محیطی کشور منطقی نیست. بر این اساس و با بهره‌گیری از نگرش «جهانی اندیشیدن و منطقه‌ای عمل کردن» باید در تدوین سند ملی امنیت غذایی ایران ضمن بهره‌گیری از تجارب جهانی و پیکره دانشی موجود، توجه ویژه‌ای به «نگاه و دانش بومی و بومی‌سازی» داشت. از این رو، تدوین سند ملی امنیت غذایی کشور با رویکرد فوق و به‌ویژه در شرایط پرتنش دهه‌های اخیر، که مصادیق بارز آن همه‌گیری بیماری کووید ۱۹، بحران کمبود آب، گرمایش جهانی و

تغییرات اقلیمی و تضادهای سیاسی بین کشورهاست، امری ضروری و گریزناپذیر است. در این راستا، اتکا به توانمندی‌های داخلی و توجه ویژه به شرایط محیط طبیعی و سپهر فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی کشور حائز اهمیت است.

با توجه به نقش امنیت غذایی در تحکیم امنیت ملی و فقدان سندی جامع و کارآمد برای امنیت غذایی تدوین سند ملی و راهبردی امنیت غذایی مورد تاکید شورای عالی انقلاب فرهنگی و وزارت جهاد کشاورزی قرار گرفت. در این راستا و پس از بررسی‌های دقیق، جامع و آینده‌نگر و استفاده از تجربیات ملی و بین‌المللی و با مشارکت همه دستگاه‌های مرتبط و تشکل‌های غیر دولتی، اقدام به تهیه سند ملی امنیت غذایی شد. برای تهیه این سند، اسناد پشتیبان متعددی تهیه شد که این مجموعه یکی از آن اسناد است.

اسکندر زند

دبیر کمیسیون تهیه سند ملی امنیت غذایی

محمد رضا مخبر دزفولی

رئیس کمیسیون تهیه سند ملی امنیت غذایی

فراهمی غذا

اسامی مشارکت‌کنندگان در تهیه اسناد فراهمی غذا

ردیف	نام سند	نام مسئول	همکاران
۱	تولید پایدار محصولات مهم زراعی	مهندس عباس کشاورز	دکتر احمد زارع فیض آبادی ، دکتر ابولقاسم حسن‌پور اصطهباناتی، مهندس عبدالرحیم خسروی ، دکتر بهزاد فکاری سردهایی ، دکتر محمد مهدی فارسی علی آبادی، مهندس حسین اصغری و دکتر روجا کیان‌پور
۲	تولید پایدار محصولات مهم باغی	مهندس عباس کشاورز	دکتر احمد زارع فیض آبادی ، دکتر ابولقاسم حسن‌پور اصطهباناتی، مهندس عبدالرحیم خسروی ، دکتر بهزاد فکاری سردهایی، دکتر محمد مهدی فارسی علی آبادی، مهندس حسین اصغری و دکتر روجا کیان‌پور
۳	تولید پایدار سبزی و صیفی (در فضای باز و گلخانه)	مهندس عباس کشاورز	دکتر احمد زارع فیض آبادی ، دکتر ابولقاسم حسن‌پور اصطهباناتی، مهندس عبدالرحیم خسروی ، دکتر بهزاد فکاری سردهایی، دکتر محمد مهدی فارسی علی آبادی، مهندس حسین اصغری و دکتر روجا کیان‌پور
۴	تولید و فراوری چای	دکتر رضا آزادی	دکتر علی سراجی، دکتر کتابون شمشادی، دکتر علی اکبر باغستانی ، مهندس مریم اردستانی
۵	تولید و فراوری گیاهان دارویی، معطر و ادویه‌ای	دکتر محمدحسن عصاره	دکتر سیدجعفر سیداخلاقی و دکتر محسن حصارکی
۶	تولید پایدار محصولات مهم دام و طیور	مهندس عباس کشاورز	دکتر احمد زارع فیض آبادی ، دکتر ابولقاسم حسن‌پور اصطهباناتی، مهندس عبدالرحیم خسروی ، دکتر بهزاد فکاری سردهایی، دکتر محمد مهدی فارسی علی آبادی، مهندس فرهاد برازنده، دکتر فرهاد مشیرغفار، دکتر محراب فرجی، دکتر غلامرضا ملک‌نیا، مهندس امیر طاهری‌یگانه، مهندس فاطمه اصغری و دکتر روجا کیان‌پور

ردیف	نام سند	نام مسئول	ہمکاران
۷	تولید غسل و فراوردہ های جانبی	دکتر غلامحسین طهماسبی	
۸	تولید پایدار محصولات مهم آبزیان	مهندس عباس کشاورز	دکتر احمد زارع فیض آبادی، دکتر ابولقاسم حسن پور اصطهباناتی، مهندس عبدالرحیم خسروی، دکتر بهزاد فکاری سردهایی، دکتر محمد مهدی فارسی علی آبادی، دکتر عیسی گلشاهی و دکتر روجا کیان پور
۹	صنایع تکمیلی و تبدیلی	دکتر علی کیانی راد	دکتر قدیر رجب زاده، مهندس افتخارالسادات شجاع الدینی، مهندس لیلا اروجلو، دکتر علی اکبر باغستانی، دکتر کتایون شمشادی، منوچهر شاهمرادی فرد، مهندس مریم اردستانی، فرزانه نجفیان، دکتر ماندانا طوسی، دکتر فرزین علی ملابری، مهندس علی ہلالی، مهندس فردین حقانی، زہرا صفاری، اکرم عباسی، دکتر فاطمہ پاسبان، مهندس ہما الوندی، مهندس مرضیہ مرادی، مهندس محسن صفدری، مهندس حسین قاضی میرسعید، دکتر طاہر طاہریان، دکتر صدیف بیک زاده، مهندس مسیح حبیبی
۱۰	بذر و نشا محصولات مهم زراعی	مهندس صمد مبصر	دکتر مریم حسینی، دکتر سعید صادق زاده حمایتی، دکتر توحید نجفی میرک
۱۱	بذر و نشا گیاهان علوفہای	مهندس صمد مبصر	
۱۲	بذر گلخانہ و نشای پیوندی	مهندس موسوی	مهندس علی ہلالی
۱۳	نہال و اندام های تکثیری	مهندس موسوی	مهندس فردین حقانی، مهندس مریم اردستانی
۱۴	کود	دکتر ہادی اسدی رحمانی	دکتر محمد حسین داودی، مهندس علی کلائی
۱۵	آفت کش	دکتر مسعود لطیفیان	مهندس علی رضائی احمد آبادی، مهندس سید جواد نوروزیان، مهندس محمدرضا مدنی راد

ردیف	نام سند	نام مسئول	همکاران
۱۶	واکسن و دارو	دکتر مهدی خلیج	دکتر اشتری، دکتر خالد خداوردی، دکتر رضا فراهانی
۱۷	مکمل غذای دام و طیور	دکتر سید عبدالله حسینی	دکتر علیرضا آقاشاهی و دکتر امیرحسین علیزاده قمصری، دکتر خالد خداوردی، دکتر رضا فراهانی
۱۸	تخم چشم‌زده بچه ماهی و لارو آبزیان	دکتر حسینعلی عبدالحی	مهدی شکوری، دکتر مریم نفری، ناصر کرمی راد، هادی برادران طه‌وری، سمیه پاکروان، وحید معدنی، رضا بنادرخشان، علی محمد یاری، شقایق نوروزی، دکتر فرزین علی ملایری، فرزانه نجفیان
۱۹	جوجه اجداد، دام مولد سبک و سنگین، تخم نوغان، ملکه زنبور عسل		مختار علی عباسی، امیر طاهری یگانه، حسین اکبرپور شکتایی، هادی برازنده، محمدرضا راهی ماسوله، آرش حاجی حسینی، حسین مردی، عبدالمحمد صداقت فرد، وحید ایقانی، رضا گلی اسکارودی، علی جوانروح، فاطمه اصغری، دکتر فرزین علی ملایری
۲۰	سرمایه گذاری در بخش کشاورزی	دکتر علی کیانی‌راد	دکتر کوهسار خالدي، منوچهر شاهمرادی فرد، دکتر علی اکبر باغستانی، دکتر احسان رجبی
۲۱	حمایت از بخش کشاورزی	دکتر علی کیانی‌راد	دکتر علی اکبر باغستانی، دکتر ماندانا طوسی، منوچهر شاهمرادی فرد
۲۲	مدیریت کلان تولید	دکتر علی اکبر مویدی	دکتر سیدکریم موسوی، مهندس میترا معظمی، مهندس زینب الله مرادی، مهندس نشمیل افشارزاده
۲۳	نظام‌های بهره‌برداری تولید	دکتر نادر علیزاده و دکتر مجتبی بالوچ	مهندس حسین شیرزاد، مهندس خداکرم جلالی، علی کیانی‌راد، دکتر محمدرضا شاه‌پسند، دکتر محسن ابراهیم پور، محمد دشوار پسند، محمد عفتی، غلامرضا فروش تهران، محمدرضا بخشی، حسین اسماعیل نیا، علی اکبر باغستانی، شهره سلطانی
۲۴	منابع انسانی بخش	دکتر علی اکبر مویدی	دکتر سیدکریم موسوی، مهندس میترا معظمی، مهندس زینب الله مرادی، مهندس نشمیل افشارزاده

ردیف	نام سند	نام مسئول	همکاران
۲۵	نظام دانش و اطلاعات در بخش تولید		دکتر سید کریم موسوی، دکتر غلامرضا صالحی، دکتر حسن علیپور، دکتر حسین فرازمند
۲۶	بقایا، تلفات و ضایعات محصولات کشاورزی	دکتر هما بهمدی	دکتر عادل میرمجیدی هشتجین، دکتر حسین دهقانی سانجی، دکتر فرزاد گودرزی، دکتر ابوالفضل گلشن تفتی، دکتر سعید مهدوی، دکتر علی اکبر باغستانی، مهندس رمضانعلی ذبیحی افروزی و مهندس سید توحید صدرنژاد
۲۷	مکانیزاسیون	دکتر کامبیز عباسی	مهندس علی هلالی
۲۸	تجارت محصولات کشاورزی	دکتر علی کیانی راد	دکتر کتایون شمشادی، دکتر علی اکبر باغستانی، دکتر فاطمه پاسبان، دکتر ماندانا طوسی، دکتر فرزانه نجفیان، مهندس مریم اردستانی، منوچهر شاهمرادی فرد
۲۹	ذخیره سازی محصولات کشاورزی	دکتر علی کیانی راد	فرزانه عبادی، دکتر کتایون شمشادی، دکتر علی اکبر باغستانی
۳۰	کشت فراسرزمینی	مهندس شاطرزاده	

حوزه فراهمی غذا

تولیدات داخلی و عوامل موثر بر آن

تولید پایدار محصولات مهم زراعی

موضوع: سند تولید پایدار گندم

شماره سند: ۱

رئیس کارگروه: مهندس عباس کشاورز

اعضای کارگروه: دکتر احمد زارع فیض آبادی - دکتر ابولقاسم حسن پور اصطهباناتی -

مهندس عبدالرحیم خسروی - دکتر بهزاد فکاری سردهایی - دکتر محمد مهدی فارسی

علی آبادی و دکتر روجا کیان پور

شاخص	وضع موجود (میانگین ۹۵-۹۸)	وضعیت در سال ۱۴۱۰	درصد رشد سالانه
سطح برداشت آبی (هزار هکتار)	۲۰۱۴	۱۳۸۶	-۳/۱
سطح برداشت دیم (هزار هکتار)	۳۶۳۵	۴۰۰۰	۰/۸٪
کل سطح برداشت (هزار هکتار)	۵۶۴۹	۵۳۸۶	-۰/۴٪
تولید آبی (هزار تن)	۸۵۶۲	۷۹۷۱	-۰/۶٪
تولید دیم (هزار تن)	۴۹۴۰	۶۸۰۰	۲/۷٪
کل تولید (هزار تن)	۱۳۵۰۲	۱۴۷۷۱	۰/۸٪
عملکرد آبی (تن در هکتار)	۴	۶	۲/۵٪

شاخص	وضع موجود (میانگین ۹۵-۹۸)	وضعیت در سال ۱۴۱۰	درصد رشد سالانه
عملکرد دیم (تن در هکتار)	۱	۲	۱/۹٪
آب مورد نیاز (میلیون مترمکعب)	۹۷۵۹	۵۶۸۳	۴/۴٪
بهره‌وری آب گندم آبی (کیلوگرم در مترمکعب)	۱	۱	۴/۰٪
مصرف سرانه غذایی (گرم در روز)	۳۶۴	۳۴۲	- ۰/۵٪
مصرف سرانه کل (گرم در روز)	۴۵۲	۴۱۹	- ۰/۶٪
ضایعات (درصد)	۷	۵	- ۲/۲٪
سبوس‌گیری* (درصد)	۱۷	۱۳	- ۲/۵٪
بذر (درصد)	۹	۶	- ۲/۶٪
ضریب خودکفایی (درصد)	۱۰۰	۱۰۵	۰/۴٪
تقاضا (هزار تن)	۱۳۴۸۵	۱۴۱۳۱	۰/۴٪
صادرات (هزار تن)	۳۹۳	۶۴۰	۴/۲٪
واردات (هزار تن)	۵۲۵	۰	-

* ۲۵ درصد سبوس‌گیری کاهش و به ارد نانوائی اضافه می‌شود.

حوزه فراهمی غذا

تولیدات داخلی و عوامل موثر بر آن

تولید پایدار محصولات مهم زراعی

موضوع: سند تولید پایدار برنج

شماره سند: ۲

رئیس کارگروه: مهندس عباس کشاورز

اعضای کارگروه: دکتر احمد زارع فیض آبادی - دکتر ابولقاسم حسن پور اصطهباناتی -

مهندس عبدالرحیم خسروی - دکتر بهزاد فکاری سردهایی - دکتر محمد مهدی فارسی
علی آبادی و دکتر روجا کیانپور

شاخص	وضع موجود (میانگین ۹۵-۹۸)	وضعیت در سال ۱۴۱۰	درصد رشد سالانه
سطح برداشت آبی (هزار هکتار)	۶۲۳	۵۰۰	۱/۸٪ -
تولید شلتوک آبی (هزار تن)	۳۱۰۶	۳۴۰۰	۰/۸٪
عملکرد شلتوک (تن در هکتار)	۵	۷	۲/۶٪
آب مورد نیاز شلتوک (میلیون مترمکعب)	۷۴۷۶	۴۷۴۵	۳/۷٪ -
بهره‌وری آب شلتوک (کیلوگرم در مترمکعب)	۰/۴۲	۰/۷۲	۶/۴٪ -
مصرف سرانه غذایی برنج (گرم در روز)	۹۱/۴	۰	۱۰۰٪ -
مصرف سرانه کل برنج (گرم در روز)	۹۶/۱	۷۲/۸	۲/۳٪ -

شاخص	وضع موجود (میانگین ۹۵-۹۸)	وضعیت در سال ۱۴۱۰	درصد رشد سالانه
ضایعات برنج داخل (درصد)	۵	۳	۴/۲٪ -
مصرف بذر (کیلوگرم در هکتار)	۷۰	۶۰	۱/۳٪ -
ضریب خودکفایی (درصد)	۷۱	۹۰	۲٪
تقاضا (هزار تن)	۷۲۱/۴	۲۳۶۲/۴	۱/۲٪ -
صادرات برنج (هزار تن)	۱/۲	۰	۱۰۰٪ -
واردات برنج (هزار تن)	۱۳۵۷/۷	۲۴۷/۳	۱۳/۲٪ -

حوزه فراهمی غذا

تولیدات داخلی و عوامل موثر بر آن

تولید پایدار محصولات مهم زراعی

موضوع: سند تولید پایدار دانه‌های روغنی

شماره سند: ۳

رئیس کارگروه: مهندس عباس کشاورز

اعضای کارگروه: دکتر احمد زارع فیض آبادی - دکتر ابولقاسم حسن‌پور اصطهباناتی -

مهندس عبدالرحیم خسروی - دکتر بهزاد فکاری سردهایی - دکتر محمد مهدی فارسی

علی‌آبادی و دکتر روجا کیان‌پور

شاخص	وضع موجود (میانگین ۹۵-۹۸)	وضعیت در سال ۱۴۱۰	درصد رشد سالانه
کلزا (هزار تن)	۱۰۰	۴۲۳	٪ ۱۲/۸
سویا (هزار تن)	۱۶	۶۲	٪ ۱۲/۱
کنجد (هزار تن)	۱۵	۴۱	٪ ۸/۵
آفتابگردان (هزار تن)	۵	۵۱	٪ ۲۰/۴
گلرنک (هزار تن)	۳	۹۸	٪ ۳۳/۰
زیتون (هزار تن)	۴	۸	٪ ۵/۶
کاملینا (هزار تن)	-	-	-

شاخص	وضع موجود (میانگین ۹۵-۹۸)	وضعیت در سال ۱۴۱۰	درصد رشد سالانه
عرضه سرانه غذایی (گرم در روز)	۵۳,۲	۴۲,۰	۱/۹٪ -
ضریب خودکفایی (درصد)	۷,۲	۴۳,۴	۱۶/۱٪
تقاضای خوراکی (هزار تن)	۱۹۹۴	۱۵۷۵	۱/۹٪ -
صادرات (هزار تن)	۵۲	۵۲	۰
کل تقاضا (هزار تن)	۲۰۴۶	۱۶۲۷	۱/۹٪ -
کل تولید (هزار تن)	۱۴۴	۶۸۳	۱۳/۸٪
واردات (هزار تن)	۱۷۹۷	۹۸۲	۴/۹٪ -
بهره‌وری آب کلزا (کیلوگرم در مترمکعب)	۰/۳۴	۰/۵۷	۴/۳٪
بهره‌وری آب سویا (کیلوگرم در مترمکعب)	۰/۵۹	۰/۷۹	۲/۵٪
بهره‌وری آب کنجد (کیلوگرم در مترمکعب)	۰/۳۶	۰/۶۰	۴/۵٪
بهره‌وری آب آفتابگردان (کیلوگرم در مترمکعب)	۰/۴۲	۰/۷۸	۵/۳٪
بهره‌وری آب گلرنگ (کیلوگرم در مترمکعب)	۰/۲۸	۰/۵۸	۶/۵٪
بهره‌وری آب زیتون (کیلوگرم در مترمکعب)	۰/۱۷	۰/۴۰	۷/۴٪
آب مورد نیاز (میلیون مترمکعب)	۹۳۵	۲۰۲۱	۶/۶٪

حوزه فراهمی غذا

تولیدات داخلی و عوامل موثر بر آن

تولید پایدار محصولات مهم زراعی

موضوع: سند تولید پایدار چغندر قند و نیشکر (شکر)

شماره سند: ۴

رئیس کارگروه: مهندس عباس کشاورز

اعضای کارگروه: دکتر احمد زارع فیض آبادی - دکتر ابولقاسم حسن پور اصطهباناتی -

مهندس عبدالرحیم خسروی - دکتر بهزاد فکاری سردهایی - دکتر محمد مهدی فارسی

علی آبادی و دکتر روجا کیان پور

شاخص	وضع موجود (میانگین ۹۵-۹۸)	وضعیت در سال ۱۴۱۰	درصد رشد سالانه
سطح برداشت چغندر قند (هزار هکتار)	۱۱۶	۱۳۵	۱/۳٪
سطح برداشت نیشکر (هزار هکتار)	۸۵	۶۵	۲/۳٪ -
کل سطح برداشت (هزار هکتار)	۲۰۱	۲۰۰	۰
تولید از چغندر قند (هزار تن)	۸۲۳	۱۳۸۰	۴/۴٪
تولید از نیشکر (هزار تن)	۶۷۵	۴۹۹	۲/۵٪ -
کل تولید (هزار تن)	۱۴۹۸	۱۸۷۸	۱/۹٪
بهره‌وری آب نیشکر (کیلوگرم در مترمکعب)	۰/۲۵	۰/۴۵	۰/۵٪

شاخص	وضع موجود (میانگین ۹۵-۹۸)	وضعیت در سال ۱۴۱۰	درصد رشد سالانه
بهره‌وری آب چغندر قند بهاره (کیلوگرم در مترمکعب)	۰,۶۲	۱,۲۲	٪ ۵/۹
بهره‌وری آب چغندر قند پاییزه (کیلوگرم در مترمکعب)	۱	۲	٪ ۵/۷
آب مورد نیاز (میلیون مترمکعب)	۴۰۵۳	۱۹۰۲	٪ ۶/۱ -
مصرف سرانه غذایی (گرم در روز)	۷۷	۵۲	٪ ۳/۲ -
مصرف سرانه کل (گرم در روز)	۷۷	۵۲	٪ ۳/۲ -
ضریب خودکفایی (درصد)	۶۴	۱۰۷	٪ ۴/۴
تقاضا (هزار تن)	۲۳۵۳	۱۷۵۷	٪ ۲/۴ -
صادرات (هزار تن)	۱۳۲	۱۳۲	۰
واردات (هزار تن)	۹۸۷	۰	۰

حوزه فراهمی غذا

تولیدات داخلی و عوامل موثر بر آن

تولید پایدار محصولات مهم زراعی

موضوع: سند تولید پایدار سیب زمینی

شماره سند: ۵

رئیس کارگروه: مهندس عباس کشاورز

اعضای کارگروه: دکتر احمد زارع فیض آبادی - دکتر ابولقاسم حسن پور اصطهباناتی -

مهندس عبدالرحیم خسروی - دکتر بهزاد فکاری سردهایی - دکتر محمد مهدی فارسی

علی آبادی و دکتر روجا کیان پور

شاخص	وضع موجود (میانگین ۹۵-۹۸)	وضعیت در سال ۱۴۱۰	درصد رشد سالانه
سطح برداشت آبی (هزار هکتار)	۱۴۸/۹	۹۶	۳/۶٪ -
سطح برداشت دیم (هزار هکتار)	۰/۳	۰/۷	۶/۱٪
کل سطح برداشت (هزار هکتار)	۱۴۹/۲	۹۶/۷	۳/۵٪ -
تولید آبی (هزار تن)	۵/۰۹۴	۴/۵۱۳	۱٪ -
تولید دیم (هزار تن)	۴/۳	۱۱	۷/۷٪
کل تولید (هزار تن)	۵/۰۹۹	۴/۵۲۴	۱٪ -
عملکرد آبی (تن در هکتار)	۳۴/۲	۴۷	۲/۷٪

شاخص	وضع موجود (میانگین ۹۵-۹۸)	وضعیت در سال ۱۴۱۰	درصد رشد سالانه
عملکرد دیم (تن در هکتار)	۹/۴	۱۵	۴٪
آب مورد نیاز (میلیون مترمکعب)	۱/۷۸۹	۰/۷۶۸	۶/۸٪ -
بهره‌وری آب (کیلوگرم در مترمکعب)	۲/۸۵	۵/۸۸	۶/۲٪
مصرف سرانه غذایی (گرم در روز)	۲۶/۸	۳۴/۵	۰/۵٪ -
مصرف سرانه کل (گرم در روز)	۵۵/۶	۴۲/۴	۲/۲٪ -
ضایعات (درصد)	۲۰٪	۱۴٪	۲/۹٪ -
ضریب خودکفایی (درصد)	۱۰۹	۱۱۳	۳۱/۶٪
تقاضا (هزار تن)	۴/۶۷۲	۳/۹۲۴	۱/۴٪ -
صادرات (هزار تن)	۵۶۴	۶۰۰	۰/۵٪

حوزه فراهمی غذا

تولیدات داخلی و عوامل موثر بر آن

تولید پایدار محصولات مهم زراعی

موضوع: سند تولید پایدار حبوبات

شماره سند: ۶

رئیس کارگروه: مهندس عباس کشاورز

اعضای کارگروه: دکتر احمد زارع فیض آبادی - دکتر ابولقاسم حسن پور اصطهباناتی -

مهندس عبدالرحیم خسروی - دکتر بهزاد فکاری سردهایی - دکتر محمد مهدی فارسی

علی آبادی و دکتر روجا کیان پور

شاخص	وضع موجود (میانگین ۹۵-۹۸)	وضعیت در سال ۱۴۱۰	درصد رشد سالانه
سطح برداشت آبی (هزار هکتار)	۱۶۰/۸	۱۲۵	۲/۱٪ -
سطح برداشت دیم (هزار هکتار)	۶۶۶/۱	۹۲۴/۵	۲/۸٪
کل سطح برداشت (هزار هکتار)	۸۲۶/۸	۱۰۴۹/۵	۲٪
تولید آبی (هزار تن)	۳۴۵/۶	۴۰۴	۱/۳٪
تولید دیم (هزار تن)	۳۶۴/۶	۸۳۳/۱	۷/۱٪
کل تولید (هزار تن)	۷۱۰	۱۲۳۷/۱	۴/۷٪
عملکرد آبی (تن در هکتار)	۲/۱	۳/۲	۳/۵٪

شاخص	وضع موجود (میانگین ۹۵-۹۸)	وضعیت در سال ۱۴۱۰	درصد رشد سالانه
عملکرد دیم (تن در هکتار)	۰/۵	۰/۹	٪ ۴/۲
آب مورد نیاز (میلیون مترمکعب)	۲۶۸۰/۵	۱۳۷۷/۱	- ٪ ۵/۴
بهره‌وری آب (کیلوگرم در مترمکعب)	۰/۱	۰/۳	٪ ۷/۱
مصرف سرانه غذایی (گرم در روز)	۲۷/۷	۲۹/۶	٪ ۰/۶
مصرف سرانه کل (گرم در روز)	۳۰/۵	۳۳/۳	٪ ۰/۷
ضایعات (درصد)	۰/۱	۰	- ٪ ۲/۲
ضریب خودکفایی (درصد)	۷۵/۸	۱۱۰	٪ ۳/۱
تقاضا (هزار تن)	۹۳۶/۴	۱۱۲۵/۱	٪ ۱/۵
واردات (هزار تن)	۲۲۶/۴	۰	- ٪ ۱۰۰

حوزه فراهمی غذا

تولیدات داخلی و عوامل موثر بر آن

تولید پایدار محصولات مهم زراعی

موضوع: سند تولید پایدار پنبه

شماره سند: ۷

رئیس کارگروه: مهندس عباس کشاورز

اعضای کارگروه: دکتر احمد زارع فیض آبادی - دکتر ابولقاسم حسن پور اصطهباناتی -

مهندس عبدالرحیم خسروی - دکتر بهزاد فکاری سردهایی - دکتر محمد مهدی فارسی

علی آبادی و دکتر روجا کیانپور

شاخص	وضع موجود (میانگین ۹۵-۹۸)	وضعیت در سال ۱۴۱۰	درصد رشد سالانه
سطح برداشت آبی (هزار هکتار)	۸۵/۸	۸۹/۹	۰/۴٪
سطح برداشت دیم (هزار هکتار)	۲/۳	۵	۶/۷٪
کل سطح برداشت (هزار هکتار)	۸۸/۱	۹۴/۹	۰/۶٪
تولید آبی (هزار تن)	۲۲۳/۱	۳۵۰/۸	۳/۸٪
تولید دیم (هزار تن)	۲/۶	۹/۳	۱۱٪
کل تولید (هزار تن)	۲۲۵/۷	۳۶۰	۴٪
عملکرد آبی (تن در هکتار)	۲/۶	۳/۹	۳/۴٪

شاخص	وضع موجود (میانگین ۹۵-۹۸)	وضعیت در سال ۱۴۱۰	درصد رشد سالانه
عملکرد دیم (تن در هکتار)	۱/۲	۱/۹	۴٪
آب مورد نیاز (میلیون متر مکعب)	۹۴۴	۸۰۹/۴	۱/۳٪ -
بهره‌وری آب (کیلوگرم در متر کعب)	۰/۲	۰/۴	۵/۲٪
ضریب خودکفایی (درصد)	۶۰٪	۸۷٪	۳/۱٪
تقاضا (هزار تن)	۳۷۷/۵	۴۱۵/۳	۰/۸٪
واردات (هزار تن)	۷۳/۱	۱۸/۳	۱۰/۹٪ -

حوزه فراهمی غذا

تولیدات داخلی و عوامل موثر بر آن

تولید پایدار محصولات مهم زراعی

موضوع: سند تولید پایدار گیاهان علوفه‌ای و سایر خوراک دام و طیور

شماره سند: ۸

رئیس کارگروه: مهندس عباس کشاورز

اعضای کارگروه: دکتر احمد زارع فیض آبادی - دکتر ابولقاسم حسن‌پور اصطهباناتی -

مهندس عبدالرحیم خسروی - دکتر بهزاد فکاری سردهایی - دکتر محمد مهدی فارسی

علی‌آبادی و دکتر روجا کیان‌پور

شاخص	وضع موجود (میانگین ۹۸-۹۵)	وضعیت در سال ۱۴۱۰	درصد رشد سالانه
تولید کنجاله (هزار تن)	۳۹۲	۱۶۲۹	٪ ۱۲/۶
تولید ذرت دانه‌ای و معادل آن (هزار تن)	۱۴۲۱	۳۹۲۸	٪ ۸/۸
تولید جو دانه‌ای (هزار تن)	۳۳۲۹	۶۷۳۸	٪ ۶/۱
تولید سیوس (هزار تن)	۲۰۰۰	۲۳۰۰	٪ ۱/۲
جمع تولید (هزار تن)	۷۱۴۱	۱۴۵۹۵	٪ ۶/۱
تقاضا کنجاله (هزار تن)	۴۴۴۱	۴۲۵۰	- ٪ ۰/۳۷
تقاضا ذرت دانه‌ای و معادل آن (هزار تن)	۹۱۴۰	۹۲۰۰	- ٪ ۰/۰۵

شاخص	وضع موجود (میانگین ۹۸-۹۵)	وضعیت در سال ۱۴۱۰	درصد رشد سالانه
تقاضا جو دانه‌ای (هزار تن)	۶۲۰۰	۶۲۰۰	٪ ۰,۰۰
تقاضا سبوس گندم و برنج (هزار تن)	۲۰۰۰	۲۳۰۰	٪ ۱/۱۷
مجموع تقاضا (هزار تن)	۲۱۷۸۱	۲۱۹۵۰	٪ ۰/۰۶
واردات کنجاله (هزار تن)	۳۹۱۸	۲۴۱۲	- ٪ ۴
واردات ذرت دانه‌ای (هزار تن)	۹۰۱۱	۵۲۷۲	- ٪ ۴
واردات جو دانه‌ای (هزار تن)	۲۶۶۷	۰	- ٪ ۱۰۰
مجموع واردات (هزار تن)	۱۵۵۹۶	۷۶۸۴	- ٪ ۶
ضریب خودکفایی کنجاله (درصد)	٪ ۱۲	٪ ۴۳	٪ ۱۱
ضریب خودکفایی ذرت دانه‌ای و معادل (درصد)	٪ ۱۲	٪ ۴۳	٪ ۱۱
ضریب خودکفایی جو دانه‌ای (درصد)	٪ ۵۴	٪ ۱۰۹	٪ ۶
ضریب خودکفایی کنسانتره (درصد)	٪ ۳۳	٪ ۶۶	٪ ۶
تولید از کلزا (هزار تن)	۱۵۱	۶۱۵	٪ ۱۲/۴
تولید از سویا (هزار تن)	۷۴	۲۷۲	٪ ۱۱/۵
تولید از آفتابگردان (هزار تن)	۵/۳	۴۶	٪ ۱۹/۶
تولید از گلرنگ (هزار تن)	۳/۸	۶۶	٪ ۲۶/۸
جمع تولیدی زراعی (هزار تن)	۲۳۴	۹۹۹	٪ ۱۲/۹
تولید از بقایای پرورش ماهی (هزار تن)	۳	۳۰	٪ ۲۱/۲

شاخص	وضع موجود (میانگین ۹۸-۹۵)	وضعیت در سال ۱۴۱۰	درصد رشد سالانه
تولید از پودر پر (هزار تن)	۵	۲۰۰	٪ ۳۶
تولید از کود مرغ (هزار تن)	۵۰	۲۵۰	٪ ۱۴/۴
تولید با بهبود شاخص تغذیه (هزار تن)	۱۰۰	۱۵۰	٪ ۳/۴
جمع از ضایعات و بقایا (هزار تن)	۱۵۸	۶۳۰	٪ ۱۲/۲
کل تولید (هزار تن)	۳۹۲	۱۶۲۹	٪ ۱۲/۶
تقاضا (هزار تن)	۴۴۴۱	۴۲۵۰	- ٪ ۰/۴
واردات (هزار تن)	۳۹۱۸	۲۴۱۲	- ٪ ۴
ضریب خودکفایی (درصد)	۱۲	۴۳	٪ ۱۱/۵
سطح آبی ذرت علوفه ای (هزار هکتار)	۲۱۱	۱۶۱	- ٪ ۲/۲
سطح آبی یونجه و شبدر (هزار هکتار)	۶۳۲	۳۵۰	- ٪ ۴/۸
سطح آبی جو و تریتیکاله قصیل (هزار هکتار)	۱۵	۱۳۰	٪ ۱۹/۷
سطح آبی چغندر علوفه ای بهاره و پاییزه (هزار هکتار)	۳	۵۰	٪ ۲۶/۴
سطح دیم جو و تریتیکاله قصیل (هزار هکتار)	۱۰	۲۰۰	٪ ۲۸/۴
سطح دیم یونجه و شبدر (هزار هکتار)	۸۲	۱۱۲	٪ ۲/۶
سطح دیم لگومها (هزار هکتار)	۹۰	۵۰۰	٪ ۱۵/۴
جمع سطح (هزار هکتار)	۱۰۴۲	۱۵۰۳	٪ ۳/۱

شاخص	وضع موجود (میانگین ۹۸-۹۵)	وضعیت در سال ۱۴۱۰	درصد رشد سالانه
تولید آبی ذرت علوفه ای (هزار تن-وزن تر)	۱۱۴۷۸	۶۶۷۹	۴۱/۴٪ -
تولید آبی یونجه و شبدر (هزار هکتار-وزن خشک)	۶۴۴۸	۴۴۲۵	۳٪ -
تولید آبی جو و تریتیکاله قصیل (هزار تن-وزن تر)	۴۵۰	۵۲۰۰	۲۳٪
تولید آبی چغندر علوفه ای بهاره و پاییزه (هزار تن-وزن تر)	۱۷۵	۴۳۵۰	۳۱٪
تولید دیم جو و تریتیکاله قصیل (هزار تن-وزن تر)	۱۳۰	۳۶۰۰	۳۲٪
تولید دیم یونجه و شبدر (هزار تن-وزن خشک)	۴۱۲	۸۱۵	۶٪
تولید دیم لگوم‌ها (هزار تن-وزن خشک)	۱۸۰	۱۵۰۰	۱۹٪
جمع تولید (هزار تن)	۱۹۲۷۲	۲۶۵۶۹	۳٪
عملکرد آبی ذرت علوفه ای (تن در هکتار)	۵۴/۴	۴۱/۴	۲٪ -
عملکرد آبی یونجه و شبدر (تن در هکتار)	۱۰/۲	۱۲/۶	۲٪
عملکرد آبی جو و تریتیکاله قصیل (تن در هکتار)	۳۰	۴۰	۲٪
عملکرد آبی چغندر علوفه ای بهاره و پاییزه (تن در هکتار)	۵۸/۳	۸۷	۳٪
عملکرد دیم جو و تریتیکاله قصیل (تن در هکتار)	۱۳	۱۸	۳٪
عملکرد دیم یونجه و شبدر (تن در هکتار)	۵	۷/۳	۳٪
عملکرد دیم لگوم‌ها (تن در هکتار)	۲	۳	۳٪
آب مورد نیاز ذرت علوفه ای (مترمکعب در هکتار)	۲۱۱۲	۶۶۷,۹	۹٪ -

شاخص	وضع موجود (میانگین ۹۸-۹۵)	وضعیت در سال ۱۴۱۰	درصد رشد سالانه
آب مورد نیاز یونجه (مترمکعب در هکتار)	۸۸۸۷	۳۴۵۰	۸٪ -
آب مورد نیاز شبدر (مترمکعب در هکتار)	۲۵۴	۲۵۰	۰/۱٪ -
آب مورد نیاز جو و تریپیکاله قصیل (مترمکعب در هکتار)	۳۰۰۰	۲۷۰۰	۰/۱٪ -
آب مورد نیاز چغندر علوفه ای (مترمکعب در هکتار)	۱۸	۱۲۶	۱۸٪
بهره‌وری آب ذرت علوفه ای (کیلوگرم در مترمکعب)	۵/۴۴	۱۰	۵٪
بهره‌وری آب یونجه (کیلوگرم در مترمکعب)	۰/۶۹	۱/۱۳	۴٪
بهره‌وری آب شبدر (کیلوگرم در مترمکعب)	۱/۲۷	۲/۱۰	۴٪
بهره‌وری آب جو و تریپیکاله قصیل (کیلوگرم در مترمکعب)	۱۰	۱۴/۸۱	۳٪
بهره‌وری آب چغندر علوفه ای (کیلوگرم در مترمکعب)	۶/۶۷	۱۴/۲۹	۷٪

چالش‌های اساسی

- ◀ پایین بودن ضریب نفوذ دانش و فناوری، متوسط عملکرد و بهره‌وری آب و بالا بودن هزینه تولید محصولات
- ◀ نارسایی در زنجیره ارزش شامل نظام تامین بذر و نشاء و محدودیت ارقام مناسب و پرمحصول برای اقلیم‌های مختلف، توجه ناکافی به تحقیق، تولید و استفاده از ارقام هیبرید (به ویژه در برنج، کلزا و ...)، تامین به موقع کود و آفت‌کش‌های با کیفیت، سیستم‌های آبیاری، مکانیزاسیون، برداشت، حمل و نقل، انبار و نگهداری، صنایع تبدیلی و تکمیلی (سنتی، فرسوده بودن و توزیع نامناسب) و بسته‌بندی
- ◀ توجه ناکافی به کیفیت و سلامت در برخی محصولات و بالا بودن تلفات و ضایعات
- ◀ عدم اجرای الگوی بهینه کشت، نوسانات بالای قیمتی در بازار محصولات کشاورزی و پایین بودن قیمت‌های تضمینی برخی از محصولات و عدم تناسب زمان عرضه و تقاضا در برخی از محصولات در طول سال، مانند سیب‌زمینی و پیاز
- ◀ ناپایداری تولید داخل و وابستگی بالا در برخی از اقلام محصولات اساسی شامل روغن خوراکی (وابستگی ۹۲٪)، خوراک دام و طیور (ذرت، جو و کنجاله به ترتیب با وابستگی ۸۸٪، ۴۶٪ و ۹۱٪) و ناپایداری در خودکفایی محصولات مهمی مانند گندم، جو، برنج
- ◀ تاثیر نوسانات نرخ ارز بر قیمت محصولات وارداتی
- ◀ مداخله بیش از حد دولت و کم‌رنگ بودن نقش تشکله‌ها در تدارک، تامین و توزیع نهاده و محصول
- ◀ مداخله بیش از حد دولت در تامین و توزیع نهاده‌ها و محصولات زراعی و دامی
- ◀ پایین بودن کیفیت علوفه‌های سیلویی، متنوع نبودن مصرف گیاهان علوفه‌ای و تمرکز بر علوفه‌های خشبی آب‌بر مانند یونجه و ذرت، علوفه‌های کم کیفیت نظیر کاه و کلش و فقر مراتع
- ◀ تغییر اقلیم و مخاطرات ناشی از آن، کاهش حاصلخیزی خاک و کیفیت آب

راہبرد های رسیدن به وضع مطلوب

- ◀ افزایش ضریب نفوذ دانش و فناوری به منظور افزایش متوسط عملکرد، بهره‌وری آب و کاهش هزینه‌های تولید
- ◀ ایجاد و تکمیل زنجیره ارزش شامل نظام تامین بذر و نشاء و معرفی ارقام مناسب، جدید و پرمحصول برای اقلیم‌های مختلف، توجه ویژه به تحقیق، تولید و استفاده از ارقام هیبرید (به ویژه در برنج، کلزا و ...)، تامین به موقع کود و آفت‌کش با کیفیت، توسعه سیستم‌های نوین آبیاری، افزایش ضریب مکانیزاسیون، بهبود عملیات برداشت، توسعه ناوگان حمل و نقل و انبار و نگهداری، توسعه و جانمایی صنایع تبدیلی، تکمیلی، بسته‌بندی و نگهداری به منظور ارتقاء کیفیت و ایجاد ارزش افزوده و کاهش تلفات و ضایعات
- ◀ ارتقاء کیفیت، ماندگاری و سلامت محصولات
- ◀ طراحی و استقرار الگوی بهینه کشت، ثبات بخشی به بازار و تنظیم زمان و میزان عرضه با توجه تقاضا
- ◀ تعیین قیمت‌های تضمینی براساس هزینه واقعی تولید، سود متعارف، حفظ رابطه مبادله داخل و خارج بخش، نرخ رسمی تورم و هزینه تمام شده محصول مشابه وارداتی
- ◀ افزایش پایداری تولید و کاهش وابستگی در محصولات اساسی به ویژه برنج، شکر، روغن خوراکی و خوراک دام و طیور
- ◀ پایداری در خودکفایی گندم
- ◀ حمایت از تولیدات داخلی و تحقیقات در محصولات دارای وابستگی بالا
- ◀ تنوع بخشی در تولید گیاهان علوفه‌ای کم آب‌بر، ارتقاء کیفیت علوفه (در مراحل تولید،

برداشت، نگهداری و سیلو) و استفاده از سایر ظرفیت‌های علوفه‌ای (مانند بقایای نیشکر، نخل و پسماند صنایع تبدیلی و تکمیلی محصولات کشاورزی)

◀ استفاده از ظرفیت آب سبز در تولید محصولات مهم زراعی از جمله گیاهان علوفه‌ای و غنی‌سازی مراتع

◀ ایجاد و تقویت تشکلهای توانمند و کارآمد به منظور کاهش نقش تصدی‌گری دولت

برنامه‌های اجرایی

الف - گندم، برنج، دانه‌های روغنی (کلزا، سویا، گلرنگ، کنجد، آفتابگردان)، پنبه، چغندر قند و نیشکر (شکر)، سیب‌زمینی، حبوبات (نخود، لوبیا، عدس، باقلا و ...)

◀ برنامه خودکفایی پایدار گندم با تاکید بر ارتقاء دانش و فناوری، افزایش کیفیت، سلامت و ارزش‌افزایی در زنجیره ارزش (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان گندم با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، وزارت صمت، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، تشکلهای صنفی و تخصصی مرتبط)

◀ برنامه خودکفایی پایدار برنج با تاکید بر ارتقاء دانش و فناوری، افزایش کیفیت، سلامت و ارزش‌افزایی در زنجیره ارزش (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان برنج با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، وزارت صمت، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، تشکلهای صنفی و تخصصی مرتبط)

◀ برنامه خودکفایی ۷۰ درصدی روغن خوراکی با تاکید بر ارتقاء دانش و فناوری، افزایش کیفیت، سلامت و ارزش‌افزایی در زنجیره ارزش و حمایت از واردات دانه‌های روغنی به‌جای

واردات روغن (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان دانه‌های روغنی با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، وزارت صمت، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، تشکلهای صنفی و تخصصی مرتبط)

◀ برنامه خودکفایی پایدار شکر با تاکید بر ارتقاء دانش و فناوری، افزایش کیفیت، سلامت و ارزش‌افزایی در زنجیره ارزش (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان شکر با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، وزارت صمت، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، تشکلهای صنفی و تخصصی مرتبط)

◀ برنامه خودکفایی پایدار حبوبات با تاکید بر ارتقاء دانش و فناوری، افزایش کیفیت، سلامت و ارزش‌افزایی در زنجیره ارزش (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان حبوبات با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، وزارت صمت، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، تشکلهای صنفی و تخصصی مرتبط)

◀ برنامه تداوم خودکفایی سیب‌زمینی با تاکید بر ارتقاء دانش و فناوری، افزایش کیفیت، سلامت و ارزش‌افزایی در زنجیره ارزش و صادرات (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان سیب‌زمینی با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، وزارت صمت، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، تشکلهای صنفی و تخصصی مرتبط)

◀ برنامه توسعه نظام کشت نشایی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان محصولات مهم زراعی با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی و سازمان برنامه و بودجه، تشکلهای صنفی و تخصصی مرتبط)

ب- خوراک دام و طیور با منشاء گیاهی (خودکفایی پایدار علوفه حاصل از یونجه، ذرت

علوفه‌ای، سورگوم علوفه‌ای، شبدر، ارزن علوفه‌ای و سایر و خودکفایی ۷۰ درصدی در کنسانتره حاصل از ذرت، جو و کنجاله)

◀ برنامه خودکفایی پایدار منابع تامین علوفه (گیاهان علوفه‌ای، سایر منابع تولید علوفه شامل بقایا و ضایعات محصولات کشاورزی) با تاکید بر ارتقاء دانش و فناوری، کیفیت و تنوع بخشی به تولید و توسعه زیرساخت‌ها و فناوری‌های مورد نیاز برای علوفه (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان خوراک و دام و طیور با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، وزارت صمت، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و بخش غیردولتی، تشکل‌های صنفی و تخصصی مرتبط)

◀ برنامه غنی‌سازی مراتع با تاکید بر ارتقاء دانش و فناوری و توسعه زیرساخت‌های مورد نیاز (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان غنی‌سازی مراتع با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، وزارت صمت، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و بخش غیردولتی، تشکل‌های صنفی و تخصصی مرتبط)

◀ برنامه خودکفایی ۴۵ درصدی تولید ذرت دانه‌ای و معادل آن (سورگوم، ارزن و تریتیکاله) با تاکید بر ارتقاء دانش و فناوری، افزایش کیفیت، سلامت و ارزش‌افزایی در زنجیره ارزش آن (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان ذرت با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، وزارت صمت، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، تشکل‌های صنفی و تخصصی مرتبط)

◀ برنامه خودکفایی پایدار در تولید جو با تاکید بر ارتقاء دانش و فناوری، افزایش کیفیت، سلامت و ارزش‌افزایی در زنجیره ارزش آن (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان جو با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، وزارت صمت، وزارت بهداشت،

درمان و آموزش پزشکی، تشکلهای صنفی و تخصصی مرتبط)

◀ برنامه خودکفایی ۵۰ درصدی تولید کنجاله (سویا، کلزا، آفتابگردان، پنبه) با تاکید بر ارتقاء دانش و فناوری، افزایش کیفیت، سلامت و ارزش افزایی در زنجیره ارزش آن (با در نظر گرفتن شاخصها و مندرجات سند پشتیبان تولید دانه های روغنی با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، وزارت صمت، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، تشکلهای صنفی و تخصصی مرتبط)

◀ برنامه کمک به ارتقاء ضریب خود کفایی در محصولات زراعی و خوراک دام و طیور و توسعه زیر ساخت های مرتبط با استفاده از صرفه جویی ارزی حاصل از کاهش واردات این محصولات (با در نظر گرفتن شاخصها و مندرجات سند پشتیبان تجارت محصولات با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، وزارت صمت، تشکلهای صنفی و تخصصی مرتبط)

ویژگیهای دانشی سند (محتوای دانش بنیانی سند)^۱

۱- معرفی ارقام گیاهی با اهداف خاص:

- ◀ گندم با درصد پروتئین بالا، خاصیت نانوایی بالاتر و قدرت جذب بالای روی، آهن و منگنز
- ◀ تنوع بخشی در ارقام سیب زمینی برای تولید محصولات صنعتی و خوراکی
- ◀ استفاده از ارقام مناسب حبوبات از نظر کیفیت، رنگ و اندازه دانه

۲- ارتقاء فناوری و افزایش تنوع نان صنعتی

۳- بهبود کیفیت نان:

- ◀ غنی سازی گندم با عناصر ریزمغذی (روی، آهن و منگنز) و کاهش درصد سبوس گیری

۱- فهرست فناوریهای این سند کامل نیست و در ویرایش بعدی تکمیل خواهد شد.

◀ استفاده ۱۰ الی ۱۵ درصدی از کینوا و چاودار در تولید نان مورد مصرف افراد دیابتی و حساس به گلوتن

۴- روش‌های نوین به‌نژادی ارقام گیاهی، افزایش تنوع و مقاوم به تنش‌های زیستی و غیرزیستی و پتانسیل بالاتر عملکرد

۵- توسعه روش‌ها و سیستم‌های جدید کشت (کشاورزی حفاظتی، کشت نشایی، انتقال کشت بهار به فصل پاییز)

۶- هوشمندسازی مدیریت مزارع:

◀ مدیریت عوامل خسارت‌زا، مصرف بهینه کود، مکانیزاسیون، سامانه‌های آبیاری نوین، روش‌های نوین زه‌کشی،

◀ دومنظوره شدن کارخانجات نیشکر و چغندر قند

◀ ارتقاء فناوری دستگاه‌های کاشت و برداشت

◀ درجه بندی و بسته‌بندی غدد سیب زمینی برای صادرات و عرضه داخلی

۷- علوفه و خوراک دام:

◀ ایجاد کارخانجات تولید انواع تغذیه (از باگاس و ملاس نیشکر برای انواع دام‌ها غذا تهیه گردد)

◀ تنوع‌بخشی روش‌های برداشت مانند توسعه برداشت سبز نیشکر

◀ معرفی منابع جدید علوفه

◀ ارتقاء و معرفی فناوری‌های نوین تولید علوفه‌های کنستانتره

◀ ایجاد نظام نسخه‌نویسی تغذیه برای کلیه مصرف‌کنندگان نهاده‌ها با مشارکت شرکت‌های

دانش‌بنیان

◀ ارتقاء فناوری در نظام تولید خوراک دام و طیور صنعتی

حوزه فراهمی غذا

تولیدات داخلی و عوامل موثر بر آن

تولید پایدار محصولات مهم باغی

شماره سند: ۹

رئیس کارگروه: مهندس عباس کشاورز

اعضای کارگروه: دکتر احمد زارع فیض آبادی - دکتر ابولقاسم حسن پور اصطهباناتی -

مهندس عبدالرحیم خسروی - دکتر بهزاد فکاری سردهایی - دکتر محمد مهدی فارسی

علی آبادی و دکتر روجا کیانپور

شاخص	وضع موجود (میانگین ۹۵-۹۸)	وضعیت در سال ۱۴۱۰	درصد رشد سالانه
سطح برداشت آبی (هزار هکتار)	۲۲۹۵	۲۰۲۹	۱٪ -
سطح برداشت دیم (هزار هکتار)	۳۵۸	۴۷۲	۲/۳٪
کل سطح برداشت (هزار هکتار)	۲۶۴۰	۲۵۰۰	۰/۵٪ -
تولید آبی (هزار تن)	۱۸۲۱۵	۲۰۷۵۰	۱/۱٪
تولید دیم (هزار تن)	۱۴۷۲	۲۲۶۱	۳/۶٪
کل تولید (هزار تن)	۱۹۵۹۰	۲۲۹۶۲	۱/۳٪
عملکرد آبی (تن در هکتار)	۸	۱۰	۲/۱٪
عملکرد دیم (تن در هکتار)	۴	۵	۱/۳٪

شاخص	وضع موجود (میانگین ۹۵-۹۸)	وضعیت در سال ۱۴۱۰	درصد رشد سالانه
کل تولید دانه دار (هزار تن)	۳۵۳۱	۴۰۸۵	٪ ۱/۲
کل تولید هسته دار (هزار تن)	۲۴۱۴	۳۱۵۶	٪ ۲/۳
کل تولید دانه ریز (هزار تن)	۳۲۵۲	۳۸۹۷	٪ ۱/۵
کل تولید خشک (هزار تن)	۷۰۱	۹۶۴	٪ ۲/۷
کل تولید نیمه گرمسیری (هزار تن)	۸۱۷۴	۹۸۷۱	٪ ۱/۶
آب مورد نیاز (میلیون مترمکعب)	۲۹۹۶۶	۱۶۲۹۱	۵٪ -
بهره‌وری آب (کیلوگرم در مترمکعب)	۱	۱	٪ ۶/۲
مصرف سرانه غذایی (گرم در روز)	۴۱۹	۴۱۹	٪ ۰/۰
مصرف سرانه کل (گرم در روز)	۵۹۸	۵۷۰	۰/۴٪ -
ضایعات (درصد)	۰	۰	۰/۶٪ -
ضریب خودکفایی (درصد)	٪ ۱۰۷	٪ ۱۱۹	٪ ۰/۹
تقاضا (هزار تن)	۱۸۳۴۶	۱۹۲۳۶	٪ ۰/۴
صادرات (هزار تن)	۱۹۷۵	۲۵۳۸	٪ ۲/۱
واردات (هزار تن)	۷۳۱,۲	۸۰۳	٪ ۰/۸

چالش‌های اساسی

- ◀ توسعه بدون راهبرد و بدون اصول آمایش باغات در کشور
- ◀ مسن و قدیمی بودن اغلب باغات و استمرار تولید سنتی پایه و پیوندک، عدم توسعه ارقام جدید، پایین بودن ضریب نفوذ دانش، فناوری، متوسط عملکرد و بهره‌وری آب و بالا بودن هزینه تولید در برخی از محصولات
- ◀ نارسایی در زنجیره ارزش شامل تامین پایه و پیوندک گواهی شده، تامین به موقع کود و آفت‌کش‌های با کیفیت، مدیریت عوامل خسارت‌زا، سیستم‌های آبیاری، مکانیزاسیون، مدیریت تغذیه، برداشت، جمع‌آوری، حمل‌ونقل، بسته‌بندی و نگهداری، انبارداری فنی، صنایع تبدیلی و تکمیلی و بازاریابی و بازاریارسانی
- ◀ توجه ناکافی به کیفیت و سلامت در برخی محصولات و بالا بودن تلفات و ضایعات
- ◀ نارسایی بازار و تفاوت زیاد قیمت پرداختی مصرف‌کننده و قیمت دریافتی باغدار (حاشیه قیمت‌بالا)
- ◀ نارسایی در فرایند صدور مجوز و نظارت بر تولید نهال و پیوندک و خدمات قرنطینه‌ای
- ◀ پایین بودن بازار پسندی، قابلیت نگهداری و فراوری برخی محصولات
- ◀ تغییر اقلیم و بالا بودن خسارت ناشی از مخاطرات اقلیمی (سرما، تگرگ و گرما)
- ◀ عدم انطباق تولیدات با تقاضای فصلی، عدم تعادل در تقاضای داخلی و بازارهای صادراتی
- ◀ هدف و ناکافی بودن سرمایه‌گذاری برای صادرات
- ◀ ناکارآمدی تشکل‌های تولیدکنندگان
- ◀ توسعه بدون راهبرد و بدون آمایش باغات در کشور
- ◀ پایین آمدن کیفیت آب و حاصلخیزی خاک به ویژه شوری

راهنمای رسیدن به وضع مطلوب

- ◀ افزایش ضریب نفوذ دانش و فناوری به منظور نوسازی و مدرن سازی باغات، افزایش متوسط عملکرد، کیفیت، قابلیت نگهداری، بازار پسندی و بهره‌وری آب و کاهش هزینه تولید
- ◀ بهبود زنجیره ارزش شامل ایجاد نظام تامین پایه و پیوندک گواهی شده، تامین به موقع کود و آفت کش‌های با کیفیت، مدیریت عوامل خسارت زای زیستی با تاکید بر روش‌های کم خطر، سیستم‌های آبیاری، مکانیزاسیون، مدیریت تغذیه، برداشت، جمع‌آوری، حمل و نقل، بسته‌بندی و نگهداری، انبارداری فنی، صنایع تبدیلی و تکمیلی، بازاریابی و بازاریابی و کاهش تلفات و ضایعات
- ◀ ارتقاء کیفیت و سلامت در برخی محصولات و تولید محصولات گواهی شده و ارگانیک
- ◀ سامان‌دهی بازار و کاهش قیمت پرداختی مصرف کننده و قیمت دریافتی باغدار
- ◀ بهبود فرایند صدور مجوز و نظارت بر تولید نهال و پیوندک و خدمات قرنطینه‌ای
- ◀ سازگاری با تغییر اقلیم و کاهش خسارت مخاطرات اقلیمی
- ◀ منطبق نمودن تولیدات با تقاضای فصلی
- ◀ سرمایه‌گذاری در صادرات و ایجاد پایانه‌ها و صنایع مربوطه
- ◀ توسعه باغات متناسب با آمایش سرزمین، کیفیت منابع آب و خاک، نیاز داخل و ظرفیت‌های صادرات
- ◀ واگذاری مسئولیت تنظیم بازار داخل، صادرات و امور تامین و تدارکات نهاده‌ها (واردات یا تولید) به تشکلهای تولیدکنندگان و بخش خصوصی

برنامه‌های اجرایی

- ◀ برنامه اصلاح الگوی توسعه باغات کشور با تاکید بر دانش و فناوری و متناسب با توان اکولوژیک سرزمین، صنایع مرتبط و بازارهای داخلی و صادراتی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان محصولات باغی با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، وزارت راه و شهرسازی، وزارت صمت، تشکلهای صنفی و تخصصی مرتبط)
- ◀ برنامه نوسازی و مدرن‌سازی باغات با تاکید بر بهره‌گیری از دانش و فناوری‌های نوین و ارتقاء کیفیت و سلامت، افزایش عملکرد، بهره‌وری آب، کیفیت و بازار پسندی محصولات باغی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان محصولات باغی با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی و سازمان برنامه و بودجه، تشکلهای صنفی و تخصصی مرتبط)
- ◀ برنامه بهبود مدیریت باغات (تنش‌های زیستی و غیرزیستی، تغذیه، آبیاری، مکانیزاسیون، برداشت) با تاکید بر بهره‌گیری از دانش و فناوری‌های نوین و ارتقاء کیفیت و سلامت، افزایش عملکرد، بهره‌وری آب، کیفیت و بازار پسندی محصولات باغی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان محصولات باغی با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، وزارت راه و شهرسازی، تشکلهای صنفی و تخصصی مرتبط)
- ◀ برنامه توسعه ارقام جدید و مناسب، ارتقاء نظام تامین پایه، پیوندک و نهال گواهی شده و تقویت خدمات قرنطینه‌ای (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان محصولات باغی با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی و سازمان برنامه و بودجه، تشکلهای صنفی و تخصصی مرتبط)
- ◀ برنامه ارزش‌افزایی و ارتقاء کیفیت و سلامت محصولات باغی از طریق سامان‌دهی جمع‌آوری، درجه‌بندی، بسته‌بندی، برچسب‌گذاری، بهبود حمل‌ونقل، انبارداری فنی، صنایع تبدیلی و

تکمیلی و کاهش تلفات و ضایعات (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان محصولات باغی، با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی و سازمان برنامه و بودجه، تشکیل‌های صنفی و تخصصی مرتبط)

◀ برنامه سامان‌دهی بازارهای داخلی (با هدف کاهش تفاوت قیمت خرید از باغدار و قیمت عرضه به مصرف‌کننده)، توسعه صادرات و زیرساخت‌های لازم (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان محصولات باغی با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، وزارت صمت، تشکیل‌های صنفی و تخصصی مرتبط)

◀ برنامه توسعه محصولات باغی گواهی شده و ارگانیک (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان محصولات باغی با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی و سازمان برنامه و بودجه، تشکیل‌های صنفی و تخصصی مرتبط)

ویژگی‌های دانشی سند (محتوای دانش بنیانی سند)^۲

- ◀ اصلاح الگوی توسعه باغات کشور متناسب با توان اکولوژیک سرزمین
- ◀ روش‌های نوین به‌نژادی ارقام باغی (پایه، پیوندک و نهال) به منظور افزایش تنوع، مقاومت به تنش‌های زیستی و غیرزیستی و پتانسیل بالاتر متناسب با نیاز بازارهای داخلی و صادراتی
- ◀ نوسازی و مدرن‌سازی باغات
- ◀ افزایش عملکرد، بهره‌وری آب
- ◀ هوشمندسازی مدیریت باغات (در حوزه‌های تنش‌های زیستی و غیرزیستی، تغذیه، آبیاری،

۲- فهرست فناوریهای این سند کامل نیست و در ویرایش بعدی تکمیل خواهد شد.

مکانیزاسیون، برداشت)

- ◀ ارتقاء کیفیت و سلامت محصولات باغی
- ◀ افزایش ارزش افزوده در محصولات باغی از طریق کاربرد فناوری‌های نوین جمع‌آوری، درجه‌بندی، بسته‌بندی، برچسب‌گذاری، بهبود حمل‌ونقل، انبارداری فنی، صنایع تبدیلی و تکمیلی
- ◀ افزایش تولید محصولات باغی گواهی شده و ارگانیک
- ◀ معرفی گیاهان باغی جدید
- ◀ توسعه روش‌ها و سیستم‌های جدید کشت (باغ‌های متراکم، کشت مخلوط)
- ◀ ارتقاء فناوری دستگاه‌های کاشت و برداشت
- ◀ ارتقاء فناوری‌های کاهش خسارت تنش‌های محیطی در گیاهان باغی (سایه‌بان، تولید در گلخانه)

حوزه فراهمی غذا

تولیدات داخلی و عوامل موثر بر آن
تولید پایدار سبزی و صیفی (در فضای باز و گلخانه)

شماره سند: ۱۰

رئیس کارگروه: مهندس عباس کشاورز

اعضای کارگروه: دکتر احمد زارع فیض آبادی - دکتر ابولقاسم حسن پور اصطهباناتی -
مهندس عبدالرحیم خسروی - دکتر بهزاد فکاری سردهایی - دکتر محمد مهدی فارسی
علی آبادی و دکتر روجا کیان پور

شاخص	وضع موجود (میانگین ۹۵-۹۸)	وضعیت در سال ۱۴۱۰	درصد رشد سالانه
سطح برداشت آبی (هزار هکتار)	۷۱۸/۱	۴۶۸	۰
سطح برداشت دیم (هزار هکتار)	۴۶/۵	۴۵/۹	۰
مساحت گلخانه (هزار هکتار)	۱۰/۵	۲۵/۸	۰/۱
کل سطح برداشت (هزار هکتار)	۷۷۵/۱	۵۳۹/۷	۰
تولید آبی (هزار تن)	۱۹۹۲۱	۱۷۵۹۰	۱٪ -
تولید دیم (هزار تن)	۴۹۸	۵۸۰	۱/۳٪
تولید گلخانه (هزار تن)	۲۷۱۹	۷۴۹۲	۸/۸٪
کل تولید (هزار تن)	۲۳۱۳۷	۲۵۶۶۳	۰/۹٪

شاخص	وضع موجود (میانگین ۹۵-۹۸)	وضعیت در سال ۱۴۱۰	درصد رشد سالانه
عملکرد آبی (تن در هکتار)	۲۷/۷	۳۷/۶	٪ ۲/۶
عملکرد دیم (تن در هکتار)	۱۰/۷	۱۲٫۶	٪ ۱٫۴
عملکرد گلخانه (تن در هکتار)	۲۵۹/۶	۲۹۰/۸	٪ ۱
آب مورد نیاز (میلیون مترمکعب)	۶۷۵۲۶	۳۳۴۶۸	- ٪ ۵/۷
بهره‌وری آب مزرعه (کیلوگرم در مترمکعب)	۰/۳	۰/۵۵	٪ ۵٫۲
بهره‌وری آب گلخانه (کیلوگرم در مترمکعب)	۴/۱۷	۵/۴۴	٪ ۲/۲
کل حجم آب مورد نیاز گلخانه	۶۵۱/۵۲	۱۳۷۸/۴۶	٪ ۶/۴
مصرف سرانه غذایی (گرم در روز)	۴۰۹/۵	۴۰۹/۵	۰
مصرف سرانه کل (گرم در روز)	۶۶۰/۴	۶۶۰/۴	۰
ضایعات	٪ ۳۸	٪ ۳۴	- ٪ ۱
ضریب خودکفایی (درصد)	۱۱۷/۶	۱۲۲/۴	٪ ۰/۳
تقاضا (هزار تن)	۱۹۶۶۸	۲۰۹۶۵	٪ ۰/۵
صادرات (هزار تن)	۳۴۷۰	۴۶۹۸	٪ ۲/۶

چالش‌های اساسی

◀ پایین بودن ضریب نفوذ دانش و فناوری، متوسط عملکرد و بهره‌وری آب و بالا بودن هزینه

تمام شده محصول

- ◀ نارسایی در زنجیره ارزش شامل نظام تامین بذر و محدودیت ارقام جدید برای اقلیم‌های متفاوت، تامین کود و آفت‌کش‌های کم خطر، سیستم‌های آبیاری، مکانیزاسیون، برداشت، حمل و نقل، انبار و نگهداری، صنایع تبدیلی و تکمیلی (سنتی و فرسوده بودن)، بسته‌بندی
- ◀ توجه ناکافی به کیفیت و سلامت در برخی محصولات و بالا بودن تلفات و ضایعات
- ◀ عدم عرضه مستمر متناسب با تقاضا در طول سال، عدم هماهنگی بین تولید در محیط کنترل شده و فضای باز و نوسانات شدید در تولید و قیمت محصول
- ◀ وابستگی نسبتاً بالا به خارج از کشور در بذور هیبرید و صنعت گلخانه
- ◀ مصرف بالای انرژی در گلخانه‌ها و استقرار برخی گلخانه‌ها در مناطق نامناسب اقلیمی و عدم تطبیق سازه با محیط
- ◀ عدم استمرار صادرات محصولات گلخانه ای در طول سال
- ◀ پایین بودن دانش و فناوری‌های نوین مورد نیاز گلخانه و بالا بودن سرمایه مورد نیاز برای احداث گلخانه

◀ راهبردهای رسیدن به وضع مطلوب

- ◀ افزایش ضریب نفوذ دانش و فناوری به منظور ارتقاء متوسط عملکرد و بهره‌وری آب و کاهش هزینه تمام شده
- ◀ ایجاد و تکمیل زنجیره ارزش شامل نظام تامین بذر و معرفی ارقام جدید و هیبرید برای اقلیم‌های متفاوت و گلخانه، تامین کود و آفت‌کش‌های کم خطر، توسعه مصرف عوامل بیولوژیک، توسعه سیستم‌های نوین آبیاری، توسعه مکانیزاسیون، بهبود عملیات برداشت، توسعه ناوگان حمل

و نقل، انبار و سردخانه، توسعه صنایع تبدیلی، تکمیلی و بسته‌بندی و کاهش تلفات و ضایعات.
 ▲ افزایش کیفیت و ارتقاء شاخص‌های بهداشت و سلامت محصول و تولید محصولات گواهی شده و ارگانیک

▲ تنظیم تولید و عرضه محصولات متناسب با تقاضا در طول سال، ایجاد هماهنگی بین تولید در محیط کنترل شده و فضای باز و کاهش نوسانات تولید و قیمت محصول
 ▲ کاهش وابستگی در حوزه بذور هیبرید و ارتقاء دانش و فناوری‌های نوین مورد نیاز گلخانه و کاهش هزینه احداث گلخانه

▲ بهینه‌سازی مصرف انرژی در گلخانه‌ها، استقرار گلخانه‌ها در مناطق مناسب اقلیمی و تطبیق سازه با محیط،

▲ تنظیم تفاهم‌نامه تجاری بلندمدت با کشورهای مقصد صادراتی
 ▲ واگذاری مسئولیت تنظیم بازار داخل، صادرات و امور تامین و تدارکات نهاده‌ها (واردات یا تولید) به شکل‌های تولیدکنندگان و بخش خصوصی
 ▲ توسعه کشاورزی شهری و کشاورزی عمودی برای تولید سبزی و صیفی و به منظور افزایش بهره‌وری و کاهش هزینه‌های تولید

برنامه‌های اجرایی

▲ برنامه نیازسنجی، سامان‌دهی، مدیریت و حمایت هدفمند از توسعه گلخانه‌ها و بهینه‌سازی مصرف انرژی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان سبزی و صیفی با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، وزارت صمت، تشکلهای صنفی و تخصصی مرتبط)
 ▲ برنامه انتقال حداکثری تولید محصولات سبزی و صیفی از مزرعه به گلخانه (با در نظر

گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان سبزی و صیفی با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، تشکل‌های صنفی و تخصصی مرتبط)

◀ برنامه نظام تامین بذر و نشاء و معرفی ارقام جدید (به‌ویژه بذور هیبرید) برای اقلیم‌های متفاوت و گلخانه (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان سبزی و صیفی با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، تشکل‌های صنفی و تخصصی مرتبط)

◀ برنامه تامین آفت‌کش‌ها و کودهای کم خطر بیولوژیک به منظور افزایش کیفیت، ارتقاء شاخص‌های سلامت محصول و تولید محصولات گواهی شده و ارگانیک در گلخانه و فضای باز (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان سبزی و صیفی با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، وزارت صمت، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، تشکل‌های صنفی و تخصصی مرتبط)

◀ برنامه توسعه نظام کشت نشایی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان سبزی و صیفی با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه)

◀ برنامه توسعه سیستم‌های نوین آبیاری و افزایش ضریب مکانیزاسیون (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان سبزی و صیفی با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، وزارت صمت، تشکل‌های صنفی و تخصصی مرتبط)

◀ برنامه توسعه ناوگان حمل و نقل اختصاصی، انبار و سردخانه متناسب با نوع محصولات (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان سبزی و صیفی با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، وزارت صمت، تشکل‌های صنفی و تخصصی مرتبط)

◀ برنامه توسعه صنایع تبدیلی، تکمیلی و بسته‌بندی و کاهش تلفات و ضایعات (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان سبزی و صیفی با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، وزارت صمت، تشکل‌های صنفی و تخصصی مرتبط)

◀ برنامه تنظیم تولید و عرضه محصولات متناسب با تقاضا در طول سال و کاهش نوسانات تولید و قیمت و توسعه صادرات محصولات (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان سبزی و صیفی با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، وزارت صمت، تشکلهای صنفی و تخصصی مرتبط)

ویژگی‌های دانشی سند (محتوای دانش‌بنیانی سند)^۳

- ◀ هوشمندسازی گلخانه‌ها (هیدروپونیک و ائروپونیک و ...)
- ◀ استفاده از روش‌های نوین تامین انرژی در گلخانه‌ها
- ◀ تولید محصولات گواهی شده و ارگانیک در گلخانه و فضای باز
- ◀ هوشمندسازی مزارع تولید سبزی و صیفی (مدیریت عوامل خسارت‌زا، مصرف بهینه کود، مکانیزاسیون، سامانه‌های آبیاری نوین، روش‌های نوین زه‌کشی)
- ◀ تولید سبزی و صیفی در کشت عمودی (کارخانه‌های تولید)
- ◀ روش‌های نوین به‌نژادی ارقام سبزی و صیفی، مقاوم به تنش‌های زیستی و غیرزیستی و پتانسیل بالاتر عملکرد
- ◀ معرفی و توسعه روش‌ها و سیستم‌های جدید کشت

۳- فهرست فناوری‌های این سند کامل نیست و در ویرایش بعدی تکمیل خواهد شد.

حوزه فراهمی غذا

تولیدات داخلی و عوامل موثر بر آن

سند تولید و فراوری چای

شماره سند: ۱۱

رئیس کارگروه: دکتر رضا آزادی

اعضای کارگروه: دکتر علی سراجی، دکتر کتایون شمشادی، دکتر علی اکبر باغستانی، مهندس مریم اردستانی

شاخص‌ها	وضع موجود ۱۳۹۸	وضعیت در سال ۱۴۱۰
کل سطح زیر کشت باغ چای (هزار هکتار)	۲۲	۲۸
میزان تولید برگ سبز چای (هزار تن)	۱۲۶/۷	۲۱۰
میزان عملکرد (تن در هکتار)	۵/۷	۷/۵
میزان تولید چای خشک (هزار تن در سال)	۲۸/۵	۵۰/۴
ضریب خودکفایی (درصد)	۲۷	۴۵
مصرف چای (هزار تن/سال)	۹۹/۶	۱۱۱/۶
مصرف سرانه چای خشک (کیلوگرم/نفر/سال)	۱/۲	۱/۲
میزان واردات چای خشک (هزار تن در سال)	۸۳/۶	۷۱/۲
میزان صادرات چای خشک (هزار تن در سال)	۶/۶	۱۰

چالش‌های اصلی

- ◀ تغییر کاربری باغات چای
- ◀ عدم سرمایه‌گذاری لازم در توسعه باغ‌ها و صنایع فرآوری
- ◀ افزایش سن باغ‌های چای و بهره‌وری پایین
- ◀ عدم وجود ارقام جدید در باغات چای
- ◀ وابسته بودن عملکرد باغ‌های چای به بارش‌های فصلی
- ◀ عدم رعایت اصول صحیح به باغی (تغذیه، هرس الگوی کشت و آفات و بیماری‌ها و ..)
- ◀ عدم استفاده از ماشین‌آلات مناسب
- ◀ عدم دسترسی به نهاده‌های اولیه و هزینه‌های بالای تامین آن
- ◀ ناکافی بودن آموزش و ترویج و تحقیقات کاربردی
- ◀ عدم وجود بازار رقابتی برای ایجاد انگیزه برای تولید کنندگان در صنعت
- ◀ پایین بودن سطح فن‌آوری تولید در کارخانه
- ◀ تغییر ذائقه مصرف کننده
- ◀ عدم نظارت و کنترل بر کیفیت، سلامت و بهداشت چای تولید داخل و وارداتی

راهبردهای رسیدن به وضع مطلوب

- ◀ جلوگیری از تغییر کاربری باغات چای
- ◀ سرمایه‌گذاری در توسعه باغ‌ها و صنایع فرآوری
- ◀ کاهش سن باغ‌های چای و ارتقاء بهره‌وری
- ◀ معرفی ارقام جدید در باغات چای

- ◀ رعایت اصول صحیح به باغی (تغذیه، هرس الگوی کشت و آفات و بیماری‌ها و ..)
- ◀ استفاده از ماشین آلات مناسب
- ◀ بهبود دسترسی به نهاده‌های اولیه و کاهش هزینه‌های تامین آن
- ◀ ارتقاء نظام آموزش و ترویج و تحقیقات کاربردی
- ◀ ایجاد بازار رقابتی برای ایجاد انگیزه برای تولید کنندگان در صنعت
- ◀ ارتقاء سطح فن آوری تولید در کارخانه
- ◀ تغییر ذائقه مصرف کننده به سمت چای تولید داخل
- ◀ افزایش نظارت و کنترل بر کیفیت و سلامت چای

◀ برنامه‌های اجرایی

◀ برنامه خودکفایی ۵۰ درصدی چای با تاکید بر نوسازی، توسعه باغات، جلوگیری از تغییر کاربری، ارتقاء دانش و فناوری، افزایش کیفیت، سلامت و ارزش افزایی در زنجیره ارزش (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان چای با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، وزارت صمت، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، تشکلهای صنفی و تخصصی مرتبط)

◀ ویژگی‌های دانشی سند (محتوای دانش بنیانی سند)^۴

- ◀ معرفی ارقام جدید
- ◀ توسعه صنایع چای و فرآورده‌های آن
- ◀ توسعه مکانیزاسیون

۴- فهرست فناوری های این سند کامل نیست و در ویرایش بعدی تکمیل خواهد شد.

حوزه فراهمی غذا

تولیدات داخلی و عوامل موثر بر آن

سند تولید و فراوری گیاهان دارویی، معطر و ادویه‌ای

شماره سند: ۱۲

رئیس کارگروه: محمدحسن عصاره

اعضای کارگروه: سیدجعفر سیداخلاقی و محسن حصارکی

وضعیت در سال ۱۴۱۰	وضعیت در سال		شاخص
	۱۳۹۸	۱۳۹۰	
۲۰۰۰۰	۹۷۰۰ (در سال ۹۹ به ۱۰۳۴۸ تن رسید)	۵۵۰۰	تولید بذور و اندام‌های تکثیری گیاهان دارویی (بجز پیاز زعفران) (تن)
۶۵۰	۲۳۰	۱۵۲	سطح زیرکشت گیاهان دارویی (هزارهکتار)
۷۰۰	۳۵۰	۱۷۵	تولید گیاهان دارویی (هزارتن)
۳۰۰۰	۶۰۰	۸۵	توسعه بازار و تجارت گیاهان دارویی (میلیون دلار)
۵۰۰۰	۱۰۰۰	محدود	میزان تولید بذور استاندارد گیاهان دارویی (تن)
	۴۲۵	۲۰۰	اشتغال‌زایی (هزار نفر)
۱۰۰۰	۷۰۰	۲۲۰	تعداد شرکتهای فعال در زمینه گیاهان دارویی، داروهای گیاهی، فرآورده‌های طبیعی و طب سنتی
۵۰۰۰	۶۰۰	-	تولید و فروش داروهای گیاهی و فرآورده‌های طبیعی و سنتی (میلیون دلار)

شاخص	وضعیت در سال		وضعیت در سال
	۱۳۹۰	۱۳۹۸	۱۴۱۰
سهم ارزش بازار داروی حوزه انسانی (درصد)	۱	۵	۹
تعداد شرکت‌های تولید کننده فرآورده های طبیعی و سنتی	۱۵۰	۲۹۶	۵۰۰
تعداد داروهای گیاهی و فرآورده های طبیعی دارای مجوز (قلم)	۱۰۵۰	۳۷۳۳	۵۰۰۰
تعداد داروها و فرآورده های مکمل دامپزشکی دارای مجوز (قلم)	۱۶	۱۰۰	۳۰۰
تعداد شرکت‌های دانش بنیان	۰	۱۸۰	۴۰۰
تعداد شرکت‌های نوآور	۰	۳۰۰	۷۰۰
تعداد شرکت‌های خلاق	۰	۴۴	۲۵۰
تعداد مرکز رشد و پارک علم و فناوری فعال در حوزه گیاهان دارویی		۱۱۰	
سهم ارزش بازار داروی گیاهی حوزه دامپزشکی (درصد)	۰	۵	
تعداد شرکت‌های فعال در حوزه تولید داروهای دامپزشکی گیاهی	۴	۲۵	
سطح برداشت رسمی و غیر رسمی گیاهان دارویی و صنعتی از رویشگاه‌های طبیعی (هزار هکتار)	۹۰۰	۳۰۰	۱۰۰
حفظ ذخایر ژنتیکی گیاهان دارویی (درصد)	۲۰	۷۴	۱۰۰

چالش‌های اصلی

- ◀ پایین بودن ضریب نفوذ دانش و فناوری و متوسط عملکرد
- ◀ بالا بودن هزینه فرآوری و نارسایی در استحصال ماده موثره
- ◀ نارسایی در زنجیره ارزش شامل نظام تامین بذر و اندام‌های تکثیری، روش‌های اهلی سازی و به‌نژادی و ارقام مناسب و پرمحصول، سیستم‌های آبیاری، مکانیزاسیون، برداشت، حمل و نقل، انبار و نگهداری، استانداردسازی، صنایع فرآوری و بسته‌بندی
- ◀ توجه ناکافی به کیفیت و میزان ماده موثره در برخی محصولات و بالا بودن تلفات و ضایعات
- ◀ فقدان توسعه مطلوب بیمه حمایتی از کاشت گیاهان دارویی، معطر و ادویه‌ای
- ◀ خام فروشی انواع گیاهان دارویی، معطر و ادویه‌ای (حدود ۹۰٪ محصول زعفران ایران خام فروخته می‌شود)
- ◀ نارسایی در بازاریابی و ضعف برندینگ
- ◀ عدم توسعه صنعت دارویی کشور مبتنی بر ظرفیت‌های گیاهان دارویی
- ◀ عدم توسعه بورس گیاهان دارویی، معطر و ادویه‌ای و داروهای گیاهی
- ◀ عقب ماندگی ایران در بازارهای صادراتی زعفران و سایر گیاهان دارویی، معطر و ادویه‌ای و ضعف رهبری متمرکز فروش

راهبردهای رسیدن به وضع مطلوب

- ◀ پهنه‌بندی کشور جهت توسعه گیاهان دارویی، معطر و ادویه‌ای بر اساس مزیت‌های اکولوژیک، اقتصادی و اجتماعی منطقه‌ای، اولویت‌های محصولی و صادراتی

- ◀ انتقال فناوری و افزایش ضریب نفوذ دانش در افزایش عملکرد کمی و کیفی، کاهش تلفات و ضایعات
- ◀ ارتقاء فناوری و کاهش هزینه فرآوری گیاهان دارویی، معطر و ادویه‌ای و افزایش استحصال ماده موثره
- ◀ ایجاد و تکمیل زنجیره ارزش شامل نظام تامین بذر و اندام‌های تکثیری، روش‌های اهلی سازی، به‌نژادی و انتقال دانش فنی تولیدارقام و مواد گیاهی اصیل و سالم، سیستم‌های آبیاری، مکانیزاسیون، برداشت، حمل و نقل، انبار و نگهداری، صنایع فرآوری، بسته بندی
- ◀ ارتقاء دانش فنی در زمینه تجهیزات، اصول و شیوه های بهینه فرآوری محصول
- ◀ افزایش کیفیت و میزان ماده موثره، ایجاد و پیاده‌سازی روش‌های استاندارد استخراج در کارخانجات و صنایع فرآوری در مقیاس کوچک و صنعتی
- ◀ ارتقاء ارزش افزوده گیاهان دارویی از طریق فرآوری به جای خام فروشی
- ◀ ارتقاء نظام بازاریابی محصولات گیاهان دارویی
- ◀ ایجاد نظام برندسازی گیاهان دارویی (نشان‌گذاری)
- ◀ ایجاد و توسعه بورس گیاهان دارویی و داروهای گیاهی
- ◀ گسترش بازارهای صادراتی زعفران و افزایش نقش ایران در بازار سایر گیاهان دارویی و تقویت رهبری متمرکز فروش

برنامه‌های اجرایی

برنامه پهنه‌بندی کشور برای توسعه بازار محور گیاهان دارویی، معطر و ادویه‌ای بر اساس مزیت‌های اکولوژیک، اجتماعی، اقتصادی و منطقه‌ای، اولویت‌های محصولی و صادراتی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان گیاهان دارویی با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، تشکل‌ها).

برنامه افزایش ضریب نفوذ دانش و فناوری با هدف بهبود عملکرد کمی و کیفی، استانداردسازی، افزایش کمی و کیفی استحصال ماده موثره، نوسازی و بهسازی تجهیزات، کاهش هزینه فرآوری و تلفات و ضایعات (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان گیاهان دارویی با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، معاونت علمی و فناوری رییس جمهور، وزارت عتف، تشکل‌ها).

برنامه ایجاد و تکمیل نظام تامین بذر و اندام‌های تکثیری (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان گیاهان دارویی با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، معاونت علمی و فناوری رییس جمهور، وزارت عتف، تشکل‌ها)

برنامه اهلی‌سازی و تولید ارقام و مواد گیاهی اصیل و سالم با استفاده از ظرفیت‌های داخلی و بین‌المللی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان گیاهان دارویی با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، تشکل‌ها).

برنامه ارتقاء ارزش افزوده از طریق مدرن‌سازی فرآیندهای برداشت، حمل و نقل، انبار و نگهداری، صنایع فرآوری، بسته‌بندی گیاهان دارویی، معطر و ادویه‌ای (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان گیاهان دارویی با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، تشکل‌ها).

◀ برنامه ارتقاء نظام بازاریابی، ایجاد و توسعه بورس، برندسازی، اعطای مشوق‌های صادراتی، گسترش بازارهای صادراتی زعفران و گیاهان دارویی، معطر و ادویه‌ای و افزایش نقش ایران در تجارت (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان گیاهان دارویی با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، وزارت صمت، تشکل‌ها).

◀ ویژگی‌های دانشی سند (محتوای دانش‌بنیانی سند)^۵

- ◀ ایجاد و توسعه پالایشگاه‌های گیاهان دارویی
- ◀ تولید ارقام جدید با استفاده از فناوری‌های نوین
- ◀ توسعه مکانیزاسیون مرتبط با کشت، داشت و برداشت گیاهان دارویی، معطر و ادویه‌ای
- ◀ ایجاد و توسعه ظرفیت‌های شرکت‌های دانش‌بنیان در تمامی اجزاء زنجیره ارزش
- ◀ توسعه صنعت داروسازی مبتنی بر گیاهان دارویی
- ◀ توسعه تولید فرآورده‌های نوآورانه و جدید از گیاهان دارویی، معطر و ادویه‌ای
- ◀ توسعه فناوری‌های مرتبط با تولید گیاهان دارویی، معطر و ادویه‌ای ارگانیک در مراتع
- ◀ ریزازدیادی و توسعه راکتورهای زیستی تولید گیاهان دارویی و افزایش ماده موثره
- ◀ معرفی روش‌های به‌زراعی به منظور عملکرد کمی و کیفی، کاهش هزینه فرآوری و تلفات و ضایعات

◀ توسعه تجارت مجازی و برندسازی گیاهان دارویی، معطر و ادویه‌ای

۵- فهرست فناوری‌های این سند کامل نیست و در ویرایش بعدی تکمیل خواهد شد.

حوزه فرامی غذا

تولیدات داخلی و عوامل موثر بر آن

تولید پایدار محصولات مهم دام و طیور

موضوع: سند تولید پایدار گوشت مرغ

شماره سند: ۱۳

رئیس کارگروه: مهندس عباس کشاورز

اعضای کارگروه: دکتر احمد زارع فیض آبادی - دکتر ابولقاسم حسن پور اصطهباناتی -

مهندس عبدالرحیم خسروی - دکتر بهزاد فکاری سردهایی - دکتر محمد مهدی فارسی

علی آبادی و دکتر روجا کیانپور

شاخص	وضع موجود (میانگین ۹۵-۹۸)	وضع مطلوب پایدار	درصد رشد سالانه
کل تولید (هزار تن)	۲۵۶۵/۶	۳۰۸۳/۶	٪ ۱/۵۴
مصرف سرانه غذایی (گرم در روز)	۵۱	۵۵	٪ ۰/۶۴
مصرف سرانه کل (گرم در روز)	۸۲/۲	۸۸/۷	٪ ۰/۶۴
ضریب خودکفایی (درصد)	٪ ۱۰۲	٪ ۱۰۳	٪ ۰/۱
تقاضا (هزار تن)	۲۵۲۱/۱	۲۹۹۳/۸	٪ ۱/۴
صادرات (هزار تن)	۴۴/۵	۸۹/۸	٪ ۶
واردات (هزار تن)	۰/۴	۰	- ٪ ۱۰۰

حوزه فراهمی غذا

تولیدات داخلی و عوامل موثر بر آن

تولید پایدار محصولات مهم دام و طیور

موضوع: سند تولید پایدار تخم مرغ

شماره سند: ۱۴

رئیس کارگروه: مهندس عباس کشاورز

اعضای کارگروه: دکتر احمد زارع فیض آبادی - دکتر ابولقاسم حسن پور اصطهباناتی -

مهندس عبدالرحیم خسروی - دکتر بهزاد فکاری سردهایی - دکتر محمد مهدی فارسی

علی آبادی و دکتر روجا کیان پور

شاخص	وضع موجود (میانگین ۹۵-۹۸)	وضع مطلوب پایدار	درصد رشد سالانه
کل تولید (هزار تن)	۹۳۶/۸	۱۲۷۸/۶	٪ ۲/۶
مصرف سرانه غذایی (گرم در روز)	۲۹/۲	۳۵	٪ ۱/۵
مصرف سرانه کل (گرم در روز)	۲۹/۲	۳۵	٪ ۱/۵
ضایعات (درصد)	٪ ۵۰۰	٪ ۳۰۰	- ٪ ۴/۲
ضریب خودکفایی (درصد)	٪ ۱۰۵	٪ ۱۰۵	۰
تقاضا (هزار تن)	۲۵۲۱/۱	۲۹۹۳/۸	٪ ۱/۴
صادرات (هزار تن)	۴۴/۵	۸۹/۸	٪ ۶
واردات (هزار تن)	۰/۴	۰	- ٪ ۱۰۰

چالش‌های اساسی

- ◀ وابستگی بسیار بالای در خوراک (بیش از ۹۰ درصد) و نژاد مرغ
- ◀ پایین بودن ضریب تبدیل خوراک به گوشت نسبت به متوسط جهانی
- ◀ عدم تناسب ظرفیت مرغداری‌ها و محل‌های استقرار آنها با شرایط فنی و اقتصادی (عاملی موثر در افت بهره‌وری و بالا بودن هزینه تولید)
- ◀ عقب بودن فناوری و تجهیزات تولید نسبت به فناوری روز دنیا
- ◀ نارسایی مدیریت یکپارچه و زنجیره کامل صنعت مرغداری (جدا بودن واحدهای تولید جوجه و کشتارگاه و واحد تولید)
- ◀ گرایش زیاد مردم به مصرف گوشت مرغ به دلیل گران بودن سایر اقلام پروتئینی
- ◀ پایین بودن مصرف سرانه تخم مرغ در سبد غذایی
- ◀ توجه ناکافی به کیفیت و سلامت
- ◀ مداخلات زیاد دولت در بازار مرغ و ایجاد نابسامانی در شبکه توزیع به دلیل وجود یارانه
- ◀ ارزی در تامین نهاده‌های دامی
- ◀ نداشتن ذخایر راهبردی کافی در خوراک دام و طیور به منظور استمرار تولید و جلوگیری از نوسانات بازار و کاهش ریسک تولید و قیمت

راهنماهای رسیدن به وضع مطلوب

- ◀ کاهش مصرف سرانه گوشت مرغ از طریق حمایت و جایگزینی از سایر اقلام پروتئینی به ویژه حبوبات و آبریان
- ◀ افزایش مصرف سرانه تخم مرغ در سبد غذایی
- ◀ حمایت از افزایش تولید دانه‌های روغنی (به‌خصوص کلزا و سویا) جهت خوراک دام و طیور، تشویق به افزایش تولید سایر دانه‌ها مانند ارزن، سورگوم، تریتیکاله و... جهت تامین بخشی از دان مرغ
- ◀ تامین زیرساخت‌های لازم برای افزایش ذخایر راهبردی دام و طیور
- ◀ استفاده از دانش روز و فناوری‌های نوین به منظور بهبود مدیریت واحدهای تولیدی و ضریب تبدیل خوراک به گوشت و کاهش هزینه تمام شده
- ◀ استفاده از سایر ظرفیت‌های داخلی (بقایای محصولات و ضایعات) و محصولات جدید (جلبک‌ها و حشرات) برای جایگزینی بخشی از خوراک مرغ
- ◀ مدیریت الگوی توسعه مرغداری‌ها در کشور با توجه به نیاز، شرایط اقلیمی، فنی، اقتصادی و فناوری کشور
- ◀ توسعه زنجیره یکپارچه صنعت مرغ و تقویت تشکلهای فراگیر و ملی در کشور
- ◀ کاهش مداخلات دولت در بازار مرغ
- ◀ متعادل‌سازی یارانه و قیمت مرغ و تخم مرغ
- ◀ ارتقاء کیفیت و سلامت مرغ و تخم مرغ و توسعه محصولات گواهی شده و ارگانیک
- ◀ کاهش وابستگی به نژاد مرغ وارداتی

برنامه‌های اجرایی

- ◀ برنامه کاهش مصرف سرانه گوشت مرغ از طریق متعادل‌سازی یارانه و قیمت، حمایت و جایگزینی سایر اقلام پروتئینی به ویژه حبوبات و آبریان (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان گوشت مرغ و تخم مرغ با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، وزارت صمت، سازمان صدا و سیما، تشکلهای صنفی و تخصصی مرتبط)
- ◀ برنامه افزایش ضریب تبدیل خوراک طیور و کاهش هزینه تمام شده از طریق دانش بنیان نمودن تولید و بهره‌گیری از فناوری‌های نوین (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان گوشت مرغ و تخم مرغ با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، معاونت علمی فنی ریاست جمهوری، تشکلهای صنفی و تخصصی مرتبط)
- ◀ برنامه استفاده از سایر ظرفیت‌های داخلی (فرآوری بقایای محصولات، تلفات و ضایعات)، محصولات جدید (جلبک‌ها و حشرات) و سایر دانه‌ها (مانند ارزن، سورگوم، تریکاله و ...) برای جایگزینی بخشی از خوراک طیور (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان گوشت مرغ و تخم مرغ با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، تشکلهای صنفی و تخصصی مرتبط)
- ◀ برنامه افزایش مصرف تخم مرغ (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان گوشت مرغ و تخم مرغ با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، وزارت صمت، سازمان صدا و سیما، تشکلهای صنفی و تخصصی مرتبط)
- ◀ برنامه ارتقاء سلامت و بهداشت گوشت مرغ و تخم مرغ از طریق تولید محصولات گواهی شده و ارگانیک (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان گوشت مرغ و تخم مرغ با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، وزارت صمت، سازمان صدا و سیما، تشکلهای صنفی و تخصصی مرتبط)

◀ برنامه توسعه زنجیره یک پارچه صنعت مرغ و تقویت تشکل‌ها فراگیر ملی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان گوشت مرغ با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، تشکل‌های صنفی و تخصصی مرتبط)

◀ برنامه ارزش افزایی محصولات جانبی کشتار طیور و کاهش ضایعات و پسماندها (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان گوشت مرغ و تخم مرغ با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، معاونت علمی و فنی ریاست جمهوری، سازمان برنامه و بودجه، وزارت صمت، تشکل‌های صنفی و تخصصی مرتبط)

◀ برنامه کاهش ضریب وابستگی ژنتیکی در نژاد های مرغ و حفاظت و بهره برداری بیشتر از نژاد های بومی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان گوشت مرغ و تخم مرغ با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، معاونت علمی فناوری ریاست جمهور، وزارت دفاع و ستادکل نیروهای مسلح، بنیاد شهید انقلاب اسلامی، تشکل‌های صنفی و تخصصی مرتبط)

◀ برنامه هوشمند سازی مرغ داری ها و توسعه و تقویت صنایع داخلی مرتبط با تولید مرغ و تخم و مرغ (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان گوشت مرغ و تخم مرغ، با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، وزارت صمت، وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات، تشکل‌های صنفی و تخصصی مرتبط)

◀ برنامه ایجاد نظام تولید خوراک طیور صنعتی و نظام نسخه‌نویسی تغذیه (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان گوشت مرغ و تخم مرغ با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه و بخش غیردولتی، تشکل‌های صنفی و تخصصی مرتبط)

ویژگی‌های دانشی سند (محتوای دانش‌بنیانی سند)^۶

- ◀ معرفی و ارتقا فناوری‌های نوین، به منظور بهبود ضریب تبدیل خوراک طیور
- ◀ معرفی و توسعه منابع (فرآوری بقایای محصولات، تلفات و و ضایعات) و محصولات جدید (جلبک‌ها و حشرات) و سایر دانه‌ها (مانند ارزن، سورگوم، تریتیکاله و ...) برای خوراک طیور
- ◀ تولید محصولات گواهی شده و ارگانیک
- ◀ ارزش افزایی محصولات جانبی کشتار طیور و کاهش ضایعات و پسماندها
- ◀ معرفی روش‌های جدید برای بهره‌گیری از منابع ژنتیکی بومی و داخلی در اصلاح نژاد برای تولید گوشت مرغ و تخم مرغ
- ◀ استفاده از فناوری‌های نوین حفاظت و بهره‌برداری از نژادهای بومی
- ◀ هوشمندسازی مرغ‌داری‌ها برای تولید گوشت مرغ و تخم مرغ
- ◀ ارتقاء و تقویت فناوری‌های در صنایع مرتبط با مرغ و تخم مرغ
- ◀ ارتقاء فناوری‌های تولید خوراک طیور صنعتی و نظام نسخه‌نویسی تغذیه

۶- فهرست فناوری‌های این سند کامل نیست و در ویرایش بعدی تکمیل خواهد شد.

حوزه فراهمی غذا

تولیدات داخلی و عوامل موثر بر آن

تولید پایدار محصولات مهم دام و طیور

موضوع: سند تولید پایدار گوشت قرمز

شماره سند: ۱۵

رئیس کارگروه: مهندس عباس کشاورز

اعضای کارگروه: دکتر احمد زارع فیض آبادی - دکتر ابولقاسم حسن پور اصطهباناتی -

مهندس عبدالرحیم خسروی - دکتر بهزاد فکاری سردهایی - دکتر محمد مهدی فارسی

علی آبادی و دکتر روجا کیان پور

شاخص	وضع موجود (میانگین ۹۵-۹۸)	وضع مطلوب پایدار	درصد رشد سالانه
کل تولید (هزار تن)	۸۶۹/۵	۸۵۰	۱۹٪ -
مصرف سرانه غذایی (گرم در روز)	۲۲/۶	۳۵/۰	۳/۷٪
ضریب خودکفایی (درصد)	۸۴٪	۷۲٪	۱/۳٪ -
تقاضا (هزار تن)	۱۰۳۸/۷	۱۱۸۱/۲	۱/۱٪
صادرات (هزار تن)	۸/۵	۰	۱۰۰٪ -
واردات (هزار تن)	۱۴۷/۳	۳۳۱/۲	۷٪

چالش‌های اساسی

- ◀ محدودیت در تولید گوشت قرمز به دلیل مصرف بالای آب (به ازاء هر کیلوگرم گوشت قرمز، حدود ۱۵۰۰۰ لیتر آب مصرف می‌شود)
- ◀ پایین بودن زادآوری، بالا بودن ضریب تبدیل خوراک به گوشت و چربی در نژادهای موجود دام سبک
- ◀ تنوع پایین در نژادهای پُر تولید و با راندمان بالا، نبود راهبرد مشخص در به‌نژادی، وابستگی به واردات در تامین اسپرم و نژاد های اصیل و فرسایش ژنتیکی دام‌های بومی
- ◀ فقر مراتع، کمبود علوفه و وابستگی به شرایط اقلیمی و مرتع در تغذیه بخش اعظم دام‌ها بجز دام‌های اصیل
- ◀ نارسایی در زنجیره ارزش و نابسامانی در بازار و شبکه توزیع
- ◀ پایین بودن ضریب کشتار صنعتی به ویژه در دام‌های سبک و پایین بودن وضعیت بهداشتی کشتارهای غیرصنعتی
- ◀ بالا بودن سهم مصرف مواد کنستانت‌تره در جیره غذایی به علت پایین بودن کیفیت علوفه‌های خشبی و توجه ناکافی به جیره‌نویسی

راهبردهای رسیدن به وضع مطلوب

- ◀ ایجاد و تکمیل زنجیره ارزش برای انواع گوشت قرمز متناسب با ظرفیت تامین خوراک دام و ارزش افزایی از تمام محصولات جانبی و کاهش تلفات و ضایعات
- ◀ اتخاذ راهبرد مشخص در به‌نژادی به منظور حفظ تنوع ژنتیکی دام‌های بومی، تنوع بخشی به نژادهای اصلاح شده و افزایش بهره‌وری تولید گوشت

◀ غنی‌سازی مراتع و افزایش ظرفیت علوفه مرتعی با استفاده از طرح‌های مرتع‌داری و مدیریت دانش بنیان مراتع

◀ توجه به تغذیه دام و جیره‌نویسی متناسب با مزیت ترکیب تولید و سن تولید

◀ استفاده از سایر منابع علوفه‌ای (منابع علوفه‌ای جدید، بقایای محصولات و ضایعات) و علوغة های کم آب بر

◀ تقویت تشکلهای فراگیر و ملی در کشور و توسعه زنجیره یکپارچه صنعت گوشت

◀ ارتقاء سهم کشتار صنعتی به ویژه در دام‌های سبک، بهبود وضعیت بهداشتی کشتارهای غیرصنعتی و ارتقاء کیفیت و سلامت

◀ برنامه‌های اجرایی

◀ برنامه به‌نژادی دام گوشتی به منظور حفظ تنوع ژنتیکی دام‌های بومی، تنوع بخشی به نژادهای اصلاح شده و افزایش بهره‌وری تولید گوشت (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان گوشت قرمز با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، معاونت علمی و فنی ریاست جمهوری، سازمان برنامه و بودجه، تشکلهای صنفی و تخصصی مرتبط)

◀ برنامه غنی‌سازی مراتع و افزایش ظرفیت علوفه مرتعی با استفاده از طرح‌های مرتع‌داری و مدیریت دانش بنیان مراتع (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان گوشت قرمز، با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، معاونت علمی و فنی ریاست جمهوری، سازمان برنامه و بودجه، تشکلهای صنفی و تخصصی مرتبط، تشکلهای صنفی و تخصصی مرتبط)

◀ برنامه استفاده از سایر منابع علوفه‌ای (منابع علوفه‌ای جدید، بقایا، تلفات و ضایعات

محصولات) برای تولید گوشت قرمز (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان گوشت قرمز با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، معاونت علمی و فنی ریاست جمهوری، سازمان برنامه و بودجه، تشکلهای صنفی و تخصصی مرتبط)

◀ برنامه ارزش افزایی محصولات جانبی کشتار دام و کاهش ضایعات و پسماندها (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان گوشت قرمز با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، معاونت علمی و فنی ریاست جمهوری، سازمان برنامه و بودجه، وزارت صمت، تشکلهای صنفی و تخصصی مرتبط)

◀ برنامه حذف کشتارهای سنتی به ویژه در دام‌های سبک به منظور ارتقاء وضعیت بهداشت و سلامت تولید گوشت قرمز (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان گوشت قرمز با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، وزارت صمت)

◀ برنامه امکان سازی تولید گوشت مصنوعی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان گوشت قرمز با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، معاونت علمی و فنی ریاست جمهوری، سازمان برنامه و بودجه، وزارت صمت، وزات علوم، تحقیقات و فناوری، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح، تشکلهای صنفی و تخصصی مرتبط)

◀ برنامه ایجاد نظام تولید خوراک دام صنعتی و نظام نسخه‌نویسی تغذیه (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان گوشت قرمز با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه و بخش غیردولتی، تشکلهای صنفی و تخصصی مرتبط)

ویژگی‌های دانشی سند (محتوای دانش بنیانی سند)^۷

- ◀ تنوع بخشی به نژادهای اصلاح شده و افزایش بهره‌وری تولید گوشت
- ◀ معرفی و ارتقا فناوری‌های نوین، به منظور بهبود ضریب تبدیل خوراک در تولید گوشت
- ◀ معرفی و توسعه منابع و محصولات جدید برای خوراک
- ◀ تولید محصولات گواهی شده و ارگانیک
- ◀ ارزش افزایی محصولات جانبی کشتار دام و کاهش ضایعات و پسماندها
- ◀ معرفی روش‌های جدید برای بهره‌گیری از منابع ژنتیکی بومی و داخلی در اصلاح نژاد برای تولید گوشت
- ◀ استفاده از فناوری‌های نوین حفاظت و بهره برداری از نژادهای بومی
- ◀ هوشمندسازی دامداری‌ها برای تولید گوشت
- ◀ ارتقاء و تقویت فناوری‌های در صنایع مرتبط با گوشت
- ◀ ارتقاء فناوری‌های تولید صنعتی خوراک به ویژه کنسانتره و نظام نسخه‌نویسی تغذیه
- ◀ استفاده از سایر منابع علوفه‌ای (منابع علوفه‌ای جدید، بقایا، تلفات و ضایعات محصولات) برای تولید گوشت قرمز
- ◀ مدرن‌سازی کشتارگاه‌های صنعتی و استفاده از فناوری‌های نوین به منظور ارتقاء وضعیت بهداشت و سلامت تولید گوشت قرمز
- ◀ ارزش افزایی محصولات جانبی کشتار دام و کاهش ضایعات و پسماندها
- ◀ امکان سازی تولید گوشت مصنوعی
- ◀ استفاده از فناوری‌های نوین برای غنی‌سازی مراتع و تامین علوفه مرتعی دام‌ها

۷- فهرست فناوری‌های این سند کامل نیست و در ویرایش بعدی تکمیل خواهد شد.

حوزه فراهمی غذا

تولیدات داخلی و عوامل موثر بر آن
تولید پایدار محصولات مهم دام و طیور

موضوع: سند تولید پایدار شیر

شماره سند: ۱۶

رئیس کارگروه: مهندس عباس کشاورز

اعضای کارگروه: دکتر احمد زارع فیض آبادی - دکتر ابولقاسم حسن پور اصطهباناتی -

مهندس عبدالرحیم خسروی - دکتر بهزاد فکاری سردهایی - دکتر محمد مهدی فارسی

علی آبادی و دکتر روجا کیان پور

شاخص	وضع موجود (میانگین ۹۵-۹۸)	وضع مطلوب پایدار	درصد رشد سالانه
کل تولید (هزار تن)	۱۰۳۵۷	۱۰۲۵۰	۰/۰۹٪ -
مصرف سرانه غذایی (گرم در روز)	۲۷۶/۳	۲۷۰	۰/۲٪ -
مصرف سرانه کل (گرم در روز)	۳۰۰/۶	۲۸۵/۲	۰/۴٪ -
ضایعات (درصد)	۷٪	۵٪	۲/۸٪ -
ضریب خودکفایی (درصد)	۱۰۷٪	۱۱۵٪	۰/۶٪
تقاضا (هزار تن)	۹۶۷۸	۸۸۸۱	۰/۷٪ -
صادرات (هزار تن)	۷۴۹	۱۴۴۴	۵/۶٪
واردات (هزار تن)	۶۹/۵	۷۵	۰/۶٪

چالش‌های اساسی

- ◀ پایین بودن میزان تولید شیر در نژادهای گاو بومی و گله‌های گوسفند و بز
- ◀ ضعف نفوذ دانش و فناوری‌های نوین و مدیریت سنتی اغلب دامداری‌ها و بالا بودن ضریب تبدیل خوراک به شیر
- ◀ وابستگی تولید شیر کشور به علوفه‌های پر آب‌بر (یونجه)
- ◀ نبود راهبرد مشخص در به‌نژادی دام‌های شیری و فرسایش ژنتیکی دام‌های بومی
- ◀ نارسایی در زنجیره تولید و ارزش صنعت شیر و فراورده‌های لبنی
- ◀ عدم تعادل بین هزینه تمام شده و قیمت شیر و فراورده‌های لبنی
- ◀ افزایش عرضه شیرهای سنتی و پایین بودن وضعیت بهداشت و سلامت آن

راهبردهای رسیدن به وضع مطلوب

- ◀ مدیریت دانش بنیان واحدهای تولیدی به منظور افزایش بهره‌وری تولید شیر به خصوص در دامداری‌های سنتی، آمیخته و گله‌های گوسفند و بز
- ◀ کاهش وابستگی تولید شیر به علوفه‌های پر آب‌بر (مانند یونجه) از طریق جایگزین نمودن علوفه‌های کم آب‌بر با یونجه
- ◀ تدوین راهبرد مشخص در به‌نژادی دام‌های شیری و حفظ تنوع ژنتیکی دام‌های بومی،
- ◀ ایجاد و تکمیل زنجیره تولید و ارزش صنعت شیر و فراورده‌های لبنی
- ◀ متعادل‌سازی قیمت شیر و فراورده‌های لبنی و حذف تولید و عرضه شیرهای غیربهداشتی
- ◀ تشویق تولیدکنندگان به مشارکت در صنایع شیر و لبنیات توأم با تنوع‌سازی فراورده‌ها

برنامه‌های اجرایی

برنامه دانش بنیان نمودن مدیریت تولید به منظور افزایش بهره‌وری تولید شیر به خصوص در دامداری‌های سنتی، نیمه سنتی، آمیخته و گله‌های گوسفند و بز (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان شیر با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، معاونت علمی و فنی ریاست جمهوری، سازمان برنامه و بودجه، بنیاد مستضعفان و جانبازان، تشکلهای صنفی و تخصصی مرتبط)

برنامه کاهش وابستگی تولید شیر به علوفه‌های پر آبر (مانند یونجه) از طریق جایگزین نمودن علوفه‌های کم آبر (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان شیر با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، معاونت علمی و فنی ریاست جمهوری، سازمان برنامه و بودجه، تشکلهای صنفی و تخصصی مرتبط)

برنامه به‌نژادی دام‌های شیری و حفظ تنوع ژنتیکی دام‌های بومی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان شیر با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، معاونت علمی و فنی ریاست جمهوری، سازمان برنامه و بودجه، تشکلهای صنفی و تخصصی مرتبط)

برنامه ایجاد و تکمیل زنجیره تولید و ارزش صنعت شیر و فراورده‌های لبنی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان شیر با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، معاونت علمی و فنی ریاست جمهوری، سازمان برنامه و بودجه، وزارت صمت، تشکلهای صنفی و تخصصی مرتبط)

برنامه متعادل‌سازی قیمت شیر و فراورده‌های لبنی و حذف تولید و عرضه شیرهای غیربهداشتی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان شیر با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، معاونت علمی و فنی ریاست جمهوری، سازمان برنامه و بودجه، وزارت صمت، تشکلهای صنفی و تخصصی مرتبط)

ویژگی‌های دانشی سند (محتوای دانش بنیانی سند)^۸

- ◀ ارتقاء دانش و فناوری‌های تولید به منظور افزایش بهره‌وری تولید شیر در دامداری‌ها
- ◀ معرفی علوفه‌های کم آب‌بر به منظور تغذیه دام‌های شیری
- ◀ استفاده از روش‌های نوین به‌نژادی دام‌های شیری
- ◀ ارتقای دانش و فناوری‌های نوین در حفاظت از تنوع ژنتیکی دام‌های بومی و ثبت آن‌ها
- ◀ هوشمندسازی دامداری‌ها برای تولید شیر و فرآورده‌های لبنی

حوزه فراهمی غذا

تولیدات داخلی و عوامل موثر بر آن

تولیدات پایدار محصولات مهم دام و طیور

موضوع: سند تولید پایدار عسل و فراورده های جانبی

شماره سند: ۱۷

رئیس کارگروه: دکتر غلامحسین طهماسبی

اعضای کارگروه:

شاخص	وضع موجود (میانگین ۹۵-۹۸)	وضعیت در سال ۱۴۱۰	درصد رشد سالانه
تولید عسل (هزار تن)	۹۳	۱۳۶/۷۵	٪ ۳/۲۵
تعداد کندو (هزار)	۸۵۳۸	۹۷۳۵	٪ ۱/۱
تولید موم (تن)	۲۱۲۸/۸	۳۱۲۶	٪ ۳
عملکرد عسل (کیلوگرم در کندو)	۱۱/۱۹	۱۴/۴۷	٪ ۲
تولید ژل رویال (۹۸-۹۶) - (تن)	۳/۲۰۴	۶/۱۱	٪ ۵
تولید زهر (۹۸) (کیلوگرم)	۴/۵۳۹	۸/۵۵۸	٪ ۵
تولید بره موم (۹۸-۹۶) (تن)	۷۹/۸۱۹	۱۴۳	٪ ۵
تولید گرده (۹۸-۹۶) (تن)	۱۶۱/۲۰۶	۲۸۹	٪ ۵
سایر مصارف (عسل زمستان گذرانی) (هزار تن)	۴۶/۵	۶۸/۳	
عرضه داخلی عسل (هزار تن)	۹۱/۶۱	۱۳۰/۵	٪ ۳

شاخص	وضع موجود (میانگین ۹۵-۹۸)	وضعیت در سال ۱۴۱۰	درصد رشد سالانه
مصرف سرانه عسل (کیلوگرم در سال در نفر)	۱/۱۲۴	۱/۴۱۱	٪ ۱/۹۴
ضایعات عسل (درصد)	۵	۳	
واردات عسل (هزار تن)	-	-	-
صادرات عسل (هزار تن)	۱/۳۹۴	۶/۲	٪ ۱۳/۵
بهره‌وری عسل (درصد)	-۳/۵	۲۹	
ضریب خودکفایی عسل (درصد)	۱۰۱/۵	۱۰۴/۸	
نقش گرده افشانی زنبور عسل در افزایش تولیدات کشاورزی (معادل هزار تن عسل)	۸۳۷۰	۱۲۴۲	

چالش‌های اساسی

- پایین بودن متوسط تولید عسل و عدم توسعه صنعت زنبورداری
- قچاق داروهای غیراستاندارد، ژل رویال و ملکه به کشور و ورود بیماری‌های قرنطینه‌ای ویروسی جدید و به خطر افتادن ذخائر ژنتیکی کشور
- عدم وجود قوانین مورد نیاز مرتبط با صنعت زنبورداری کشور (کوچ، صادرات و واردات، ...)
- عقب بودن فناوری و تجهیزات تولید نسبت به فناوری روز دنیا
- نبود مدیریت یکپارچه و زنجیره کامل صنعت زنبورداری، بازار عسل و کاهش صادرات
- تقلب در تولید و عرضه عسل و محصولات جانبی
- توجه ناکافی به نقش زنبور عسل در گرده افشانی تولیدات کشاورزی و امنیت غذایی

راهنمای رسیدن به وضع مطلوب

- ارتقاء دانش و فناوری و تکمیل زنجیره‌های ارزش به منظور ارتقاء عملکرد و ارزش‌افزایی عسل و توسعه صنعت زنبورداری
- جلوگیری از قاچاق داروهای غیراستاندارد، ژل رویال و ملکه به کشور و ورود بیماری‌های قرنطینه‌ای و ویروسی جدید
- وضع قوانین و مقررات مورد نیاز صنعت زنبورداری کشور (کوچ، صادرات و واردات، ...) و جلوگیری از تقلب در تولید و عرضه عسل و محصولات جانبی
- تقویت تشکلهای بخش خصوصی از طریق واگذاری اختیارات و امور اجرایی به آنها و فراهم کردن زمینه مناسب برای رشد و مشارکت آنها در مراجع تصمیم‌سازی
- توجه به نقش زنبورعسل در گرده‌افشانی تولیدات کشاورزی و امنیت غذایی

برنامه‌های اجرایی

- برنامه ارتقاء دانش و فناوری و تکمیل زنجیره‌های ارزش به منظور ارتقاء عملکرد و توسعه کیفی صنعت زنبورداری و تقویت تشکلهای مربوطه (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان عسل با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، معاونت علمی و فنی ریاست جمهوری، سازمان برنامه و بودجه، وزارت صمت، تشکلهای)
- برنامه جلوگیری از قاچاق داروهای غیراستاندارد، ژل رویال و ملکه به کشور و ورود بیماری‌های قرنطینه‌ای و ویروسی جدید و جلوگیری از تقلب در تولید و عرضه عسل محصولات جانبی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان عسل با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، معاونت علمی و فنی ریاست جمهوری، سازمان برنامه و بودجه، وزارت صمت، تشکلهای)

- ◀ برنامه توسعه زنبورداری به منظور افزایش گرده افشانی در تولید محصولات کشاورزی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان عسل با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، وزارت صمت، تشکلهای صنفی و تخصصی مرتبط)
- ◀ برنامه بهبود ژنتیکی و توسعه زنبور عسل ایرانی و محدود کردن استفاده از سموم پرخطر (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان عسل با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، معاونت علمی و فنی ریاست جمهوری، سازمان برنامه و بودجه، وزارت صمت، تشکلهای صنفی و تخصصی مرتبط)

ویژگی‌های دانشی سند (محتوای دانش بنیانی سند)^۹

- ◀ ارتقاء دانش و فناوری به منظور ارتقاء عملکرد و توسعه کیفی صنعت زنبورداری
- ◀ ارتقاء دانش و فناوری به منظور تولید ژل رویال و ملکه
- ◀ استفاده از روش‌های نوین به منظور مدیریت بیماری‌های قرنطینه‌ای
- ◀ معرفی روش‌های جدید به منظور شناسایی تقلب در تولید و عرضه عسل
- ◀ توسعه زنبورداری به منظور افزایش گرده افشانی در تولید محصولات کشاورزی
- ◀ بهبود ژنتیکی و توسعه نژادهای جدید زنبور عسل ایرانی

۹- فهرست فناوری های این سند کامل نیست و در ویرایش بعدی تکمیل خواهد شد.

حوزه فراهمی غذا

تولیدات داخلی و عوامل موثر بر آن
تولید پایدار محصولات مهم آبزیان

شماره سند: ۱۸

رئیس کارگروه: مهندس عباس کشاورز

اعضای کارگروه: دکتر احمد زارع فیض آبادی - دکتر ابولقاسم حسن پور اصطهباناتی -
مهندس عبدالرحیم خسروی - دکتر بهزاد فکاری سردهایی - دکتر محمد مهدی فارسی
علی آبادی و دکتر روجا کیان پور

شاخص	وضع موجود	وضع مطلوب پایدار	درصد رشد سالانه
پرورش ماهی در دریا (هزار تن)	۱۲	۴۰۰	
پرورش میگو (هزار تن)	۴۶	۳۰۰	
پرورش ماهی خاویاری (هزار تن)	۲	۵۰	
پرورش سایر آبزیان دریایی، صدف و آرتمیا و خیار دریایی و گیاهان آبی (هزار تن)	۰	۳۰۰	
صید تون ماهیان (هزار تن)		۱۵۰	
صید فانوس ماهیان و سایر آبزیان اعماق (هزار تن)	۳۸	۳۰۰	
جلبکهای دریایی و استفاده دارویی (هزار تن)			
تکثیر و پرورش تیلپیا (تن)	۵۰۰	۲۰۰۰۰۰	
تکثیر و پرورش ماهیان گرمابی (هزار تن)	۲۵۰	۳۰۰	

شاخص	وضع موجود	وضع مطلوب پایدار	درصد رشد سالانه
تکثیر و پرورش ماهیان سردابی (هزار تن)	۲۰۰	۲۵۰	
کل تولید (هزار تن)	۱۳۴۱	۲۲۳۷	٪ ۴/۴
مصرف سرانه غذایی (گرم در روز)	۲۰/۱	۳۰	٪ ۳/۴
مصرف سرانه کل (گرم در روز)	۳۶/۵	۵۴/۵	٪ ۳/۴
ضایعات (درصد)	۴۰	۴۰	۰
ضریب خودکفایی (درصد)	۱۲۱/۹	۱۶۵/۷	٪ ۲/۶
تقاضا (هزار تن)	۱۱۰۰	۱۳۵۰	٪ ۱/۷
صادرات (هزار تن)	۱۱۵/۳	۷۲۷	٪ ۱۶/۶
واردات (هزار تن)	۴۵/۷	۲۰	- ٪ ۶/۷

چالش‌های اساسی

- پایین بودن ضریب نفوذ دانش و فناوری، نارسایی زیرساخت‌ها و پایین بودن بهره‌وری در تولید آبزیان
- پایین بودن ضریب نفوذ دانش و فناوری، فرسوده بودن زیرساخت‌ها و ناوگان صیادی و پایین بودن بهره‌وری صید از منابع دریایی
- نارسایی در زنجیره ارزش شامل نظام تامین تخم چشم‌زده، بچه ماهی و میگو، محدودیت گونه‌های با بازدهی بالا، تامین خوراک، مکانیزاسیون، برداشت، حمل و نقل، سردخانه‌های مناسب، صنایع تبدیلی و تکمیلی، بسته‌بندی و بالا بودن ضایعات

◀ بالا بودن هزینه تمام شده تولید و قیمت آبریان برای مصرف کننده نسبت به سایر اقلام پروتئین حیوانی (به ویژه گوشت مرغ)،

◀ ضعف برنامه های فرهنگ سازی مصرف آبریان و پایین بودن سهم مصرف آبریان در سبد غذایی خانوار

◀ توجه ناکافی به کیفیت و سلامت تولیدات

◀ استفاده کم از ظرفیت های آب های ساحلی، مخازن سدها، استخرهای مزارع، باغات و آب بندها در آبریز پروری متراکم

◀ بالا بودن ضریب وابستگی تجهیزات مورد نیاز برای پرورش آبریان در قفس

◀ نارسایی در بازسازی و حفاظت از ذخایر ژنتیکی آبریان

◀ نبود راهبرد مشخص در به نژادی و تنوع پایین در نژادهای پُر تولید و با راندمان بالا

◀ عدم استفاده از ظرفیت تولید گیاهان آبریز و جلبک ها

◀ محدودیت های بهداشتی آب برای پرورش در آب های داخلی

◀ ضعف دانش پرورش ماهی در سیستم های متراکم و فوق متراکم

راهنمادهای رسیدن به وضع مطلوب

◀ ارتقاء بهره وری در تولید و پرورش آبریان، بهبود کیفیت و سلامت و کاهش هزینه های تولید

◀ تقویت زیرساخت ها و ناوگان صیادی به منظور توسعه صید در آب های بین المللی و توجه

به توسعه برنامه های صید و صیادی متناسب با ظرفیت پایدار صید و ایجاد فرصت برای بازسازی

منابع در آب های ساحلی و سرزمینی

- ◀ ایجاد و تکمیل زنجیره ارزش شامل نظام تامین تخم چشم‌زده، بچه ماهی و میگو، تنوع‌بخشی به گونه‌های با بازدهی بالا، تامین خوراک، مکانیزاسیون، برداشت، حمل و نقل، سردخانه‌های مناسب، صنایع تبدیلی و تکمیلی، بسته‌بندی و کاهش تلفات و ضایعات
- ◀ فرهنگ‌سازی برای مصرف آبزیان به منظور افزایش سرانه مصرف آبزیان در سبد غذایی خانوار
- ◀ استفاده از ظرفیت‌های دانشی و فناوری در توسعه بهره‌برداری از ظرفیت‌های آبی موجود مانند آب‌های سواحل، مخازن سدها، استخرهای موجود در مزارع و باغات و آب بندهای کشاورزی و آبخیزداری، منابع آب و خاک شور
- ◀ توسعه پرورش آبزیان در قفس و استفاده از ظرفیت‌های دانش و فناوری ملی و بین‌المللی در راستای خودکفایی در تجهیزات مورد نیاز
- ◀ توسعه بازسازی و حفاظت از ذخایر ژنتیکی آبزیان
- ◀ توجه به به‌نژادی آبزیان و تنوع‌بخشی در نژادهای با عملکرد بالا و زودبازده
- ◀ بهره‌برداری از ظرفیت تولید گیاهان آبی و جلبک‌ها
- ◀ رعایت پروتکل‌های بهداشتی برای پرورش در آب‌های داخلی
- ◀ انتقال دانش و فناوری نوین پرورش ماهی در سیستم‌های متراکم و فوق متراکم

◀ برنامه‌های اجرایی

- ◀ برنامه حمایت از سرمایه‌گذاری، انتقال دانش و فناوری روز به منظور ارتقاء بهره‌وری در تولید و پرورش آبزیان و صید مسئولانه از منابع دریایی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان محصولات آبزیان با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، وزارت عتف، وزارت نیرو، وزارت راه و شهرسازی، تشکل‌ها)

◀ برنامه ایجاد و تکمیل زنجیره ارزش (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان محصولات آبریان با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، وزارت عتف، وزارت نیرو، وزارت راه و شهرسازی، وزارت صمت، تشکل‌ها):

الف- نظام تامین تخم چشم‌زده، بچه ماهی و میگو

ب- تنوع‌بخشی به گونه‌های با عملکرد بالا و زودبازده

ج- تامین خوراک آبریان

د- توسعه مکانیزاسیون و حمل و نقل

ه- توسعه سردخانه‌ها، صنایع تبدیلی و تکمیلی، بسته‌بندی و کاهش تلفات و ضایعات

◀ برنامه فرهنگ‌سازی مصرف آبریان و افزایش سرانه مصرف آن در سبد غذایی خانوار (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان محصولات آبریان با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، سازمان صدا و سیما، وزارت آموزش و پرورش، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، وزارت کشور، تشکل‌ها)

◀ برنامه توسعه بهره‌گیری از ظرفیت‌های آبی موجود مانند آب‌های ساحلی، سرزمینی و بین‌المللی و منابع آب‌های داخلی (مخازن سدها، استخر چاه‌های آب و کانال‌های شبکه‌های آبیاری) با تاکید بر کشت‌های متراکم و پرورش در قفس (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان محصولات آبریان با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، وزارت عتف، وزارت نیرو، وزارت راه و شهرسازی، وزارت صمت، سازمان حفاظت محیط زیست، تشکل‌ها)

◀ برنامه تقویت زیرساخت‌ها و ناوگان صیادی به منظور توسعه صید (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان محصولات آبریان با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی،

سازمان برنامه و بودجه، معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، وزارت عتف، وزارت نیرو، وزارت راه و شهرسازی، وزارت صمت، تشکل‌ها)

◀ برنامه توسعه سیستم‌های متراکم، فوق متراکم به ویژه پرورش آبزیان در قفس و استفاده از ظرفیت‌های دانش و فناوری ملی و بین‌المللی در راستای خودکفایی در تجهیزات مورد نیاز (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان محصولات آبزیان با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، وزارت عتف، وزارت نیرو، وزارت صمت، سازمان حفاظت محیط زیست، تشکل‌ها)

◀ برنامه توسعه بازسازی و حفاظت از ذخایر ژنتیکی آبزیان (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان محصولات آبزیان با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، وزارت عتف، وزارت عتف، سازمان حفاظت محیط زیست، تشکل‌ها)

◀ برنامه به‌نژادی آبزیان و تنوع‌بخشی در نژادهای با عملکرد بالا، زودبازده و معرفی گونه‌های جدید (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان محصولات آبزیان با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، وزارت عتف، وزارت عتف، سازمان حفاظت محیط زیست، تشکل‌ها)

◀ برنامه بهره‌برداری از ظرفیت تولید گیاهان آبزی و جلبک‌ها (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان محصولات آبزیان با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، وزارت عتف، وزارت عتف، سازمان حفاظت محیط زیست، تشکل‌ها)

ویژگی‌های دانشی سند (محتوای دانش‌بنیانی سند)^{۱۰}

- ◀ انتقال دانش و فناوری روز به منظور ارتقاء بهره‌وری در تولید و پرورش آبزیان
- ◀ استفاده از روش‌های و فناوری‌های نوین در تعیین ذخایر و صید مسئولانه از منابع دریایی
- ◀ معرفی گونه‌های جدید و تنوع‌بخشی به گونه‌های با عملکرد بالا و زودبازده
- ◀ معرفی منابع جدید خوراک آبزیان
- ◀ ارتقاء دانش و فناوری در بهره‌گیری از ظرفیت‌های آبی موجود مانند آب‌های ساحلی، سرزمینی و بین‌المللی و منابع آب‌های داخلی (مخازن سدها، استخر چاه‌های آب و کانال‌های شبکه‌های آبیاری)
- ◀ معرفی و توسعه روش‌ها و فناوری‌های جدید در تولید آبزیان (کشت‌های متراکم، فوق متراکم و پرورش در قفس و ...)
- ◀ ارتقاء فناوری‌ها در زیرساخت‌های پرورش و ناوگان صیادی
- ◀ توسعه روش‌ها و فناوری‌های نوین در بازسازی و حفاظت از ذخایر ژنتیکی آبزیان
- ◀ استفاده از دانش و فناوری‌های نوین در تولید گیاهان آبی و جلبک‌ها
- ◀ توسعه سردخانه‌ها، صنایع تبدیلی و تکمیلی، بسته‌بندی و کاهش تلفات و ضایعات
- ◀ فرهنگ‌سازی مصرف آبزیان و افزایش سرانه مصرف آن در سبد غذایی خانوار

حوزه فراهمی غذا

تولیدات داخلی و عوامل موثر بر آن

سند صنایع تکمیلی و تبدیلی

شماره سند: ۱۹

رئیس کارگروه:

اعضای کارگروه: کارگروه اقتصاد - با همکاری وزارت صنعت، معدن و تجارت - دفتر صنایع تبدیلی و تکمیلی وزارت جهاد کشاورزی

وضعیت در سال ۱۴۱۰	وضعیت در سال		شاخص
	۱۳۹۸	۱۳۹۲	
۱۲۰۷۷	۲۰۵۳۴		مجموع تعداد واحدهای تولید صنایع تبدیلی و غذایی (صمت+ صنایع تبدیلی)
۴۴,۵	۷۳	۱۴۴	برآورد میزان تولید (بالفعل) صنایع غذایی براساس ظرفیت موجود وزارتخانه‌های جهاد کشاورزی و صمت (میلیون تن)
۱۱۹	۳۶۹		ارزش افزوده صنایع غذایی و آشامیدنی (مرکز آمار ایران - صمت) - هزار میلیارد ریال
-	۲۵۵	۶۶۰	تعداد شرکت های دانش بنیان فعال صنایع غذایی
۴	۱/۹	۱/۹۵	ارزش صادرات محصولات غذایی و آشامیدنی فرآوری شده - میلیارد دلار (صمت)

وضعیت در سال ۱۴۱۰	وضعیت در سال		شاخص
	۱۳۹۸	۱۳۹۲	
۲۱۳۲	۱۳۳۴	۳۲۳	تعداد واحدهای نگهداری و سردخانه‌ها (ص.ت) - واحد
۶۰۰۰	۳۷۵۴	۷۵۶	ظرفیت سردخانه‌ها و انبارهای سرد (ص.ت) - هزار تن
		۷۲	ظرفیت فرآوری، بسته بندی و نگهداری مواد غذایی
		۴	ظرفیت سردخانه‌های نگهداری مواد غذایی

چالش‌های اساسی

- عدم وجود مدیریت یکپارچه، سیاست‌گذاری نامناسب، تعداد زیاد طرح‌های نیمه تمام، تعدد دستگاه‌های سیاست‌گذاری در تدوین، اعمال و نظارت بر استانداردها
- حمایت ناکافی و بالا بودن نرخ تسهیلات در بخش صنایع تبدیلی و غذایی و عدم برخورداری صنایع تبدیلی از مزایای قانونی بخش کشاورزی
- فرسوده بودن ماشین آلات و عدم استفاده از فناوری‌های روز
- ناقص بودن زنجیره ارزش محصولات فراوری شده و عدم استفاده از پتانسیل ایجاد ارزش افزوده و بهره‌گیری از محصولات جانبی و ضایعات
- کمبود واحدهای فراوری و بسته‌بندی پیشرفته و پراکنش نامناسب
- خام فروشی برخی محصولات کشاورزی، و قیمت تمام شده بالای محصولات فرآوری شده غذایی
- وابستگی زیاد کشور به مواد اولیه وارداتی مورد نیاز نگهداری، فراوری و بسته‌بندی
- تنوع پایین محصولات فرآوری شده

◀ عدم تطابق استانداردهای محصولات غذایی در ایران با کشورهای هدف صادرات و سهم اندک صادرات محصولات فراوری شده غذایی از صادرات کل کشور

◀ راهبردهای رسیدن به وضع مطلوب

◀ ایجاد مدیریت یکپارچه در صنایع تبدیلی و تکمیلی، سیاستگذاری مناسب و تعیین تکلیف طرح‌های نیمه تمام

◀ حمایت هدفمند و اعطای تسهیلات مناسب در بخش صنایع تبدیلی و غذایی
 ◀ نوسازی ماشین آلات و تجهیزات صنایع تبدیلی و تکمیلی با استفاده از فناوری‌های روز
 ◀ ارتقاء ارزش افزوده محصولات فراوری شده از طریق بهبود کارایی فراوری و ارزش‌افزایی محصولات جانبی و ضایعات

◀ افزایش واحدهای فراوری و بسته‌بندی پیشرفته و پراکنش مناسب با رعایت اصول آمایش سرزمین
 ◀ کاهش سهم خام فروشی محصولات کشاورزی، طراحی محصولات جدید و ایجاد مزیت‌های رقابتی با تاکید بر کاهش قیمت تمام شده محصولات فراوری شده غذایی
 ◀ کاهش وابستگی به مواد اولیه وارداتی مورد نیاز نگهداری، فراوری و بسته‌بندی
 ◀ افزایش تنوع در محصولات فراوری شده
 ◀ گسترش و توسعه زنجیره سرد و زنجیره محصولات صادراتی
 ◀ حمایت از توسعه فناوری نوین در صنایع غذایی از جمله نانوفناوری، زیست‌فناوری، پلاسما و ...
 ◀ کاهش استفاده از مواد افزودنی با استفاده از فناوری‌های نوین مانند پلاسمای سرد برای کاهش بار میکروبی
 ◀ توسعه صنعتی‌سازی و تولید دانش بنیان غذاهای سنتی متناسب با فرهنگ کشور

◀ شناسایی ظرفیت‌های خالی صنایع فراوری و لحاظ آن در سیاستگذاری‌های توسعه‌ای آتی و برنامه‌ریزی برای استفاده درست از آنها

◀ توسعه و ارتقای نام و نشانهای تجاری در سطوح ملی، منطقه‌ای و جهانی

● برنامه‌های اجرایی

- ◀ برنامه مدیریت و سیاستگذاری یکپارچه در صنایع تبدیلی و تکمیلی، سیاستگذاری مناسب و تعیین تکلیف طرح‌های نیمه تمام (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان فراوری محصول با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، وزارت صمت، سازمان برنامه و بودجه، تشکل‌ها)
- ◀ برنامه حمایت هدفمند و اعطای تسهیلات مناسب، نوسازی ماشین آلات و تجهیزات صنایع تبدیلی و تکمیلی با تاکید بر فناوری‌های روز (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان فراوری محصول با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، وزارت صمت، سازمان برنامه و بودجه، بانک مرکزی، تشکل‌ها)
- ◀ برنامه ارزش‌افزایی محصولات جانبی و ضایعات حاصل از صنایع فراوری (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان فراوری محصول با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، وزارت صمت، سازمان برنامه و بودجه، معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، وزارت عتف، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، تشکل‌ها)
- ◀ برنامه توسعه واحدهای فراوری و بسته‌بندی پیشرفته متناسب با نیاز و رعایت اصول آمایش سرزمین (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان فراوری محصول با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، وزارت صمت، سازمان برنامه و بودجه، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، تشکل‌ها)
- ◀ برنامه کاهش سهم خام فروشی محصولات کشاورزی، طراحی محصولات جدید و ایجاد

مزیت‌های رقابتی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان فراوری محصول با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، وزارت صمت، سازمان برنامه و بودجه، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، تشکل‌ها)

◀ برنامه کاهش وابستگی به مواد اولیه وارداتی مورد نیاز نگهداری، فراوری و بسته‌بندی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان فراوری محصول با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، وزارت صمت، سازمان برنامه و بودجه، معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، وزارت عتف، تشکل‌ها)

◀ برنامه افزایش تنوع در محصولات فرآوری شده (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان فراوری محصول با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، وزارت صمت، سازمان برنامه و بودجه، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، تشکل‌ها)

◀ برنامه گسترش و توسعه زنجیره سرد و زنجیره محصولات صادراتی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان فراوری محصول با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، وزارت صمت، سازمان برنامه و بودجه، تشکل‌ها)

◀ برنامه حمایت از توسعه فناوری نوین در صنایع غذایی و استفاده از مواد افزودنی مفید و بی خطر (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان فراوری محصول با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، وزارت صمت، سازمان برنامه و بودجه، معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، وزارت عتف، تشکل‌ها)

◀ برنامه تولید دانش بنیان و صنعتی غذاهای سنتی متناسب با فرهنگ کشور (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان فراوری محصول با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، وزارت صمت، سازمان برنامه و بودجه، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، تشکل‌ها)

◀ برنامه شناسایی و استفاده بهینه از ظرفیت‌های خالی صنایع فراوری (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان فراوری محصول با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، وزارت صمت، سازمان برنامه و بودجه، تشکل‌ها)

- ◀ برنامه توسعه و ارتقای نام و نشانهای تجاری در سطوح ملی، منطقه‌ای و جهانی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان فراوری محصول با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، وزارت صمت، سازمان برنامه و بودجه، تشکله‌ها)
- ◀ برنامه توسعه و ارتقای نام و نشانهای تجاری در سطوح ملی، منطقه‌ای و جهانی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان فراوری محصول با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، وزارت صمت، سازمان برنامه و بودجه، تشکله‌ها)

ویژگی‌های دانشی سند (محتوای دانش‌بنیانی سند)^{۱۱}

- ◀ ایجاد نظام مدیریت و سیاستگذاری یکپارچه در صنایع تبدیلی و تکمیلی متناسب با نیاز و رعایت اصول آمایش سرزمین
- ◀ انتقال و بکارگیری فناوری‌های به روز برای تولید و نوسازی ماشین آلات و تجهیزات صنایع تبدیلی و تکمیلی
- ◀ ارتقاء دانش و فناوری به منظور ارزش‌افزایی محصولات جانبی و ضایعات حاصل از صنایع فرآوری
- ◀ تولید محصولات جدید فناورانه و ایجاد مزیت‌های رقابتی
- ◀ ارتقاء دانش و فناوری به منظور کاهش وابستگی به مواد اولیه وارداتی مورد نیاز نگهداری، فراوری و بسته‌بندی
- ◀ افزایش تنوع در محصولات فرآوری شده
- ◀ ارتقاء دانش و فناوری زنجیره سرد
- ◀ توسعه فناوری نوین در صنایع غذایی و استفاده از مواد افزودنی مفید و بی خطر برای نگهداری
- ◀ هوشمندسازی فرایندها و ابزارهای نگهداری، فرآوری و بسته‌بندی محصولات غذایی و آشامیدنی
- ◀ تولید دانش بنیان و صنعتی غذاهای سنتی متناسب با فرهنگ کشور

حوزه فراهمی غذا

تولیدات داخلی و عوامل موثر بر آن

نهاده‌های مورد نیاز تولیدات زراعی، باغی، دامی و آبزیان

موضوع: الف- سند بذر و نشا محصولات مهم زراعی

شماره سند: ۲۰

رئیس کارگروه: صمد مبصر

اعضای کارگروه: مریم حسینی، سعید صادق‌زاده حمایتی، توحید نجفی میرک

وضعیت در سال ۱۴۱۰	وضعیت در سال				شاخص
	۱۳۹۸		۱۳۹۰		
۶۵۰۰۰۰	۳۴۰۷۰۶		۲۵۵۵۴۰		تولید بذر گندم (تن)
۵۰۰۰	۲۲۳۵		۹۳۵		تولید بذر برنج(تن)
۲۵۰۰	۹۸۹		۱۵۲		تولید بذر حبوبات (تن)
۱۵۰۰۰۰	۴۵۱۶۰		۳۶۵۰۰		تولید بذر سیب‌زمینی (تن)
۸۵۰۰۰	۲۵۶۰۰		۲۸۰۰۰		تولید بذر چغندر قند (یونیت)
؟	؟		؟		سطح نشاکاری چغندر قند (هکتار)
۱۲۰۰۰	۴۰۷۶		۹۰۶۵		تولید بذر دانه‌های روغنی(تن)
	۱۵۳۹	سویا	۷۱۷۶	سویا	
	۲۳۸۷	کلزا	۱۵۸۹	کلزا	
۱۵۰	۱۸۲		۸۴		ارزش واردات بذر کشاورزی (میلیون یورو)

وضعیت در سال ۱۴۱۰	وضعیت در سال		شاخص
	۱۳۹۸	۱۳۹۰	
۲۰۰	ناچیز	-	سطح نشاکاری گیاهان زراعی غیر از برنج (چغندر قند، گیاهان روغنی، ...) (هزار هکتار)
۲۰	۱/۴	صفر	ارزش صادرات بذور کشاورزی (میلیون یورو)
۹۵	۸۸		میزان خود کفایی در تولید بذور (درصد)

چالش‌های اساسی

چالش‌های کلی

- ❖ پائین بودن میزان مصرف بذر و نشا گواهی شده، در برخی محصولات زراعی اساسی
- ❖ عدم توسعه تکنولوژیکی، سرمایه‌ای و اقتصادی صنعت بذر کشور
- ❖ انتقال ضعیف دانش و فناوری بذور هیبرید از خارج به داخل
- ❖ بالا بودن قیمت تمام شده بذور هیبرید وارداتی
- ❖ هزینه بالای تولید بذر بدلیل هزینه بالای تملک یا اجاره زمین و بالابودن سود تسهیلات بانکی
- ❖ حمایت یارانه‌ای بسیار کم‌رنگ دولت از تولید و مصرف بذر گواهی شده
- ❖ عدم حمایت از بخش خصوصی در زمینه اصلاح نباتات و تولید بذر

تولید بذر گندم

- ❖ حدود ۳۵ درصد بذر گندم مصرفی کشاورزان گواهی شده و مابقی آن از بذور خود مصرفی تامین می شود. این درصد بطور متوسط باید به ۴۵ درصد ارتقای یابد
- ❖ کند بودن نرخ تولید ارقام جدید بویژه ارقام دیم

- ◀ عدم توازن در تعداد و حجم تولید شرکت‌های تولیدکننده بذر در مناطق مختلف.
- ◀ توزیع نامتوازن بذر گواهی شده

تولید بذر برنج

- ◀ توجه بازار به توده های بومی و ارقام محلی که با کمک نظام گواهی محدود شرایط بهبود یافته است.

- ◀ دیرپذیری شالیکاران نسبت به ارزش بذر گواهی شده
- ◀ کمبود سرمایه و نوپا بودن و کم تجربه بودن شرکت های بذری
- ◀ بالا بودن قیمت تمام شده بذر برنج
- ◀ وجود خرده مالکی در زراعت برنج (۰/۷ هکتار)
- ◀ عدم توسعه فناوری بذور هیبرید برنج در مزارع کشور
- ◀ نارسایی نظام تولید نشا

تولید بذر حبوبات

- ◀ عدم ثبات قیمت محصول دانه در بازار
- ◀ کمبود سرمایه در گردش شرکت های تولید کننده بذر
- ◀ عدم ثبات قیمت بذر به تبعیت از قیمت محصول در بازار و ایجاد ناامنی در تولید و عرضه بذر
- ◀ ضعف نظام تولید بذر حبوبات

تولید بذر سیب زمینی

- ◀ غیر موثر بودن حمایت های دولتی از تولید بذر
 - ◀ عدم ثبات قیمت محصول خوراکی در بازار
 - ◀ دشواری تکنولوژی تولید بذر سیب زمینی و هزینه بالای تولید بذر استاندارد آن
- تولید بذر چغندر قند (یونیت)**

- ◀ عدم تناسب توان ارقام داخلی به نیازهای کشت در مقایسه با برخی ارقام خارجی
- ◀ واردات زیاد بذر و تنوع ارقام وارداتی
- ◀ عدم حمایت از بخش خصوصی در زمینه اصلاح نباتات و تولید بذر
- ◀ انحصار خرید بذر توسط کارخانه‌های قند کشور
- ◀ واردات بذر بدون در نظر گرفتن خصوصیات تکنیکی ارقام و نیازهای کشور
- ◀ فقدان نظام نشاکاری

تولید بذر دانه‌های روغنی

- ◀ رقابت‌پذیر نبودن تولید دانه های روغنی در مقایسه با سایر محصولات
- ◀ عدم امکان رقابت تولید دانه سویا در مقایسه با تولید شالی در اراضی شمال کشور
- ◀ واردات بی رویه بذر گیاهان روغنی به دلیل سوء برداشت از ماده ۳۲ قانون بذر
- ◀ ضعف نظام تولید بذر دانه‌های روغنی
- ◀ فقدان نظام نشاکاری

میزان و ارزش واردات بذور کشاورزی

- ◀ وابستگی انحصاری تولید برخی از محصولات کشاورزی به بذرهای وارداتی
- ◀ واردات برخی بذرهای کم کیفیت و غیرضرور به کشور که امکان تولید داخلی دارند
- ◀ فقدان نظارت دقیق بر قیمت بذرهای وارداتی
- ◀ نبود نظام جامع تعیین نیاز واردات بذر گیاهان

میزان و ارزش صادرات بذور کشاورزی

- ◀ آشنایی کم شرکت‌های تولیدکننده بذر با بازاریابی و تجارت بین‌الملل
- ◀ تحریم‌های بانکی و مسائل مرتبط با نقل و انتقال بانکی
- ◀ نبود قوانین و مقررات لازم برای تسهیل صادرات

راهنماهای رسیدن به وضع مطلوب

راهنماهای کلی

- ◀ کم‌رنگ نمودن نوسانات قیمت بذر و کمک به پایداری قیمت با حمایت‌های مالی از تولیدکنندگان
- ◀ بسترسازی برای انتقال فناوری از طریق حضور و سرمایه‌گذاری مشترک شرکت‌های خارجی در صنعت بذر ایران (امنیت سرمایه‌گذاری، دوره معافیت مالیاتی، انتقال سود فعالیت و به رسمیت شناختن حق مالکیت فکری ارقام خارجی)
- ◀ تغییر مسیر پرداخت یارانه بذر از تولیدکننده به مصرف‌کننده و ایجاد فضای رقابتی سالم بین تولیدکنندگان بذر
- ◀ اقتصادی نمودن فعالیت شرکت‌های تولید بذر با افزایش مقدار تولید و زمینه‌سازی برای صادرات کشورهای منطقه در فاز اول

تولید بذر گندم

- ◀ حمایت از خصوصی‌سازی کامل صنعت بذر به نحوی که بخش خصوصی در معرفی، تکثیر، تامین و کلیه مراحل تولید گندم نقش موثری داشته باشد
- ◀ توسعه پرداخت یارانه‌ها به نهاده‌ها بویژه بذر
- ◀ حمایت از تولید ارقام متنوع با پتانسیل بالا و سازگار در شرایط تنش‌های محیطی زنده و غیرزنده برای کلیه اقلیم‌های ماکرو و میکرو

تولید بذر و نشا برنج

- ◀ توسعه نظام بذر و پرداخت یارانه به بذر برای توسعه کشت ارقام جدید
- ◀ لزوم در اختیار گذاشتن سرمایه در گردش توسط بانک کشاورزی به شرکت‌های تولید کننده

- ◀ الزام وجود تشکلهای تعاونی تولید بذر (به دلیل خرده مالکی) توسط کشاورزان هر منطقه
- ◀ لزوم آموزش پیمانکاران و استفاده از فارغ التحصیلان بخش کشاورزی
- ◀ توجه به تولید بذور هیبرید برنج با استفاده از فناوریهای موجود در جهان
- ◀ ایجاد نظام نوین تولید نشا

تولید بذر حبوبات

- ◀ حمایت از تولید و مصرف بذور کیفی حبوبات با مشارکت کامل بخش خصوصی
- ◀ توسعه نظام بذر رسمی حبوبات
- ◀ توسعه نظام حمایتی یارانه‌ای از تولید و مصرف بذر حبوبات

تولید بذر سیب‌زمینی

- ◀ افزایش کیفیت تولیدات و جایگزینی ارقام قدیمی از طریق پرداخت یارانه برای مصرف بذر گواهی‌شده سیب‌زمینی
- ◀ انتقال فناوری از طریق مشارکت شرکت‌های خارجی و سرمایه‌گذاری آن‌ها در داخل برای تولید بذر ارقام جدید

تولید بذر و نشا چغندر قند (یونیت)

- ◀ ایجاد فضای مناسب رقابتی و حمایتی برای شرکت‌های اصلاح‌کننده داخلی
- ◀ انتقال فناوری از طریق مشارکت شرکت‌های خارجی و سرمایه‌گذاری آن‌ها در داخل برای تولید بذر ارقام جدید
- ◀ نظارت کیفی بر روند واردات بذر (ترکیب رقم‌های وارداتی)
- ◀ توسعه نظام کشت نشایی

تولید بذر و نشا دانه‌های روغنی

- ◀ تدوین برنامه جامع توسعه کشت دانه‌های روغنی با توجه به استعدادهای سرزمین
- ◀ تدوین نظام جامع تعیین نیاز واردات بذر گیاهان روغنی
- ◀ حمایت پایدار از صنعت بذر دانه‌های روغنی
- ◀ حمایت از سرمایه‌گذاری برای تولید مشترک بذر ارقام خارجی
- ◀ توسعه نظام کشت نشایی

میزان و ارزش واردات بذور کشاورزی

- ◀ وضع قوانین و مقررات و آرایه مشوق‌های لازم برای سرمایه‌گذاری و ایجاد شرکتهای مشترک تولید بذر

- ◀ مشروط نمودن اعطای مجوزهای واردات بذر ارقام اساسی به تولید در داخل

میزان و ارزش صادرات بذور کشاورزی

- ◀ فراهم‌سازی زیرساختهای فنی، گمرکی و بانکی مرتبط با صادرات بذر
- ◀ تقویت تشکلهای صنفی بذر و ارائه آموزشهای لازم

اقدامات اولویت دار

موضوعات کلی

- ◀ اعطای یارانه تسهیلات بانکی برای تولید بذر
- ◀ تسهیل شرایط صادرات بذر با کمک به تشکلهای صنفی صنعت بذر
- ◀ تهیه زیرساخت‌ها و حمایت مادی و معنوی از حضور بخش خصوصی در نمایشگاه‌های تخصصی بذر خارج از کشور

تولید بذر گندم

- ◀ افزایش تولید بذور ارقام جدید و غنی شده
- ◀ تامین بذر ارقام مناسب خصوصاً در شرایط اقلیمی مانند خشکی، شوری، تنش‌های حرارتی
- ◀ تامین بموقع تسهیلات مورد نیاز شرکتهای بذر
- ◀ تغییر مسیر پرداخت یارانه بذر از تولیدکننده به مصرف‌کننده
- ◀ ایجاد سامانه الکترونیکی تولید و مصرف بذر گواهی‌شده جهت پایش همگون توزیع بذر

تولید بذر و نشا برنج

- ◀ استفاده از بذر هیبرید حداقل در ۲۵ درصد مزارع
- ◀ استفاده از بذر ارقام پرمحصول در نیمی از مزارع
- ◀ تامین بذر گواهی‌شده تا ۴۰ درصد کل مصرف سالانه بذر
- ◀ الزام پرداخت تسهیلات کم بهره در خصوص تولید بذر
- ◀ سرمایه‌گذاری در ترویج استفاده از بذر گواهی‌شده برنج
- ◀ ایجاد نظام نوین تولید و توزیع نشا

تولید بذر حبوبات

- ◀ پرداخت یارانه مصرف بذر گواهی‌شده به کشاورزان حبوبات‌کار
- ◀ اصلاح و معرفی یا واردات ارقام پائیزه حبوبات دیم

تولید بذر حبوبات

- ◀ ممنوعیت واردات غده بذری ارقام قدیمی
- ◀ ممنوعیت واردات بذر در کلاس پائین‌تر از S
- ◀ ایجاد مشوق برای صادرات بذر سیب‌زمینی
- ◀ تکمیل زنجیره بذری با ساماندهی تولیدکنندگان مجاز بذر سیب‌زمینی

تولید بذر و نشا چغندر قند (یونیت)

- ◀ حمایت از تاسیس شرکت‌های مشترک با شرکت‌های صاحب‌نام بین‌المللی در زمینه بذر
- ◀ ممنوعیت واردات بذر ارقام جدید بیش از سه سال و مشروط نمودن به تولید در داخل
- ◀ تصویب و اجرای قوانین سخت‌گیرانه برای جلوگیری از قاچاق بذر چغندر قند
- ◀ حمایت جدی از بخش‌های خصوصی تولیدکننده بذر چغندر با منشا خارجی و ایرانی
- ◀ توسعه و ترویج کشت نشایی

تولید بذر و نشا دانه‌های روغنی

- ◀ ممنوعیت واردات طولانی‌مدت بذر ارقام خارجی و منوط نمودن به تولید بذر در داخل
- ◀ تداوم پرداخت یارانه بذر به کشاورزان طرف قرارداد تولید
- ◀ توسعه و ترویج کشت نشایی

میزان و ارزش واردات بذر کشاورزی

- ◀ قطع یارانه بذرهای وارداتی که امکان تولید در داخل را دارند
- ◀ افزایش تعرفه گمرکی بذرهای وارداتی که در داخل تولید می‌شوند (مانند بذر ذرت)
- ◀ ایجاد نظامی برای فرآیند قیمت‌گذاری بذرهای وارداتی و رصد قیمت در بازار

میزان و ارزش صادرات بذور کشاورزی

- ◀ ارائه مشوق‌های صادراتی برای بذر
- ◀ حمایت از ایجاد شرکت‌های مشترک با شرکت‌های صاحب‌نام بین‌المللی برای تامین نیاز داخل و صادرات
- ◀ کمک مالی و فکری به شرکتهای بذری برای حضور در نمایشگاه‌های تخصصی بذر کشورهای منطقه

حوزه فراهمی غذا

تولیدات داخلی و عوامل موثر بر آن

نهادهای مورد نیاز تولیدات زراعی، باغی، دامی و آبزیان

موضوع: ب- سند بذر و نشا گیاهان علوفه‌ای

شماره سند: ۲۱

رئیس کارگروه: صمد مبصر

اعضای کارگروه:

وضعیت در سال ۱۴۱۰	وضعیت در سال		شاخص
	۱۳۹۸	۱۳۹۰	
۱۴۸۰۰	۱۱۲۵۰	۹۷۶۰	تولید بذر ذرت (تن)
۸۰۰	۲۲۵	۶۷	تولید بذر یونجه و شبدر (تن)
۱۲۴۰۰۰	۵۶۸۹۰	۲۰۵۳۹	تولید بذر جو (تن)
۸۰۰۰	۰	۰	تولید بذر لگوم‌های دیم (تن)
۵۰۰۰۰	۱۰۰	۰	تولید بذر چغندر علوفه‌ای (یونیت)

چالش‌های اصلی

ذرت

تمرکز عمده تولید در یک منطقه جغرافیایی و آلوده‌شدن منطقه با آفات و بیماریهای

اختصاصی ذرت

- ◀ بالابودن هزینه تولید بذر بدلیل بالابودن هزینه اجاره زمین و کارگر
- ◀ کیفیت پایین امکانات سخت‌افزاری مورد نیاز تولید بذر
- ◀ نوسانات تولید بذر در خلال سالها و محدود بودن بازار مصرف بذر
- ◀ محدود بودن ارقام هیبرید مناسب برای تولید بذر بویژه ارقام داخلی

یونجه و شبدر

- ◀ دردسترس نبودن بذر گواهی‌شده با کیفیت
- ◀ نبود امکانات به‌روز فرآوری و سس‌گیری بذر یونجه به میزان کافی
- ◀ نبود مزارع اختصاصی تولید بذر و بذرگیری از مزارع بی کیفیت علوفه
- ◀ تعداد بالای تولیدکنندگان غیرمجاز و فاقد مجوز بذر در تهیه و توزیع بذر یونجه
- ◀ نبود نظام بذری در شبدرها

جو

- ◀ تاثیر منفی نوسانات قیمت دانه جو بر خرید محصول بذری
- ◀ نبود شرکت‌های توانمند در امر تهیه، تولید و توزیع بذر جو
- ◀ نبود برنامه جامع و مدون برای توسعه کشت جو به تبع آن تامین بذر
- ◀ محدودیت جدی ارقام مناسب جو برای دیمزارهای مناطق سرد و گرم

بقولات دیم

- ◀ عدم وجود مطالعات کافی در خصوص انواع بقولات علوفه‌ای مناسب دیمزارهای کشور
- ◀ نبود ارقام مناسب برای تولید در عرصه دیمزارهای کشور
- ◀ فقدان نظام بذری برای بقولات علوفه‌ای
- ◀ نبود برنامه مشخص برای توسعه و کشت بقولات علوفه‌ای
- ◀ ناآشنائی فنی بخش زراعت کشور به نظام‌های کشت مخلوط بقولات-غلات

چغندر علوفه‌ای

- ◀ محدودیت جدی در ارقام مناسب برای تولید علوفه سیلوئی
- ◀ عدم استقبال از تنها رقم داخلی و وارداتی بودن بذر و ارقام چغندر علوفه‌ای
- ◀ محدودیت جدی در ارقام مقاوم به گلدهی در کشت زمستانه
- ◀ نبود زنجیره فرآوری چغندر علوفه‌ای پس از برداشت تا تولید سیلو
- ◀ عدم آشنائی دامداران بزرگ با ارزش غذایی و مصرف چغندر علوفه‌ای

راهنماهای رسیدن به وضع مطلوب

ذرت

- ◀ تمرکززدایی از تولید بذر ذرت در منطقه مغان با انجام مطالعات لازم
- ◀ توسعه مکانیزاسیون در مزارع تولید بذر ذرت بویژه برای برداشت بلال
- ◀ تشویق بخش خصوصی برای ایجاد و توسعه بازار صادراتی برای بذر ذرت
- ◀ الزام واردکنندگان بذر به تولید تمام یا قسمتی از بذر ذرت مورد نیاز در داخل کشور

یونجه و شبدر

- ◀ توسعه تولید و مصرف بذر گواهی شده یونجه با پرداخت یارانه به مصرف کننده
- ◀ ایجاد و توسعه شرکت‌های بذری در مناطق جغرافیایی مختلف با حمایت‌های مالی و فنی
- ◀ بسترسازی برای صادرات بذر یونجه و شبدر

جو

- ◀ تهیه برنامه جامع توسعه کشت جو
- ◀ نظارت بیشتر بر توزیع بذر جو و افزایش دامنه نفوذ بذر گواهی شده
- ◀ افزایش تنوع ارقام با استفاده از ارقام داخلی و خارجی

- ◀ افزایش میزان یارانه تخصیصی به بذر

بقولات دیم

- ◀ توسعه مکانیزاسیون کشت، داشت و برداشت بقولات علوفه‌ای در سیستم تک‌کشتی و مخلوط در دیمزارها

- ◀ آشنا نمودن فعالان بخش دام کشور به نحوه مصرف و ارزش غذائی بقولات علوفه‌ای
- ◀ حمایت‌های فنی و تسهیلاتی از ایجاد و توسعه شرکت‌های تولید بذر بقولات علوفه‌ای
- ◀ حمایت یارانه‌ای از تولید و مصرف بذر گواهی‌شده بقولات علوفه‌ای در دیمزارها
- ◀ تقویت جدی برنامه‌های آموزشی و ترویجی برای توسعه کشت بقولات علوفه‌ای

چغندر علوفه‌ای

- ◀ تشویق بخش خصوصی به ایجاد و راه‌اندازی واحدهای فرآوری و تولید سیلوی بسته‌بندی

بویژه در مناطق جنوبی پرآب کشور

- ◀ توسعه کشت قراردادی چغندر علوفه‌ای توسط واحدهای خصوصی فرآوری کننده
- ◀ حمایت یارانه‌ای از تولید و واردات بذر چغندر علوفه‌ای حداقل به مدت ۵ سال
- ◀ جلوگیری از واردات، معرفی و کشت ارقام دومنظوره (علوفه‌ای/قندی)

الزامات و اقدامات اولویت دار

ذرت

- ◀ اعطای تسهیلات یارانه‌ای برای نوسازی و بازسازی امکانات خشک‌کن و فرآوری بذر
- ◀ پرداخت مشوق به تولید بذر ارقام خارجی در داخل کشور بویژه در مناطق خارج از مغان
- ◀ واردات ماشین‌آلات اختصاصی بذر ذرت (تاسل‌زن و پیکرها سگر) با استفاده از تسهیلات

ارزان و مشوقه‌های الگویی

یونجه و شبدر

- ◀ محدودسازی فعالیت تولید و توزیع کنندگان غیرمجاز بذر یونجه
- ◀ واردات دستگاه‌های به‌روز فرآوری و سس‌گیری بذر و در اختیار قراردادن آنها با تسهیلات ترجیحی
- ◀ ایجاد مزارع الگویی تولید بذر از سوی تحقیقات و آموزش پیمانکاران و تولیدکنندگان بذر
- ◀ ورود تولیدکنندگان بذر جدید به نظام بذری

جو

- ◀ راه‌اندازی نظام فروش مدت‌دار بذر جو به کشاورزان معیشتی
- ◀ توسعه کشت قراردادی جو و توزیع بذر گواهی شده جو توسط کارفرمایان به پیمانکاران

بقولات دیم

- ◀ ارزیابی ارقام بومی-محلی و وارداتی بقولات در سیستم تک‌کشتی و مخلوط
- ◀ تدوین استاندارد ملی برای بذر بقولات علوفه‌ای

چغندر علوفه‌ای

- ◀ انجام بررسی‌های چندمکانه ارقام جدید علوفه‌ای چغندر با تاکید بر ارقام مقاوم به گلدهی
- ◀ منحصر کردن سیاست‌های حمایتی از این محصول به کشت پائیزه
- ◀ الزام واردکنندگان بذر به تولید در داخل پس از یک‌دوره ۲-۳ ساله
- ◀ حمایت از توسعه کشت قراردادی با توزیع انحصاری بذر از طریق واحدهای فرآوری و بسته‌بندی سیلوی چغندر علوفه‌ای

حوزه فراهمی غذا

تولیدات داخلی و عوامل موثر بر آن

نهاده‌های مورد نیاز تولیدات زراعی، باغی، دامی و آبیان

موضوع: ج - سند بذر گلخانه و نشای پیوندی

شماره سند: ۲۲

رئیس کارگروه:

اعضای کارگروه: مهندس موسوی

شاخص	وضعیت موجود در سال ۱۳۹۸	وضعیت در سال ۱۴۱۰
تولید بذر گلخانه‌ها	۱۰ میلیون عدد (بذر خیار)	۱۱۰۰ میلیون عدد شامل خیار گلخانه‌ای، گوجه‌فرنگی، فلفل، بادمجان، ملون
تولید نشا و نشا پیوندی		- کشت ۱۰۰ درصد محصولات سبزی و صیفی با قابلیت نشا - توزیع نشا گواهی شده به جای بذر

چالش‌های اصلی

تولید بذر گلخانه‌ها

- ◀ نبود تسهیلات ارزان قیمت
- ◀ بالا بودن سرمایه مورد نیاز برای ایجاد زیرساخت‌های لازم
- ◀ عدم تامین والدین مناسب برای تولید بذر

◀ واردات بی رویه بذر

◀ هزینه بالای تامین ماشین آلات فراوری بذر سبزی و صیفی

تولید بذر گلخانه‌ها

◀ کمبود واحدهای تولید نشا

◀ بالا بودن هزینه تولید نشا

◀ ضعف نظام تولید، گواهی و انتقال نشا

راهنمای رسیدن به وضع مطلوب

تولید بذر گلخانه‌ها

◀ در اختیار قراردادن تسهیلات بلند مدت و ارزان قیمت

◀ ایجاد شهرک‌های گلخانه‌ای تولید بذر

◀ ایجاد شرایط جذب سرمایه گذار

◀ توسعه ارتباطات بین المللی در زمینه بذر گیاهان گلخانه‌ای

◀ تولید دستگاه‌های فراوری بذر توسط شرکت‌های دانش بنیان

◀ آموزش کارشناسان متخصص تولید بذر

◀ حمایت از ایجاد واحد‌های تحقیق و توسعه با شرکت‌های خارجی

تولید نشا و نشا پیوندی

◀ توسعه واحد‌های تولید نشا و نشا پیوندی

◀ ایجاد واحدهای نظارت بر کیفیت و اصالت نشا تولیدی

◀ سیستم حمل و نقل مناسب جهت انتقال نشا

الزامات و اقدامات اولویت‌دار

تولید بذر گلخانه‌ها

- ◀ ایجاد شهرک‌های تولید بذر
- ◀ آموزش و تربیت نیروی متخصص تولید بذر
- ◀ تامین دستگاه‌های فرآوری بذر
- ◀ اختصاص یارانه برای احداث گلخانه‌های تولید بذر

تولید نشا و نشا پیوندی

- ◀ حمایت از ایجاد واحدهای تولید نشا
- ◀ اختصاص بذرهای تامین شده در کشور به واحدهای تولید نشا
- ◀ توزیع نشا به جای بذر به بهره‌برداران

برنامه‌های اجرایی

- ◀ برنامه دانش‌بنیان کاهش وابستگی به بذور هیبرید با بهره‌گیری از ظرفیت‌های داخلی و بین‌المللی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان بذر گیاهان مهم زراعی، علوفه‌ای و گلخانه‌ای با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، وزارت عتف، تشکل‌ها)
- ◀ برنامه بهره‌گیری از دانش و فناوری‌های نوین و حمایت از سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌ها و توسعه صنعت و نظام تولید بذر، و حمایت از صادرات (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان بذر گیاهان مهم زراعی، علوفه‌ای و گلخانه‌ای با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی،

سازمان برنامه و بودجه، معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، وزارت عتف، تشکل‌ها)
 ◀ برنامه دانش بنیان توسعه واحدهای تولید نشا در محصولات سبزی و صیفی و زراعی، نشا پیوندی و سرمایه‌گذاری و حمایت با هدف به‌کارگیری نشا به جای بذر، نظارت بر کیفیت و اصالت نشا تولیدی، کاهش هزینه تولید، گواهی و انتقال نشا (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان تولید نشا و نشا پیوندی با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، وزارت عتف، بنیاد مستضعفان و جانبازان انقلاب اسلامی، تشکل‌ها).

◀ برنامه شناسایی، جمع‌آوری، ثبت و استفاده از ذخایر ژنتیکی زراعی کشور به منظور تولید ارقام جدید بوم‌سازگار (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان اندام‌های تکثیری با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، وزارت عتف، بخش خصوصی و تشکل‌ها).

◀ برنامه کاهش وابستگی به واردات در بسترهای کشت گلخانه‌ای (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان کود با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، وزارت نفت، وزارت صمت، تشکل‌ها).

◀ ویژگی‌های دانشی سند (محتوای دانش بنیانی سند)^{۱۲}

- ◀ انتقال فناوری‌های نوین مرتبط با تولید و حمل و نقل بذر و نشا
- ◀ بکارگیری فناوری‌های پیشرفته در تولید ارقام جدید
- ◀ ثبت منابع ژنتیکی و استفاده از آن‌ها برای تولید ارقام جدید

۱۲- فهرست فناوری‌های این سند کامل نیست و در ویرایش بعدی تکمیل خواهد شد.

- ◀ توسعه نظام تولید بذر در کلیه محصولات زراعی
- ◀ توسعه فناوری تولید بذر هیبرید در محصولات زراعی مستعد
- ◀ ایجاد نظام نوین تولید نشا و نشا پیوندی
- ◀ توسعه مکانیزاسیون کشت نشایی در کلیه محصولات
- ◀ توسعه گلخانه‌های نوین تولید نشا
- ◀ شناسایی و انتقال صفات مطلوب منابع ژنتیکی زراعی کشور برای تولید ارقام جدید
- ◀ استفاده از فناوری‌های جدید در حفاظت از منابع ژنتیکی زراعی

حوزه فراهمی غذا

تولیدات داخلی و عوامل موثر بر آن

نهادهای مورد نیاز تولیدات زراعی، باغی، دامی و آبریان

موضوع: سند نهال و اندام های تکثیری

شماره سند: ۲۳

رئیس کارگروه:

اعضای کارگروه: مهندس موسوی

وضعیت مطلوب در سال ۱۴۱۰		وضعیت در سال				شاخص
			۱۳۹۸		۱۳۹۰	
گواهی شده	خود اظهاری	گواهی شده	خود اظهاری	گواهی شده	خود اظهاری	
۳۵	۰	۲	۲۴/۳	۰	۲۲	نهال پیوندی (دانه دارها، هسته دارها، مرکبات، میوه های خشک) (میلیون اصله)
۱۰۰ درصد						ضریب خود کفایی (درصد)
۸	۰	-	۷/۴	-	۶/۲	نهال خود ریشه زا (انگور، انار، زیتون ، زرشک ، عناب ، انجیر و ...) (میلیون اصله)
۱۰۰ درصد						ضریب خود کفایی (درصد)
۱۰	۰	-	۴/۲	-	۰/۵	تولیدات کشت بافتی (میلیون اصله)
مواد تکثیری اولیه پایه های رویشی غالباً وارداتی هستند						ضریب خود کفایی (درصد)

وضعیت مطلوب در سال	وضعیت در سال				شاخص
	۱۴۱۰	خود گواهی شده	۱۳۹۸	خود گواهی شده	
		اظهاری		اظهاری	
۰			۹۵		درصد خوداظهاری نهال‌های پیوندی، خودریشه‌زا و کشت بافتی
وارداتی	تولید داخل	وارداتی	تولید داخل	وارداتی	تولید داخل
		۵۵	-	۲۵	-
۵۰			۰		ضریب خودکفایی (درصد)

چالش‌های اساسی

نهال پیوندی و خودریشه‌زا

- توجه ناکافی به اهمیت نهال در احداث باغ
- عدم تناسب تولید نهال با اهداف باغبانی کشور
- عدم دسترسی به ارقام جدید و مواد تکثیری سالم و اصیل روز دنیا و هزینه‌های بالای تجاری سازی (هزینه حمایت رقم و مالکیت آن)
- تعدد تولید کنندگان نهال سنتی و نداشتن شکل فراگیر
- شکندگی الزامات فنی در تولید نهال (تولید نهال در مناطق آلوده، عدم رعایت فاصله ایمنی و ضوابط فنی در تولید نهال)

- ◀ هدفمند نبودن حمایت های دولتی با اهداف کیفی تولید نهال .
- ◀ تعدد بخش های متولی، خلاءهای قانونی و همپوشانی مقررات تولید نهال
- ◀ تولید نهال در پائین ترین سطح گواهی (خود اظهاری)
- ◀ -استفاده ناچیز از ذخایر ژنتیکی غنی باغبانی کشور برای توسعه بوم سازگار باغبانی

تولیدات کشت بافتی

- ◀ عدم دسترسی به مواد گیاهی مادری سالم و اصیل به عنوان منبع تکثیر
- ◀ مشکل تهیه مواد شیمیایی و مصرفی با توجه به وارداتی بودن آنها (مواد تقلبی، برندهای نامعتبر، مشکلات ناشی از تحریم و...)
- ◀ هزینه تمام شده بالای تولیدات کشت بافتی
- ◀ موازی کاری و نداشتن برنامه تولید
- ◀ ورود افراد و تشکل های غیر تخصصی در عرصه تولیدات کشت بافتی
- ◀ پائین بودن کیفیت تولیدات بدلیل عدم تجدید پذیری مواد اولیه تکثیری
- ◀ نا هماهنگی بین نهالستان ها و واحد های کشت بافتی

اندام های تکثیری

- ◀ اندام های تکثیری (گیاهان زینتی) عموماً از طریق واردات تامین می شوند.
- ◀ دانش فنی ازدیاد تجاری اندام های تکثیری در کشور وجود ندارد.
- ◀ مواد اولیه تکثیری سالم و اصیل در کشور وجود ندارد
- ◀ انتقال دانش فنی مستلزم هزینه سنگین و با وجود تحریم ها عملاً نشدنی بود.

راهنماهای رسیدن به وضع مطلوب

نهال پیوندی و خودریشه‌زا

- ◀ تهیه برنامه جامع تولید نهال با لحاظ نمودن میزان توسعه باغات اولیتهای محصولی، تامین نیاز جامعه و توسعه صادرات
- ◀ تامین منابع برای تهیه مواد گیاهی ارقام سالم و اصیل از طریق واردات و سالم سازی ارقام بومی برای ایجاد باغات مادری استاندارد
- ◀ ثبت منابع ژنتیکی غنی باغبانی کشور و استفاده از آنها برای توسعه باغات در اقلیم‌های مختلف کشور
- ◀ استفاده از ارقام جدید باغی دنیا و انتقال فناوری‌های نوین
- ◀ ایجاد تشکل فراگیر بین تولیدکنندگان نهال
- ◀ ایجاد شبکه توزیع نهال و مواد تکثیری در قالب قانون افزایش بهره‌وری، قانون ثبت ارقام گیاهی و کنترل بذر و نهال و ...
- ◀ پشتیبانی از ایجاد زنجیره تولید نهال گواهی شده برای تامین نیاز داخل و توسعه صادرات نهال
- ◀ ارتقاء دانش عمومی استفاده از نهال استاندارد با فعالیتهای آموزشی و ترویجی
- ◀ بازنگری قوانین و آیین نامه‌های مرتبط با تولید نهال و با هدف رفع موازی کاری‌ها.
- ◀ هم افزایی در اعمال مقررات برای ورود و عرضه نهال در کشور

تولیدات کشت بافتی

- ◀ حمایت از تهیه مواد اولیه تکثیری در واحدهای کشت بافتی به منظور تکثیر انبوه
- ◀ تعریف سازوکاری برای تهیه و تامین مواد شیمیایی مورد نیاز واحد های کشت و بافتی
- ◀ اعطای یارانه یا تسهیلات کم بهره به تشکل های کشت بافتی با هدف ارتقاء کیفیت و

کاهش هزینه تولید

◀ برنامه ریزی برای کنترل آزمایشگاهی تولیدات کشت بافتی و ارتقاء کیفیت توسط بخش های ذیربط

◀ هماهنگی انجمن کشت بافت، معاونت باغبانی، موسسه ثبت و گواهی بذر و نهال و سازمان حفظ نباتات برای شناسایی و صدور مجوز تولید برای اشخاص و تشکل های حرفه ای

اندام های تکثیری

- ◀ برنامه ریزی برای آموزش و ارتقاء دانش فنی تولید اندام های تکثیری در داخل کشور
- ◀ حمایت از ورود ارقام و مواد گیاهی اصیل و سالم با هدف تکثیر در داخل کشور
- ◀ ارائه مشوق ها برای تکثیر اندام های تکثیری در داخل کشور با استفاده از فناوری های نوین
- ◀ مبادی گمرکی الزامات فنی و حقوقی لازم را برای ورود و اندام های و اندام های تکثیری به کشور رعایت کند

الزامات و اقدامات اولویت دار

نهال پیوندی

- ◀ سالم سازی هسته های اولیه ارقام تجاری بومی
- ◀ حمایت از ورود و تجاری سازی ارقام جدید باغبانی از سایر کشورها
- ◀ حمایت از احداث باغ های مادری برای تولید مواد تکثیری سالم و اصیل
- ◀ اعطاء تسهیلات و یارانه تولید به تولید کنندگان نهال گواهی شده
- ◀ هماهنگی درون بخشی و برون بخشی برای فعالیت زنجیره های تولید (آموزش، ایجاد تشکل، جلوگیری از عرضه نهال غیر استاندارد، برند سازی و...)

- ◀ اعطاء تسهیلات و یارانه تولید به تولید کنندگان نهال گواهی شده
- ◀ بازرگاری و بروز رسانی استانداردها و ضوابط فنی برای ارتقاء کیفیت مواد تکثیری

برنامه‌های اجرایی

◀ برنامه سالم‌سازی هسته‌های اولیه ارقام تجاری بومی، تامین ارقام و مواد تکثیری سالم و اصیل و احداث باغ‌های مادری (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان نهال پیوندی و خود ریشه‌زا با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، تشکل‌ها).

◀ برنامه بهره‌گیری از دانش و فناوری‌های نوین و حمایت از سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌ها، تولید مواد شیمیایی و ایجاد نظام تامین نهال گواهی‌شده و نظارت بر نهالستان‌ها، جلوگیری از تولید نهال‌های غیراستاندارد و توسعه صادرات نهال (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان نهال پیوندی و خود ریشه‌زا با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، وزارت صمت، تشکل‌ها).

◀ برنامه سامان‌دهی صدور مجوز تولیدات کشت بافتی، کنترل کیفیت این تولیدات و تامین مواد اولیه تکثیری و شیمیایی در واحدهای کشت بافتی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان تولیدات کشت بافتی با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، تشکل‌ها).

◀ برنامه دانش‌بنیان کردن تولید اندام‌های تکثیری و بهره‌گیری از فناوری‌های نوین، تامین ارقام و مواد گیاهی اصیل و سالم و سرمایه‌گذاری، حمایت و ارائه مشوق‌های لازم برای تولید مواد تکثیری گیاهان زینتی در داخل (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان اندام‌های تکثیری با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، وزارت عتف، بنیاد مستضعفان و جانبازان انقلاب اسلامی، تشکل‌ها).

◀ برنامه شناسایی، جمع‌آوری، ثبت و استفاده از ذخایر ژنتیکی باغبانی کشور به منظور

تولید ارقام جدید بوم‌سازگار (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان اندام‌های تکثیری با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، وزارت عتف، بخش خصوصی و تشکل‌ها).

ویژگی‌های دانشی سند (محتوای دانش بنیانی سند) ۱۳

- فناوری‌های مرتبط با سالم‌سازی هسته‌های اولیه ارقام تجاری، تامین ارقام و مواد تکثیری سالم و اصیل
- ایجاد نظام تامین نهال گواهی‌شده و نظارت بر نهالستان‌ها
- تولید مواد اولیه شیمیایی در تولید نهال‌های تکثیری
- دانش‌بنیان کردن تولید اندام‌های تکثیری و بهره‌گیری از فناوری‌های نوین
- شناسایی و انتقال صفات مطلوب منابع ژنتیکی باغبانی کشور برای تولید ارقام جدید
- استفاده از فناوری‌های جدید در حفاظت از منابع ژنتیکی باغبانی

حوزه فراهمی غذا

تولیدات داخلی و عوامل موثر بر آن
نهادهای مورد نیاز تولیدات زراعی، باغی، دامی و آبیان

موضوع: سند کود

شماره سند: ۲۴

رئیس کارگروه: دکتر هادی اسدی رحمانی

اعضای کارگروه: دکتر محمد حسین داودی

وضعیت در سال ۱۴۱۰	وضعیت در سال		شاخص
	۱۳۹۸	۱۳۹۰	
	۲۸۷۵	۱۶۴۰	میزان تامین و تدارک انواع کودهای شیمیایی (هزار تن)
	۷۵		درصد رشد تامین و تدارک انواع کودهای شیمیایی
	(۱۳۹۶)	(۱۳۹۲)	سهم یارانه کود کل یارانه های بخش کشاورزی (درصد)
	۳۰	۷۰/۶	
۵۰۰۰	۴۹۰۰	۴۰۰۰	برآورد نیاز کودی کشور (هزار تن)
	۵۹	۴۱	تامین انواع مواد کودی نسبت به برآورد نیاز کودی (درصد)
	۴۲۸۷	۲۸۲۶	میزان صادرات کود ازته (هزار تن)
	۵۲		نرخ رشد میزان صادرات کود ازته (درصد)
	۴۰۴۷	۲۰۸۹۴	میزان واردات کود ازته (تن)

وضعیت در	وضعیت در سال		شاخص
	۱۳۹۸	۱۳۹۰	
سال ۱۴۱۰			
	۹۵		نرخ رشد میزان واردات کود ازته (درصد)
	۱۰۹۱۲	۱۳۵۰	قیمت هر کیلوگرم کود اوره (ریال)
	۷۰۸		افزایش قیمت کود اوره (درصد)
	۶۲۵۰۰	۳۶۰۰	قیمت هر کیلوگرم کود سولفات امونیوم (ریال)
	۱۶۳۶		افزایش قیمت کود سولفات امونیوم (درصد)
	۲۷۶۴	۳۰۴۲	برآورد کودهای ازته (هزار تن)
	۱۰۰	۱۰۰	میزان خود کفایی در تولید کود اوره (درصد)
	۴۷	۱۴	میزان خود کفایی در سایر کودهای ازته (درصد)
	۶۴	۴۴۰	میزان صادرات کودهای پتاسه (تن)
	۸۵		نرخ رشد میزان صادرات کودهای پتاسه (درصد)
	۱۷۱	۸۵	میزان واردات کودهای پتاسه (هزار تن)
	۱۰۰		نرخ رشد میزان واردات کودهای پتاسه (درصد)
	۲۳۴۰۰	۱۶۰۵	قیمت هر کیلوگرم کود سولفات پتاسیم (ریال)
	۱۳۵۸		افزایش قیمت (درصد)
	۱۳۰۰۰	۷۲۰	قیمت هر کیلوگرم کود کلرور پتاسیم (ریال)
	۱۴۸۵		افزایش قیمت (درصد)
	۱۵۰۰۰	۱۵۰۰	قیمت هر کیلوگرم اسید سولفوریک (ریال)

وضعیت در سال ۱۴۱۰	وضعیت در سال		شاخص
	۱۳۹۸	۱۳۹۰	
	۹۰۰		افزایش قیمت (درصد)
	۴۳۰۱۲۵	۳۷۸۲۷۴	برآورد کودهای پتاسه (تن)
	۲۰	۳	ضریب خودکفایی در تولید کودپتاسه (درصد)
	۱۲۵	۲۶۳۰۴	میزان صادرات کودهای فسفاته (تن)
	۴۳۲۹۵۰	۲۲۲۷۰۸	میزان واردات کودهای فسفاته (تن)
	۹۴		نرخ رشد میزان واردات کودهای فسفاته (درصد)
	۳۲۰۰۰	۱۹۲۰	قیمت هر کیلوگرم کود دی امونیوم فسفات (ریال)
	۱۵۶۶		افزایش قیمت (درصد)
	۱۷۱۶۰	۱۵۴۵	قیمت هر کیلوگرم کود سوپر فسفات تریپل (ریال)
	۷۱۵۰	۷۸۰	قیمت هر کیلوگرم کود سوپر فسفات ساده (ریال)
	۸۱۷		افزایش قیمت (درصد)
	۱۰۰۰۰۰	۱۵۰۰۰	قیمت هر کیلوگرم اسید فسفریک گرید صنعتی (ریال)
	۵۶۶		افزایش قیمت (درصد)
		۶۷۵۵۱۲	برآورد کودهای فسفاته (تن)
	۱۴	۸	ضریب خودکفایی در تولید کودپتاسه (درصد)
	۱۵۹۹۶	۱۹۹۶۹	میزان واردات سایر کودها شامل انواع کودهای کم مصرف، NPK و میان مصرف (تن)

وضعیت در	وضعیت در سال		شاخص
	۱۳۹۸	۱۳۹۰	
سال ۱۴۱۰			
	۲۰ -		نرخ رشد میزان واردات سایر کودها شامل انواع کودهای کم مصرف، NPK، میان مصرف (درصد)
	۱۰۰۰۰۰	۱۵۰۰۰	قیمت هر کیلوگرم اسید فسفریک گرید صنعتی (ریال)
	۵۶۶		افزایش قیمت (درصد)
	۳۲۰۰۰	۶۷۵۵۱۲	برآورد کودهای فسفاته (تن)
	۱۴	۸	ضریب خودکفایی کودهای فسفاته (درصد)
	۱۵۹۹۶	۱۹۹۶۹	میزان واردات سایر کودها شامل انواع کودهای کم مصرف، NPK و میان مصرف (تن)
	۲۰ -		نرخ رشد میزان واردات سایر کودها شامل انواع کودهای کم مصرف، NPK، میان مصرف (درصد)
	۱۰۰۰۰۰		میزان تولید سایر کودها شامل انواع کودهای کم مصرف، NPK و میان مصرف (تن)
	۵۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	قیمت هر کیلوگرم انواع کودهای زیستی (ریال)
	۴۰۰		افزایش قیمت (درصد)
	۱۰۰	۱۰۰	ضریب خودکفایی در تولید کودهای زیستی (درصد)
	۵۰۰۰۰	۵۰۰۰	قیمت هر کیلوگرم انواع کودهای آلی معدنی شامل کودهای آلی فسفاته، الی گوگردی و غیره (ریال)
	۹۰۰		افزایش قیمت (درصد)

وضعیت در	وضعیت در سال		شاخص
	۱۳۹۸	۱۳۹۰	
سال ۱۴۱۰			
	۱۷۵۰۰۰۰	۱۱۰۰۰۰	قیمت هر کیلوگرم محرک های رشد شامل اسید آمینه و عصاره جلبک دریایی و غیره (ریال)
	۱۴۹۰		افزایش قیمت (درصد)
	۲۵	۲۵	ضریب خودکفایی در تولید سایر کودهای شیمیایی (درصد)

چالش های اصلی

- ◀ نارسایی در زنجیره تامین کود، کمبود مواد اولیه مورد نیاز برای تولید
- ◀ وابستگی بالا در کودهای فسفره و پتاسه (بیش از ۹۰ درصد)
- ◀ پایین بودن فناوری فرمولاسیون برخی از کودها (نیتрат آمونیوم، کودهای ترکیبی، کودهای کُندرِهش، کلات عناصر غذایی، کودهای زیستی

- ◀ پایین بودن کیفیت، بالا بودن هزینه تولید و قیمت برخی از انواع کود
- ◀ دانش ناکافی، مصرف غیرعلمی و بدون نسخه کارشناسی کود
- ◀ نارسایی در تامین و توزیع به موقع، کم توجهی به تولید کودهای آلی و زیستی

کود نیتروژنی

- ◀ نبود فناوری تولید و استفاده ایمن از نیترات آمونیوم در بخش کشاورزی
- ◀ مشکل تامین اوره بخش کشاورزی از طرف شرکت های پتروشیمی
- ◀ تامین خوراک شرکت های پتروشیمی در فصول سرد سال
- ◀ عدم استفاده از اوره با پوشش گوگردی یا پلیمری در اراضی شالیزاری

- ◀ کمبود سولفات آمونیوم در کشور
- ◀ مشکل تامین کود اوره برای تولید کنندگان کودهای ترکیبی گرانوله
- ◀ کارایی پایین مصرف کودهای ازته به خصوص اوره به دلیل نارسایی دانش و فناوری

بهره‌برداران

کودهای پتاسه

- ◀ تامین کلرور پتاسیم برای تولید سولفات پتاسیم
- ◀ تغییرات قیمت اسید سولفوریک با توجه نوسانات قیمت گوگرد
- ◀ ناکارآمدی در سیستم توزیع سولفات پتاسیم توسط شرکت خدمات حمایتی کشاورزی

کودهای فسفات

- ◀ مشکل تامین خاک فسفات از منابع داخلی
- ◀ تولید میزان کم اسید فسفریک در داخل
- ◀ ناکارآمدی در سیستم توزیع سوپرفسفات تریپل توسط شرکت خدمات حمایتی کشاورزی
- ◀ عدم تولید مونو آمونیوم و مونو پتاسیم فسفات به دلیل عدم وجود مواد اولیه اسید فسفریک

و هیدروکسید پتاسیم

سایر کودهای شیمیایی

- ◀ کمبود و بالا بودن قیمت مواد اولیه نظیر مونو آمونیوم فسفات، مونو پتاسیم فسفات
- ◀ کمبود و بالا بودن قیمت کلات عناصر کم مصرف نظیر کلاتهای EDTA و EDDHA عناصر
- ◀ تکنولوژی تولید کلات عناصر

کودهای زیستی

- ◀ پایین بودن کیفیت کودهای زیستی
- ◀ ترویج کم مصرف این کودها

- ◀ تامین مواد اولیه
- ◀ قیمت تمام شده بالا
- محرك های رشد (اسیدهای آمینه، عصاره جلبک دریایی و غیره)**
- ◀ بالا بودن قیمت
- ◀ کمبود مواد اولیه تولید این کودها
- ◀ تکنولوژی تولید
- ◀ تامین مواد اولیه تولید محرك های رشد

◀ راهبردهای رسیدن به وضع مطلوب

- ◀ سرمایه‌گذاری برای شناسایی و تامین مواد اولیه به منظور کاهش وابستگی، ارتقاء فناوری در تولید و کیفیت انواع کود (با تاکید بر نیترات آمونیوم، کودهای ترکیبی، کودهای کُندرِهش، کلات عناصر غذایی، کودهای زیستی)، متناسب‌سازی قیمت کود، مصرف علمی و کارشناسی کود، ارتقاء دانش بهره‌برداران در استفاده از کود، سامان‌دهی تامین و توزیع به موقع.

کود نیتروژنی

- ◀ عرضه نیترات آمونیوم غیر انفجاری برای کشت‌های زراعی و اراضی دیم کشور در مناطق سردسیر
- ◀ تامین اوره با پوشش گوگردی یا پلیمری از منابع داخلی یا خارجی
- ◀ ملزم نمودن شرکتهای پتروشیمی به تامین کود اوره طبق برنامه زمانبندی وزارت جهاد کشاورزی
- ◀ ترغیب بخش خصوصی در سرمایه گذاری برای تولید سولفات امونیوم به منظور تولید داخل و صادرات

◀ تولید کلسیم امونیوم نیترات و کلسیم نیترات برای رفع نیاز داخل و صادرات

کودهای پتاسه

◀ استحصال کلرور پتاسیم از شورابه های کویر و افزایش ظرفیت بهره برداری واحدهای تولید

کلرور پتاسیم فعلی

◀ تخصیص به موقع و به مقدار کافی ارز برای واردات کلرور پتاسیم

◀ جلوگیری از نوسانات شدید قیمت گوگرد

◀ توزیع بر اساس نیاز خاکهای کشور به پتاسیم توسط شرکت خدمات حمایتی کشاورزی

کودهای فسفاته

◀ تولید اسید فسفریک ربای تامین نیاز داخل و صادرات

◀ افزایش ظرفیت سوپرفسفات ساده و جایگزینی این کود به جای سوپرفسفات تریپل

◀ عرضه دی امونیوم فسفات شرکت پتروشیمی رازی به داخل کشور

سایر کودهای شیمیایی

◀ اولویت تخصیص ارز برای این نوع کودها

◀ تامین مواد اولیه تولید این نوع کودها در کشور نظیر مونو آمونیوم فسفات، مون پتاسیم

فسفات، کلات عناصر کم مصرف و اسید بوریک

◀ استفاده از پتانسیل شرکت های دانش بنیان برای ایجاد تکنولوژی تولید کلات عناصر کم

مصرف

کودهای زیستی

◀ ارتقاء تکنولوژی تولید

◀ ترویج مصرف

- ◀ حمایت از ترویج مصرف این کودها توسط شرکت های بخش خصوصی
- محرك های رشد (اسيدهای آمينه، عصاره جلبك دریایی و غيره)**
- ◀ برنامه ریزی برای تامین اسید آمینه و جلبک در کشور
- ◀ تامین ارز برای واردات محرك های رشد

◀ برنامه های اجرایی

◀ برنامه شناسایی و تامین مواد اولیه مورد نیاز تولید کود و محرك های رشد به منظور کاهش وابستگی (با در نظر گرفتن شاخص ها و مندرجات سند پشتیبان کود با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، وزارت صمت، تشکل ها).

◀ برنامه ارتقاء فناوری تولید و کیفیت انواع کود، محرك های رشد و حمایت از شرکت های دانش بنیان و بهره گیری از ظرفیت های بین المللی (با در نظر گرفتن شاخص ها و مندرجات سند پشتیبان کود با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، وزارت عتف، تشکل ها).

◀ برنامه ارتقاء ضریب نفوذ دانش در مصرف کود و محرك های رشد (از طریق توسعه آزمایشگاه های تجزیه خاک و گیاه، مصرف علمی و کارشناسی کود، ارتقاء دانش بهره برداران در استفاده از کود، توسعه مصرف کودهای آلی و زیستی و ...) (با در نظر گرفتن شاخص ها و مندرجات سند پشتیبان کود با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، وزارت عتف، تشکل ها).

◀ برنامه سامان دهی زنجیره تامین و توزیع به موقع کود و محرك های رشد با بهره گیری از

ظرفیت تشکلهای و بخشهای غیردولتی (با در نظر گرفتن شاخصها و مندرجات سند پشتیبان کود با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، وزارت نفت، وزارت صمت، تشکلهای).

ویژگیهای دانشی سند (محتوای دانش بنیانی سند)^{۱۴}

- ◀ بکارگیری دانش و فناوری در شناسایی و تامین مواد اولیه کود و محرکهای رشد از منابع داخلی
- ◀ ارتقاء دانش و فناوری نوین برای تولید انواع کود (شیمیایی، آلی و زیستی) و محرکهای رشد
- ◀ استفاده از ظرفیتهای دانش و فناوری نوین بین المللی برای تولید انواع جدید کود و محرکهای رشد
- ◀ ارتقاء فناوری در آزمایشگاههای تجزیه خاک و گیاه
- ◀ ارتقاء دانش بهره برداران در مصرف کود و محرکهای رشد بر مبنای نتایج آزمایش خاک، آب و گیاه و نسخه نویسی علمی
- ◀ هوشمندسازی مصرف کود و محرکهای رشد در عرصه و گلخانه

حوزه فراهمی غذا

تولیدات داخلی و عوامل موثر بر آن

نهاده‌های مورد نیاز تولیدات زراعی، باغی، دامی و آبزیان

موضوع: سندآفت کش

شماره سند: ۲۵

رئیس کارگروه: دکتر مسعود لطیفیان

اعضای کارگروه: مهندس علی رضائی احمدآبادی - مهندس سید جواد نوروزیان

وضعیت مطلوب در سال	وضعیت در سال		شاخص
	۱۳۹۸	۱۳۹۰	
۱۴۱۰	۱۳۹۸	۱۳۹۰	
۱۸۰۰۰۰۰	۱۵۶۳۰۰۰	۱۱۰۰۰۰۰	سطح مبارزه با آفات (هکتار)
۳۶۰۰۰	۳۱۱۷۰	۲۶۲۶۷	متوسط مقدار مصرف سالانه آفت‌کش‌های شیمیایی (تن)
۲	۲/۵	۲/۳	میانگین مصرف آفت‌کش (کیلوگرم/هکتار)
۵۰۰	۸۰۰-۷۰۰	۶۰۰	میانگین مصرف آفت‌کش - ماده موثره (گرم/هکتار)
۴۵	۴۶/۶	۴۶/۵	سهم حشره‌کش کنه‌کش از مقدار کل تدارک سالیانه (درصد)
۳۵	۳۲/۲	۳۵/۵	سهم علف‌کش از مقدار کل تدارک سالیانه (درصد)

وضعیت مطلوب در سال ۱۴۱۰	وضعیت در سال		شاخص
	۱۳۹۸	۱۳۹۰	
۱۸	۱۷/۸	۱۵/۶	سهم قارچ کش از مقدار کل تدارک سالیانه (درصد)
۲	۳/۳۶	۲/۳	سهم سایر سموم از مقدار تدارک سالیانه (درصد)
لحاظ تعداد شرکت‌های تولید کننده/واردکننده	۷۵	۴۰	تعداد شرکت فرمولاتور (سازنده)
دلیل بر بالا بردن ظرفیت تولید در داخل کشور نیست	۸۳	۳۸	تعداد شرکت واردکننده آفت کش‌ها دارای پروانه (برخی از این واحدها غیرفعال هستند)
لحاظ تعداد شرکت‌های تولید کننده/واردکننده	۱۰-۱۲	-	تعداد شرکت تولید و واردکننده غیرفعال
دلیل بر بالا بردن ظرفیت تولید در داخل کشور نیست	(۱۳۹۷-۹۸) ۷۴	۸۰	سهم آفت کش فرموله شده در داخل از کل آفت کش مصرفی (درصد)
۲۰	۲۶	۲۰	سهم آفت کش وارداتی آماده مصرف از کل آفت کش مصرفی (درصد)
۴۰۰	۴۱۱	۱۰۳	تعداد آفت کش تکنیکال مصرفی در کشور
۱۰	۵-۴	۰	تعداد تولید آفت کش تکنیکال در داخل

شاخص	وضعیت در سال		وضعیت مطلوب در سال
	۱۳۹۰	۱۳۹۸	
درصد تولید آفت کش تکنیکال در داخل (درصد)	صفر	۲-۲/۵	۵
ظرفیت اسمی تولید آفت کش آماده در کشور (هزار تن)	۳۰۰	۵۰۰	۴۰۰
ظرفیت واقعی (بالفعل) تولید سموم آماده مصرف (هزار تن)	۲۰	۳۵	۲۵
میزان واردات انواع آفت کش فرموله شده نهایی (هزار تن)	۲۵	۵۰	۱۵
قیمت یک کیلو سم وارداتی بدون هزینه های تبعی و عوارض	-	تکنیکال: ۱۳-۱۵ دلار متوسط: ۵۰۰ هزار ریال (لیتر) آماده مصرف: ۹ دلار	-
میزان صادرات آفت کش ها (تن)	۹۵	۶۰۰	۹۰۰
یارانه پرداختی آفت کش	صفر	صفر	صفر
یارانه پرداختی بابت بهینه سازی مصرف آفت کش های دفع آفات نباتی، کودهای شیمیایی و مبارزه هوایی با آفات عمومی (میلیارد ریال)	-	۱۰۵	۹۰
میزان خودکفایی در تولید آفت کش های شیمیایی (درصد)	۸۰	۷۶	۷۸

شاخص	وضعیت در سال		وضعیت مطلوب در سال
	۱۳۹۰	۱۳۹۸	۱۴۱۰
حرکت به سمت ثبت آفت کش های کم خطر (با درجه سرطان زایی کمتر) (درصد)	۸۲	۱۳	۵
یارانه عوامل کنترل بیولوژیک (میلیارد ریال)	۹	۴۴	۹۲
تعداد آفت کش زیستی، طبیعی، پوشیمیایی و هورمون های گیاهی مصوب ثبت شده در کشور	۱	۴۲	۱۰۰
میزان تولید آفت کش زیستی، طبیعی و بیوشیمیایی و هورمون های گیاهی (تن)	۵	۴۰۰	۲۰۰۰
میزان خودکفایی در تولید عوامل کنترل زیستی، طبیعی و بیوشیمیایی دفع آفات (درصد)		۷۹	۹۰

چالش های اصلی

- ◀ وابستگی صد درصدی در مواد موثره و افزودنی های آفت کش ها به خارج از کشور
- ◀ پرهزینه بودن تولید ماده موثره
- ◀ عدم وجود فناوری فرایند سنتز و کاربرد آفت کش ها
- ◀ عدم وجود فناوری پایین دستی برای امحاء ناخالصی ها و آفت کش ها
- ◀ تاریخ مصرف گذشته به منظور حفظ محیط زیست
- ◀ پایین بودن کیفیت برخی آفت کش های وارداتی و تولید داخل و ضعف نظارت بر کیفیت

آفت‌کش‌ها

- ◀ کم‌توجهی به تولید آفت‌کش‌های زیستی
- ◀ ضعف در مهارت و تجهیزات مصرف آفت‌کش‌ها
- ◀ توجه ناکافی به نسخه‌نویسی و مصرف نامناسب آفت‌کش‌ها
- ◀ افزایش مقاومت به آفت‌کش‌ها
- ◀ پایین بودن سهم و تنوع آفت‌کش‌های زیستی و سایر روش‌های غیرشیمیایی در مدیریت آفات

راهبردهای رسیدن به وضع مطلوب

- ◀ سرمایه‌گذاری در تولید مواد موثره و افزودنی‌های آفت‌کش‌ها و تلاش برای کاهش وابستگی به خارج از کشور
- ◀ انتقال فناوری فرایند سنتز و کاربرد آفت‌کش‌ها
- ◀ امحاء ناخالصی‌ها و آفت‌کش‌ها تاریخ مصرف گذشته
- ◀ ارتقاء کیفیت آفت‌کش‌های وارداتی و تولید داخل و تقویت نظارت بر کیفیت آفت‌کش‌ها
- ◀ توجه به تولید آفت‌کش‌های زیستی
- ◀ ارتقاء دانش و مهارت در حوزه مصرف آفت‌کش‌ها
- ◀ نوسازی، به‌سازی و ارتقاء تجهیزات و ناوگان مصرف آفت‌کش‌ها
- ◀ ممنوعیت مصرف آفت‌کش‌ها بدون رعایت نسخه‌نویسی
- ◀ مدیریت مصرف آفت‌کش‌ها به منظور جلوگیری از گسترش مقاومت
- ◀ افزایش سهم و تنوع‌بخشی در آفت‌کش‌ها

◀ توسعه و ترویج استفاده از روش‌های غیرشیمیایی و تلفیقی در مدیریت آفات

برنامه‌های اجرایی

- ◀ برنامه حمایت از سرمایه‌گذاری در تولید مواد موثره با کیفیت و افزودنی‌های آفت‌کش‌های شیمیایی، ارتقاء کیفیت آفت‌کش‌های وارداتی و تقویت نظارت بر کیفیت و کاربرد آفت‌کش‌ها (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان آفت‌کش با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، وزارت صمت، تشکل‌ها).
- ◀ برنامه حمایت از تولید و مصرف آفت‌کش‌های زیستی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان آفت‌کش با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، وزارت صمت، تشکل‌ها).
- ◀ برنامه استقرار کامل نظام نسخه‌نویسی آفت‌کش‌ها و ارتقاء دانش و مهارت در حوزه مصرف صحیح آنها (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان آفت‌کش با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، تشکل‌ها).
- ◀ برنامه به‌سازی، نوسازی و ارتقاء تجهیزات و ناوگان مصرف آفت‌کش‌ها (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان آفت‌کش با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، وزارت صمت، تشکل‌ها).
- ◀ برنامه توسعه و ترویج روش‌های غیرشیمیایی و تلفیقی در مدیریت آفات (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان آفت‌کش با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، وزارت صمت، تشکل‌ها).

ویژگی‌های دانشی سند (محتوای دانش‌بنیانی سند) ۱۵

- ◀ انتقال و ارتقاء فناوری‌های نوین تولید مواد موثره و افزودنی‌های آفت‌کش‌های شیمیایی
- ◀ انتقال فناوری فرایند سنتز و کاربرد آفت‌کش‌های زیستی و غیرزیستی و امحاء ناخالصی‌ها و آفت‌کش‌های تاریخ مصرف گذشته
- ◀ هوشمندسازی مصرف و پایش آفت‌کش‌ها و باقیمانده آنها
- ◀ ارتقاء دانش و مهارت در حوزه ترویج و مصرف صحیح و علمی آفت‌کش‌ها
- ◀ به‌سازی، نوسازی و ارتقاء تجهیزات و ناوگان مصرف آفت‌کش‌ها

حوزه فراهمی غذا

تولیدات داخلی و عوامل موثر بر آن

نهادهای مورد نیاز تولیدات زراعی، باغی، دامی و آبزیان

موضوع: سند واکسن و دارو

شماره سند: ۲۶

رئیس کارگروه:

اعضای کارگروه: دکتر مهدی خلج، دکتر اشتری، دکتر خالد خداوردی، دکتر رضا فراهانی

وضعیت مطلوب در سال	وضعیت در سال	شاخص
۱۴۱۰	۱۳۹۸	
۱۰۰	۹۵	میزان خودکفایی در واکسن‌های دامی (درصد)
۷۰	۳۵	میزان خودکفایی در واکسن‌های طیور (درصد)
۷۰	۳۵	میزان خودکفایی در واکسن‌های آبزیان (درصد)
۱۰۰	۱۰۰	میزان خودکفایی در تولید داروی آنتی بیوتیک (درصد)
۷۰	۷	میزان خودکفایی داروهای زنبور عسل (درصد)

چالش‌های اصلی

واکسن:

وابستگی ۶۵ درصدی واکسن آبزیان، ۶۵ درصدی واکسن‌های طیور و ۵ درصدی در تولید

واکسن‌های دامی، وابستگی در برخی مواد اولیه، توسعه ناکافی تولید واکسن‌های نسل جدید، نبود بانک بذر واکسن

دارو:

- ◀ وابستگی ۱۰۰ درصدی مواد اولیه تولید دارو، سموم اسیدهای آمینه و ویتامین‌ها
- ◀ نارسایی در نظام نظارت بر داروهای وارداتی
- ◀ نظام نسخه‌نویسی دارو
- ◀ مطالعات مقاومت میکروبی در برابر آنتی‌بیوتیک‌ها
- ◀ قاچاق و ورود غیر قانونی داروهای دامی
- ◀ نداشتن فارماکوپه داروهای دامی
- ◀ نداشتن سند راهبردی در راستای مشکلات دارو و واکسن‌های دامی
- ◀ عدم توجه و حمایت از تولید داخل و عدم استفاده از توان و ظرفیت‌های موجود در حوزه تولید داروهای دامی
- ◀ ارتباط ضعیف دانشگاه و صنعت
- ◀ عدم وجود ارتباطات بین‌المللی جهت ارتقاء آزمایشگاه‌ها (اعتبار بخشی بین‌المللی آزمایشگاه‌ها)

- ◀ تهیه و تعمیر تجهیزات آزمایشگاهی
- ◀ شرکت در آزمایشات توانمندی بین‌المللی (PT)
- ◀ وابستگی به خارج جهت تهیه کیت، آنتی ژن و مواد آزمایشگاهی
- ◀ اقتصادی نبودن فعالیت‌های آزمایشگاهی

راهنمای رسیدن به وضع مطلوب

واکسن:

- ◀ تلاش برای خودکفایی در واکسن دام، طیور، آبزیان و مواد اولیه آن
- ◀ استفاده از روش‌های نوین فناوریانه برای تولید واکسن‌های نسل جدید
- ◀ ایجاد بانک بذر واکسن

دارو:

- ◀ تلاش برای کاهش وابستگی در مواد اولیه تولید دارو، سموم اسیدهای آمینه و ویتامین‌ها
- ◀ ارتقاء نظام نظارت بر داروهای وارداتی و نظام نسخه‌نویسی دارو، انجام مطالعات بر روی مقاومت میکروبی در برابر آنتی‌بیوتیک‌ها
- ◀ جلوگیری از قاچاق و ورود غیرقانونی داروهای دامی
- ◀ تهیه و تدوین فارماکوپه داروهای دامی
- ◀ تدوین سند راهبردی دارو و واکسن
- ◀ حمایت از تولید داخل و استفاده از توان و ظرفیت‌های موجود در حوزه تولید واکسن و داروهای دامی
- ◀ توسعه ارتباطات بین‌المللی جهت ارتقاء آزمایشگاه‌ها (اعتبار بخشی بین‌المللی آزمایشگاه‌ها - تهیه و تعمیر تجهیزات آزمایشگاهی - شرکت در آزمایشات توانمندی بین‌المللی (PT))
- ◀ کاهش وابستگی به خارج در تهیه کیت، آنتی ژن و مواد آزمایشگاهی

برنامه‌های اجرایی

- ◀ برنامه ایجاد خودکفایی در تولید واکسن‌های آبیان، طیور و دام و کاهش وابستگی در تامین مواد اولیه و جلوگیری از ورود غیرمجاز دارو و واکسن (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان واکسن و دارو با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، وزارت صمت، تشکل‌ها).
- ◀ برنامه توسعه تولید واکسن‌های نسل جدید، ایجاد بانک بذر واکسن (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان واکسن و دارو با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، وزارت صمت، تشکل‌ها).
- ◀ برنامه کاهش وابستگی به مواد اولیه تولید دارو، سموم، اسیدهای آمینه و ویتامین‌ها (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان واکسن و دارو با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، وزارت صمت، تشکل‌ها).
- ◀ برنامه توسعه نظام نظارت بر داروهای وارداتی، نظام نسخه‌نویسی دارو، مطالعات مقاومت میکروبی در برابر آنتی‌بیوتیک‌ها و تهیه و تدوین فارماکوپه داروهای دامی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان واکسن و دارو با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، وزارت صمت، تشکل‌ها)

ویژگی‌های دانشی سند (محتوای دانش‌بنیانی سند)^{۱۶}

- ◀ توسعه تولید واکسن‌های نسل جدید
- ◀ ایجاد نظام نوآورانه نظارت بر واردات و نسخه‌نویسی دارو
- ◀ بکارگیری فناوری بالا در تولید مواد اولیه دارو و واکسن
- ◀ کاهش وابستگی در صنایع پیشرفته مرتبط با تولید واکسن

فایل استاد

حوزه فراهمی غذا

تولیدات داخلی و عوامل موثر بر آن

نهاده‌های مورد نیاز تولیدات زراعی، باغی، دامی و آبزیان

موضوع: سند مکمل غذای دام و طیور

شماره سند: ۲۷

رئیس کارگروه: دکتر سید عبدالله حسینی

اعضای کارگروه: دکتر علیرضا آقاشاهی و دکتر امیرحسین علیزاده قمصری، دکتر خالد

خداوردی، دکتر رضا فراهانی

وضعیت مطلوب شاخص در سال ۱۴۱۰	وضعیت در سال ۱۳۹۹		شاخص
	نیاز سالانه (تن)	قیمت وارداتی کیلوگرم / ریال	
ویتامین			
بستگی به روند توسعه صنعت دام و طیور دارد	۱۴۸	۳۰۰۰۰۰۰	A
	۱۱۱	۱۱۰۰۰۰۰	D3
	۱۹۵۰	۳۳۰۰۰۰۰	E
	۵۱	۵۵۰۰۰۰۰	K
	۱۹/۵	۱۰۷۰۰۰۰۰	B1
	۶۸	۶۲۰۰۰۰۰	B2
	۴۶۰	۲۵۵۰۰۰۰	B3

وضعیت مطلوب شاخص در سال ۱۴۱۰	وضعیت در سال ۱۳۹۹		شاخص
	نیاز سالانه (تن)	قیمت وارداتی کیلوگرم / ریال	
	۱۳۶	۶۰۰۰۰۰	B5
	۲۹	۱۰۶۰۰۰۰	B6
	۱۹	۲۰۰۰۰۰۰	B9
	۱۵	۱۹۰۰۰۰۰	B12
	صفر (به جز تولید ویتامین E توسط شرکتی در گرگان که میزان آن مشخص نیست)		ضریب خودکفایی (درصد)
بستگی به روند توسعه صنعت دام و طیور دارد	۶۵	۵۴۰۰۰۰	H۲
	۸۰۰۰	۳۹۰۰۰۰	کولین کلراید
	۳۶۰	۶۵۰۰۰۰	آنتی اکسیدان
	صفر (به جز کولین کلراید که بنا بر ادعای شرکتی تولیدکننده در گلستان ۶۰ درصد نیاز داخلی را تامین می کند)		ضریب خودکفایی (درصد)
اسید آمینه			
بستگی به روند توسعه صنعت دام و طیور دارد	۱۷۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰	متیونین
	۲۱۶	۲۳۰۰۰۰۰	متیونین عبوری
	۱۲۵۰۰	۴۵۰۰۰۰	لیزین
	۹۰۰	۴۵۰۰۰۰	ترئونین
	صفر		ضریب خودکفایی (درصد)

شاخص	وضعیت در سال ۱۳۹۹		وضعیت مطلوب شاخص در سال ۱۴۱۰
	قیمت وارداتی کیلوگرم / ریال	نیاز سالانه (تن)	
مواد معدنی			
سولفات یا اکسید منگنز سولفات آهن سولفات مس یدات کلسیم سلنیت سدیم	۲۲۰۰۰۰	۷۲۰۰	بستگی به روند توسعه صنعت دام و طیور دارد
	۵۴۰۰۰	۳۰۵۰	
	۷۲۰۰۰۰	۲۶۰۰	
	۱۰۵۰۰۰۰۰	۸۵۰	
	۱۳۰۰۰۰	۳۶۰	
ضریب خودکفایی (درصد)	۱۰۰		
فرم آلی مواد معدنی	۱۲۰۰۰۰۰	۱۳۰۰	
ضریب خودکفایی (درصد)	۵۰		
آنزیم ها و سایر افزودنی ها			
پروبیوتیک	۱۵۰۰۰۰۰	۵۸۰	بستگی به روند توسعه صنعت دام و طیور دارد
ضریب خودکفایی (درصد)	۶۰		
پری بیوتیک	۶۵۰۰۰۰	۳۶۰	
ضریب خودکفایی (درصد)	۵۰		
محرك های رشد	۱۲۰۰۰۰۰	۶۷۰	
ضریب خودکفایی (درصد)	۵۰		

وضعیت مطلوب شاخص در سال	وضعیت در سال ۱۳۹۹		شاخص
	نیاز سالانه (تن)	قیمت وارداتی کیلوگرم / ریال	
۱۴۱۰	۸۲۰۰	۱۰۰۰۰۰	توکسین بایندر
		۷۵	ضریب خودکفایی (درصد)
	۱۶۵۰۰	۲۵۰۰۰۰	چربی عبوری
		۱۰۰	ضریب خودکفایی (درصد)

چالش‌های اصلی

چالش کلی

◀ عدم توجه و اهتمام به تولید در داخل و نیاز به فناوری بالا

چالش‌های موضوعی

ویتامین، H₂، کولین کلراید و آنتی اکسیدان، اسید آمینه

◀ ضریب بالای وابستگی به واردات

◀ نیاز به تکنولوژی بالا جهت تولید در مقیاس اقتصادی

◀ انحصار تولید در تعداد معدودی از کشورها

مواد معدنی

◀ کیفیت پایین و وجود ناخالصی به ویژه عناصر سنگین

◀ وابستگی به واردات

آنزیم‌ها و سایر افزودنی‌ها

- ◀ عدم وجود استانداردهای کیفی محصول
- ◀ ضریب بالای وابستگی به واردات

◀ راهبرد رسیدن به وضع مطلوب

راهبرد کلی

- ◀ اهتمام ویژه به تولید در داخل و حمایت از شرکت‌های دانش‌بنیان برای رفع نارسایی در تولید این مواد

راهبردهای موضوعی

ویتامین، H_2 ، کولین کلراید و آنتی اکسیدان، اسید آمینه

- ◀ کاهش وابستگی به واردات
- ◀ انتقال و ارتقاء فناوری‌های نوین جهت تولید در مقیاس اقتصادی
- ◀ بهینه‌سازی مصرف

مواد معدنی

- ◀ ارتقاء کیفیت و انتقال فناوری به منظور کاهش ناخالصی‌ها به ویژه عناصر سنگین
- ◀ کاهش وابستگی به واردات

آنزیم‌ها و سایر افزودنی‌ها

- ◀ تدوین و بکارگیری استانداردهای کیفی محصول
- ◀ کاهش وابستگی به واردات

برنامه‌های اجرایی

برنامه تولید مکمل‌های خوراک دام و طیور مبتنی بر ظرفیت داخل با حمایت از شرکت‌های دانش‌بنیان و استفاده از ظرفیت‌های بین‌المللی برای انتقال و ارتقاء فناوری (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان مکمل‌های خوراک دام و طیور با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، وزارت عتف، وزارت صمت، تشکل‌ها).

ویژگی‌های دانشی سند (محتوای دانش‌بنیانی سند)^{۱۷}

تولید مکمل‌های خوراک دام و طیور مبتنی بر ظرفیت داخل با حمایت از شرکت‌های دانش‌بنیان

استفاده از ظرفیت‌های داخلی و بین‌المللی برای انتقال و ارتقاء فناوری مرتبط با ویتامین، H₂، کولین کلراید و آنتی اکسیدان، اسید آمینه، مواد معدنی، آنزیم‌ها و سایر افزودنی‌ها

حوزه فراهمی غذا

تولیدات داخلی و عوامل موثر بر آن

نهاده‌های مورد نیاز تولیدات زراعی، باغی، دامی و آبزیان

موضوع: سند تخم چشم‌زده بچه ماهی و لارو آبزیان

شماره سند: ۲۸

رئیس کارگروه: دکتر حسینعلی عبدالحی

اعضای کارگروه: مهدی شکوری، دکتر مریم نفری، ناصر کرمی راد، هادی برادران طهوری،

سمیه پاکروان، وحید معدنی، رضا بنادرخشان، علی محمد یاری، شقایق نوروزی

شاخص	وضعیت در سال ۱۳۹۸	وضعیت در سال ۱۴۱۰
تخم چشم زده ماهی قزل آلا		
خودکفایی در تولید (درصد)	۵۰	۱۰۰
لارو کیور ماهیان		
خودکفایی در تولید (درصد)	۹۹	۱۰۰
بچه ماهیان خاویاری		
خودکفایی در تولید (درصد)	۱۰۰	ارتقاء تجهیزات صنعت مربوطه
غذا		
ضریب خودکفایی در غذای استارتر (درصد)	۵۰	۱۰۰
ضریب خودکفایی در غذای پروراری و مولدین (درصد)	۵۰	۱۰۰

شاخص	وضعیت در سال ۱۳۹۸	وضعیت در سال ۱۴۱۰
بچه میگوی تولیدی در کشور		
ضریب خودکفایی در نهاده بچه میگوی تولیدی (درصد)	۱۰۰	۱۰۰
مولد میگوی عاری از بیماری		
ضریب خودکفایی در نهاده مولد میگو پرورشی (درصد)	۱۰۰	۱۰۰

چالش‌های اصلی

- ◀ **بچه میگو:** وابستگی به واردات خوراک لارو، کنترل بیماری‌ها در مزارع پرورشی از طریق تولید لارو سالم، آمیزش درون خانوادگی و هم‌خونی، کاهش بقاء و سرعت رشد در مزارع
- ◀ **تخم چشم‌زده قزل‌آلا:** وابستگی به واردات
- ◀ **بچه ماهی خاویاری:** توجه ناکافی به برنامه‌های تولید بچه ماهی اصلاح شده، وابستگی خوراک به خارج از کشور
- ◀ **لارو کپور ماهیان:** آمیزش درون خانوادگی و هم‌خونی
- ◀ **تیلاپیا:** محدودیت مجوزهای زیست محیطی و قرنطینه‌ای، کمبود بچه ماهی و خوراک، کمبود دانش لازم برای پرورش
- ◀ **ماهی در قفس:** واردات بچه ماهی سی‌باس و سی‌بریم و تخم چشم‌زده ماهی قزل‌آلا و وابستگی در تجهیزات و فناوری و کمبود دانش در پرورش

راهبرد رسیدن به وضع مطلوب

- ◀ دانش‌بنیان نمودن، سرمایه‌گذاری و استفاده از ظرفیت‌های بین‌المللی در اصلاح نژاد و

تولید مولد و حفظ ذخایر ژنتیکی آبزیان و تامین داخلی خوراک آبزیان

برنامه‌های اجرایی

- ◀ برنامه دانش‌بنیان نمودن، سرمایه‌گذاری و استفاده از ظرفیت‌های بین‌المللی در اصلاح نژاد و تولید مولد و حفظ ذخایر ژنتیکی آبزیان (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان تخم چشم‌زده، بچه ماهی و لارو آبزیان با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، وزارت عتف، تشکل‌ها).
- ◀ برنامه ایجاد نظام تامین تخم چشم‌زده، بچه ماهی و لارو آبزیان (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان تخم چشم‌زده، بچه ماهی و لارو آبزیان با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، وزارت عتف، وزارت صمت، تشکل‌ها).

ویژگی‌های دانشی سند (محتوای دانش‌بنیانی سند)^{۱۸}

- ◀ **بچه میگو:** ارتقاء دانش و فناوری‌های نوین برای کاهش وابستگی به واردات خوراک لارو، تولید میگوی عاری از بیماری، به‌نژادی، افزایش درصد بقاء، سرعت رشد و بهبود ضریب تبدیل در مزارع
- ◀ **تخم چشم‌زده قزل‌آلا:** ارتقاء دانش و فناوری‌های نوین برای کاهش وابستگی به واردات
- ◀ **بچه ماهی خاویاری:** ارتقاء دانش و فناوری‌های نوین برای تولید بچه ماهی اصلاح شده

۱۸- فهرست فناوری‌های این سند کامل نیست و در ویرایش بعدی تکمیل خواهد شد.

و کاهش وابستگی خوراک به خارج از کشور

◀ **لارو کپور ماهیان:** ارتقاء دانش و فناوری‌های نوین با هدف به‌نژادی

◀ **تیلاپیا:** ارتقاء دانش و فناوری‌های نوین برای تولید بچه ماهی، خوراک و پرورش

◀ **ماهی در قفس:** ارتقاء و انتقال دانش و فناوری‌های نوین برای تولید بچه ماهی و کاهش

وابستگی در تجهیزات و فناوری

حوزه فراهمی غذا

تولیدات داخلی و عوامل موثر بر آن

نهاده‌های مورد نیاز تولیدات زراعی، باغی، دامی و آبزیان

موضوع: سند جوجه اجداد، دام مولد سبک و سنگین، تخم نوغان، ملکه زنبور عسل

شماره سند: ۲۹

رئیس کارگروه:

اعضای کارگروه: مختار علی عباسی، امیر طاهری یگانه، حسین اکبرپور شکتایی، هادی

برازنده، محمدرضا راهی ماسوله، آرش حاجی حسینی، حسین مردی، عبدالمحمد صداقت فرد،

وحید ایقانی، رضا گلی اسکاردی، علی جوانروح، فاطمه اصغری

وضعیت در سال ۱۴۱۰	وضعیت در سال ۱۳۹۸	شاخص
نیازمند به تلاش بیشتر	۰	ضریب خودکفایی در مرغ اجداد تخمگذار (درصد)
نیازمند به تلاش بیشتر	۰	ضریب خودکفایی در مرغ مادر تخمگذار (درصد)
۱۰۰	نزدیک به صفر	ضریب خودکفایی در تولید اجداد گوشتی (درصد)
۱۰۰	۱۰۰	ضریب خودکفایی در جوجه مادر گوشتی (درصد)
۱۰۰	۱۰۰	ضریب خودکفایی در جوجه یکروزه گوشتی (درصد)

شاخص	وضعیت در سال ۱۳۹۸	وضعیت در سال ۱۴۱۰
بهبود میانگین صفات اصلاحی دام سبک بومی (اصلاح شده)	-بهبود میانگین صفت دو قلوزائی در دام بومی تا ۲۰ درصد - میانگین تعداد برة گیری به ازاء هر راس میش از ۰٫۹ به ۱٫۱ برة در سال افزایش می یابد. -بهبود میانگین صفت -بهبود میانگین صفت وزن برة از شیر گرفته شده در دام بومی تا ۴۰ درصد -بهبود میانگین وزن برة از شیر گرفته شده در دام بومی تا ۳۰ درصد . -بهبود میانگین وزن برة از شیر گرفته شده به ازاء هر راس میش تا ۶ کیلو گرم در سال	- بهبود میانگین صفت دو قلوزائی در دام بومی تا ۴۰ درصد - میانگین تعداد برة گیری به ازاء هر راس میش حداقل ۱٫۳ برة در سال افزایش می یابد. -بهبود میانگین صفت مجموع وزن برة از شیر گرفته شده در دام بومی تا ۴۰ درصد -بهبود میانگین وزن برة از شیر گرفته شده به ازاء هر راس میش تا ۸ کیلو گرم در سال
بهبود میانگین صفات اصلاحی دام سنگین بومی	-بهبود میانگین کل تولید شیر سالیانه در گاوهای بومی تا میزان ۵۰ درصد ، -بهبود میانگین تولید شیر سالیانه از ۶۰۰ کیلو گرم به ۹۰۰ کیلوگرم در سال.	-ارتقاء میانگین کل تولید شیر سالیانه در گاوهای بومی تا میزان ۷۰ درصد -بهبود میانگین تولید شیر سالیانه تا ۱۵۰۰ لیتر در سال

چالش‌های اصلی

◀ عدم توجه و اهتمام و سرمایه‌گذاری در اصلاح نژاد و حفظ ذخایر ژنتیکی طیور، دام سبک، دام سنگین، زنبور و نوغان، و وابستگی به واردات لاین و جوجه اجداد

راهبرد رسیدن به وضع مطلوب

◀ اهتمام و سرمایه‌گذاری در اصلاح نژاد و حفظ ذخایر ژنتیکی طیور، دام سبک، دام سنگین، زنبور و نوغان، و کاهش وابستگی به واردات لاین و جوجه اجداد

برنامه‌های اجرایی

◀ برنامه ایجاد لاین و ارتقاء ضریب خودکفایی در تولید اجداد مرغ مادر تخم‌گذار (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان جوجه اجداد، دام مولد سبک و سنگین، تخم نوغان، ملکه زنبور عسل با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، وزارت عتف، بنیاد شهید انقلاب اسلامی، تشکل‌ها).

◀ برنامه توسعه تولید لاین و ارتقاء ضریب خودکفایی در تولید جوجه اجداد گوشتی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان جوجه اجداد، دام مولد سبک و سنگین، تخم نوغان، ملکه زنبور عسل با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، وزارت عتف، بنیاد شهید انقلاب اسلامی، تشکل‌ها).

◀ برنامه اصلاح نژاد دام سبک بومی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان جوجه اجداد، دام مولد سبک و سنگین، تخم نوغان، ملکه زنبور عسل با مسئولیت وزارت جهاد

کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، وزارت عتف، تشکل‌ها).
 ◀ برنامه اصلاح‌نژاد دام سنگین بومی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان جوجه اجداد، دام مولد سبک و سنگین، تخم نوغان، ملکه زنبور عسل با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، وزارت عتف، تشکل‌ها).
 ◀ برنامه خودکفایی در تولید ملکه زنبور عسل (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان جوجه اجداد، دام مولد سبک و سنگین، تخم نوغان، ملکه زنبور عسل با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، وزارت عتف، تشکل‌ها).

◀ برنامه خودکفایی در تولید تخم نوغان (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان جوجه اجداد، دام مولد سبک و سنگین، تخم نوغان، ملکه زنبور عسل با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، وزارت عتف، تشکل‌ها).

ویژگی‌های دانشی سند (محتوای دانش بنیانی سند)^{۱۹}

- ◀ ایجاد نظام دانش و ارتقاء فناوری لازم برای ایجاد لاین و ارتقاء ضریب خودکفایی در تولید اجداد مرغ مادر تخم‌گذار و گوشتی
- ◀ ایجاد نظام دانش و ارتقاء فناوری لازم برای اصلاح‌نژاد دام سبک و دام سنگین بومی
- ◀ ایجاد نظام دانش و ارتقاء فناوری لازم برای خودکفایی در تولید ملکه زنبور عسل
- ◀ ایجاد نظام دانش و ارتقاء فناوری لازم برای خودکفایی در تولید تخم نوغان

حوزه فراهمی غذا

تولیدات داخلی و عوامل موثر بر آن
سند سرمایه گذاری در بخش کشاورزی
شماره سند: ۳۰
رئیس کارگروه: دکتر علی کیانی‌راد
اعضای کارگروه:

وضع مطلوب	وضعیت در سال		شاخص
	۱۳۹۸	۱۳۹۰	
-	۹۲۹	۸۳۹	میزان موجودی سرمایه خالص بخش کشاورزی (هزار میلیارد ریال - قیمت ثابت ۱۳۹۰)
-	۳۵	۸۷	میزان سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی (هزار میلیارد ریال - قیمت ثابت ۱۳۹۰)
-	۴۹۱	۳۴۸	میزان ارزش افزوده بخش کشاورزی (هزار میلیارد ریال - قیمت ثابت ۱۳۹۰)
۹ درصد	۸/۸	۳/۷	نرخ رشد ارزش افزوده‌ی بخش کشاورزی (درصد - قیمت ثابت ۱۳۹۰)
حداقل ۸ درصد	۷/۸	۵/۳	سهم ارزش افزوده‌ی بخش کشاورزی در تولید ناخالص داخلی کشور (درصد - به قیمت ثابت ۱۳۹۰)

وضع مطلوب	وضعیت در سال		شاخص
	۱۳۹۸	۱۳۹۰	
۱	۰/۷	۰/۲۵	نسبت سرمایه‌گذاری به ارزش افزوده بخش کشاورزی (به قیمت ثابت ۱۳۹۰)
حداقل ۸ درصد	۳/۶ درصد	۵/۱ درصد	سهم سرمایه‌گذاری انجام شده در بخش کشاورزی به سرمایه‌گذاری انجام شده در کل اقتصاد (درصد - به قیمت ثابت ۱۳۹۰)
-	۱	۵/۲	نسبت افزایش سرمایه به تولید (ICOR) (به قیمت ثابت ۱۳۹۰)
-	۰/۸	۰/۷	نسبت سرمایه‌گذاری در ماشین‌آلات در بخش به سرمایه‌گذاری در ساختمان در بخش کشاورزی (به قیمت ثابت ۱۳۹۰)
حداقل ۱۵ درصد و میزان مطلوب ۲۵ درصد است (بانک کشاورزی ۱۰۰ درصد)	۷/۷ درصد	۸/۵ درصد	سهم تسهیلات اعطایی کلیه بانکها، به بخش کشاورزی به کل تسهیلات اعطایی
۳,۶ میلیارد دلار (نرخ رشد سالانه ۲۰ درصد نسبت به سال ۱۳۹۸)	۱۲۱۶۳۶۸	(۱۳۹۴) ۸۵۶۰۰	سرمایه‌گذاری مصوب خارجی در بخش کشاورزی (هزار دلار)
۸ درصد (برمبنای سهم ارزش افزوده)	۵/۲ درصد	۳/۰۵ درصد	سهم بودجه بخش کشاورزی در بودجه سنواتی کشور (قیمت جاری)

چالش‌های اصلی

- ◀ پایین بودن نسبت سهم سرمایه‌گذاری در بخش نسیت به سهم ارزش‌افزوده بخش کشاورزی
- ◀ پایین بودن سهم سرمایه‌گذاری انجام شده در بخش کشاورزی به سرمایه‌گذاری انجام شده در کل اقتصاد (طی ۴۰ سال کمتر از ۴ درصد)
- ◀ پایین بودن سهم تسهیلات اعطایی بانکها به بخش کشاورزی به کل تسهیلات اعطایی (۷/۷ درصد)
- ◀ پایین بودن سهم بودجه بخش کشاورزی در بودجه سنواتی کشور (۵/۲ درصد)
- ◀ کمبود منابع مالی برای سرمایه‌گذاری در کل زنجیره ارزش محصولات کشاورزی و غذا
- ◀ پایین بودن سهم سرمایه‌گذاری‌های جدید در بخش کشاورزی و خروج سرمایه از بخش

راهبرد رسیدن به وضع مطلوب

- ◀ ارتقاء سهم سرمایه‌گذاری بخش از کل سرمایه‌گذاری‌های کشور متناسب با جایگاه و سهم بخش در ارزش‌افزوده و اشتغال کشور با تاکید بر ایجاد انگیزه و توسعه زیرساخت‌ها
- ◀ افزایش سهم سرمایه‌گذاری انجام شده در بخش کشاورزی به سرمایه‌گذاری انجام شده در کل اقتصاد
- ◀ افزایش سهم تسهیلات اعطایی بانکها به بخش کشاورزی
- ◀ افزایش سهم بودجه بخش کشاورزی در بودجه سنواتی کشور
- ◀ افزایش منابع مالی برای سرمایه‌گذاری در کل زنجیره ارزش محصولات کشاورزی و غذا
- ◀ متعادل کردن سطح سودآوری کشاورزی با سایر بخش‌های اقتصادی و بهبود رابطه مبادله بخش کشاورزی و سایر بخش‌های اقتصاد

برنامه‌های اجرایی

برنامه جامع حمایت از سرمایه‌گذاری در زنجیره ارزش محصولات اساسی کشاورزی متناسب با جایگاه و سهم بخش در ارزش افزوده و اشتغال، با تاکید بر ایجاد انگیزه و گسترش زیرساخت‌ها و متعادل کردن سودآوری بخش کشاورزی با سایر بخش‌های اقتصادی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، وزارت اقتصاد، صندوق توسعه ملی و بخش غیردولتی)

برنامه ایجاد تحول در نظام بیمه کشاورزی در راستای تحقق اهداف بخش، با اولویت ارتقاء دانش و فناوری، ارتقاء کیفیت و سلامت، جلوگیری از نوسانات تولید و قیمت و کاهش احتمال خط در بخش کشاورزی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، بانک کشاورزی و صندوق بیمه محصولات کشاورزی)

برنامه توسعه صندوق حمایت از توسعه سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه و وزارت اقتصاد)

برنامه استفاده از ظرفیت صندوق توسعه ملی برای توسعه (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی و صندوق توسعه)

ویژگی‌های دانشی سند (محتوای دانش‌بنیانی سند) ۲۰

- ◀ سرمایه‌گذاری در ایجاد و توسعه زنجیره ارزش
- ◀ تحول در نظام بیمه
- ◀ اولویت دهی به طرح‌های برخوردار از ویژگی‌های فناورانه، نظام‌مند و نوآورانه

حوزه فراهمی غذا

تولیدات داخلی و عوامل موثر بر آن

سند حمایت از بخش کشاورزی

شماره سند: ۳۱

رئیس کارگروه: دکتر علی کیانی‌راد

اعضای کارگروه: دکتر علی اکبر باغستانی، دکتر ماندانا طوسی

وضعیت در سال ۱۴۱۰	وضعیت در سال		شاخص
	۱۳۹۸	۱۳۹۰	
	تعداد: ۰/۴۹ سطح: ۲/۶	تعداد: ۱/۰۴ سطح: ۵/۶	تعداد بیمه نامه و سطح بیمه شده محصولات زراعی (میلیون فقره-میلیون هکتار)
	تعداد: ۷۸۰ سطح: ۷۵۶	تعداد: ۵۹۹ سطح: ۴۹۵/۷	تعداد بیمه نامه و سطح بیمه شده محصولات باغی (هزار فقره-هزار هکتار)
	تعداد: ۲۲۳ واحد دام: ۸/۱	تعداد: ۱۸۹ واحد دام: ۱۲/۸	تعداد بیمه نامه و میزان بیمه شده محصولات دام (هزار فقره-میلیون (راس) واحد دامی)
	تعداد: ۵۳ میزان: ۱۰۵۹	تعداد: ۵۴ میزان: ۸۶۱	تعداد بیمه نامه و میزان بیمه شده محصولات طیور (هزار فقره-میلیون قطعه)
	تعداد: ۶۵۵ سطح: ۴/۸	تعداد: ۵۴۹ سطح: ۵/۵	تعداد بیمه نامه و سطح بیمه شده آبزیان (فقره- هزار هکتار)

وضعیت در سال ۱۴۱۰	وضعیت در سال		شاخص
	۱۳۹۸	۱۳۹۰	
	۱/۶	۱/۹	کل تعداد قرارداد بیمه محصولات کشاورزی (میلیون فقره)
	۱۱	۱۰	کل غرامت پرداختی (هزار میلیارد ریال)
	۵/۹	۶/۷۷	کل حق بیمه دریافتی از بیمه گذاران (هزار میلیارد ریال)
	۱/۸۶	۱/۴۸	نسبت غرامت پرداختی به حق بیمه دریافتی (بیمه گذار)
	۳/۲	۱/۳	میزان خرید توافقی انجام شده محصولات زراعی، سبزی و صیفی (میلیون تن)
	۷۳	۷۰	میزان خرید توافقی انجام شده محصولات باغی (هزار تن)
	۹۳۵	۴۱۸	میزان خرید توافقی انجام شده سایر محصولات (ارزن، برگه زردآلو، تفاله چغندر قند، کنجاله تخم پنبه، کنجاله سویا و ...) (هزار تن)
	۳۰۶۳۷	۲۸۶	میزان خرید توافقی انجام شده محصولات آبریان (تن)
	۱۰۷	۳۸	میزان خرید توافقی انجام شده محصولات طیور (هزار تن)

وضعیت در سال ۱۴۱۰	وضعیت در سال		شاخص
	۱۳۹۸	۱۳۹۰	
	۲/۹	۲/۵	میزان خرید توافقی انجام شده گوشت قرمز (هزارتن)
	۶۴۸	۵۲۷	میزان خرید توافقی انجام شده مواد لبنی (هزارتن)
	۴/۹	۲/۳	میزان خرید توافقی انجام شده محصولات کشاورزی و دامی (میلیون تن)
	میزان: ۴ ارزش: ۹۳	میزان: ۵۴۹/۷ ارزش: ۳۷۹۴	حجم و ارزش معاملات کشاورزی در بورس کالا (هزارتن - میلیارد ریال)
	میزان: ۰,۰۳ درصد ارزش: ۰/۰۱ درصد تعداد قراردادهای: ۰/۰۳ درصد	میزان: ۳ درصد ارزش: ۲/۱ درصد تعداد قراردادهای: ۲۴/۶ درصد	سهم بخش کشاورزی از حجم، ارزش معاملات و تعداد خریداران بورس کالا (درصد)
	(۱۳۹۹) ۱۰۴	۱۲۵/۵	پرداخت یارانه نهاده‌ها و عوامل تولید کشاورزی (هزار میلیارد ریال)
	۲۰۶۷۷	۶۷۸۵	اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای فصل کشاورزی و منابع طبیعی (میلیارد ریال)

وضعیت در سال ۱۴۱۰	وضعیت در سال		شاخص
	۱۳۹۸	۱۳۹۰	
	۴۱۴۶۳	۲۵۵۲۴	کل حق بیمه دریافتی از بیمه گذاران (هزارمیلیارد ریال)
	۶۲۱۴۰	۳۲۳۱۰	مجموع اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای فصل کشاورزی و منابع طبیعی و آب (میلیارد ریال)
	(۱۳۹۹) ۶/۶ درصد	۸/۵ درصد	سهم تسهیلات اعطایی بانک کشاورزی به بخش کشاورزی از کل تسهیلات اعطایی بانک (درصد)
	۱۵۳	(۱۳۹۶) ۱۰۹	برآورد حمایت از خدمات زیربنایی و عمومی کشاورزی (GSSE) (هزارمیلیارد ریال)
مثبت بودن	-۶۲۹۵	(۱۳۹۶) -۱۰۸۹/۷	برآورد کل حمایت از بخش کشاورزی و غذا (TSE) (حمایت از تولیدکننده، خدمات زیربنایی و مصرف کننده) (هزارمیلیارد ریال - در سطح نرخ ارز رسمی)
مثبت بودن	-۵۵۴/۳	(۱۳۹۶) -۶۵۵/۴	برآورد کل حمایت از بخش کشاورزی و غذا (TSE) (حمایت از تولیدکننده، خدمات زیربنایی و مصرف کننده) (هزارمیلیارد ریال - در سطح نرخ ارز غیررسمی)

شاخص	وضعیت در سال		وضعیت در سال
	۱۳۹۸	۱۳۹۰	۱۴۱۰
سهم کل حمایت از بخش کشاورزی و غذا (TSE/%) (حمایت از تولیدکننده، خدمات زیربنایی و مصرف کننده) از تولید ناخالص داخلی (GDP) (درصد- در سطح نرخ ارز رسمی)	-۲۶	(۱۳۹۶) -۷	۳ - ۵
سهم کل حمایت از بخش کشاورزی و غذا (TSE/%) (حمایت از تولیدکننده، خدمات زیربنایی و مصرف کننده) از تولید ناخالص داخلی (GDP) (درصد- در سطح نرخ ارز رسمی)	-۲	(۱۳۹۶) -۴	۳ - ۵
میزان خرید توافقی انجام شده محصولات باغی (هزار تن)	۷۳	۷۰	
سهم حمایت از خدمات زیربنایی و عمومی کشاورزی (GSSE/%) از کل حمایت از بخش کشاورزی و غذا (TSE) (حمایت از تولیدکننده، خدمات زیربنایی و مصرف کننده) (هزار میلیارد ریال- با نرخ ارز رسمی)	-۲	(۱۳۹۶) -۱۰	حداقل ۶۵

وضعیت در سال ۱۴۱۰	وضعیت در سال		شاخص
	۱۳۹۸	۱۳۹۰	
حداقل ۶۵	-۲۸	(۱۳۹۶) -۱۷	سهم حمایت از خدمات زیربنایی و عمومی کشاورزی ($GSSE\%$) از کل حمایت از بخش کشاورزی و غذا (TSE) (حمایت از تولیدکننده، خدمات زیربنایی و مصرف‌کننده) (هزار میلیارد ریال - با نرخ ارز رسمی)
حداقل ۶۵	-۲۸	(۱۳۹۶) -۶۰.۵/۲	برآورد حمایت از تولیدکنندگان بخش کشاورزی (PSE) (مجموع حمایت‌های قیمتی و بودجه‌ای) (هزار میلیارد ریال - نرخ ارز رسمی)
مثبت بودن	-۳۸۵۱	(۱۳۹۶) -۶۷۶/۷	برآورد حمایت از تولیدکنندگان بخش کشاورزی (PSE) (مجموع حمایت‌های قیمتی و بودجه‌ای) (هزار میلیارد ریال - نرخ ارز رسمی)
۳۵	-۵۰	(۱۳۹۶) -۲۲	شاخص حمایت از تولیدکنندگان بخش کشاورزی ($PSE\%$) (حاصل تقسیم برآورد حمایت از تولیدکننده به مجموع ارزش تولید و حمایت‌های بودجه‌ای) (درصد - نرخ ارز رسمی)

وضعیت در سال ۱۴۱۰	وضعیت در سال		شاخص
	۱۳۹۸	۱۳۹۰	
۳۵	-۶۸	(۱۳۹۶) -۲۴	شاخص حمایت از تولیدکنندگان بخش کشاورزی (PSE٪) (حاصل تقسیم برآورد حمایت از تولیدکننده به مجموع ارزش تولید و حمایت‌های بودجه‌ای) (درصد- نرخ ارز رسمی)
حداقل ۶۵	۶۴/۷	(۱۳۹۵) ۱۰	اعتبارات یارانه وزارت جهاد کشاورزی (هزارمیلیاردریال)
حداقل ۲۰	۲۰	-	یارانه خرید تضمینی گندم (یارانه مصرف‌کننده) (هزارمیلیاردریال)
حداقل ۳۴۴۰۰	۳۴۴۰۰	-	یارانه خرید تضمینی گندم (یارانه مصرف‌کننده) از محل هدفمندی یارانه‌ها (میلیارد ریال)

چالش‌های اصلی

- ◀ ناکارآمدی و ضعف نظام بیمه محصولات کشاورزی در حمایت از تولید و تولیدکنندگان، نبود فضای رقابتی در عرضه خدمات بیمه کشاورزی، نبود سازوکار بیمه اتکایی، عدم پرداخت به موقع سهم دولت، مخاطرات اخلاقی (تغییر رفتار بیمه‌گذار پس از پوشش بیمه‌ای)، غالب بودن گرایش بهره‌برداران پُریسک به بیمه، نظام آمار و اطلاعاتی نامناسب و نبود اطلاعات اقلیمی و شاخص‌های ارزیابی ریسک، نبود مشوق‌ها و شرایط مطلوب برای ورود بخش خصوصی به خدمات بیمه‌ای
- ◀ عدم شفافیت و ناکارآمدی سیاست‌های حمایتی از بخش کشاورزی و تولیدکنندگان و منفی

بودن سهم کل حمایت از بخش کشاورزی و غذا

- ◀ منفی بودن شاخص حمایت از تولیدکنندگان بخش کشاورزی (۵۰- درصد PSE)
- ◀ غالب بودن سیاست‌های حمایت از مصرف‌کننده در مقایسه با تولیدکننده در بخش کشاورزی
- ◀ وجود قوانین و مقررات زائد، غیر شفاف و دست و پاگیر برای تولید و نبود مشوق‌ها و حمایت‌های لازم برای تولید کنندگان
- ◀ تامین منابع مالی مورد نیاز برای خرید توافقی و عدم تعیین قیمت منصفانه خرید و فروش محصولات
- ◀ مدیریت نامناسب زمان و مکان عرضه محصول خریداری شده به بازار و توزیع مکانی نامناسب امکانات و تاسیسات نگهداری و افت کیفیت محصولات خریداری شده
- ◀ ناکارآمدی بورس کالا و نارسایی در استفاده از مکانیسم بورس کالا (رینگ محصولات کشاورزی)، غلبه مبادلات محصولات پتروشیمی و فلزی و پایین بودن میزان، ارزش و سهم مبادلات کالاهای کشاورزی

راهنمای رسیدن به وضع مطلوب

- ◀ کارآمدسازی و تقویت نظام بیمه کشاورزی در حمایت از تولید و تولیدکنندگان، بهبود فضای رقابتی در عرضه خدمات بیمه کشاورزی، ایجاد سازوکار بیمه اتکایی، پرداخت به موقع سهم دولت، ارتقاء اخلاق حرفه‌ای کارگزار و بیمه‌گزار، ایجاد نظام آمار و اطلاعاتی مناسب و تدوین شاخص‌های ارزیابی ریسک، ایجاد مشوق‌ها و شرایط مطلوب برای ورود بخش خصوصی به خدمات بیمه‌ای
- ◀ اجرای سیاست‌های شفاف، موثر و کارآمد حمایتی از بخش کشاورزی و تولیدکنندگان و مثبت شدن سهم کل حمایت از بخش کشاورزی و غذا (۵-۳ درصد)

- ◀ مثبت شدن شاخص حمایت از تولیدکنندگان بخش کشاورزی (۳۵ درصد PSE)
- ◀ بهبود قیمت محصولات کشاورزی در مقایسه با رشد قیمت سایر کالاها
- ◀ حذف قوانین و مقررات زائد و رفع موانع تولید و ایجاد مشوق های لازم برای تولید کنندگان
- ◀ تامین منابع مالی مورد نیاز برای خرید توافقی و تعیین قیمت منصفانه خرید و فروش محصولات
- ◀ مدیریت مناسب زمان و مکان عرضه محصول خریداری شده به بازار و توزیع مکانی مناسب امکانات و تاسیسات نگهداری و جلوگیری از افت کیفیت محصولات خریداری شده
- ◀ کارآمدسازی بورس کالا و استفاده بهینه از مکانیسم بورس کالا (رینگ محصولات کشاورزی) و افزایش میزان، ارزش و سهم مبادلات کالاهای کشاورزی در بورس کالا

● برنامه های اجرایی

- ◀ برنامه کارآمدسازی و تقویت نظام بیمه کشاورزی شامل بهبود فضای رقابتی، ایجاد نظام آمار و اطلاعاتی فناورانه، ایجاد مشوق ها و شرایط مطلوب برای ورود بخش خصوصی به خدمات بیمه ای (با در نظر گرفتن شاخص ها و مندرجات سند پشتیبان حمایت از تولید در بخش کشاورزی با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، بانک مرکزی، وزارت اقتصاد و تشکل ها)
- ◀ برنامه جامع بهره گیری از ظرفیت های بیمه قیمت و درآمد در نظام بخشیدن و دانش بنیان نمودن فعالیت های بخش، اجرای الگوی بهینه کشت، کنترل نوسان شدید تولید و قیمت، رعایت ضوابط فنی و تخصصی (با در نظر گرفتن شاخص ها و مندرجات سند پشتیبان حمایت از تولید در بخش کشاورزی با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، وزارت اقتصاد و تشکل ها)

- ◀ برنامه بازنگری در سیاست‌های حمایتی اعم از سیاست‌های قیمتی و غیرقیمتی با هدف حمایت توانمند از تولید و تولیدکنندگان بخش کشاورزی و شفاف‌سازی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان حمایت از تولید در بخش کشاورزی با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، بانک مرکزی، وزارت اقتصاد، وزارت صمت و تشکل‌ها)
- ◀ برنامه بازنگری و حذف قوانین و مقررات غیر ضرور و رفع موانع تولید، پشتیبانی و ایجاد مشوق‌های لازم برای تولیدکنندگان (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان حمایت از تولید در بخش کشاورزی با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، سازمان برنامه و بودجه و تشکل‌ها)
- ◀ برنامه بازنگری در نحوه تخصیص منابع مالی (تکلیفی و غیرتکلیفی) به ویژه در امور زیربنایی و فناوری با هدف ایجاد پایداری و رشد مداوم در خدمات زیربنایی بخش کشاورزی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان حمایت از تولید در بخش کشاورزی با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، بانک مرکزی، وزارت اقتصاد و تشکل‌ها)
- ◀ برنامه حمایت از توسعه صادرات محصولات دارای مزیت و زنجیره ارزش آنها (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان حمایت از تولید در بخش کشاورزی با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، وزارت صمت و تشکل‌ها)
- ◀ برنامه دانش بنیان مدیریت مناسب زمان و مکان عرضه محصول خریداری شده به بازار (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان حمایت از تولید در بخش کشاورزی با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، وزارت صمت و تشکل‌ها)
- ◀ برنامه کارآمدسازی بورس کالا و استفاده بهینه از مکانیسم بورس کالا (رینگ محصولات کشاورزی) (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان حمایت از تولید در بخش

کشاورزی با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، بانک مرکزی، وزارت اقتصاد و
تشکل‌ها)

ویژگی‌های دانشی سند (محتوای دانش بنیانی سند)^{۲۱}

- ◀ ایجاد نظام آمار و اطلاعاتی فناورانه بیمه کشاورزی
- ◀ نظام بخشیدن و دانش بنیان نمودن فعالیت‌های بخش (اجرای الگوی بهینه کشت، کنترل
نوسان شدید تولید و قیمت، رعایت ضوابط فنی و تخصصی و ...) با استفاده از ظرفیت‌های بیمه
- ◀ برنامه دانش بنیان مدیریت مناسب زمان و مکان عرضه محصول خریداری شده به بازار

حوزه فراهمی غذا

تولیدات داخلی و عوامل موثر بر آن

سند مدیریت کلان تولید

شماره سند: ۳۲

رئیس کارگروه: علی اکبر مویدی

اعضای کارگروه: دکتر سیدکریم موسوی، مهندس میترا معظمی، مهندس زینب الله مرادی، مهندس نشمیل افشارزاده

شاخص	وضعیت موجود	وضعیت در سال ۱۴۱۰
تعداد کارکنان دولت در بخش کشاورزی (نفر)	۶۵۰۰۰	کاهش ۳۰ درصد
دخالت مستقیم بخش غیردولتی در تولیدات کشاورزی	۹۵ درصد	۱۰۰ درصد
مشارکت بخش‌های غیردولتی در سیاستگذاری و برنامه‌ریزی بخش	حدود ۵ درصد	حداقل ۵۰ درصد
نقش دولت در امور تصدی‌گری بخش	بسیار زیاد (لازم است کمی شود)	کاهش باید (لازم است کمی شود)
تعداد تشکل‌های ملی، فعال موثر و فراگیر در بخش کشاورزی	؟	
درصد بهره‌برداران عضو تشکل‌های ملی، فعال موثر و فراگیر بخش کشاورزی	؟	
نقش دولت در تحقیقات، آموزش‌های کاربردی و ترویج بخش کشاورزی	بالای ۹۰ درصد	کاهش به ۷۰ درصد

شاخص	وضعیت موجود	وضعیت در سال ۱۴۱۰
نقش دانشگاه‌ها و بخش غیردولتی در تحقیقات، آموزش‌های کاربردی و ترویج بخش کشاورزی	ناچیز	افزایش به حداقل ۳۰ درصد

چالش‌های اصلی

- ◀ مشارکت پایین بخش‌های غیردولتی در نظام مدیریت بخش اعم از سیاستگذاری و برنامه‌ریزی (با توجه به اینکه ۹۹ درصد تولیدات توسط بخش‌های غیردولتی انجام می‌شود)
- ◀ حجیم بودن و عدم تمرکز دولت بر وظیفه اصلی تولی‌گری (هدایت، حمایت و نظارت) و عدم واگذاری کامل وظایف تصدی‌گری
- ◀ فقدان نظام جامع اطلاعات مدیریتی و پایش و ارزیابی برنامه‌های بخش کشاورزی

راهبرد رسیدن به وضع مطلوب

- ◀ ارتقاء مشارکت بخش‌های غیردولتی در سیاستگذاری و برنامه‌ریزی بخش
- ◀ چابک‌سازی و اصلاح ساختار بخش کشاورزی و تمرکز دولت بر وظیفه اصلی تولی‌گری (هدایت، حمایت و نظارت) و واگذاری کامل وظایف تصدی‌گری
- ◀ ایجاد نظام جامع اطلاعات مدیریتی و پایش و ارزیابی برنامه‌های بخش کشاورزی
- ◀ حمایت از ایجاد و تجمیع تشکل‌های قانونی و فراگیر صنفی و تخصصی و بهره‌گیری از آنها در جهت ارتقاء دانش و فناوری و مدیریت واحدهای تولیدی و خدماتی بخش

برنامه‌های اجرایی

- ◀ برنامه چابک سازی دولت در بخش کشاورزی با تمرکز بر امور تولی گری، بهره گیری از خدمات الکترونیک و برون سپاری کلیه امور تصدی گری و مشارکت نظامند تشکل های فراگیر و ملی بخش در سیاستگذاری و برنامه (با در نظر گرفتن شاخص ها و مندرجات سند پشتیبان مدیریت کلان تولید با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان امور اداری و استخدامی)
- ◀ برنامه ایجاد، تکمیل، سازماندهی و توانمندسازی تشکل های صنفی و تخصصی بخش (با در نظر گرفتن شاخص ها و مندرجات سند پشتیبان مدیریت کلان تولید با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان امور اداری و استخدامی کشور)
- ◀ ایجاد نظام جامع اطلاعات مدیریتی و پایش و ارزیابی برنامه های بخش کشاورزی (با در نظر گرفتن شاخص ها و مندرجات سند پشتیبان مدیریت کلان تولید با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی)
- ◀ برنامه نظام سنجش، پایش و ارزیابی مستمر کلیه امور تولی گری و تصدی گری بخش کشاورزی در راستای مدیریت کارآمد، هدفمند و دانش بنیان بخش (با در نظر گرفتن شاخص ها و مندرجات سند پشتیبان مدیریت کلان تولید با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه کشور)

ویژگی های دانشی سند (محتوای دانش بنیانی سند)^{۲۲}

- ◀ بهره گیری از خدمات الکترونیک و هوشمندسازی در بخش کشاورزی با هدف چابک سازی دولت
- ◀ ایجاد داشبورد اطلاعات مدیریتی بخش کشاورزی
- ◀ ایجاد نظام سنجش و پایش و ارزیابی مستمر امور به صورت هدفمند و دانش بنیان

حوزه فراهمی غذا

تولیدات داخلی و عوامل موثر بر آن

سند نظام‌های بهره‌برداری تولید

شماره سند: ۳۳

رئیس کارگروه: نادر علیزاده - مجتبی پالوج

اعضای کارگروه: حسین شیرزاد - خداکرم جلالی - علی کیانی‌راد - مجتبی پالوج -

محمدرضا شاه‌پسند - محسن ابراهیم‌پور - محمد دشوار پسند - محمد عفتی - غلامرضا فروهش

تهرانی - محمدرضا بخشی - حسین اسماعیل‌نیا - علی اکبر باغستانی - شهره سلطانی

وضعیت مطلوب در سال ۱۴۱۰	وضعیت در سال ۱۳۹۸	شاخص
	۸۷/۴ درصد تعداد ۳۶/۱ درصد زمین	نظام بهره‌برداری دهقانی خرد و سنتی، با میانگین ۲/۲ هکتار (سرشماری ۱۳۹۳)
	۱۱/۵ درصد تعداد ۴۱/۳ درصد سطح	نظام بهره‌برداری تجاری کوچک با میانگین ۱۷/۶ هکتار (سرشماری ۱۳۹۳)
	۰/۷ درصد تعداد ۹/۸ درصد سطح	نظام بهره‌برداری های تجاری متوسط با میانگین ۶۲/۶ هکتار (سرشماری ۱۳۹۳)
	۰/۳ درصد تعداد ۱۳/۱ درصد سطح	نظام بهره‌برداری های تجاری بزرگ با میانگین ۲۱۴/۶ هکتار (سرشماری ۱۳۹۳)

وضعیت مطلوب در سال ۱۴۱۰	وضعیت در سال ۱۳۹۸	شاخص
	۲۹ شرکت ۷۰ هزار هکتار اراضی ۸۳۳۳ بهره‌بردار	شرکت های سهامی زراعی
	۱۴۵ شرکت کشاورزی	کشت و صنعت ها (دارای اراضی بیشتر از ۱۰۰ هکتار)
	تعداد ۱۳۹۰ ۳/۲ میلیون هکتار اراضی ۴۰۰ هزار عضو ۶۵ اتحادیه استانی و شهرستانی	تعاونی های تولید روستایی

*با عنایت به این که نظام بهره برداری آب کشاورزی و نظام بهره برداری از زمین دو روی یک سکه هستند به عبارت دیگر در کشور ما نظام بهره برداری آب بر مبنای مالکیت زمین تعریف می شود و از طرفی ارتقای بهره وری آب کشاورزی مبتنی بر ۱۶ عامل موثر در ابعاد اقتصادی - اجتماعی و فنی است مطلوب ترین است که نظام بهره برداری از آب و زمین از همدیگر منفک نشده و این دو مقوله باهمدیگر در یک طیف و طبقه قرار گیرد.

چالش های اصلی

- ◀ **چالش اصلی:** کم توجهی به نظام های بهره برداری و نداشتن راهبرد و الگوی مشخص برای نظام بهره برداری در توسعه کشاورزی و منابع طبیعی
- ◀ **سایر چالش های ۴ نظام بهره برداری موجود (نظام کشاورزی خانوادگی، شرکت های تعاونی تولید، شرکت های سهامی زراعی، کشت و صنعت ها)**

کشاورزی خانوادگی

- ◀ پراکنده و خرد بودن اراضی و تغییر کاربری آن و خروج بهترین اراضی از چرخه تولید کشاورزی
- ◀ ضعف دسترسی به بازار هدف و بالا بودن هزینه های تولید
- ◀ محدودیت بکارگیری ماشین آلات و پرهزینه بودن حمل و نقل محصول
- ◀ پایین بودن راندمان آبیاری و بهره وری آب و دشواری در اجرای طرح های زیربنایی و احداث شبکه های آبیاری و زهکشی
- ◀ ضعف مشارکت، سیستم حمایتی
- ◀ نبود قانون جامع زمینداری
- ◀ مهاجرت روستاییان، جوان گریزی و خروج سرمایه انسانی از بخش کشاورزی

شرکت های تعاونی تولید

- ◀ باورضعیف ملی به نقش تعاونی های تولید در توسعه پایداری کشاورزی و روستایی
- ◀ ضعف روحیه تعاون و کار دسته جمعی - گروهی و مشارکت ضعیف اعضاء در امور تعاونیها
- ◀ عدم ثبات سیاست ها و برنامه دولت برای توسعه و حمایت از تعاونی های تولید
- ◀ نداشتن وثیقه جهت اخذ تسهیلات بانکی، پایین بودن سرمایه و نقدینگی اعضاء و در نتیجه ضعف مالی شرکت تعاونی

- ◀ عدم ارتباط شبکه های تعاونی های تولید با همدیگر
- ◀ نداشتن امنیت شغلی مدیران عامل و کارکنان تعاونی و پایین بودن انگیزه
- ◀ نبود برنامه آموزشی منسجم جهت ارکان شرکت

شرکت های سهامی زراعی

- ◀ عدم توجه به مطالعات امکان سنجی، مکان یابی نامناسب و بی توجهی به مسائل اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و فنی در تشکیل شرکت های سهامی زراعی

- ◀ ضعف فرهنگ کار نظام شرکتی و سهامداری و مدیریت متمرکز
- ◀ وجود باور و نگرانی نادرست از پیشنهاد شرکت های سهامی زراعی در بین کشاورزان و کارشناسان
- ◀ وجود تعارض بین قوانین موجود امور زمین با قانون تشکیل شرکت سهامی زراعی
- ◀ بی ثباتی در سیاست گذاری و توسعه شرکت های سهامی زراعی
- ◀ نداشتن ردیف اعتباری مشخص برای توسعه شرکت های سهامی زراعی
- ◀ نداشتن وثیقه برای اخذ تسهیلات و سرمایه در گردش

کشت و صنعت ها

- ◀ تعدد مراکز سیاست گذاری و نهادهای تصمیم گیر در توسعه کشت و صنعت ها
- ◀ به روز نبودن قانون تشکیل کشت و صنعت ها براساس شرایط و مقتضیات کشاورزی و منابع آب کشور

- ◀ عدم تشکیل زنجیره های تامین و ارزش در شرکت های موجود
- ◀ وجود مشکلات مدیریتی و نیروی انسانی به لحاظ وسعت و تنوع فعالیت ها در شرکت های موجود
- ◀ نداشتن سرمایه و نقدینگی لازم در شرکت های موجود

راهبرد رسیدن به وضع مطلوب

- ◀ **راهبرد اصلی:** تعیین الگوی مشخص برای نظام بهره برداری در توسعه کشاورزی و منابع طبیعی و پایش و ارزیابی کارامدی و اثربخشی این نظام ها
- ◀ **سایر راهبردهای ۴ نظام بهره برداری موجود** (نظام کشاورزی خانوادگی، شرکت های تعاونی تولید، شرکت های سهامی زراعی، کشت و صنعت ها)

کشاورزی خانوادگی

- ◀ یکپارچه سازی اراضی و جلوگیری از تغییر کاربری آن و خروج اراضی حاصلخیز از چرخه

تولید کشاورزی

- ◀ بهبود دسترسی به بازار هدف و کاهش هزینه های تولید
- ◀ بکارگیری فناوری های مناسب برای اراضی خرد و کوچک و ایجاد و تقویت حمل و نقل اختصاصی
- ◀ استفاده از فناوری های نوین آبیاری متناسب با اراضی کوچک و خرد با هدف بهبود راندمان آبیاری و بهره وری آب

- ◀ ایجاد زمینه مشارکت و اتخاذ سیاست های حمایتی
- ◀ تدوین و تصویب قانون جامع زمینداری
- ◀ ایجاد انگیزه لازم برای ماندگاری جمعیت به ویژه جوانان در روستاها

شرکت های تعاونی تولید

- ◀ تبیین و تقویت نقش تعاونی های تولید در توسعه پایدار کشاورزی و روستایی
- ◀ بهبود روحیه تعاون و کار دسته جمعی - گروهی و ارتقاء مشارکت اعضاء در امور تعاونی ها
- ◀ ثبات بخشی به سیاست ها و برنامه دولت برای توسعه و حمایت از تعاونی های تولید
- ◀ افزایش سرمایه و تامین نقدینگی اعضاء و در نتیجه بهبود توان مالی شرکت تعاونی
- ◀ ایجاد ارتباط شبکه ای مبتنی بر فناوری های نوین در تعاونی های تولید
- ◀ ایجاد امنیت شغلی مدیران عامل و کارکنان تعاونی و ایجاد انگیزه
- ◀ تدوین برنامه آموزشی منسجم و فناورانه برای ارکان شرکت

شرکت های سهامی زراعی

- ◀ انجام مطالعات امکان سنجی، مکان یابی مناسب و توجه به مسائل اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و فنی در تشکیل شرکت های سهامی زراعی
- ◀ ارتقاء فرهنگ کار نظام شرکتی و سهامداری
- ◀ تغییر نگرش نسبت به پیشنهاد و کارآمدی شرکت های سهامی زراعی در بین کشاورزان و کارشناسان

- ◀ کاهش تعارض بین قوانین موجود امور زمین با قانون تشکیل شرکت سهامی زراعی
- ◀ ثبات بخشی به سیاست گذاری و توسعه شرکت های سهامی زراعی
- ◀ ایجاد ردیف اعتباری مشخص برای توسعه شرکت های سهامی زراعی
- ◀ پذیرش اسناد مختلف شرکت های سهامی زراعی به عنوان وثیقه برای اخذ تسهیلات و سرمایه در گردش

کشت و صنعت ها

- ◀ تمرکز در امور سیاست گذاری و نهادهای تصمیم گیر در توسعه کشت و صنعت ها
- ◀ به روز نمودن قانون تشکیل کشت و صنعت ها
- ◀ تشکیل زنجیره های تامین و ارزش در شرکت های موجود

نظام های بهره برداری آینده

- ◀ نظام های بهره برداری آینده باید بر مبنای شاخص ها و معیارهای حکمرانی خوب یعنی پاسخگو، دارای ثبات سیاسی و اجتماعی، دارای کارایی و اثربخشی، کیفیت قوانین و مقررات، قابلیت پایش و ارزیابی و حاکمیت قانون باشند.
- ◀ نظام های بهره برداری باید مبتنی بر نیاز کشاورزان و براساس شرایط و مطلوبیت اجتماعی، اقتصادی و محیطی جوامع محلی طراحی و استقرار یابند.
- ◀ نظام های بهره برداری باید مبتنی بر مطلوبیت زیست محیطی و بهره برداری مناسب از منابع پایه باشند و ملاحظات پایداری و بهره وری عوامل و منابع تولید، لحاظ شود.
- ◀ در نظام های بهره برداری باید ملاحظات توسعه منابع انسانی، توانمندسازی و توان افزایش بهره برداران و گروه های هدف مدنظر قرار گیرد.

- ◀ نظام های بهره برداری آینده، باید در جهت پذیرش مسئولیت اجتماعی و ارتقای معیارهای سرمایه اجتماعی و تقویت بنیان های مشارکت و فعالیت جمعی و گروهی پایه گذاری شوند.
- ◀ الگوهای نظام های بهره برداری باید دارای خلاقیت، نوآوری، دانش بنیان و تکنولوژیهای نوین باشند.
- ◀ مناسبات بین دولت با کشاورزان باید در چارچوب شفاف، بدون تعارض قانونی با رویکرد تسهیل گری تنظیم شود.
- ◀ قوانین موجود براساس مقتضات و نیاز جامعه باز تعریف و بازمهندسی شود.
- ◀ ارتقای سطح ساختار تشکیلاتی نظام بهره برداری در بخش کشاورزی در سطح ملی و استانها در اولویت قرار گیرد.
- ◀ قوانین موجود در زمینه نظام زمین داری و نظام های بهره برداری باید ارزیابی و آسیب شناسی شود.
- ◀ شناسه ملی زمین (LRS) تهیه شود.
- ◀ کشاورزی خانوادگی حمایت و تقویت شود.
- ◀ مقررات و نظام کشاورزی قراردادی، به صورت مشخص تدوین شود.
- ◀ برنامه توسعه شرکت های تعاونی تولید، سهمی زراعی و کشت و صنعتها، تدوین و اجرا شود.
- ◀ قانون جامع نظام زمین داری کشور در ابعاد زیر تصویب شود:
- ◀ نظام مالکیت
- ◀ یکپارچه سازی اراضی
- ◀ کاربری اراضی
- ◀ نحوه واگذاری اراضی ملی و دولتی

برنامه‌های اجرایی

برنامه ساماندهی و ارزیابی نظام‌های بهره‌برداری و طراحی و توسعه الگوهای کارآمد و توجه به نظام‌های بهره‌برداری در برنامه‌های اجرایی مرتبط با امنیت غذایی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان توسعه روستایی و عشایری با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه کشور)

ویژگی‌های دانشی سند (محتوای دانش‌بنیانی سند)^{۲۳}

- توسعه فناوری‌های مناسب و سازگار برای اراضی خرد و کوچک
- توسعه فناوری‌های نوین آبیاری متناسب با اراضی کوچک و خرد
- تدوین برنامه آموزشی منسجم و فناورانه برای ارکان شرکت‌ها و بهره‌برداران
- ایجاد ارتباط شبکه‌ای مبتنی بر فناوری‌های نوین
- انجام مطالعات امکان‌سنجی، مکان‌یابی مناسب و توجه به مسائل اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و فناوری
- تشکیل زنجیره‌های فناورانه تامین و ارزش
- ایجاد نظام‌های بهره‌برداری مبتنی بر دانش، فناوری، نوآوری، قابلیت پایش و ارزیابی و مطلوبیت زیست‌محیطی
- استفاده از فناوری‌های نوین در تهیه شناسه ملی زمین (LRS)

حوزه فراهمی غذا

تولیدات داخلی و عوامل موثر بر آن

سند منابع انسانی بخش

شماره سند: ۳۴

رئیس کارگروه: علی اکبر مویدی

اعضای کارگروه: دکتر سیدکریم موسوی، مهندس میترا معظمی، مهندس زینب الله مرادی،

مهندس نسیم افشارزاده

وضعیت در سال ۱۴۱۰	وضعیت موجود	شاخص
ثبات جمعیت در بخش کشاورزی	۴۰/۴۸	جمعیت شاغلین بخش کشاورزی (بهره‌لأبرداران تولیدکننده- هزار نفر)
۱۷ درصد	۱۷/۴	نسبت شاغلین بخش کشاورزی از کل جمعیت کشور (درصد)
۵۲	۵۲	میانگین سنی شاغلین بخش کشاورزی (سال)
۲۰	۳۴/۳	نسبت شاغلین بی‌سواد بخش کشاورزی (درصد)
۳۷	۳۵/۱	نسبت شاغلین با سواد ابتدایی (خواندن نوشتن) (درصد)

شاخص	وضعیت موجود	وضعیت در سال ۱۴۱۰
نسبت شاغلین دارای مدرک راهنمایی و متوسطه (درصد)	۲۵/۳	۳۰
نسبت شاغلین با سواد فوق دیپلم و بالاتر کشاورزی (اشتغال دانش آموختگان رشته‌های کشاورزی در بخش) (درصد)	۰/۸	۷
نسبت شاغلین فوق دیپلم و بالاتر غیر کشاورزی (درصد)	۴/۴	۶
نسبت شاغلین بخش کشاورزی دارای گواهی صلاحیت حرفه‌ای (درصد)	-	۱۰۰
نسبت درآمد خانوار کشاورزی به سایر مشاغل (درصد)	۳۹	۴
سرانه زمین کشاورزان (هکتار)	۴/۹	حداقل حفظ وضع موجود
نسبت دانش‌آموزان رشته‌های کشاورزی از کل دانش‌آموزان متوسطه و هنرستان‌ها (درصد)	۱/۳	۴
درصد دانش‌آموختگان بخش کشاورزی از کل دانش‌آموختگان دانشگاهی	۳/۳	۴/۴
تناسب آموزش‌های کشاورزی با نیازهای بازار کار	کم	متناسب

وضعیت در سال ۱۴۱۰	وضعیت موجود	شاخص
۱۲۰۰۰۰	۱۰۶۱۱۱	تعداد اعضای سازمان نظام مهندسی کشاورزی (نفر)
با توجه به این که در ادوار گذشته تلاش برای افزایش کمی تشکلهای بوده است، ضروری است که بر افزایش کیفی، تجمیع و ایجاد تشکلهای ملی، فراگیر و موثر تاکید شود.	۲۷۷۵ شرکت تعاونی روستایی ۴۳۴۰۱۹۶ عضو	تعداد تشکلهای صنفی و تخصصی مرتبط با بخش کشاورزی
	۲۰۰۱ شرکت تعاونی کشاورزی ۱۰۷۰۱۱۸ عضو	
	۳۰۹ شرکت تعاونی زنان روستایی ۵۷۹۳۳ عضو	
	۱۲۱ اتحادیه تعاونی کشاورزی	
	۳۱۰ اتحادیه شرکت‌های تعاونی روستایی شهرستان	
	۳۱ اتحادیه تعاونی روستایی استان	
	۱۴۳۶ شرکت تعاونی تولید روستایی	
	۶۶ اتحادیه تعاونی‌های تولید روستایی	
	۳۲ شرکت سهامی زراعی	
	۳۲ شرکت صنایع غذایی	
	۱۱۳۰ تشکل کشاورزی	

وضعیت در سال ۱۴۱۰	وضعیت موجود	شاخص
۱۲۰۰۰۰	۱۰۶۱۱۱	تعداد اعضای سازمان نظام مهندسی کشاورزی (نفر)
۴۳۰۰۰	۳۷۰۰۰	تعداد اعضای سازمان نظام دامپزشکی (نفر)
	۴۴ انجمن علمی ۳۰ هزار عضو	تعداد انجمن‌های علمی و اعضای آنها
۱۸۰	۱۲۱	شاخص بهره‌وری نیروی کار کشاورزی
؟	؟	سرانه پوشش فعالیت‌های آموزش و ترویج دولتی
؟	؟	سرانه پوشش فعالیت‌های آموزش و ترویج غیردولتی
؟	؟	کارایی و اثربخشی نظام آموزش و ترویج کشاورزی
ایجاد شبکه تلویزیونی تخصصی کشاورزی و افزایش سهم در شبکه‌های پربیننده	۳۸	میزان پخش برنامه‌های مرتبط کشاورزی از رسانه ملی (دقیقه در روز)
؟	؟	رتبه نوآوری کشاورزی

چالش‌های اصلی

- ◀ پایین بودن سطح سواد کشاورزان (۳۴/۳ درصد بی سواد و ۳۵/۱ سواد ابتدایی) و ضعف مهارت شاغلین و علاقمندان ورود به بخش کشاورزی
- ◀ نبود متولی برای ساماندهی مشاغل بخش کشاورزی
- ◀ نبود نظام سنجش مهارت و احراز صلاحیت برای شاغلین و علاقمندان به شغل کشاورزی
- ◀ کم جاذبه بودن مشاغل کشاورزی
- ◀ ناکافی بودن آموزش‌های کاربردی و مهارتی برای کشاورزان، دانشجویان و دانش‌آموزان کشاورزی
- ◀ جایگاه ضعیف تشکلهای صنفی و تخصصی تولید کنندگان در تصمیم سازی های بخش
- ◀ فقدان نظام آموزش مدیران بخش کشاورزی

راهبرد رسیدن به وضع مطلوب

- ◀ شناسنامه دار کردن فعالان بخش کشاورزی و طبقه بندی مشاغل
- ◀ تعیین صلاحیت‌ها و ارتقاء مهارت‌های شغلی و توانمندسازی بهره‌برداران
- ◀ تحول در نظام آموزش متوسطه و دانشگاهی برای تربیت منابع انسانی بر اساس نیاز بازار کار بخش کشاورزی و سایر اجزاء امنیت غذایی
- ◀ ایجاد و توسعه نظام‌های آموزش و ترویج هدفمند بهره‌برداران
- ◀ تاکید بر توسعه و بهبود فضای کسب و کار و کارآفرینی در بخش
- ◀ برنامه‌ریزی برای تربیت کشاورزان آینده

برنامه‌های اجرایی

- ◀ برنامه طبقه بندی مشاغل کشاورزی، شناسنامه دار کردن کشاورزان و منابع تحت مدیریت آنها (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان منابع انسانی با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، وزارت کار، رفاه و امور اجتماعی)
- ◀ برنامه تعیین صلاحیتهای شغلی بهره‌برداران بخش، توانمندسازی و ارتقاء مستمر مهارت‌های شغلی آنها به منظور دانش بنیان نمودن فرآیندهای تولید (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان منابع انسانی با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، وزارت کار، رفاه و امور اجتماعی)
- ◀ برنامه اصلاح نظام آموزش عالی و متوسطه بخش کشاورزی در راستای تامین نیازهای بازار کار بخش (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان منابع انسانی با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، وزارت عتف و وزارت آموزش و پرورش)
- ◀ برنامه تربیت کشاورزان آینده کشور (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان منابع انسانی با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، وزارت عتف و وزارت آموزش و پرورش)

ویژگی‌های دانشی سند (محتوای دانش بنیانی سند)^{۲۴}

- ◀ نظام شناسایی و طبقه‌بندی مشاغل کشاورزی
- ◀ نظام تعیین صلاحیت حرفه‌ای، توانمندسازی و ارتقاء مهارت
- ◀ اصلاح نظام آموزشی عالی و متوسطه بخش
- ◀ نظام تربیت کشاورزان آینده کشور

۲۴- فهرست فناوری های این سند کامل نیست و در ویرایش بعدی تکمیل خواهد شد.

حوزه فراهمی غذا

تولیدات داخلی و عوامل موثر بر آن
سند نظام دانش و اطلاعات در بخش تولید

شماره سند: ۳۵

رئیس کارگروه:

اعضای کارگروه: دکتر سید کریم موسوی، دکتر غلامرضا صالحی، دکتر حسن علیپور،

دکتر حسین فرازمند

وضعیت مطلوب در سال ۱۴۱۰	وضعیت در سال ۱۳۹۸	شاخص
تعداد فناوری‌ها و یافته‌های قابل ترویج حاصل از پژوهش کشاورزی		
۱۲۰۰	۴۸۲	وزارت جهاد کشاورزی
؟	؟	وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
؟	؟	بخش غیر دولتی
۲۰۰۰	۸۷۵	تعداد شرکت‌های دانش بنیان و هسته‌های فناور بخش کشاورزی
؟	؟	گردش مالی شرکت‌های دانش بنیان بخش کشاورزی
حجم ریالی سالانه فروش دانش فنی (میلیارد ریال)		
۳۰۰	۱۰۴	وزارت جهاد کشاورزی
؟	؟	وزارت علوم

وضعیت مطلوب در سال ۱۴۱۰	وضعیت در سال ۱۳۹۸	شاخص
۴۳۰۰۰	۳۹۴۷۰	تعداد فارغ التحصیلان کشاورزی هنرستان های کشاورزی
۴/۴	۳/۳	درصد دانش آموختگان بخش کشاورزی از کل دانش آموختگان دانشگاهی
۲۸/۹۵	۱۳/۰۶	درصد بهره برداران تحت آموزش های مهارت افزایی
؟	؟	تعداد دانش های بومی ثبت شده در کشور
؟	؟	رتبه نوآوری بخش کشاورزی
شاخص بهره‌وری کل بخش کشاورزی		
۱۷۰ (با رشد سالانه ۳/۵ درصد)	۱۲۶/۳	براساس ارزش افزوده (۱۳۹۰=۱۰۰)
۱۵۵/۶ (با رشد سالانه ۳/۵ درصد)	۱۱۵/۳	براساس ستانده (۱۳۹۰=۱۰۰)
جامعیت و کیفیت نظام اطلاعات و آمار بخش کشاورزی کشور		
۲۷۸	۲۷۸	تعداد مجلات
۳۰۰۰	۱۶۷۸	تعداد منابع علمی وزارت جهاد کشاورزی (گزارش نهایی، نشریه علمی- فنی، دستنامه، گزارش علمی-فنی دستورالعمل و نشریه ترویجی)
؟	؟	تعداد منابع علمی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
تعداد پژوهشگران ایرانی کشاورزی دارای شاخص هرش ۱۰ و بالاتر بر اساس پایگاه استنادی گوگل اسکولار		

وضعیت مطلوب در سال ۱۴۱۰	وضعیت در سال ۱۳۹۸	شاخص
۱۰۰۰	۴۲۸	وزارت جهاد کشاورزی
؟	؟	وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
؟	؟	سهم تحقیقات کشاورزی از اعتبارات پژوهشی و از تولید ناخالص داخلی

چالش‌های اصلی

- ◀ نارسایی در نفوذ دانش و فناوری در بخش
- ◀ فرسوده بودن زیرساخت‌ها و روزآمد نبودن ساختار تحقیقاتی بخش دولتی، عدم ایفای نقش موثر دانشگاه‌ها و بخش خصوصی در تولید، انتقال و انتشار علم و فن آوری
- ◀ ضعف همکاری نهادهای موثر بین‌المللی با بخش در انتقال علم و فناوری
- ◀ پایین بودن کارایی فارغ التحصیلان هنرستان‌ها و دانشگاه‌ها
- ◀ پایین بودن نقش رسانه ملی در آموزش و ترویج بخش کشاورزی
- ◀ کم‌رنگ بودن نقش بخش خصوصی در آموزش و ترویج کشاورزی
- ◀ نداشتن نظام جامع آمار و اطلاعات
- ◀ ضعف در نظام نوآوری بخش کشاورزی و نپرداختن به فناوری‌های نوین و آینده‌ساز

راهبردهای رسیدن به وضع مطلوب

- ◀ تسریع نفوذ دانش و فناوری در فرآیندهای مرتبط با امنیت غذایی اعم از تولید، مدیریت،

خدمات، فناوری و بازار

- ◀ حمایت از تحقیق و توسعه و ترویج در بخش‌های دولتی و غیر دولتی، توسعه استارت آپ ها و شرکت‌های دانش بنیان، مراکز رشد و پارک‌های علم و فناوری حوزه کشاورزی
- ◀ سازماندهی نظام ملی نوآوری بخش کشاورزی و شناسایی و معرفی نوآوری‌های موثر مرتبط با امنیت غذایی در سطح ملی و جهانی به ذینفعان در کشور
- ◀ افزایش سهم بودجه بخش‌های پژوهش، آموزش و ترویج کشاورزی
- ◀ افزایش نقش رسانه ملی در آموزش و ترویج بخش کشاورزی
- ◀ ایجاد نظام جامع آمار و اطلاعات
- ◀ هوشمندسازی و توسعه فناوری‌های نوین آینده ساز در بخش کشاورزی

برنامه‌های اجرایی

- ◀ برنامه نوسازی و افزایش کارآمدی و اثربخشی نظام پژوهش و فناوری بخش کشاورزی با بهره گیری از ظرفیتهای علمی، فناوری و نوآوری ملی و بین المللی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان نظام دانش و اطلاعات با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، وزارت عتف و معاونت علمی و فناوری رییس جمهور)
- ◀ برنامه حمایت از شرکت‌های دانش بنیان و پارک‌های علم و فناوری کشاورزی و پژوهش‌های غیردولتی بخش (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان نظام دانش و اطلاعات با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، وزارت عتف و معاونت علمی و فناوری رییس جمهور)
- ◀ برنامه افزایش سهم برنامه‌های کشاورزی در رسانه ملی و راه اندازی شبکه تخصصی کشاورزی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان نظام دانش و اطلاعات با مسئولیت وزارت

جهاد کشاورزی، وزارت عتف و معاونت علمی و فناوری رییس جمهور)

◀ برنامه نظام جامع آمار و اطلاعات بخش کشاورزی با تاکید بر صحت، دقت و شفافیت و هوشمندی کشاورزی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان نظام دانش و اطلاعات با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی)

◀ برنامه هوشمندسازی و توسعه فناوری‌های نوین آینده ساز در بخش کشاورزی کشاورزی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان نظام دانش و اطلاعات با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، وزارت عتف، وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات و معاونت علمی و فناوری رییس جمهور)

ویژگی‌های دانشی سند (محتوای دانش بنیانی سند)^{۲۵}

◀ ارتقاء نظام پژوهش و فناوری بخش کشاورزی با بهره‌گیری از ظرفیتهای علمی، فناوری و نوآوری ملی و بین‌المللی

◀ توسعه شرکت‌های دانش‌بنیان، مراکز رشد و پارک‌های علم و فناوری بخش کشاورزی

◀ طراحی و پیاده‌سازی نظام جامع آمار و اطلاعات بخش کشاورزی با تاکید بر صحت، دقت و شفافیت و هوشمندی کشاورزی

◀ توسعه هوشمندسازی در بخش کشاورزی

◀ بهره‌گیری از فناوری‌های نوین و آینده‌ساز در بخش کشاورزی

حوزه فراهمی غذا

تولیدات داخلی و عوامل موثر بر آن
سند بقایا^{۲۶}، تلفات و ضایعات محصولات کشاورزی

شماره سند: ۳۶

رئیس کارگروه: دکتر هما بهمدی

اعضای کارگروه: عادل میرمجیدی هشتجین، فرزاد گودرزی، حسین دهقانی سانپچ، علی اکبر باغستانی، سعید مهدوی، رمضانعلی ذبیحی افروزی، توحید صدرنژاد

وضعیت موجود	وضعیت در سال ۱۴۱۰	شاخص
۱۳۹۴ - ۱۳۹۰	کاهش ۵۰ درصدی تلفات و ضایعات تا افق ۲۰۳۰ (۱۵ میلیون تن)	میزان تلفات/ضایعات درصد از کل تولید محصولات داخل کشور**
۳۰/۳ درصد (معادل ۳۰/۲ میلیون تن سالیانه)		
۱۵ درصد	۱۱/۲ درصد (۲۵ درصد ***)	گندم
۱۰/۴ درصد	۶/۲۵ درصد (۴۰ درصد)	برنج سفید
۱۰ درصد	۷ درصد (۳۰ درصد)	حبوبات
۱۹/۸ درصد	۱۳/۸ درصد (۳۰ درصد)	سیبزمینی
۱۱/۵ درصد	۹ درصد (۲۵ درصد)	روغن

شاخص	وضعیت موجود	وضعیت در سال ۱۴۱۰
میزان تلفات/ضایعات درصد از کل تولید محصولات داخل کشور**	۱۳۹۴ - ۱۳۹۰	کاهش ۵۰ درصدی تلفات و ضایعات تا افق ۲۰۳۰ (۱۵ میلیون تن)
	۳۰/۳ درصد (معادل ۳۰/۲ میلیون تن سالیانه)	
قند و شکر	۲۳/۹ درصد	۱۸ درصد (۲۵ درصد)
میوه	۴۵/۵ درصد	۲۷/۳ درصد (۴۰ درصد)
سبزی	۳۶ درصد	۲۲ درصد (۴۰ درصد)
گوشت قرمز	۱۱/۲ درصد	۷/۸ درصد (۳۰ درصد)
گوشت مرغ	۱۲/۲ درصد	۸/۵ درصد (۳۰ درصد)
تخم مرغ	۱۱/۸ درصد	۸/۳ درصد (۳۰ درصد)
شیر	۹/۱ درصد	۶/۴ درصد (۳۰ درصد)
ماهی	۲/۸ درصد	۲/۱ درصد (۲۵ درصد)
مجموع تلفات (مستقیم و غیر مستقیم)		
جو	۹۲۸ هزار تن (... درصد)	۴۶۴ هزار تن (... درصد)
ذرت دانه‌ای	۱۳۸۵ هزار تن (... درصد)	۶۹۲ هزار تن (... درصد)
ذرت سیلویی	۲۱۲۱ هزار تن (... درصد)	۱۰۶۰ هزار تن (... درصد)
علوفه بقولات و کاه	۴۰۰۵ هزار تن (... درصد)	۲۰۰۲ هزار تن (... درصد)
میزان تلفات و ضایعات در مراحل مختلف پس از برداشت ۲		

شاخص	وضعیت موجود	وضعیت در سال ۱۴۱۰
میزان تلفات/ضایعات درصد از کل تولید محصولات داخل کشور**	۱۳۹۴ - ۱۳۹۰	کاهش ۵۰ درصدی تلفات و ضایعات تا افق ۲۰۳۰ (۱۵ میلیون تن)
تولید	۱۲	۶
جابجایی و انبارداری	۱۶	۸
فرآوری و بسته‌بندی	۷	۳/۵
توزیع و بازار رسانی	۷	۳/۵
مصرف	۱۰	۵

* بر اساس منبع ۱ در بازه زمانی ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۴ در نظر گرفته شده است.
 ** مقدار کل تلفات/ضایعات از زمان تحویل از درب مزرعه برای محصولات گیاهی و درب کشتارگاه برای محصولات دامی تا سطح مصرف کننده شامل مجموع تلفات در مراحل انتقال، انبارداری، فرآوری و توزیع (Food Loss)، بعلاوه مجموع ضایعات در مرحله خرده فروشی و مصرف کننده (Food Waste) بر اساس منبع ۱
 *** درصد پیشنهادی برای کاهش ضایعات

چالش‌های اصلی ۲۷ و ۲۸

۲۷- میرمجیدی هشتجین ع. ر فامیل مؤمن و ف گودرزی. ۱۳۹۵. کاهش ضایعات محصولات کشاورزی، راهبرد اصلی در ارتقا امنیت غذایی. سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی

۲۸- کشاورز، ع، شریعتمداری، م.ح، خسروی، ع، شیخی مهرآبادی، ا، بیکی خشک، ا، شعبانی، م، بخشایش، م، کیان پور، ر. و فکاری، ب. ۱۳۹۵. برآورد ارزش اقتصادی آب از دست رفته ناشی از ضایعات محصولات کشاورزی (زراعی و باغی آبی، از مرحله برداشت تا قبل از مصرف). آب و توسعه پایدار. سال سوم. شماره ۱. صفحات ۷۳-۸۲

- ◀ نبود متولی و نظام اطلاعاتی جامع برای اندازه گیری و سنجش میزان بقایا، تلفات و ضایعات
- ◀ تعیین نقاط بحرانی در شکل گیری بقایا، تلفات و ضایعات در محصولات زراعی، باغی، دام، طیور و آبزیان

- ◀ بالا بودن میزان بقایا، تلفات و ضایعات در زنجیره تامین
- ◀ ضعف زیرساخت ها، مکانیزاسیون، عدم به کارگیری فناوری های مدرن، جابه جایی و انبارداری، حمل و نقل، فراوری، بسته بندی، توزیع و بازار رسانی
- ◀ عدم توسعه هدفمند و مبتنی بر آمایش صنایع تبدیلی و تکمیلی
- ◀ نبود برنامه جامع ایجاد، نوسازی و بهسازی مبتنی بر آمایش صنایع تبدیلی و تکمیلی
- ◀ شکل نگرفتن دائمی و کارآمد زنجیره های ارزش پایدار (با کمترین تعداد واسطه)
- ◀ الگوهای نامناسب خرید و مصرف مواد غذایی در بین مصرف کنندگان

راهنما در رسیدن به وضع مطلوب

- ◀ تعیین متولی و ایجاد نظام اطلاعاتی جامع برای اندازه گیری و سنجش میزان بقایا، تلفات و ضایعات
- ◀ تعیین نقاط بحرانی در شکل گیری بقایا، تلفات و ضایعات در محصولات زراعی، باغی، دام، طیور و آبزیان
- ◀ مدیریت بقایا، تلفات و ضایعات در زنجیره تامین
- ◀ تقویت زیرساخت ها، مکانیزاسیون، به کارگیری فناوری های مدرن، جابه جایی و انبارداری، حمل و نقل، فراوری، بسته بندی، توزیع و بازار رسانی
- ◀ توسعه هدفمند و مبتنی بر آمایش صنایع تبدیلی و تکمیلی

- ◀ طراحی و پیاده‌سازی نظام جامع ایجاد، نوسازی و بهسازی مبتنی بر آمایش صنایع تبدیلی و تکمیلی
- ◀ اصلاح الگوی خرید و مصرف مواد غذایی در بین مصرف‌کنندگان

برنامه‌های اجرایی

- ◀ برنامه ایجاد نظام جامع اطلاعاتی هوشمند برای اندازه‌گیری، تعیین نقاط بحرانی، ارزش‌افزایی و تولید فرآورده‌های با ارزش افزوده بالا از بقایا (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان کاهش بقایا، تلفات و ضایعات با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، وزارت عتف، وزارت صمت، وزارت کشور، تشکل‌ها)
- ◀ برنامه ایجاد نظام جامع اطلاعاتی هوشمند برای اندازه‌گیری، تعیین نقاط بحرانی، ارزش‌افزایی و تولید فرآورده‌های با ارزش افزوده بالا از تلفات (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان کاهش بقایا، تلفات و ضایعات با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، وزارت عتف، وزارت صمت، وزارت کشور، تشکل‌ها).
- ◀ برنامه ایجاد نظام جامع اطلاعاتی هوشمند برای اندازه‌گیری، تعیین نقاط بحرانی، ارزش‌افزایی و تولید فرآورده‌های با ارزش افزوده بالا از ضایعات (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان کاهش بقایا، تلفات و ضایعات با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، وزارت عتف، وزارت کشور، تشکل‌ها)
- ◀ تعیین متولی برای مدیریت بقایا، تلفات و ضایعات محصولات کشاورزی و غذا (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان کاهش بقایا، تلفات و ضایعات با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، وزارت صمت، سازمان برنامه و بودجه، معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، وزارت

❖ ویژگی‌های دانشی سند (محتوای دانش‌بنیانی سند)^{۲۹}

- ❖ ایجاد نظام جامع اطلاعاتی هوشمند برای اندازه‌گیری، تعیین نقاط بحرانی بقایا، تلفات و ضایعات
- ❖ استفاده از فناوری‌های نوین برای ارزش‌افزایی بقایای محصولات کشاورزی
- ❖ استفاده از دانش و فناوری‌های نوین در حلقه‌های زنجیره ارزش در راستای کاهش تلفات و ضایعات محصولات کشاورزی و غذا

حوزه فراهمی غذا

تولیدات داخلی و عوامل موثر بر آن

سند مکانیزاسیون

شماره سند: ۳۷

رئیس کارگروه: دکتر عباسی

اعضای کارگروه:

وضعیت شاخص	وضعیت شاخص در سال		واحد	شاخص
	۱۳۹۸	۱۳۹۲		
در سال ۱۴۱۰				
۳/۰۶	۱/۸۶	۱/۲۶	اسب بخار بر هکتار	ارتقاء ضریب مکانیزاسیون کشاورزی
۲۰۰۰۰۰	۰	۰	دستگاه	جایگزینی تراکتورها و کمباین های فرسوده
۶۰	۱۳	۱۰	درصد	توسعه خاکورزی حفاظتی
۳۰	۱	۰	درصد	توسعه کشت نشایی محصولات زراعی بجزء سبزی و صیفی
کل ماشین های نیرو محرکه	۲۴۰۰۰۰	۵۵۵۰	دستگاه	پلاک گذاری ماشین های کشاورزی
۱۲۸۴۰	۸۴۰	۲۲۰	تعداد آزمون	استانداردسازی و آزمون ماشین های کشاورزی
۱۵۰۰۰۰	۱۵۰۰۰	۰	هکتار	توسعه فناوری های مقابله با سرمازدگی در باغات
۱۴۰۰۰	۲۰۰۰	۵۰۰	هکتار	توسعه سیستم های هوشمند گلخانه

شاخص	واحد	وضعیت شاخص در سال		وضعیت شاخص در سال ۱۴۱۰
		۱۳۹۲	۱۳۹۸	
گلخانه‌های مجهز به سیستم‌های نوین تامین انرژی	درصد	۰	؟	؟
توسعه سیستم‌های هوشمند در مزارع تکثیر و پرورش انواع آبزیان		۰	؟	؟
توسعه سیستم‌های هوشمند در آبیاری		۰	؟	؟
توسعه سیستم‌های هوشمند در زراعت		۰	؟	؟
توسعه سیستم‌های هوشمند در مرغداری‌ها		۰	؟	؟
توسعه سیستم‌های هوشمند در دامداری‌ها		۰	؟	؟
ارتقاء سیستم هواده در مزارع پرورش ماهی	دستگاه	۱۴۷۶۰	۲۱۸۵۰	۸۱۸۵۰
بهبود سیستم تغذیه و خوراک دهی	دستگاه	۲۷۶۰	۲۹۲۰	۴۱۲۰
توسعه سیستم‌های نوین شیردوشی (ثابت/ سیار)	دستگاه	۶۲۲۷۰	۷۷۶۶۰	۸۹۶۰۰
استقرار سیستم‌های مدیریت پسماند (بیوگاز)	دستگاه	۰	۲	۲۸
اصلاح ترکیب توانی تراکتورهای کشاورزی				
متوسط	درصد	۸۹	۸۲	۵۰
نیمه سنگین	درصد	۱۰	۱۵	۳۰
سنگین	درصد	۱	۳	۲۰

شاخص	واحد	وضعیت شاخص در سال		وضعیت شاخص در سال ۱۴۱۰
		۱۳۹۲	۱۳۹۸	
افزایش ضریب عملیات ماشینی در محصولات مختلف زراعی ، باغی، دام و طیور و شیلات در مراحل مختلف تولید (درجه مکانیزاسیون)				
کشت گندم	درصد	۳۸	۶۵	۹۵
سمپاشی	درصد	۳۰	۶۰	۹۶
کشت برنج	درصد	۱۲	۴۲	۹۰
برداشت کمباینی برنج	درصد	۱۱	۷۵	۹۵
کشت کلزا و سایر ریزدانه ها	درصد	۰	۷۰	۱۰۰
برداشت کلزا	درصد	۱۵	۷۵	۱۰۰
برداشت پنبه	درصد	۰	۴	۷۵
برداشت حبوبات	درصد	۰	۳	۶۵
عملیات مختلف پسته	درصد	۱	۵	۵۰
عملیات مختلف زیتون	درصد	۱	۸	۵۰
عملیات مختلف نخایلات	درصد	۱	۵	۵۵
عملیات مختلف زعفران	درصد	۲	۱۲	۵۵
فیلتراسیون مزارع پرورش	درصد	۳۵	۵۸	۹۴
مکانیزاسیون جمع آوری فضولات دامی	درصد	۱۱	۱۷	۵۰
اتوماسیون صنعتی مرغداری ها	درصد	۲	۹	۵۰

وضعیت شاخص	وضعیت شاخص در سال		واحد	شاخص
	۱۳۹۸	۱۳۹۲		
در سال ۱۴۱۰	۲۱	۴	درصد	مکانیزاسیون کشتار مرغ (خط ۲ کشتارگاهی)
۶۷				

چالش‌های اصلی

- نیازسنجی ناقص به کارگیری مکانیزاسیون در زنجیره تولید، فرآوری و عرضه محصولات زراعی، باغی، دامی و شیلاتی با توجه به شرایط اقلیمی و جغرافیایی
- وابستگی در بسیاری از ماشین آلات و ادوات زراعی، باغی، دامی و شیلاتی
- حمایت ناکافی از توسعه مکانیزاسیون و جایگزینی ماشین‌های فرسوده
- به‌روزنبودن امکانات، تجهیزات و آزمایشگاه‌ها برای آزمون و استانداردسازی ماشین‌های کشاورزی
- پایین بودن فناوری و کیفیت تولید ماشین‌های کشاورزی و نارسایی در ارائه خدمات پس از فروش
- نابسامانی در قیمت انواع ماشین‌ها و ادوات کشاورزی و عدم استطاعت بهره‌برداران خرد در خرید ماشین‌های کشاورزی
- نارسایی در ساختار تشکیلاتی مکانیزاسیون کشاورزی کشور

راهبرد رسیدن به وضع مطلوب

- افزایش ضریب نفوذ دانش و فناوری و حمایت موثر از توسعه و ارتقاء ضریب مکانیزاسیون و

جایگزینی ماشین‌های فرسوده

- ◀ کاهش وابستگی در ماشین‌آلات و ادوات زراعی، باغی، دامی و شیلاتی
- ◀ نیازسنجی مکانیزاسیون در زنجیره تولید، فرآوری و عرضه محصولات زراعی، باغی، دامی و شیلاتی با توجه به شرایط اقلیمی و جغرافیایی
- ◀ به‌روزرسانی امکانات، تجهیزات و آزمایشگاه‌ها برای آزمون و استانداردسازی ماشین‌های کشاورزی
- ◀ ارتقاء فناوری و کیفیت ماشین‌های کشاورزی تولید داخل و پوشش کامل خدمات پس از فروش
- ◀ سامان‌دهی قیمت انواع ماشین‌ها و ادوات کشاورزی و تامین تسهیلات ارزان‌تر برای خرید ماشین‌های کشاورزی
- ◀ اصلاح ساختار تشکیلاتی مکانیزاسیون کشاورزی کشور
- ◀ ارتقا جایگاه صنعت ماشین‌های کشاورزی در برنامه صنعتی کشور با تاکید بر هوشمندسازی کشاورزی
- ◀ حمایت از تشکیل و تقویت تعاونی‌های تولید و تشکل‌های مکانیزاسیون کشاورزی

◀ برنامه‌های اجرایی

- ◀ برنامه نیازسنجی مکانیزاسیون در زنجیره ارزش محصولات زراعی، باغی، دامی و شیلاتی با توجه به شرایط اقلیمی و جغرافیایی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان مکانیزاسیون با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، وزارت عتف، وزارت صمت، تشکل‌ها).

◀ برنامه ارتقاء فناوری و کیفیت ماشین‌آلات و ادوات کشاورزی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان مکانیزاسیون با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، وزارت عتف، وزارت صمت، تشکل‌ها).

◀ برنامه حمایت موثر از توسعه و ارتقاء ضریب مکانیزاسیون و جایگزینی ماشین‌های فرسوده (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان مکانیزاسیون با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، وزارت عتف، وزارت صمت، تشکل‌ها).

◀ برنامه به‌روزرسانی امکانات، تجهیزات و آزمایشگاه‌ها برای آزمون و استانداردسازی ماشین‌های کشاورزی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان مکانیزاسیون با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، وزارت عتف، وزارت صمت، تشکل‌ها).

◀ برنامه ارتقا جایگاه صنعت ماشین‌های کشاورزی در صنعت کشور با تاکید بر هوشمندسازی کشاورزی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان مکانیزاسیون با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، وزارت عتف، وزارت صمت، تشکل‌ها).

◀ برنامه حمایت از تشکیل و تقویت تعاونی‌ها و تشکل‌های ارائه خدمات مکانیزاسیون کشاورزی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان مکانیزاسیون با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، وزارت عتف، وزارت صمت، تشکل‌ها).

ویژگی‌های دانشی سند (محتوای دانش بنیانی سند) ۳۰

- ◀ ارتقاء فناوری و کیفیت ماشین‌آلات و ادوات زراعی، باغی، دام، طیور و آبریان، در اجزای زنجیره ارزش، با توجه به ظرفیت‌های داخل و انتقال فناوری از خارج
- ◀ به‌روزرسانی امکانات، تجهیزات و آزمایشگاه‌ها برای آزمون و استانداردسازی ماشین‌های کشاورزی
- ◀ هوشمندسازی مکانیزاسیون در ابعاد مختلف کشاورزی
- ◀ بکارگیری منابع نوین انرژی در کشاورزی (خورشیدی، بادی، زمین‌گرمایی، سوخت زیستی و ...)

حوزه فراهمی غذا

سند تجارت محصولات کشاورزی

شماره سند: ۳۸

رئیس کارگروه: دکتر علی کیانی راد

اعضای کارگروه: دکتر کتایون شمشادی، دکتر علی اکبر باغستانی، دکتر فاطمه پاسبان،

دکتر ماندانا طوسی، دکتر فرزانه نجفیان، دکتر مریم اردستانی

وضعیت شاخص	وضعیت شاخص در سال		شاخص
	۱۳۹۸	۱۳۹۰	
در سال ۱۴۱۰			
مثبت بودن	وزنی: ۱۷/۶- میلیون تن	وزنی: ۹/۳- میلیون تن	تراز تجاری بخش کشاورزی
	ارزشی: ۶/۸- میلیارد دلار	ارزشی: ۴/۳- میلیارد دلار	
۶۰	۴۸	۳۹	درجه باز بودن تجاری بخش کشاورزی (درصد)
۵ درصد سالانه	۲۳ درصد افزایش		تغییرات
۶ درصد وزنی	۴ درصد وزنی	۵/۶ درصد وزنی	سهم بخش کشاورزی از کل تجارت غیرنفتی: صادرات (درصد)
۲۵ درصد ارزشی	۱۸ درصد ارزشی	۱۶/۵ درصد ارزشی	

شاخص	وضعیت شاخص در سال		وضعیت شاخص
	۱۳۹۸	۱۳۹۰	
تغییرات: صادرات (درصد)	وزنی ۲۸/۶-		وزنی ۵ (سالانه)
	ارزشی ۹/۱		ارزشی ۳/۹ (سالانه)
سهم بخش کشاورزی از کل تجارت غیرنفتی: واردات (درصد)	وزنی ۳۳/۹	وزنی ۷۶/۵	وزنی ۴۰
	ارزشی ۱۹/۱	ارزشی ۵۲	ارزشی ۲۵
تغییرات: واردات (درصد)	وزنی ۱۲۵/۷		وزنی ۴/۸-
	ارزشی ۲۲۷/۱		ارزشی ۵/۲-
سهم بخش کشاورزی از تجارت با کشورهای منطقه اقتصادی منا*: صادرات (درصد)	وزنی ۱۲/۵	وزنی ۹/۱	وزنی ۲۰
	ارزشی ۲۶/۵	ارزشی ۲/۲	ارزشی ۴۵
تغییرات: صادرات (درصد)	وزنی ۳۵/۲		وزنی ۱/۸ (سالانه)
	ارزشی ۳۶/۶		ارزشی ۲/۴
سهم بخش کشاورزی از تجارت با کشورهای منطقه اقتصادی منا: واردات	درصد ۴۱/۶	درصد ۳۷/۹	درصد وزنی ۳۰
	ارزشی ۲۱/۹	ارزشی ۱۳/۹	درصد ارزشی ۱۰
تغییرات: واردات (درصد)	وزنی ۸/۹-		وزنی ۲/۱-
	ارزشی ۳۶/۵-		ارزشی ۰/۳۹-
شاخص	وضعیت در سال ۱۳۹۹		وضع مطلوب

وضعیت شاخص	وضعیت شاخص در سال		شاخص
	۱۳۹۸	۱۳۹۰	
تنظیم تعرفه‌ها براساس سیاست حمایت تولید داخل تنظیم شود.	۲۷/۶		میانگین ساده تعرفه‌های بخش کشاورزی در سال ۱۳۹۹ (درصد)
	۴۰، ۳۲، ۲۶، ۲۰، ۱۵، ۱۰، ۵، ۴ و ۵۵		نرخ‌های تعرفه بخش کشاورزی عمدتاً از نوع ارزشی بوده که در ۹ طبقه تعرفه‌ای قرار دارد (درصد)
	۱/۲		سهم کالایی بخش کشاورزی دارای تعرفه ۴ (درصد)
	۲۹/۹		سهم کالایی بخش کشاورزی دارای تعرفه ۵ (درصد)
	۷/۱		سهم کالایی بخش کشاورزی دارای تعرفه ۱۰ (درصد)
	۴/۸		سهم کالایی بخش کشاورزی دارای تعرفه ۱۵ (درصد)
	۷		سهم کالایی بخش کشاورزی دارای تعرفه ۲۰ (درصد)
	۴/۹		سهم کالایی بخش کشاورزی دارای تعرفه ۲۶ (درصد)

وضعیت شاخص	وضعیت شاخص در سال	
	۱۳۹۸	۱۳۹۰
سهم کالایی بخش کشاورزی دارای تعرفه ۳۲ (درصد)	۵/۲	
سهم کالایی بخش کشاورزی دارای تعرفه ۴۰ (درصد)	۱۰/۲	
سهم کالایی بخش کشاورزی دارای تعرفه ۵۵ (درصد)	۲۹/۴	
سهم کالایی دارای تعرفه فصلی ماندندارنگی‌ها، سیب و پیله کرم ابریشم و غیره (درصد)	۰/۴	

* کشورهای منطقه اقتصادی منا بر اساس گزارش یونیسف در ژانویه ۲۰۲۱: الجزایر، اردن، بحرین، جیبوتی، مصر، عراق، فلسطین، کویت، لبنان، لیبی، سودان، سوریه، مراکش، عمان، عربستان، تونس، امارات، یمن و قطر

چالش‌های اصلی

- ◀ منفی بودن تراز تجاری بخش (۶/۸ میلیارد دلار ارزشی و ۱۷/۴ میلیون تن وزنی)
- ◀ وجود تحریم‌های ظالمانه بین‌المللی، نوسانات نرخ ارز ضعف و محدودیت در برقراری روابط تجاری با کشورهای مختلف
- ◀ توزیع نامناسب تعرفه میان ردیف‌های کالایی و تغییرات مستمر سیاست‌های تجاری
- ◀ ناهماهنگی برنامه تولید و تجارت بر اساس استراتژی مشخص
- ◀ استانداردهای بسته‌بندی و بهداشتی محموله‌های تجاری

◀ قاچاق کالاها و محصولات کشاورزی (به ویژه قاچاق معکوس)

◀ کم رنگ بودن نقش تشکل ها در تجارت محصولات کشاورزی

◀ صادرات محصولات کشاورزی خام به صورت فله با ارزش افزوده پایین

◀ وابستگی بالا به واردات نهاده های خوراک دام و طیور، وابستگی ۵۰ درصدی در شکر، ۳۶

درصدی در برنج، ۱۳ درصدی حبوبات، ۸۴ درصدی روغن نباتی، ۱۷/۵ درصدی گوشت قرمز (در سال ۱۳۹۸)

◀ ضعف در پایانه های صادراتی و گمرکات

◀ تعامل ناکافی میان تولید کنندگان دانه و کارخانجات روغن کشی و روغن و خوراک دام

راهبرد رسیدن به وضع مطلوب

◀ مثبت نمودن تراز تجاری بخش کشاورزی و غذا

◀ رفع و یا کاهش آثار تحریم های ظالمانه بین المللی، کاهش نوسانات نرخ ارز

◀ تقویت دیپلماسی اقتصادی و گسترش تجارت با تاکید بر همسایگان

◀ توزیع مناسب تعرفه میان ردیف های کالایی و ثبات سیاست های تجاری

◀ هماهنگی بخشی به برنامه تولید و تجارت بر اساس استراتژی مشخص

◀ کاهش صادرات محصولات کشاورزی خام، ارتقاء ارزش افزوده و ارتقاء وضعیت بسته بندی و

بهداشتی محموله های تجاری

◀ جلوگیری از قاچاق کالاها، محصولات و نهاده های کشاورزی (به ویژه قاچاق معکوس)

◀ افزایش نقش تشکل ها در تجارت محصولات کشاورزی

◀ کاهش ضریب وابستگی به واردات محصولات و نهاده های کشاورزی

◀ تقویت زیرساخت ها و فرآیندها در پایانه های صادراتی و گمرکات

برنامه‌های اجرایی

- ◀ برنامه کاهش کسری تراز تجاری محصولات کشاورزی با کاهش واردات از طریق افزایش ضریب خود کفایی کشاورزی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان تجارت محصولات غذایی با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی)
- ◀ برنامه کاهش کسری تراز تجاری محصولات کشاورزی با حمایت از صادرات محصولات دارای ارزش افزوده و مزیت نسبی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان تجارت محصولات غذایی با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی و وزارت صمت)
- ◀ برنامه شناسایی حوزه‌های متاثر از تحریم در ارکان امنیت غذایی و اقدامات لازم برای خنثی سازی و کم اثر کردن تحریم‌ها (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان تجارت محصولات غذایی با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، وزارت امور خارجه، وزارت صمت و وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی)
- ◀ برنامه توسعه دیپلماسی اقتصادی به ویژه با کشورهای همسایه و انعقاد موافقت‌نامه‌های تجاری دو و چندجانبه لازم (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان تجارت محصولات غذایی با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، وزارت صمت و وزارت امور خارجه)
- ◀ برنامه اصلاح ساختار وزارت کشاورزی و وزارت امور خارجه برای توسعه تجارت محصولات کشاورزی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان تجارت و بازار محصولات کشاورزی با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، وزارت امور خارجه، سازمان امور اداری و استخدامی کشور).
- ◀ برنامه مهندسی مجدد نظام تعرفه‌ای در راستای حمایت از تولیدات داخل (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان تجارت محصولات غذایی با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، وزارت صمت و وزارت امور خارجه)
- ◀ برنامه جامع جلوگیری از قاچاق کالاها، محصولات و نهاده‌های کشاورزی (به ویژه قاچاق

معکوس) (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان تجارت و بازار محصولات کشاورزی با مسئولیت وزارت کشور، وزارت جهاد کشاورزی، وزارت صمت، وزارت امور خارجه، وزارت امور اقتصادی و دارایی، وزارت راه و شهرسازی، سازمان برنامه و بودجه).

◀ برنامه ارتقاء نقش و جایگاه تشکله‌ها در تجارت محصولات کشاورزی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان تجارت و بازار محصولات کشاورزی با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، وزارت صمت، وزارت امور خارجه، وزارت امور اقتصادی و دارایی، وزارت راه و شهرسازی، سازمان برنامه و بودجه، اتاق بازرگانی صنایع و معادن، وزارت کشور).

◀ برنامه دانش بنیان بهبود زیرساخت‌ها و فرآیندها در پایانه‌های صادراتی و گمرکات (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان تجارت و بازار محصولات کشاورزی با مسئولیت وزارت صمت، وزارت جهاد کشاورزی، وزارت امور اقتصادی و دارایی، وزارت راه و شهرسازی، وزارت عتف، معاونت علم و فناوری رییس جمهور).

ویژگی‌های دانشی سند (محتوای دانش بنیانی سند)^{۳۱}

- ◀ بهبود سخت‌افزاری و نرم‌افزاری نظام تجارت محصولات کشاورزی و غذا
- ◀ بهبود سخت‌افزاری و نرم‌افزاری نظام تعرفه‌ای در راستای حمایت از تولیدات داخل
- ◀ بهبود سخت‌افزاری و نرم‌افزاری ساختارهای مبارزه با قاچاق کالاها، محصولات و نهاده‌های کشاورزی (به ویژه قاچاق معکوس)
- ◀ بهبود سخت‌افزاری، نرم‌افزاری و فناوری زیرساخت‌ها و فرآیندها، پایانه‌های صادراتی و گمرکات

۳۱- فهرست فناوری های این سند کامل نیست و در ویرایش بعدی تکمیل خواهد شد.

حوزه فراهمی غذا

سند ذخیره سازی محصولات کشاورزی

شماره سند: ۳۹

رئیس کارگروه: دکتر علی کیانی‌راد

اعضای کارگروه: فرزانه عبادی، دکتر علی اکبر باغستانی، دکتر کتایون شمشادی

وضعیت	وضعیت در سال		شاخص
	۱۳۹۸	۱۳۹۰	
در سال ۱۴۱۰			
سهم ذخایر راهبردی مصوب سال ۹۷ از عرضه سال ۱۳۹۷ (درصد)			
۱۱	۳۱		قند و شکر
۱۰	۱۷		برنج
۳۰	۳۱		روغن
۲۵	۳۸		گندم
۳	۳		گوشت قرمز(عرضه با محاسبه با محصولات فرعی)
۲	۳		مرغ
۷	۱۵		ذرت
۹	۱۲		جو
۸	-		کنجاله سویا
	۴۳۹۰	۴۱۰۰	مجموع ذخایر (هزار تن)

وضعیت	وضعیت در سال		شاخص
	۱۳۹۸	۱۳۹۰	
در سال ۱۴۱۰			
؟	۵		ظرفیت سردخانه (میلیون تن)
۵۰۰	۲۶۱		ظرفیت مخازن روغن (هزار تن)
۱۴/۲	۱۴/۲		سیلوی گندم (بتنی و فلزی) (هزار تن)
۷	۶/۶		انبار ذخیره گندم (سرپوشیده معمولی و نیمه مکانیزه، مکانیزه و انبار روباز چادری) (هزار تن)
۱/۱	۱/۱		انبار ذخیره سایر کالاها (قند و شکر، برنج و ...) (هزار تن)

چالش‌های اصلی

- ◀ مشخص نبودن آمار دقیق ظرفیت انبارهای و سردخانه‌های ذخیره‌سازی محصولات
- ◀ فقدان مدیریت جامع و نیازسنجی انبارهای چندمنظوره و فنی و سردخانه‌های مورد نیاز
- ◀ نارسایی در مدیریت ظرفیت و زمان و میزان آزادسازی ذخایر راهبردی و ناهماهنگی میان دستگاه‌های ذیربط
- ◀ دقیق نبودن پیش‌بینی خریدهای داخلی و واردات در تامین ذخایر راهبردی
- ◀ کمبود مخازن ذخیره روغن و سردخانه‌ها و بهینه‌سازی انبارهای نگهداری محصولات راهبردی
- ◀ هزینه بر بودن انجام ذخیره‌سازی (هزینه‌های انبارداری، هزینه افت، فساد محصول، هزینه کاهش قیمت)
- ◀ توزیع نامناسب سیلوها و انبارها با توجه به مناطق اصلی تولید محصول در کشور

- ◀ نابسامانی و کمبود امکانات آزمایشگاهی کنترل کیفیت در گمرک

راهنمای رسیدن به وضع مطلوب

- ◀ تدقیق آمار تعداد و ظرفیت انبارهای و سردخانه‌های ذخیره‌سازی محصولات
- ◀ مدیریت جامع و نیازسنجی انبارهای چندمنظوره و فنی و سردخانه‌ها
- ◀ مدیریت ظرفیت، زمان و میزان آزادسازی ذخایر راهبردی و ایجاد هماهنگی بین دستگاه‌های ذیربط
- ◀ اولویت استفاده از تولید داخلی در تامین ذخایر راهبردی
- ◀ تقویت زیرساخت‌های لازم برای ذخایر خوراک دام و طیور
- ◀ استفاده از فناوری‌های نوین در احداث، نوسازی و بازسازی مخازن، سردخانه‌ها و بهینه‌سازی انبارهای نگهداری محصولات راهبردی
- ◀ توزیع سیلوها، انبارها، سردخانه‌ها با توجه به مناطق اصلی تولید محصول در کشور، هماهنگ با آمایش سرزمین
- ◀ افزایش کمی و کیفی امکانات آزمایشگاهی کنترل کیفیت در گمرک

برنامه‌های اجرایی

- ◀ تدوین برنامه جامع تدقیق آمار تعداد و ظرفیت سیلوها، انبارها، مخازن و سردخانه‌های ذخیره‌سازی محصولات غذایی، نیازسنجی، بهینه‌سازی و توسعه سیلو، مخازن، سردخانه‌ها و انبارها با تاکید بر فناوری‌های نوین (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان ذخایر با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، وزارت صمت، تشکله‌ها)

◀ برنامه مدیریت ظرفیت، زمان و میزان آزادسازی ذخایر راهبردی و ایجاد هماهنگی بین دستگاه‌های ذیربط و استفاده از ظرفیت‌های داخلی در تامین ذخایر راهبردی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان ذخایر با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، وزارت صمت، تشکل‌ها)

◀ برنامه ارتقاء کمی و کیفی امکانات آزمایشگاهی کنترل کیفیت نهاده‌ها و محصولات وارداتی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان ذخایر با مسئولیت وزارت اقتصاد و امور دارایی، سازمان برنامه و بودجه، وزارت صمت، وزارت عتف، معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، تشکل‌ها)

ویژگی‌های دانشی سند (محتوای دانش بنیانی سند)^{۳۲}

◀ ایجاد نظام جامع و هوشمند اطلاعات سیلوها، انبارها، مخازن، سردخانه‌ها و تاسیسات ذخیره‌سازی محصولات غذایی، اعم از دولتی و غیردولتی

◀ استفاده از فناوری‌های نوین در سیلوها، انبارها، مخازن و سردخانه‌ها و تاسیسات ذخیره‌سازی محصولات غذایی

◀ ایجاد نظام مدیریت هوشمند ظرفیت، زمان و میزان آزادسازی ذخایر راهبردی

◀ توسعه امکانات آزمایشگاهی مدرن کنترل کیفیت و سلامت نهاده‌ها و محصولات وارداتی با تاکید بر افزایش سرعت و دقت در پاسخگویی

حوزه فراهمی غذا

سند کشت فراسرزمینی

شماره سند: ۴۰

رئیس کارگروه: مهندس شاطرزاده

اعضای کارگروه:

وضعیت	وضع موجود	شاخص
در سال ۱۴۱۰	(میانگین ۹۸-۹۵)	
۹۱۷۵	۲۱۳۱۸	مجموع واردات محصولات کشاورزی (هزار تن)
۵۰ درصد	.	نسبت محصولات کشاورزی تامین شده در قالب کشت فراسرزمینی به محصولات وارداتی (درصد)

چالش‌های اصلی

◀ مشخص نبودن، استراتژی‌ها و سیاست‌های اجرایی کشاورزی فراسرزمینی در وزارت جهاد کشاورزی، نبود ساختار اجرایی و نظارتی برای هدایت و نظارت کشاورزی فراسرزمینی در داخل و خارج از کشور، نبود تفاهم‌نامه‌های دولتی بین کشوری.

راهبرد رسیدن به وضع مطلوب

◀ تدوین راهبردها و سیاست‌های اجرایی کشاورزی فراسرزمینی، ایجاد ساختار اجرایی و نظارتی

برای هدایت و نظارت کشاورزی فراسرزمینی در داخل و خارج از کشور، انعقاد تفاهم‌نامه فی‌مابین دولت جمهوری اسلامی ایران و کشورهای هدف، سامان‌دهی فعالان حقیقی و حقوقی در عرصه کشاورزی فراسرزمینی

برنامه‌های اجرایی

برنامه تدوین راهبردها و سیاست‌های اجرایی کشاورزی فراسرزمینی، ایجاد ساختار اجرایی و نظارتی برای هدایت و نظارت کشاورزی فراسرزمینی در داخل و خارج از کشور (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان کشت فراسرزمینی با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه و تشکل‌ها)

برنامه انعقاد تفاهم‌نامه فی‌مابین دولت جمهوری اسلامی ایران و کشورهای هدف و سامان‌دهی فعالان و حقیقی و حقوقی در عرصه کشاورزی فراسرزمینی کشور (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان کشت فراسرزمینی با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، وزارت امور خارجه، سازمان برنامه و بودجه و تشکل‌ها)

برنامه کشت قراردادی و فراسرزمینی به منظور تقویت زنجیره ارزش محصولات کشاورزی و تامین کمبود محصولات راهبردی کشور (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان کشت فراسرزمینی با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، وزارت صمت، تشکل‌ها)

ویژگی‌های دانشی سند (محتوای دانش بنیانی سند) ۳۳

ایجاد ساختار اجرایی و نظارتی برای هدایت و نظارت کشاورزی فراسرزمینی در داخل و خارج از کشور

۳۳- فهرست فناوری های این سند کامل نیست و در ویرایش بعدی تکمیل خواهد شد.

دسترس‌ی به غذا

اسامی مشارکت‌کنندگان در تهیه اسناد دسترسی به غذا

ردیف	نام سند	نام مسئول	همکاران
۱	دسترس‌ی فیزیکی	علی کیانی‌راد	دکتر فاطمه پاسبان - مهندس مرضیه مرادی - دکتر فرزین علی ملایری - مهندس لیلا اروجلو - مهندس حسین قاضی میرسعید - منوچهر شاهمرادی فرد - دکتر طاهر طاهریان - مهندس مسیح حبیبی - دکتر صدیف بیک زاده - دکتر علی اکبر باغستانی
۲	دسترس‌ی اقتصادی	علی کیانی‌راد	غلامرضا فروهش تهرانی - دکتر کتایون شمشادی - دکتر کوهسار خالدي - مریم السادات میرمالک ثانی - راضیه آراسته - دکتر ماندانا طوسی - دکتر علی اکبر باغستانی - منوچهر شاهمرادی فرد

حوزه دسترسی به غذا

سند دسترسی فیزیکی

شماره سند: ۴۱

رئیس کارگروه: علی کیانی‌راد

اعضای کارگروه: دکتر مرضیه مرادی، دکتر صدیف بیک‌زاده، دکتر فاطمه پاسبان

وضعیت در سال ۱۴۱۰	وضعیت در سال		شاخص
	۱۳۹۸	۱۳۹۰	
	۲۴۷	۱۸۴	تعداد میادین و فروشگاه‌های عرضه مستقیم محصولات کشاورزی (تهران بزرگ)*
	؟	؟	تعداد میادین و فروشگاه‌های عرضه مستقیم محصولات کشاورزی کل کشور
۳۵۰	۱۱۶	۳۵ (۱۳۹۵)	فروشگاه‌های زنجیره‌ای بزرگ
۱۵۵۰۰۰۰	۱۳۲۳۲۴۲	۹۵۹۵۶۶	فروشگاه‌های کوچک به ازای جمعیت
	؟	؟	سهم مبادلات مجازی محصولات کشاورزی از کل معاملات مجازی
	۱۰۷۳	۹۴۵	طول خطوط صنعتی - تجاری راه آهن (کیلومتر)
	۹۸۹	۴۴۸	وزن بار جابجا شده توسط راه آهن : کشاورزی - هزار تن
	۵۰۴۷۸	۳۲۶۹۳	وزن بار جابجا شده توسط راه آهن : غذایی - هزار تن

وضعیت در سال ۱۴۱۰	وضعیت در سال		شاخص
	۱۳۹۸	۱۳۹۰	
	۳,۱۴	۲,۱۷	سهم وزن بار جابجا شده توسط راه آهن : کشاورزی نسبت به کل
	۱,۹۶	۱,۳۷	وزن بار جابجا شده توسط راه آهن : غذایی - نسبت به کل
	۸۰۸۹	۸۵۱۲	تعداد شناورها با ظرفیت هزار تن - فروند
	۲۲۳۷۱	۹۸۶۵۱	تعداد وانت و کامیونت - حمل و نقل جاده ای -دستگاه
	۴۶۹۳	۷۱۴۴	تعداد کامیون -حمل و نقل جاده ای -دستگاه
	۱۹,۸	۲۰	درصد میزان کالای حمل شده کشاورزی و دامی از کل
	۳۴۳۳۲۵	۳۹۵۲۷۱	تعداد وسایل نقلیه عمومی باری
	۹۲۵۵۰	۷۶۲۲۱	میزان کالای حمل شده کشاورزی و دامی -هزار تن

* در سایر شهرها، اطلاعات گزارش نشده است.

چالش‌های اصلی

- ◀ نابسامانی در بازار کالا و خدمات برای تولیدکننده و مصرف کننده
- ◀ وجود شکاف زیاد بین قیمت دریافتی تولیدکننده و قیمت پرداختی مصرف کننده و وجود واسطه‌های زائد
- ◀ ضعف ناوگان اختصاصی حمل و نقل محصولات کشاورزی و نارسایی کمی و کیفی در انبارهای فنی و سردخانه‌های مرتبط با زنجیره تولید

- ◀ تاثیرپذیری دسترسی فیزیکی از تغییرات مکرر سیاست‌های صادراتی
- ◀ ناکارآمدی نظام توزیع در شرایط تکانه‌های اجتماعی، اقتصادی و مخاطرات اقلیمی و حوادث غیر مترقبه
- ◀ نابسامانی و پایین بودن سهم بازارهای مجازی خرید و فروش محصولات کشاورزی

راہبرد رسیدن به وضع مطلوب

- ◀ ساماندهی بازار کالا و خدمات برای تولیدکننده و مصرف کننده به منظور متعادل سازی قیمت دریافتی تولیدکننده و قیمت پرداختی مصرف کننده و حذف واسطه‌های زائد
- ◀ ایجاد و تقویت ناوگان اختصاصی حمل و نقل محصولات کشاورزی و ارتقاء کمی و کیفی انبارهای فنی و سردخانه‌های مرتبط با زنجیره تولید
- ◀ ارتقاء سلامت و بهداشت محصولات کشاورزی و مواد غذایی در سرتاسر زنجیره ارزش
- ◀ کاهش تاثیرپذیری دسترسی فیزیکی با ثبات بخشی سیاست‌های صادراتی
- ◀ کارآمدی نظام توزیع و قیمت در شرایط تکانه‌های، اجتماعی، فرهنگی و اقلیمی
- ◀ کارآمدسازی نظام توزیع در شرایط تکانه‌های اجتماعی، مخاطرات اقلیمی و حوادث غیر مترقبه
- ◀ تقویت سهم بازارهای مجازی خرید و فروش محصولات کشاورزی

برنامه‌های اجرایی

- ◀ برنامه ساماندهی بازار کالا و خدمات برای تولیدکننده و مصرف کننده به منظور متعادل سازی قیمت دریافتی تولیدکننده و قیمت پرداختی مصرف کننده و حذف واسطه‌های زائد (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان دسترسی فیزیکی با مسئولیت وزارت صمت و وزارت جهاد کشاورزی)

- ◀ برنامه ایجاد و تقویت ناوگان اختصاصی حمل و نقل محصولات کشاورزی و زیرساخت‌های مربوط (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان دسترسی فیزیکی با مسئولیت وزارت راه و شهرسازی، وزارت صمت و وزارت جهاد کشاورزی)
- ◀ برنامه سامان‌دهی صادرات و کاهش تاثیر آن بر دسترسی فیزیکی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان دسترسی فیزیکی با مسئولیت وزارت صمت، وزارت اقتصاد و وزارت جهاد کشاورزی)
- ◀ برنامه ارتقاء کارآمدی نظام توزیع و قیمت در شرایط تکانه‌های، اجتماعی، مخاطرات اقلیمی و حوادث غیر مترقبه (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان دسترسی فیزیکی با مسئولیت وزارت صمت و وزارت جهاد کشاورزی)
- ◀ برنامه تقویت سهم بازارهای مجازی خرید و فروش محصولات کشاورزی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان دسترسی فیزیکی با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات، معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، وزارت عتف)

❖ ویژگی‌های دانشی سند (محتوای دانش بنیانی سند)^{۳۴}

- ◀ هوشمند سازی نظام پایش بازارهای داخلی و صادراتی محصولات کشاورزی با هدف حذف واسطه‌های زائد و کوتاه‌شدن کانال بازاریابی
- ◀ ایجاد، ساماندهی و هوشمندسازی ناوگان اختصاصی توزیع محصولات کشاورزی
- ◀ طراحی و پیاده سازی نظام واکنش سریع دسترسی به غذایی در شرایط تکانه‌های اجتماعی، مخاطرات اقلیمی و حوادث غیر مترقبه
- ◀ ایجاد و ساماندهی بازارهای مجازی خرید و فروش محصولات کشاورزی

۳۴- فهرست فناوری های این سند کامل نیست و در ویرایش بعدی تکمیل خواهد شد.

حوزه دسترسی به غذا

سند دسترسی اقتصادی

شماره سند: ۴۲

رئیس کارگروه:

اعضای کارگروه:

وضعیت	وضعیت در سال		شاخص
	۱۳۹۸	۱۳۹۰	
در سال ۱۴۱۰			
نرخ بیکاری (درصد)			
-	۱۰/۶	۱۲/۳	کل
-	۱۱/۸	۱۳/۷	شهری
-	۷/۳	۸/۹	روستایی
توزیع درآمد (ضریب جینی)			
-	۰/۴۰	۰/۳۷	کل
-	۰/۳۸	۰/۳۶	شهری
-	۰/۳۵	۰/۳۴	روستایی
-	۷۴	۸۵	تولید ناخالص داخلی سرانه (ثابت ۱۳۹۰) (میلیون ریال)
فقر مطلق: صفر	(۱۳۹۷) ۱۸/۴	۱۵/۱	جمعیت زیر خط فقر کشور (درصد)

وضعیت در سال ۱۴۱۰	وضعیت در سال		شاخص
	۱۳۹۸	۱۳۹۰	
	(۱۳۹۸)	(۱۳۹۱)	نرخ تورم (تغییر شاخص قیمت مصرف کننده) خانوارها (درصد)
	۳۵	۳۰	کشور
	۳۴	۲۹	شهری
	۳۷	۳۳	روستایی
نرخ تورم قیمت خوراکی ها و آشامیدنی های خانوارهای (درصد)			
	۹۲۵۵۰	۴۶	کشور
	۴۳	۴۶	شهری
	۴۳	۴۵	روستایی
سهم هزینه مواد غذایی مصرفی در مخارج خانوار (ضریب انگل) (درصد)			
	۲۴/۸	۲۴/۷	خانوار شهری
	۳۹/۳	۳۹/۲	روستایی
درصد تغییرات (درصد)			
		۰/۴	خانوار شهری
		۰/۳	خانوار روستایی
سهم هزینه اقلام خوراکی منتخب (درصد)			
	۱۲/۶	۱۳/۲	گوشت قرمز

وضعیت در سال ۱۴۱۰	وضعیت در سال		شاخص
	۱۳۹۸	۱۳۹۰	
	۱۱/۳	۱۰/۹	انواع برنج
	۱۰/۹	۱۰/۷	انواع میوه
	۸/۹	۶/۷	انواع سبزی به جز سیب زمینی
	۸/۳	۸/۶	گوشت طیور
درآمد اسمی (میلیون ریال)			
	۵۴۱	۱۳۰	متوسط درآمد سالانه خانوارهای شهری
	۲۹۷	۷۹	متوسط درآمد سالانه خانوار روستایی
	۴۱۹	۲۱۰	متوسط درآمد کل خانوارها
درآمد واقعی یا قدرت خرید* شاخص قیمت مصرف‌کننده (۱۳۹۰=۱۰۰) (میلیون ریال)			
	۲۹۴	۱۳۰	متوسط درآمد واقعی سالانه خانوارهای شهری
	۱۶۱	۷۹	متوسط درآمد واقعی خانوار روستایی
	۲۲۷	۲۱۰	متوسط درآمد واقعی کل خانوارها
	۶۳	۳۰	بودجه حمایت از اقشار آسیب‌پذیر (هزار میلیارد تومان)
	۱۰/۲	۴/۶	نسبت جمعیت تحت پوشش نهادهای حمایتی به کل جمعیت* (درصد)

وضعیت در سال ۱۴۱۰	وضعیت در سال		شاخص
	۱۳۹۸	۱۳۹۰	
این شاخص عموماً منفی است اما نوع حمایت باید هدفمند باشد	-۳۶۳۱/۵	(۱۳۹۶) -۵۹۳/۸	برآورد حمایت از مصرف‌کنندگان غذا (CSE) (مجموع حمایت‌های قیمتی و پرداخت‌های انتقالی) (هزار میلیارد ریال - نرخ ارز رسمی)
	۳۱۴۳/۴	(۱۳۹۶) -۸۸	برآورد حمایت از مصرف‌کنندگان غذا (CSE) (مجموع حمایت‌های قیمتی و پرداخت‌های انتقالی) (هزار میلیارد ریال - نرخ ارز غیررسمی)
	-۵۳	(۱۳۹۶) -۱۸	شاخص حمایت از مصرف‌کنندگان غذا (CSE) (%) (حاصل تقسیم برآورد حمایت از مصرف‌کننده به حاصل تفریق ارزش غذای مصرفی و پرداخت‌های انتقالی) (درصد - نرخ ارز رسمی)
	۴۶	(۱۳۹۶) -۳	شاخص حمایت از مصرف‌کنندگان غذا (CSE) (%) (حاصل تقسیم برآورد حمایت از مصرف‌کننده به حاصل تفریق ارزش غذای مصرفی و پرداخت‌های انتقالی) (درصد - نرخ ارز غیر رسمی)

وضعیت	وضعیت در سال		شاخص
	۱۳۹۸	۱۳۹۰	
کاهش فاصله قیمت تولید کننده و قیمت مصرف کننده	باتوجه به قیمت خرید تضمینی ۱۷۰۰ تومانی گندم و فروش گندم برای نان یارانه‌ای به قیمت ۶۶۵ تومان، اختلاف قیمت مصرف کننده گندم با قیمت تولید کننده ۱۰۳۵- ریال بوده است.	فاصله قیمت تولید کننده و مصرف کننده گندم (آرد و نان)***	
	گوشت گاو: ۴۹۳۸۷۷	گوشت گاو: ۶۷۲۱۰	فاصله قیمت تولید کننده و مصرف کننده گوشت قرمز***
	گوشت گوسفند: ۵۰۴۲۸۹	گوشت گوسفند: ۷۹۰۱	(ریال/کیلوگرم)
	۷۷۱۴	۷۳۰۳	فاصله قیمت تولید کننده و مصرف کننده شیر (ریال/کیلوگرم)
	۲۳۰۱۷	۲۹۱۷	فاصله قیمت تولید کننده و مصرف کننده محصولات قندی و قندوشکر (شکر مبنا قرار گرفته است) (ریال/کیلوگرم)
	۸۵۶۰	۳۹۰۰	فاصله قیمت تولید کننده و مصرف کننده گوشت مرغ (ریال/کیلوگرم)

وضعیت	وضعیت در سال		شاخص
	۱۳۹۸	۱۳۹۰	
در سال ۱۴۱۰	۱۲۴۵۰	۳۷۱۰	فاصله قیمت تولید کننده و مصرف کننده تخم مرغ (ریال / کیلوگرم)

* قدرت خرید براساس فرمول درآمد اسمی/شاخص قیمت
 ** جمعیت ایران سال ۱۳۹۰: ۷۵ میلیون نفر- جمعیت ایران سال ۱۳۹۸: ۸۳ میلیون نفر-تحت پوشش نهادهای حمایتی سال ۱۳۹۰: ۳,۵ میلیون نفر- تحت پوشش نهادهای حمایتی سال ۱۳۹۸: ۸,۵ میلیون نفر
 *** با توجه به یارانه ای بودن گندم و آرد و قیمتهای مصوب برای نان در این زنجیره، گندم یارانه ای و گندم خریداری شده ملاک محاسبات قرار گرفته است.
 **** محاسبه بر اساس تفاوت قیمت یک کیلوگرم گوشت گاو و گوسفند زنده درب دامداری با قیمت یک کیلوگرم گوشت گاو و گوسفند در بازار

چالش‌های اصلی

- ◀ بالا بودن نرخ بیکاری
- ◀ کاهش قدرت خرید خانوار به دلیل پایین بودن درآمد و بالا بودن سطح عمومی قیمت‌ها
- ◀ بالا بودن سهم هزینه غذا از هزینه خانوارها (در سال ۹۸ این نسبت برای خانوارهای شهری و روستایی به ترتیب ۲۵٪ و ۴۰٪ بوده است)
- ◀ فقدان نظام دقیق پایش و ارزیابی خانوارهای زیر خط فقر غذایی و حمایت های غذایی از آنان
- ◀ پایین بودن سرانه دریافت انرژی (پنج دهک اول جامعه) و پروتئین (هفت دهک اول جامعه) از غذا
- ◀ پایین بودن سرانه دریافت پنج دهک اول از انرژی و هفت دهک اول از پروتئین در سال ۱۳۹۸

- ◀ نبود متولی مشخص برای حمایت از اقشار نیازمند به کمک غذایی
- ◀ نبود برنامه حمایتی مناسب برای اقشار آسیب پذیر در تکانه‌های اجتماعی، اقتصادی، مخاطرات اقلیمی و حوادث غیر مترقبه

راہبرد رسیدن به وضع مطلوب

- ◀ کاهش نرخ بیکاری
- ◀ افزایش قدرت خرید خانوار و ایجاد تعادل در سطح عمومی قیمت‌ها
- ◀ متعادل‌سازی سهم هزینه غذا از هزینه خانوارها
- ◀ افزایش سرانه دریافت انرژی و پروتئین در هفت دهک اول جامعه
- ◀ ایجاد نظام دقیق پایش و ارزیابی خانوارهای زیر خط فقر غذایی
- ◀ تعیین متولی مشخص برای حمایت از اقشار نیازمند به حمایت غذایی
- ◀ حمایتی اقشار آسیب پذیر جامعه در تکانه‌های اجتماعی، اقتصادی، مخاطرات اقلیمی و حوادث غیر مترقبه
- ◀ کنترل مهاجرت‌های بی‌رویه و جلوگیری از حاشیه‌نشینی و سامان‌دهی آن

برنامه‌های اجرایی

- ◀ برنامه توانمندسازی اقتصادی دهک‌های پایین جامعه با تاکید بر اشتغال (در هر خانواده حداقل یک نفر شاغل باشد) (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان دسترسی اقتصادی با مسئولیت سازمان برنامه و بودجه، وزارت کشور، وزارت کار و رفاه اجتماعی، بانک مرکزی)
- ◀ برنامه متعادل‌سازی سهم هزینه غذا از هزینه خانوارها و افزایش سرانه دریافت انرژی و پروتئین

در هفت دهک اول جامعه (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان دسترسی اقتصادی با مسئولیت سازمان برنامه و بودجه، وزارت کشور، وزارت کار و رفاه اجتماعی، بانک مرکزی) برنامه تعیین متولی، شناسایی اقشار زیر خط فقر غذایی و تحت پوشش قرار دادن افرادی که توانایی اشتغال ندارند با نظام حمایتی تامین کمک غذایی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان دسترسی اقتصادی با مسئولیت سازمان برنامه و بودجه، وزارت کشور، وزارت کار و رفاه اجتماعی، بانک مرکزی)

ویژگی‌های دانشی سند (محتوای دانش بنیانی سند) ۳۵

- توانمندسازی اقتصادی دهک‌های پایین جامعه با بهره‌گیری از دانش و فناوری‌های نوین
- نظام جامع و هوشمند شناسایی اقشار زیر خط فقر غذایی به منظور بهبود ضریب حمایت از اقشار آسیب پذیر

مصرف و سلامت غذا

اسامی مشارکت کنندگان در تهیه اسناد سلامت و مصرف غذا

ردیف	نام سند	نام مسئول	همکاران
۱	الگوی مصرف	دکتر زهرا عبداللهی	دکتر مرتضی عبداللهی، دکتر ناصر کلانتری، دکتر فاطمه محمدی نصرآبادی، آناهیتا هوشیارراد، دکتر سید امیر محمد مرتضویان، دکتر افشین سلطانی، دکتر هدایت حسینی، الناز جعفروند، فرزانه صادقی قطب آبادی
۲	سوء تغذیه و مکمل یاری	دکتر زهرا عبداللهی	فرزانه صادقی قطب آبادی، الناز جعفروند، دکتر مینا مینایی، دکتر مریم زارعی، دکتر پریسا ترابی، حسین فلاح، فرید نوبخت
۳	سواد تغذیه	دکتر زهرا عبداللهی	دکتر اعظم دوست محمدیان، الناز جعفروند، دکتر مینا مینایی، دکتر پریسا ترابی، سپیده دولتی
۴	تنوع غذایی	دکتر زهرا عبداللهی	دکتر مرتضی عبداللهی، دکتر فاطمه محمدی نصرآبادی، آناهیتا هوشیارراد، دکتر سید امیر محمد مرتضویان
۵	آب آشامیدنی	دکتر زهرا عبداللهی	مهندس غلامرضا شقاقی، ایوب بیکی، هدی کردونی
۶	سلامت غذا	دکتر مهدی خلج و دکتر هدایت حسینی	دکتر جهانفر دانشیان، دکتر حمید خانقاهی، دکتر بهمن نقیعی، دکتر جواد امیری، دکتر کاظم رمضانی، خانم دکتر نوربخش، دکتر شهبازی، دکتر محمد علی ملبوبی

حوزه مصرف و سلامت غذا

سند الگوی مصرف

شماره سند: ۴۳

رئیس کارگروه: دکتر زهرا عبداللهی

اعضای کارگروه: دکتر مرتضی عبداللهی، دکتر ناصر کلانتری، دکتر فاطمه محمدی نصرآبادی، آناهیتا هوشیارراد، دکتر سید امیر محمد مرتضویان، دکتر افشین سلطانی، دکتر هدایت حسینی، الناز جعفروند، فرزانه صادقی قطب آبادی

وضعیت مطلوب	وضعیت موجود		شاخص
	الگوی مطلوب وزارت (سال ۱۴۱۰ / گرم / نفر / روز)	الگوی مصرف (گرم / نفر / روز)	
سبد غذایی			
۳۰۰	۳۳۰	۳۳۶	آرد گندم (نان و ماکارونی)
۷۰	۹۵	۱۰۰	برنج
۳۰	۲۶	۱۸	حبوبات
۹۴	۷۰	۶۸	سیب زمینی
۳۵	۳۵	۴۶	روغن
۴۰	۴۰	۶۶	قند و شکر
۲۸۰	۲۸۰	۲۱۲	میوه ها

وضعیت مطلوب	وضعیت موجود		شاخص
	الگوی مطلوب وزارت (سال ۱۴۱۰) (گرم / نفر / روز)	الگوی مصرف بهداشت (گرم / نفر / روز)	
۳۰۰	۳۰۰	۲۲۸	سبزی ها
۳۵	۳۸	۳۴	گوشت قرمز
۵۵	۴۶	۶۲	مرغ
۳۵	۳۵	۲۵	تخم مرغ
۲۵۰	۲۵۰	۱۹۰	لبنیات
۲۲	۱۸	-	آبزیان
ویژگی های الگوی مصرف			
۵۸۰	۵۸۰	۴۴۰	مجموع میوه و سبزی (گرم در روز)
۲۴۲۶	۲۵۴۹	۲۶۴۴	مجموع انرژی (کیلوکالری در روز)
۶۱	۶۳	۶۳	درصد انرژی از کربوهیدرات
۲۵	۲۳	۲۵	درصد انرژی از چربی
۱۴	۱۳	۱۲	درصد انرژی از پروتئین
۶	۶	۹/۷	درصد انرژی از قند ساده
۸۲	۸۱	۷۶/۲	مجموع پروتئین (گرم در روز)
۴۳	۳۹	۳۸	درصد پروتئین حیوانی

وضعیت مطلوب	وضعیت موجود		شاخص
	الگوی مطلوب وزارت (بهداشت گرم /نفر /روز)	الگوی مصرف (گرم /نفر /روز)	
(سال ۱۴۱۰) گرم / نفر / روز			
۵۷	۶۱	۶۲	درصد پروتئین گیاهی
۶	۶/۴	۶/۳	درصد پروتئین از گوشت قرمز
۴۸	۴۸	۴۸	نسبت میوه به مجموع میوه و سبزی
۱۰۲ درصد	۱۰۸ درصد	۱۱۱ درصد	انرژی (درصد نسبت به توصیه WHO)
۱۵۲ درصد	۱۵۶ درصد	۱۴۰ درصد	پروتئین (درصد نسبت به توصیه WHO)
۷۸ درصد	۷۹ درصد	۶۵ درصد	کلسیم (درصد نسبت به توصیه WHO)
۸۹ درصد	۹۰ درصد	۸۲ درصد	آهن (درصد نسبت به توصیه WHO)
۱۵۸ درصد	۱۵۶ درصد	۱۲۰ درصد	ویتامین A (درصد نسبت به توصیه WHO)
۱۱۹ درصد	۱۱۹ درصد	۹۶ درصد	ویتامین B2 (درصد نسبت به توصیه WHO)
۱۵۴۶	۱۵۶۳	۱۳۸۵	وزن سبد غذایی (گرم در روز)
-	۶۳	۳۰	زمین لازم (میلیون هکتار)**
-			آب لازم (میلیارد متر مکعب)
-			کود نیتروژن لازم (هزار تن)
-			کود فسفر لازم
-			کود پتاسیم لازم

وضعیت مطلوب	وضعیت موجود		شاخص
	الگوی مطلوب وزارت (سال ۱۴۱۰) (گرم / نفر / روز)	الگوی مصرف (بهداشت گرم / نفر / روز)	
-			انرژی لازم (میلیون گیگاژول)
-			انتشار گاز های گلخانه ای (میلیون تن)***

* قدرت خرید براساس براساس فرمول درآمد اسمی/شاخص قیمت

** جمعیت ایران سال ۱۳۹۰: ۷۵ میلیون نفر- جمعیت ایران سال ۱۳۹۸: ۸۳ میلیون نفر-تحت پوشش نهادهای حمایتی سال ۱۳۹۰: ۳,۵ میلیون نفر- تحت پوشش نهادهای حمایتی سال ۱۳۹۸: ۸,۵ میلیون نفر

*** با توجه به یارانه ای بودن گندم و آرد و قیمت های مصوب برای نان در این زنجیره، گندم یارانه ای و گندم خریداری شده ملاک محاسبات قرار گرفته است.

**** محاسبه بر اساس تفاوت قیمت یک کیلوگرم گوشت گاو و گوسفند زنده درب دامداری با قیمت یک کیلوگرم گوشت گاو و گوسفند در بازار

چالش های اصلی

- ◀ ضعف برنامه ملی پایش الگوی مصرف، سبد غذایی
- ◀ نامتعادل بودن سهم کربوهیدرات، پروتئین حیوانی و گیاهی در الگوی مصرف فعلی
- ◀ مصرف زیاد قند و چربی در مقایسه با سبد مطلوب
- ◀ مصرف کم میوه، سبزی، شیر و لبنیات در مقایسه با سبد مطلوب
- ◀ مصرف کم ماهی و آبزیان در مقایسه با توصیه های بین المللی
- ◀ آب بر بودن برخی اقلام مصرفی در سبد غذایی
- ◀ هدررفت نبودن یارانه های تخصیص یافته به مواد غذایی بر مبنای الگوی بهینه مصرف

- ◀ عدم تامین صد در صدی آهن و کلسیم از طریق الگوی مصرف فعلی و کم توجهی به مکمل های غذایی به خصوص برای رده های سنی خاص
- ◀ مشخص نبودن میزان ریسک ناشی از آلاینده های با منشأ غذایی در سبد مطلوب غذایی
- ◀ به روز نبودن جدول ترکیبات مواد غذایی ایران

راهنمای رسیدن به وضع مطلوب

- ◀ تقویت برنامه ملی پایش الگوی مصرف، سبد غذایی
- ◀ کاهش سهم کربوهیدرات در تامین انرژی
- ◀ متعادل تر نمودن سهم مصرف پروتئین گیاهی و حیوانی
- ◀ کاهش مصرف قند و چربی
- ◀ افزایش مصرف میوه، سبزی، شیر و لبنیات
- ◀ افزایش مصرف ماهی و آبزیان به میزان توصیه های بین المللی
- ◀ کاهش سهم اقلام با نیاز آبی بالا در سبد غذایی
- ◀ غنی سازی مواد غذایی و مکمل یاری گروه های در معرض خطر
- ◀ هدفمند کردن یارانه های تخصیص یافته به مواد غذایی بر مبنای الگوی بهینه مصرف
- ◀ پایش و ارزیابی دوره ای و مستمر آلاینده های با منشأ غذایی در سبد مطلوب غذایی

برنامه های اجرایی

- ◀ برنامه تقویت نظام پایش و ارزیابی مستمر الگوی مصرف، متعادل سازی اجزای الگوی مصرف و سهم پروتئین های حیوانی و گیاهی، کاهش سهم اقلام آب بر در سبد غذایی (با در نظر گرفتن

شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان الگوی مصرف، سوء تغذیه، سواد تغذیه و تنوع غذایی با مسئولیت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، وزارت جهاد کشاورزی، وزارت صنعت، معدن و تجارت، تشکل‌ها)

◀ برنامه هدفمند کردن یارانه‌های تخصیص یافته به مواد غذایی بر مبنای الگوی بهینه مصرف غذایی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان الگوی مصرف، سوء تغذیه، سواد تغذیه و تنوع غذایی با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، وزارت امور اقتصادی و دارایی، وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، وزارت صمت، سازمان برنامه و بودجه، تشکل‌ها)

◀ برنامه تامین ریزمغذی‌ها به ویژه آهن و کلسیم از طریق اصلاح الگوی مصرف و تقویت شیر مدرسه، غنی‌سازی خاک با ریزمغذی‌ها، به‌نژادی گونه‌های گیاهی و دامی، غنی‌سازی محصولات غذایی و مکمل‌یاری غذایی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان الگوی مصرف، سوء تغذیه، سواد تغذیه و تنوع غذایی با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، وزارت صمت، سازمان برنامه و بودجه، تشکل‌ها)

ویژگی‌های دانشی سند (محتوای دانش‌بنیانی سند)^{۳۶}

- ◀ غنی‌سازی مواد غذایی با ریزمغذی‌ها از جمله آهن، روی و کلسیم، ویتامین A و ویتامین D
- ◀ ارتقاء کیفیت مکمل‌های تغذیه‌ای
- ◀ به روز رسانی جداول ترکیبات مواد غذایی
- ◀ ارزیابی ریسک آلاینده‌های و باقیمانده‌های مضر در سبد غذایی مطلوب

حوزه سلامت و مصرف غذا

سند سوء تغذیه و مکمل یاری

شماره سند: ۴۴

رئیس کارگروه: دکتر زهرا عبداللهی

اعضای کارگروه: فرزانه صادقی قطب آبادی، الناز جعفروند، دکتر مینا مینایی، دکتر مریم

زارعی، دکتر پریسا ترابی، حسین فلاح، فرید نوبخت

وضع مطلوب	وضع موجود	شاخص
۱۰۰ درصد خانوارها، ۱۰۰ درصد انرژی مورد نیاز روزانه را دریافت کنند	۲۳	درصد خانوارهایی که کمتر از ۹۰ درصد انرژی مصرف می کنند
کاهش به میزان ۲۵ درصد وضع موجود	۳۵	درصد خانوارهایی که بیشتر از ۱۲۰ درصد انرژی مصرف می کنند
۱۰۰ درصد خانوارها حداقل ۷۰ درصد نیاز را دریافت کنند	۷۶	درصد خانوارهایی که کمتر از ۷۰ درصد کلسیم دریافت می کنند
۱۰۰ درصد خانوارها حداقل ۷۰ درصد نیاز را دریافت کنند	۴۴	درصد خانوارهایی که کمتر از ۷۰ درصد آهن دریافت می کنند
۱۰۰ درصد خانوارها حداقل ۷۰ درصد نیاز را دریافت کنند	۴۰	درصد خانوارهایی که کمتر از ۷۰ درصد ریبو فلاوین دریافت می کنند
حداقل ۵۰ درصد کاهش نسبت به وضع موجود	۱۴	درصد خانوارهایی که کمتر از ۹۰ درصد پروتئین دریافت می کنند

شاخص	وضع موجود	وضع مطلوب
درصد خانوار هایی که کمتر از ۹۰ درصد ویتامین A دریافت می کنند	۵۵	حداقل ۵۰ درصد کاهش نسبت به وضع موجود
درصد شیوع کوتاه قدی تغذیه ای	$4/8^{***} (2 - 16/2)$	۱۰ درصد وضع موجود
درصد شیوع کم وزنی و لاغری	$4/3^{***} (1/3 - 11/6)$	۱۰ درصد وضع موجود
درصد شیوع چاقی و اضافه وزن در جمعیت بالای ۱۸ سال	۶۰	توقف یا کاهش سرعت افزایشی چاقی
درصد شیوع چاقی و اضافه وزن در جمعیت گروه ۷ تا ۱۸ سال	۳۱	توقف یا کاهش سرعت افزایشی چاقی
درصد شیوع چاقی و اضافه وزن و در معرض اضافه وزن در جمعیت زیر ۵ سال	۱۴	توقف یا کاهش سرعت افزایشی چاقی
درصد شیوع دیابت در زنان بالای ۱۸ سال	۱۰	توقف یا کاهش سرعت افزایشی
درصد شیوع دیابت در مردان بالای ۱۸ سال	۸/۵	توقف یا کاهش سرعت افزایشی
درصد شیوع فشار خون بالا در افراد بالای ۱۸ سال	۲۷	۳۰ درصد کاهش نسبت به وضع موجود
درصد شیوع کلسترول بالای خون در افراد بالای ۱۸ سال	۴۸	۳۰ درصد کاهش نسبت به وضع موجود
درصد شیوع کم خونی در کودکان ۲۳-۱۵ ماهه	$17/1^{***} (8 - 41/7)$	۴۰ درصد کاهش نسبت به وضع موجود

وضع مطلوب	وضع موجود	شاخص
۴۰ درصد کاهش نسبت به موضع موجود	۹/۹ ***(۵/۹ - ۲۲/۸)	درصد شیوع کم خونی در کودکان ۶ ساله
۴۰ درصد کاهش نسبت به موضع موجود	۹ ***(۵/۱ - ۲۰/۵)	درصد شیوع کم خونی در نوجوانان ۱۴ تا ۲۰ سال
۴۰ درصد کاهش نسبت به موضع موجود	۱۴/۳ ***(۹/۱ - ۲۹/۱)	درصد شیوع کم خونی در زنان باردار
۵۰ درصد کاهش نسبت به موضع موجود	۱۸/۳ ***(۱۱/۷ - ۳۳)	شیوع کمبود ویتامین A در کودکان ۱۵ تا ۲۳ ماهه
۵۰ درصد کاهش نسبت به موضع موجود	۱۴ ***(۶/۸ - ۲۴)	شیوع کمبود ویتامین A در زنان باردار
۵۰ درصد کاهش نسبت به موضع موجود	۲۳ ***(۱۱ - ۳۶)	میزان کمبود ویتامین D در کودکان ۱۵ تا ۲۳ ماهه
۵۰ درصد کاهش نسبت به موضع موجود	۵۶/۲ ***(۲۶/۴ - ۵۷/۴)	میزان کمبود ویتامین D در کودکان ۶ ساله
۵۰ درصد کاهش نسبت به موضع موجود	۷۶ ***(۶۲/۷ - ۸۶/۸)	میزان کمبود ویتامین D در نوجوانان ۱۴ تا ۲۰ سال
۵۰ درصد کاهش نسبت به موضع موجود	۸۵/۳ ***(۷۶/۲ - ۹۵/۳)	میزان کمبود ویتامین D در زنان باردار
۵۰ درصد کاهش نسبت به موضع موجود	۱۹/۱ ***(۱۴ - ۳۱/۴)	شیوع کمبود روی در کودکان ۱۵-۲۳ ماهه

شاخص	وضع موجود	وضع مطلوب
شیوع کمبود روی در کودکان ۶ ساله	۱۳/۶ ***(۱۸/۵ - ۸/۳)	۵۰ درصد کاهش نسبت به وضع موجود
شیوع کمبود روی در نوجوانان ۱۴ تا ۲۰ سال	۱۱/۴ ***(۲۰ - ۵)	۵۰ درصد کاهش نسبت به وضع موجود
شیوع کمبود روی در زنان باردار	۲۸ ***(۴۰/۵ - ۱۵/۷)	۵۰ درصد کاهش نسبت به وضع موجود
میزان شیوع گواتر ناشی از کمبود ید	۴/۷	حفظ شاخص
درصد مادران بارداری که که مکمل آهن را منظم مصرف می کنند	۸۵	افزایش به میزان حداقل ۹۵ درصد
درصد کودکان زیر ۲ سالی که قطره آهن و آ+د را منظم مصرف می کنند	۳۵	افزایش به میزان حداقل ۷۰ درصد
درصد خانوارهایی که حداقل ۵ سهم (۴۰۰ گرم) در روز سبزی و میوه مصرف می کنند	۴۸	۷۰ درصد افزایش نسبت به وضع موجود
درصد خانوارهایی که حداقل ۲ سهم در روز شیر و لبنیات مصرف می کنند	۲۰	۵۰ درصد افزایش نسبت به وضع موجود
درصد خانوارهایی که حداقل ۲ بار در هفته ماهی مصرف می کنند	۱۰	۵۰ درصد افزایش نسبت به وضع موجود
درصد خانوارهایی که کمتر از ۵ گرم نمک مصرف می کنند	۱۲	۵۰ درصد افزایش نسبت به وضع موجود

وضع مطلوب	وضع موجود	شاخص
۲۵ درصد افزایش نسبت به وضع موجود	۴۴	درصد افرادی که تحرک کافی دارند

※ کمترین و بیشترین درصد شیوع در استان های مختلف کشور

چالش های اساسی

◀ پایین بودن سطح فرهنگ و سواد تغذیه ای در کشور (به ویژه در طول زنجیره فراهمی، دسترسی و مصرف)

◀ تاثیر نامطلوب نوسانات قیمت مواد غذایی بر انتخاب غذا و الگوی مصرف در دهک های مختلف

◀ هدمند نبودن یارانه های تخصیص یافته به مواد غذایی بر مبنای الگوی بهینه مصرف

◀ پایین بودن کیفیت گندم، آرد و نان

◀ تبلیغات محصولات غذایی کم ارزش و نارسایی فرهنگ سازی تغذیه صحیح از طریق رسانه های

جمعی

◀ کم تحرکی، کمبود امکانات ورزش و تحرک بدنی، کمبود فضا های مناسب فعالیت بدنی

بویژه برای دختران و زنان و عدم توجه جدی به ساعت ورزش در مدارس

◀ کمبود کمی و کیفی مکمل های ساخت داخل و عدم اقبال اقشار آسیب پذیر به مصرف آنها

◀ شیوع بالای انواع سوء تغذیه (کم وزنی، لاغری و کوتاه قدی، اضافه وزن و چاقی)، کمبود

ریزمغذی ها (آهن، روی، ویتامین A، ویتامین D و کلسیم) و بیماری های غیرواگیر مرتبط با تغذیه

(بیماری های قلبی و عروقی، دیابت، انواع سرطان ها)

- ◀ عدم پایش مستمر غذا و تغذیه در کشور
- ◀ عدم دسترسی آحاد مردم خصوصا روستاییان به خدمات بهداشتی-تغذیه ای و مشاوره تغذیه در قالب شبکه های بهداشتی درمانی کشور
- ◀ ضعف در شناسایی گروه های زیر خط فقر و نیازمند به پوشش حمایتی
- ◀ ظرفیت پایین آزمایشگاه های مواد غذایی برای کنترل کیفیت محصولات غذایی غنی شده
- ◀ بویژه آرد و نان غنی شده با ریزمغذی ها
- ◀ نبود جایگاه قانونی مناسب غذا و تغذیه در کشور و جایگاه سازمانی مناسب برنامه های تغذیه جامعه در وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
- ◀ توجه ناکافی به رابطه غذا و سلامت در تدوین سیاست های تولید، عرضه و مصرف و واردات مواد غذایی
- ◀ نارسایی در تربیت و به کارگیری دانش آموختگان حوزه سیاست گذاری، برنامه ریزی و مدیریت در امر غذا و تغذیه

راہبرد رسیدن به وضع مطلوب

- ◀ افزایش سواد و فرهنگ تغذیه صحیح در جامعه و جلب مشارکت و توانمند سازی جامعه با تاکید بر توانمندی سازی زنان در راستای اجرایی شدن الگوی مصرف مطلوب
- ◀ کنترل نوسانات قیمت مواد غذایی
- ◀ هدفمند کردن یارانه های تخصیص یافته به مواد غذایی بر مبنای الگوی بهینه مصرف
- ◀ بهبود کیفیت زنجیره تولید نان (گندم، آرد، نان)
- ◀ اجرای قانون ممنوعیت تبلیغات محصولات غذایی تهدیدکننده سلامت در رسانه های جمعی
- ◀ ممنوعیت تبلیغات محصولات غذایی تهدید کننده سلامت مطابق با ماده ۴۸ قانون برنامه ششم

توسعه

◀ اخذ عوارض و مالیات از محصولات غذایی تهدیدکننده سلامت مطابق با ماده ۶۹ قانون برنامه ششم توسعه

◀ سوق دادن بخشی از یارانه قند و شکر و روغن به منابع غذایی و ریزمغذی‌ها به شمار می‌روند از جمله شیر، ماست و پنیر، گوشت قرمز و سفید و حبوبات برای اقشار آسیب‌پذیر و کم‌درآمد

◀ فرهنگ‌سازی برای افزایش ورزش همگانی و تحرک بدنی و توسعه امکانات ورزشی

◀ ارتقاء کمی و کیفی تولید مکمل‌های تغذیه‌ای داخلی

◀ تامین ریزمغذی‌ها به ویژه (ویتامین A، ویتامین D، آهن و روی و کلسیم) از طریق اصلاح الگوی مصرف، غنی‌سازی خاک با ریزمغذی‌ها، به‌نژادی گونه‌های گیاهی و دامی، غنی‌سازی محصولات غذایی و مکمل‌یاری

◀ پایش، ارزیابی و مراقبت مستمر وضعیت تغذیه

◀ شناسایی گروه‌های زیر خط فقر و نیازمند به پوشش حمایتی

◀ کمک‌های غذایی برای اقشار کم‌درآمد و مبتلا به سوءتغذیه

◀ دسترسی به خدمات بهداشتی-تغذیه‌ای و مشاوره تغذیه در قالب شبکه‌های بهداشتی

درمانی کشور

◀ افزایش مالیات برای کلیه غذاهای تهدیدکننده سلامت

◀ ظرفیت‌سازی آزمایشگاه‌های مواد غذایی برای کنترل کیفیت محصولات غذایی غنی شده

بویژه آرد و نان غنی شده با ریزمغذی‌ها

◀ ایجاد جایگاه قانونی مناسب غذا و تغذیه در دستگاه‌های دخیل در امنیت غذایی

◀ توجه به رابطه غذا و سلامت در تدوین سیاست‌های تولید، مصرف و واردات مواد غذایی

◀ ایجاد توسعه گرایش های مختلف حوزه غذا و تغذیه در دوره های آموزش دانشگاهی (سیاست گذاری، برنامه ریزی و مدیریت، اقتصاد غذا و تغذیه)

برنامه های اجرایی

◀ برنامه پیشگیری و کنترل انواع سوء تغذیه، کمبود ریز مغذی ها و بیماری های غیرواگیر مرتبط با تغذیه (با در نظر گرفتن شاخص ها و مندرجات سند پشتیبان الگوی مصرف، سوء تغذیه، سواد تغذیه و تنوع غذایی با مسئولیت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، وزارت جهاد کشاورزی، وزارت صنعت، معدن و تجارت، تشکل ها)

◀ برنامه ارتقاء کمی و کیفی تولید مکمل های تغذیه ای داخلی غذایی (با در نظر گرفتن شاخص ها و مندرجات سند پشتیبان الگوی مصرف، سوء تغذیه، سواد تغذیه و تنوع غذایی با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، وزارت صمت، برنامه و بودجه)

◀ برنامه بهبود کیفیت زنجیره تولید نان (گندم، آرد، نان) غذایی (با در نظر گرفتن شاخص ها و مندرجات سند پشتیبان الگوی مصرف، سوء تغذیه، سواد تغذیه و تنوع غذایی با مسئولیت وزارت صمت، وزارت جهاد کشاورزی، تشکل ها)

◀ برنامه فرهنگ سازی برای افزایش ورزش همگانی و تحرک بدنی و توسعه امکانات ورزشی غذایی (با در نظر گرفتن شاخص ها و مندرجات سند پشتیبان الگوی مصرف، سوء تغذیه، سواد تغذیه و تنوع غذایی با مسئولیت وزارت ورزش و جوانان، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، وزارت کشور، وزارت آموزش و پرورش، سازمان صدا و سیما، تشکل ها)

◀ برنامه ایجاد جایگاه قانونی مناسب غذا و تغذیه در دستگاه های ذی ربط در امنیت غذایی (با در نظر گرفتن شاخص ها و مندرجات سند پشتیبان الگوی مصرف، سوء تغذیه، سواد تغذیه و تنوع غذایی با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، وزارت صمت،

سازمان امور استخدامی، تشکل‌ها)

◀ برنامه تقویت تربیت و به‌کارگیری دانش‌آموختگان حوزه سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی و مدیریت در امر غذا و تغذیه غذایی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان الگوی مصرف، سوء تغذیه، سواد تغذیه و تنوع غذایی با مسئولیت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، وزارت عتف، تشکل‌ها)

◀ ویژگی‌های دانشی سند (محتوای دانش‌بنیانی سند) ۳۷

- ◀ توسعه فناوری مرتبط با تولید و مصرف کودهای ریزمغذی در مزرعه
- ◀ معرفی و اصلاح ارقام گیاهی جدید دارای پروتئین بالا و غنی از نظر ریزمغذی‌ها
- ◀ معرفی و اصلاح نژادهای جدید دامی به منظور ارتقاء کمیت و کیفیت پروتئین
- ◀ توسعه فناوری‌های تولید مکمل‌های تغذیه‌ای با کیفیت و قیمت مناسب
- ◀ توسعه فناوری‌های جدید در صنعت آرد و نان
- ◀ ارتقاء فناوری‌های نوین کنترل کیفی مواد غذایی

حوزه سلامت و مصرف غذا

سند سواد تغذیه

شماره سند: ۴۵

رئیس کارگروه: دکتر زهرا عبداللهی

اعضای کارگروه: دکتر اعظم دوست محمدیان، الناز جعفروند، دکتر مینا مینایی، دکتر پریسا

ترابی، سپیده دولتی

وضع مطلوب	وضع موجود	شاخص
۵۰ درصد کاهش نسبت به وضع موجود	۵۰	درصد آشنایی خانوار با گروه های غذایی اصلی
۵۰ درصد کاهش نسبت به وضع موجود	۴۶	درصد آشنایی خانوار با مصرف میوه ها
۵۰ درصد کاهش نسبت به وضع موجود	۵۱	درصد آشنایی خانوار در مورد جایگزینی پروتئین گوشت
۵۰ درصد کاهش نسبت به وضع موجود	۲۱	درصد آشنایی خانوار در خصوص اهمیت لبنیات در سبد غذایی
۵۰ درصد کاهش نسبت به وضع موجود	۸۶	درصد آشنایی خانوار در مورد بهترین روغن برای مصرف
۵۰ درصد کاهش نسبت به وضع موجود	۲۳	درصد آشنایی خانوار در مورد مقدار نمک توصیه شده

وضع مطلوب	وضع موجود	شاخص
۵۰ درصد کاهش نسبت به وضع موجود	۲۲	درصد آشنایی خانوار در مورد نمک پنهان در غذاهای آماده
۵۰ درصد کاهش نسبت به وضع موجود	۵۰	درصد آشنایی خانوار در مورد نمک ید دار
۵۰ درصد کاهش نسبت به وضع موجود	۵۰	درصد آشنایی خانوار در مورد نقش لبنیات به عنوان منبع تامین کلسیم
۵۰ درصد کاهش نسبت به وضع موجود	۵۰	درصد آشنایی خانوار در مورد استفاده از نور خورشید به عنوان بهترین منبع ویتامین D
۵۰ درصد کاهش نسبت به وضع موجود	۱۴	درصد آشنایی خانوار در مورد نقش غذاهای غنی شده برای تامین ویتامین D
۵۰ درصد کاهش نسبت به وضع موجود	۱۸	درصد آشنایی خانوار در مورد نقش مکمل ها در تامین ویتامین D
۵۰ درصد کاهش نسبت به وضع موجود	۲۰	درصد آشنایی خانوار در مورد منابع غذایی تامین کننده روی
۵۰ درصد کاهش نسبت به وضع موجود	۵۰	درصد آشنایی خانوار در مورد منابع غذایی تامین کننده آهن
۵۰ درصد کاهش نسبت به وضع موجود	۱۷	درصد آشنایی خانوار در مورد نقش فیبر غذا در پیشگیری بیماری های غیر واگیر

شاخص	وضع موجود	وضع مطلوب
درصد آشنایی خانوار در مورد مصرف زیاد روغن و چربی در ابتلا به بیماری های قلبی و عروقی	۷۰	۵۰ درصد کاهش نسبت به وضع موجود
درصد آشنایی خانوار در مورد مصرف زیاد روغن و چربی در ابتلا به چاقی و اضافه وزن	۵۶	۵۰ درصد کاهش نسبت به وضع موجود
درصد آشنایی خانوار در مورد نقش تغذیه در دیابت و سرطان	۱۳	۵۰ درصد کاهش نسبت به وضع موجود
درصد آشنایی خانوار در مورد ارتباط مصرف نوشابه های گازدار با اضافه وزن، چاقی و پوکی استخوان	۵۰	۵۰ درصد کاهش نسبت به وضع موجود
درصد آشنایی خانوار در مورد مصرف بیش از حد غذاهای آماده و سریع با اضافه وزن و چاقی	۶۲	۵۰ درصد کاهش نسبت به وضع موجود
درصد آشنایی خانوار در مورد اثر مصرف بیش از حد غذاهای شیرین با ابتلای به دیابت	۹۰	افزایش به میزان ۹۵ درصد
درصد آشنایی خانوار در مورد علل ایجاد اضافه وزن و چاقی مربوط به رژیم غذایی پر کالری	۸۴	افزایش به میزان ۹۰ درصد
درصد آشنایی خانوار در مورد علل ایجاد اضافه وزن و چاقی مربوط به رژیم غذایی و کم تحرکی	۶۴	افزایش به میزان ۹۰ درصد
درصد آشنایی خانوار در مورد اثر مصرف بیش از حد مواد غذایی شور در ایجاد فشار خون	۸۸	افزایش به میزان ۹۵ درصد

وضع مطلوب	وضع موجود	شاخص
۵۰ درصد کاهش نسبت به وضع موجود	۴۴	درصد آشنایی خانوار در مورد اثر مصرف بیش از حد مواد غذایی شور در ایجاد بیماری های قلبی و عروقی
افزایش به میزان ۵۰ درصد وضع موجود	۱۶	درصد آشنایی خانوار در مورد اثر مصرف بیش از حد مواد غذایی شور در ایجاد بیماری کلیوی
افزایش به میزان ۷۰ درصد وضع موجود	۱۴	درصد آشنایی خانوار در مورد اثر مصرف بیش از حد مواد غذایی شور در ایجاد سکته مغزی
افزایش به میزان ۳۰ درصد وضع موجود	۶۴ درصد متوسط و ۲۴ درصد مطلوب	سطح سواد غذا و تغذیه دانش آموزان مدارس ابتدایی شهر تهران
	۵۹/۳	میانگین امتیاز سواد غذا و تغذیه دانش آموزان ابتدایی شهر بانه از ۱۰۰ امتیاز
	۵۲/۱	میانگین امتیاز سواد غذا و تغذیه دانش آموزان سال آخر دبیرستان، از ۱۰۰ امتیاز

چالش های اساسی

- ◀ ضعف ساختار آموزشی کشور از نظر تقویت سواد و مهارت های غذا و تغذیه
- ◀ نبود برنامه ها و سیاست های مدون در زمینه ارتقای سواد غذا و تغذیه و هدفمند نبودن برنامه های آموزشی غذا و تغذیه در صدا و سیما
- ◀ سواد غذا و تغذیه پایین ذیربطان حوزه تولید، عرضه، مصرف کنندگان (به خصوص سرپرستان

خانوارها و مسئولان خرید و تهیه غذا)، و اشراف ناکافی متخصصان و سیاستگذاران به موضوع سواد غذا و تغذیه

- ◀ ناکافی بودن اعتبارات برای اجرای برنامه های آموزشی و فرهنگسازی تغذیه صحیح
- ◀ تأثیر نامطلوب نوسانات قیمت مواد غذایی بر انتخاب های غذایی
- ◀ نبود مطالعات کافی در زمینه شناسایی حوزه ها و مولفه های سواد غذا و تغذیه متناسب با سطح تکامل شناختی و رفتاری در گروه های سنی مختلف از جمله بزرگسالان و نبود معیار اندازه گیری مناسبی برای ارزیابی سواد غذا و تغذیه در بزرگسالان
- ◀ توجه به دانش و مهارت فردی به عنوان تنها عوامل موثر بر انتخاب های غذایی، کم بها دادن به توانمندی های تعاملی و تحلیلی سواد غذا، تصمیم گیری های مسئولانه غذا و تغذیه، برابری و تجارت عادلانه در راستای پایداری محیط
- ◀ تبلیغات محصولات غذایی کم ارزش و بعضاً مضر از طریق صدا و سیما
- ◀ کمبود کارشناس تغذیه در شبکه های بهداشتی و درمانی کشور (ستاد مراکز بهداشت استان/ شهرستان و مراکز جامع خدمات سلامت)

راہبرد رسیدن به وضع مطلوب

- ◀ تقویت نظام آموزشی از جمله برنامه های رسمی آموزش عمومی، کتاب های درسی بعنوان مهمترین بستر ارتقای سواد غذا و تغذیه
- ◀ تقویت برنامه های آموزش تغذیه در سطوح تولید، عرضه و مصرف
- ◀ برنامه ریزی مطلوب برنامه های آموزشی غذا و تغذیه در صدا و سیما
- ◀ جلب مشارکت و توانمند سازی جامعه با تاکید بر زنان در امر خرید و تهیه غذا
- ◀ تامین اعتبارات برای اجرای برنامه های آموزشی و فرهنگسازی تغذیه صحیح

- ◀ ثبات و کنترل نوسانات قیمت مواد غذایی
- ◀ انجام مطالعات کافی در زمینه شناسایی حوزه‌ها و مولفه‌های سواد غذا و تغذیه
- ◀ توجه به رویکرد سیستمی در مداخلات سواد غذا و تغذیه (همه ابعاد و مولفه‌های سواد) و نقش مهم ساختار و الگوهای تعاملی و تحلیلی سواد غذا و تغذیه در پایداری
- ◀ ممنوعیت تبلیغ محصولات غذایی کم ارزش و بعضاً مضر از طریق صدا و سیما
- ◀ اخذ عوارض و مالیات از محصولات غذایی تهدیدکننده سلامت مطابق با ماده ۶۹ قانون برنامه ششم توسعه
- ◀ سوق دادن بخشی از یارانه قند و شکر و روغن به منابع غذایی و ریزمغذی‌ها به شمار می‌روند از جمله شیر، ماست و پنیر، گوشت قرمز و سفید و حبوبات برای اقشار آسیب پذیر و کم درآمد
- ◀ افزایش دسترسی به خدمات بهداشتی-تغذیه‌ای و مشاوره تغذیه در قالب شبکه‌های بهداشتی درمانی کشور خصوصاً در روستاها

برنامه‌های اجرایی

- ◀ برنامه ارتقاء سطح فرهنگ و سواد تغذیه‌ای در کشور و توانمندسازی جامعه در امر خرید و طبخ غذا غذایی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان الگوی مصرف، سوء تغذیه، سواد تغذیه و تنوع غذایی با مسئولیت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، وزارت جهاد کشاورزی، وزارت آموزش و پرورش، وزارت عتف، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان صدا و سیما، مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه، تشکل‌ها)
- ◀ پیگیری اجرای قانون ممنوعیت تبلیغات محصولات غذایی تهدیدکننده سلامت در رسانه‌های جمعی غذایی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان الگوی مصرف، سوء تغذیه،

سواد تغذیه و تنوع غذایی با مسئولیت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، سازمان صدا و سیما، معاونت حقوقی ریاست جمهوری، معاونت نظارت بر قوانین مجلس شورای اسلامی، تشکل‌ها)

ویژگی‌های دانشی سند (محتوای دانش بنیانی سند)^{۳۸}

تهیه انواع برنامه‌های نرم‌افزاری و ابزارهای آموزشی ویژه گروه‌های سنی و جنسی

حوزه سلامت و مصرف غذا

سند تنوع غذایی

شماره سند: ۴۶

رئیس کارگروه: دکتر زهرا عبداللهی

اعضای کارگروه: دکتر مرتضی عبداللهی، دکتر فاطمه محمدی نصرآبادی، آناهیتا هوشیارراد،

دکتر سید امیر محمد مرتضویان

وضع مطلوب	وضع موجود	شاخص
خانوارهایی که تنوع غذایی نامطلوب دارند از ۱۹ درصد به ۱۰ درصد کاهش پیدا کند.	۸/۲ و انحراف معیار ۰/۸۸	میانگین امتیاز تنوع برای گروه اصلی غذایی نان و غلات، میوه ها، سبزی ها، گوشت ها، تخم پرندگان، حبوبات، لبنیات، و گروه روغن و چربی ها، قندها
	۶/۲ و انحراف معیار ۰/۸۸	میانگین امتیاز تنوع برای گروه های غذایی به جز گروه روغن و چربی ها و قندها
	حدود ۰/۲	خانوارهایی که از گروه گوشت ها (که شامل تخم پرندگان و حبوبات هم می باشد) در سه روز بررسی هیچ کدام را مصرف نکرده اند (درصد)
	۴۵	درصد خانوارهایی که از تمام گروه های غذایی اصلی (گروه نان و غلات، گروه سبزی ها، گروه میوه ها، گروه گوشت و تخم مرغ، گروه حبوبات و مغزها، گروه شیر و لبنیات) در سه روز بررسی استفاده کرده اند (درصد)

وضع مطلوب	وضع موجود	شاخص
خانوارهایی که تنوع غذایی نامطلوب دارند از ۱۹ درصد به ۱۰ درصد کاهش پیدا کند	۳۶	درصد خانوارهایی که فقط یکی از گروه های غذایی اصلی را در سه روز بررسی مصرف نکرده اند (درصد)
	۸۱	درصد خانوارهایی که تنوع غذایی مطلوب دارند (درصد)
	۵۳/۶	بیشترین منبع پروتئین در رژیم غذایی خانوار (درصد) - نان و غلات
	۱۹/۱	بیشترین منبع پروتئین در رژیم غذایی خانوار (درصد) - گوشت و تخم مرغ
	۱۰/۲	بیشترین منبع پروتئین در رژیم غذایی خانوار (درصد) - لبنیات
	۵/۷	بیشترین منبع پروتئین در رژیم غذایی خانوار (درصد) - حبوبات
	۳۳/۹	بیشترین منبع دریافت کلسیم در رژیم غذایی خانوار (درصد) نان و غلات
	۳۲/۵	بیشترین منبع دریافت کلسیم در رژیم غذایی خانوار (درصد) لبنیات
	۱۴/۵	بیشترین منبع دریافت کلسیم در رژیم غذایی خانوار (درصد) سبزی ها
	۹/۲	بیشترین منبع دریافت کلسیم در رژیم غذایی خانوار (درصد) گوشت و تخم مرغ

وضع مطلوب	وضع موجود	شاخص
خانوارهایی که تنوع غذایی نامطلوب دارند از ۱۹ درصد به ۱۰ درصد کاهش پیدا کند	۵/۹	بیشترین منبع دریافت کلسیم در رژیم غذایی خانوار (درصد) میوه
	۵۴/۲	بیشترین منبع دریافت آهن در رژیم غذایی خانوار (درصد) نان و غلات
	۱۱/۹	بیشترین منبع دریافت آهن در رژیم غذایی خانوار (درصد) سبزی ها
	۹/۲	بیشترین منبع دریافت آهن در رژیم غذایی خانوار (درصد) گوشت و تخم مرغ
	۸/۳	بیشترین منبع دریافت آهن در رژیم غذایی خانوار (درصد) حبوبات
	۵/۷	بیشترین منبع دریافت آهن در رژیم غذایی خانوار (درصد) میوه ها

چالش‌های اساسی

- ◀ عدم دسترسی اقتصادی (قدرت خرید، درآمد و..)
- ◀ عدم دسترسی فیزیکی (تولید، توزیع، عرضه، واردات)
- ◀ نامتناسب بودن الگوی کشت و تولید براساس منابع غذایی محلی
- ◀ آگاهی پایین جامعه از غذاهای بومی و منابع غذایی محلی
- ◀ گسترش فرهنگ غذایی غربی

راہبرد رسیدن به وضع مطلوب

- ◀ شناسایی غذاهای بومی و منابع غذایی محلی جایگزین در گروه های اصلی غذایی
- ◀ فرهنگ سازی تغذیه مناسب با ایجاد تنوع در برنامه غذایی
- ◀ ترویج باغچه های خانگی سبزیجات
- ◀ ترویج الگوی کشت و تولید براساس منابع غذایی محلی
- ◀ توانمند سازی زنان در تهیه غذاهای بومی

برنامه های اجرایی

برنامه تنوع بخشی غذایی و توجه به تولید و عرضه مواد اولیه غذاهای بومی و توسعه فرهنگ و دانش مصرف غذاهای بومی به منظور جلوگیری از گسترش فرهنگ غذایی بیگانه (فست فود) غذایی (با در نظر گرفتن شاخص ها و مندرجات سند پشتیبان الگوی مصرف، سوء تغذیه، سواد تغذیه و تنوع غذایی با مسئولیت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، وزارت جهاد کشاورزی، تشکلهای

ویژگی های دانشی سند (محتوای دانش بنیانی سند)^{۳۹}

◀ شناسایی غذاهای بومی و منابع غذایی محلی جایگزین در گروه های اصلی غذایی و تجاری سازی تولید آنها

حوزه سلامت و مصرف غذا

سند آب آشامیدنی

شماره سند: ۴۷

رئیس کارگروه: دکتر زهرا عبداللهی

اعضای کارگروه: مهندس غلامرضا شقاقی، ایوب بیکی، هدی کردونی

وضع موجود	وضع در سال ۱۴۱۰	شاخص
۹۴/۲	۱۰۰	دسترسی به آب آشامیدنی با مدیریت ایمن - مناطق شهری (درصد) *
۸۳/۱	۱۰۰	دسترسی به آب آشامیدنی با مدیریت ایمن - مناطق روستایی (درصد) *
۹۴/۵	۱۰۰	دسترسی به شبکه لوله کشی آب آشامیدنی - مناطق شهری (درصد) *
۸۷/۳	۱۰۰	دسترسی به شبکه لوله کشی آب آشامیدنی - مناطق روستایی (درصد) *
۹۹/۰۲	۹۹	نمونه های میکروبی آب آشامیدنی مطابق با استاندارد - شهری (درصد)
۹۳/۹۱	۹۵	نمونه های میکروبی آب آشامیدنی مطابق با استاندارد - روستایی (درصد)
۹۴/۲۹	۹۹	نمونه های شیمیایی آب آشامیدنی مطابق با استاندارد - مواد معدنی غیر سمی - مناطق شهری (درصد)
۹۴/۴۴	۹۵	نمونه های شیمیایی آب آشامیدنی مطابق با استاندارد - مواد معدنی غیر سمی - مناطق روستایی (درصد)
۹۷/۲۵	۹۹	نمونه های شیمیایی آب آشامیدنی مطابق با استاندارد - مواد معدنی سمی - مناطق شهری (درصد)

شاخص	وضع موجود	وضع در سال ۱۴۱۰
نمونه های شیمیایی آب آشامیدنی مطابق با استاندارد - مواد معدنی سمی - مناطق روستایی (درصد)	۹۷/۴۷	۹۵
دسترسی به شبکه جمع آوری فاضلاب- مناطق شهری (درصد)*	۳۵/۶	۱۰۰
دسترسی به شبکه جمع آوری فاضلاب- مناطق روستایی (درصد)*	۱/۴	۱۰۰

*: مرجع: WHO&UNICEF - ۲۰۱۹ - Joint monitoring program

چالش های اساسی

- کاهش کیفیت و کمیت منابع تامین کننده آب شرب به دلیل تغییرات اقلیم
- ورود آلاینده های انسانی، صنعتی و کشاورزی به منابع آب
- عدم دسترسی به منابع پایدار آب آشامیدنی در برخی مناطق روستایی
- عدم پوشش برخی مناطق روستایی توسط شرکت های آب و فاضلاب
- آلودگی شیمیایی آب آشامیدنی به فلزات سنگین در برخی مناطق کشور
- عدم پوشش کامل سامانه های جمع آوری و تصفیه فاضلاب در مناطق شهری و روستایی کشور
- عدم اطمینان به کیفیت آب آشامیدنی و گسترش تصفیه های آب خانگی

راهبرد رسیدن به وضع مطلوب

- بستر سازی برای بازچرخانی و استفاده مجدد از پساب
- مدیریت ریسک سامانه های آبرسانی از حوضه آبریز تا نقطه مصرف با جلب مشارکت همه ذینفعان

- ◀ مدیریت مصرف آب در بخش های کشاورزی، صنعت و شرب با توجه به محدودیت منابع آب
- ◀ استفاده از روش های پیشرفته تصفیه آب مانند نمک زدایی
- ◀ جلب مشارکت بین بخش و مردمی برای پیشگیری از آلودگی آب
- ◀ تعیین تکلیف سامانه ها آب رسانی فاقد لوله کشی و فاقد متولی

برنامه های اجرایی

- ◀ برنامه تامین کمی، کیفی و سلامت آب آشامیدنی در مناطق کم برخوردار، حفاظت از حریم منابع آب (با در نظر گرفتن شاخص ها و مندرجات سند پشتیبان آب آشامیدنی با مسئولیت وزارت نیرو، وزارت بهداشت، وزارت کشور، سازمان حفاظت محیط زیست، سازمان ملی استاندارد، سازمان برنامه و بودجه)
- ◀ ایجاد نظام پایش و ارزیابی مستمر شاخص های مربوطه (با در نظر گرفتن شاخص ها و مندرجات سند پشتیبان آب آشامیدنی با مسئولیت وزارت نیرو، وزارت بهداشت، وزارت کشور، سازمان حفاظت محیط زیست، سازمان ملی استاندارد، سازمان برنامه و بودجه)

ویژگی های دانشی سند (محتوای دانش بنیانی سند) ۴۰

- ◀ استفاده از فناوری های نوین در شیرین کردن آب های شور
- ◀ مدیریت هوشمند سامانه های آبرسانی از حوضه آبخیز تا محل مصرف
- ◀ ایجاد نظام هوشمند پایش و ارزیابی کیفیت آب آشامیدنی

حوزه سلامت و مصرف غذا

سند سلامت غذا

شماره سند: ۴۸

رئیس کارگروه: دکتر مهدی خلج، دکتر هدایت حسینی

اعضای کارگروه: دکتر جهانفر دانشیان، دکتر حمید خانقاهی، دکتر بهمن نقیعی، دکتر

جواد امیری، دکتر کاظم رمضانی، خانم دکتر نوربخش، دکتر شهبازی، دکتر محمد علی ملبوبی

شاخص	وضع موجود	وضع در سال ۱۴۱۰
الف - شاخص های بهداشت و سلامت مواد غذایی فرآوری شده		
میتلایان بیماری های ناشی از غذا با منشاء میکروب های بیماری زا / با منشاء آلاینده های شیمیائی (نفر / سال)	بطور کامل ثبت نمی شود	بر حسب سال پایه تعیین می شود
طغیان های مرتبط با عوامل ایجاد کننده بیماری های ناشی از غذا (تعداد / سال)	بطور کامل ثبت نمی شود	بر حسب سال پایه تعیین می شود
نسبت واحد های تولید کننده و بسته بندی مواد غذایی، دارای سیستم مدیریت ایمنی مواد غذایی، FSMS (HACCP, GMP, ISO22000, IFS, BRC) به کل واحدهای تولید کننده و بسته بندی مواد غذایی کشور (درصد)	۶۰	۱۰۰
نسبت واحدهای تولید کننده مواد غذایی فرآوری شده، دارای نظام ردیابی محصول تا سطح عرضه به کل واحدهای تولید کننده مواد غذایی کشور (درصد)	۳۰	۶۰

وضع موجود	وضع در سال ۱۴۱۰	شاخص
۵	۰	نسبت مواد غذایی آلوده به میکروب‌های بیماری‌زای غذا زاد مشخص شده در ضوابط فنی- بهداشتی و استانداردهای ملی (درصد)
۱۵	۵	نسبت مواد غذایی فرآوری شده دارای سموم قارچی (مایکوتوکسین‌ها) بالاتر از حد تعیین شده در استانداردهای ملی (درصد)
۱۴	۴	نسبت مواد غذایی دارای باقیمانده آفت کش‌های بالاتر از حد تعیین شده در ضوابط فنی- بهداشتی و استانداردهای ملی (درصد)
۲۰	۵	نسبت مواد غذایی دارای باقیمانده کودهای شیمیایی، بالاتر از حد تعیین شده در ضوابط فنی- بهداشتی و استانداردهای ملی (درصد)
۱۵	۳	نسبت مواد غذایی فرآوری شده دارای فلزات سنگین، بالاتر از حد تعیین شده در ضوابط فنی- بهداشتی و استانداردهای ملی (درصد)
۵	۰	نسبت مواد غذایی فرآوری شده دارای افزودنی‌های شیمیایی، بالاتر از حد تعیین شده در ضوابط فنی- بهداشتی و استانداردهای ملی (درصد)
۷	۲	نسبت مواد غذایی دارای داروهای دامپزشکی، بالاتر از حد تعیین شده در ضوابط فنی- بهداشتی و استانداردهای ملی (درصد)
۱۲	۳	نسبت مواد غذایی دارای آکریلامید، بالاتر از حد تعیین شده در ضوابط فنی- بهداشتی و استانداردهای ملی (درصد)
۷	۰	نسبت مواد غذایی دارای هیدروکربن‌های چند حلقه‌ای معطر PAHs، بالاتر از حد تعیین شده در ضوابط فنی- بهداشتی و استانداردهای ملی (درصد)

شاخص	وضع موجود	وضع در سال ۱۴۱۰
نسبت مواد غذایی دارای دیوکسین و ترکیبات شبه دیوکسین PCBs ، بالاتر از حد تعیین شده در ضوابط فنی - بهداشتی و استانداردهای ملی (درصد)	۵	۱
نسبت مواد غذایی دارای اسیدهای چرب اشباع و ترانس ، بالاتر از حد تعیین شده در ضوابط فنی - بهداشتی و استانداردهای ملی (درصد)	۲	۰
نسبت مواد غذایی دارای رادیونوکلئوتیدهای، بالاتر از حد تعیین شده در ضوابط فنی - بهداشتی و استانداردهای ملی (درصد)	نامشخص	بر حسب سال پایه تعیین می شود
نسبت مواد غذایی دارای بسته‌بندی مناسب با نوع ماده غذایی درون آن (درصد)	۸۵	۱۰۰
نسبت سیلوها، انبارها و سردخانه‌های مواد غذایی دارای شرایط فنی - بهداشتی مورد نیاز (درصد)	۸۵	۱۰۰
نسبت وسایل حمل و نقل دارای شرایط فنی - بهداشتی مورد نیاز (درصد)	۷۵	۱۰۰
نسبت مراکز عرضه و توزیع مواد غذایی دارای شرایط فنی - بهداشتی مورد نیاز (درصد)	۵۵	۸۵
نسبت کارکنان واحد های تولید و توزیع و عرضه مواد غذایی، که آموزش های بهداشتی لازم را دیده و گواهی های لازم را دریافت کرده اند (درصد)	۶۰	۱۰۰

وضع موجود	وضع در سال ۱۴۱۰	شاخص
۱۰	۵۰	نسبت آزمایشگاه‌های کنترل کیفیت مواد غذایی دارای گواهی ISO17025 در سطح کشور هستند نسبت به کل آزمایشگاه‌های فعال (درصد)
۵	۲۰	تعداد مطالعات ارزیابی خطر شیمیایی و میکروب‌های بیماری‌زای غذازاد انجام شده برای تعیین میزان مواجهه احاد جامعه با عوامل میکروبی و شیمیایی با منشاء مواد غذایی (درصد)
سامانه واکنش سریع ایجاد شود	۵۰	سامانه واکنش سریع در برابر طغیان‌های مواد غذایی و بیوتروریسم برای مقابله با بحران‌های ایمنی و سلامت غذا در کشور
۸۰	۱۰۰	نسبت محصولات غذایی دارای مجوز بهداشتی تولید یا واردات موجود در سطح عرضه کشور (درصد)
۳۰	۶۰	نسبت افراد جامعه دارای اعتماد به ایمن بودن مواد غذایی (درصد)
۵۵	۹۰	نسبت افراد جامعه دارای اطلاعات کافی در مورد بهداشت و سلامت مواد غذایی در خرید، حمل و نقل، نگهداری و پخت و پز مواد غذایی (درصد)
ب - شاخص‌های بهداشت و سلامت فرآورده‌های خام دامی (دام، طیور، آبزیان و عسل)		
نسبت وزنی فرآورده‌های خام دامی خوراکی* دارای مجوز/ گواهی بهداشتی (سازمان دامپزشکی کشور)، به کل فرآورده‌های خام دامی خوراکی عرضه شده در بازار (برحسب درصد)		
۲۰	۴۰	شیر خام
۷۰	۸۰	گوشت قرمز

وضع موجود	وضع در سال ۱۴۱۰	شاخص
۹۰	۹۵	گوشت طیور
۹۵	۱۰۰	تخم مرغ
۱۰	۳۰	عسل
۵۰	۶۰	فرآورده های آبزیان
۶	۷	تعداد فرآورده های دارای برچسب با قابلیت پیگیری تا واحد استحصال (تعداد)
۳	۵	تعداد فرآورده های دارای برچسب با قابلیت پیگیری تا واحد تولید (تعداد)
۱	۵	نسبت وزنی گوشت مرغ پرورش داده شده بدون مصرف آنتی بیوتیک به کل محصولات تولید کشور (درصد)
۴۰	۶۰	نسبت مصرف کنندگان آشنا با اصول بهداشتی خرید، حمل و نقل، نگهداری و پخت و پز فرآورده های دامی، به کل جمعیت کشور (درصد)
۵۰	۱۰۰	نسبت فراورده های خام دامی که دارای برنامه ملی پایش باقیمانده (های دارو، سموم، فلزات سنگین، و سایر مواد شیمیایی)، نسبت به کل فراورده های خام دامی (درصد)
۲۰	۴۰	نسبت فراورده های خام دامی که مورد مطالعه ارزیابی خطر قرار گرفته اند، به کل فراورده های خام دامی (درصد)

وضع در سال ۱۴۱۰	وضع موجود	شاخص
۹۵	۸۵	نسبت معیارهای بهداشتی کنترل فراورده های دامی مبتنی بر معیارهای بین المللی، به کل معیارهای بهداشتی کنترل فراورده های دامی تعیین شده در کشور (درصد)
۴۰	۲۰	نسبت تعداد ضوابط و مقررات ملی بهداشتی ناظر بر تولید تا عرضه فراورده های دامی که بر اساس نتایج مطالعات ارزیابی خطر، تعیین و تدوین شده اند، به کل ضوابط و مقررات تدوین شده (درصد)
۷۰	۵۰	نسبت تعداد برنامه های ملی کنترل مخاطرات بهداشتی غذازاد با منشا فراورده های دامی (از جمله پیشگیری و کنترل عوامل بیماریزای حیوانی قابل انتقال به انسان از طریق مصرف فراورده های دامی) که تدوین و اجرا شده اند، به کل عوامل (درصد)
نسبت تعداد مراکز نگهداری و پرورش دام دارای وضعیت بهداشتی منطبق با ضوابط و مقررات ملی و بین المللی بهداشت و رفاه دام، به کل مراکز پرورش دام در کشور (درصد)		
۸۰	۷۵	دام
۸۰	۷۵	طیور
۶۰	۵۵	آبزیان
۱۰	۵	سایر
نسبت تعداد وسایل اختصاصی حمل و نقل دام زنده که دارای وضعیت بهداشتی منطبق با ضوابط و مقررات ملی و بین المللی بهداشت فراورده های دامی می باشند، به کل وسایل مورد استفاده برای حمل و نقل حمل دام زنده در کشور (درصد)		
۷۰	۴۵	دام

شاخص	وضع موجود	وضع در سال ۱۴۱۰
طیور	۴۰	۶۰
آبزیان	۶۰	۹۰
نسبت تعداد مواد غذایی متراکم و مکمل غذایی دام ثبت شده توسط سازمان دامپزشکی کشور، به کل مواد غذایی متراکم و مکمل غذایی دام مورد استفاده در کشور (درصد)	۷۵	۸۵
نسبت تعداد کارخانه/ کارگاه های تولید خوراک دام دارای وضعیت بهداشتی منطبق با ضوابط و مقررات ملی و بین المللی بهداشت نهاده ها و خوراک آماده دام، به کل کارخانه/ کارگاه های تولید خوراک دام فعال در کشور (درصد)	۷۵	۸۵
نسبت تعداد وسایل اختصاصی حمل و نقل نهاده ها/ خوراک دام که دارای وضعیت بهداشتی منطبق با ضوابط و مقررات ملی و بین المللی بهداشت فرآورده های دامی هستند، به کل وسایل حمل و نقل مورد استفاده برای نهاده ها/ خوراک دام، فرآورده های خام دامی در کشور (درصد)	۳۰	۶۰
نسبت تعداد مراکز استحصال، جمع آوری، فراوری، بسته بندی، نگهداری فرآورده های خام دامی دارای وضعیت بهداشتی منطبق با ضوابط و مقررات ملی و بین المللی بهداشت فرآورده های دامی، به کل این مراکز در کشور (درصد)	۷۰	۸۰

وضع در سال ۱۴۱۰	وضع موجود	شاخص
۸۰	۷۰	نسبت تعداد وسایل اختصاصی حمل و نقل فراورده های دامی که دارای وضعیت بهداشتی منطبق با ضوابط و مقررات ملی و بین المللی بهداشت فراورده های دامی هستند، به کل وسائط حمل و نقل مورد استفاده برای فراورده های دامی در کشور (درصد)
؟	؟	نسبت تعداد مراکز توزیع و عرضه فراورده های دامی دارای وضعیت بهداشتی منطبق با ضوابط و مقررات ملی و بین المللی بهداشت فراورده های دامی، به کل مراکز توزیع و عرضه فراورده های دامی فعال در کشور (درصد)
۱۰۰	۹۰	نسبت تعداد شرکت های واردکننده فراورده های دامی دارای نظام ردیابی تا سطح عرضه، به کل مراکز (درصد)
۷۵	۶۵	نسبت تعداد مراکز تولید فراورده های دامی دارای نظام ردیابی تا سطح عرضه، به کل مراکز (درصد)
۱۰۰	۱۰۰	نسبت تعداد ضوابط و مقررات ملی دامپزشکی در خصوص واردات دام، خوراک دام و فراورده های دامی که منطبق با ضوابط و مقررات بهداشتی بین المللی دامپزشکی، تعیین و اجرا شده اند، به کل ضوابط و مقررات مربوط (درصد)
۱۰۰	۰	نسبت تعداد آزمایشگاه های دارای گواهی ISO17025 نسبت به کل آزمایشگاه های پایش و کنترل فراورده های خام دامی فعال در سطح کشور (درصد)

شاخص	وضع موجود	وضع در سال ۱۴۱۰
نسبت تعداد دامپزشکان و پیرادامپزشکان شاغل در بخش های دولتی و غیردولتی در حوزه نظارت بهداشتی بر زنجیره تولید تا عرضه فرآورده های دامی، به کل تعداد مورد نیاز (درصد)	۷۰	۸۰
ج - شاخص های بهداشت و سلامت محصولات خام گیاهی (زراعی-باغی)		
نسبت عدم انطباق محصولات زراعی و باغی فراوری شده به آفت کش ها (اولویت اول: گوجه، خیار، پرتقال، سیب، پسته، خربزه سبزیجات) (درصد)	؟	؟
نسبت میزان (وزن) ردیابی محصولات گیاهی از مزرعه تا سفره (اولویت اول: گوجه، خیار، پرتقال، سیب، پسته، خربزه، سبزیجات) (درصد)	؟	؟
درصد محصولات کشاورزی پر مصرف گواهی شده به کل محصولات کشاورزی کشور (اولویت اول: گوجه، خیار، پرتقال، سیب، پسته، خربزه، سبزیجات) (درصد)	؟	؟
نسبت تولید محصولات گیاهی گواهی شده نسبت به کل (درصد)	؟	؟
نسبت تولید محصولات گیاهی ارگانیک (هزار هکتار)	۱۰۰	۲۵۰
درصد وزنی محصولات گیاهی بسته بندی عرضه شده به بازار نسبت به کل محصول موضوعی (درصد)	؟	؟
میزان وزنی محصولات گیاهی دارای برچسب عرضه شده به بازار نسبت به کل محصول موضوعی (درصد)	؟	؟

وضع موجود	وضع در سال ۱۴۱۰	شاخص
؟	؟	نسبت وزنی محصولات بازرسی شده به کل تعداد نمونه های خام گیاهی ارزیابی شده در گمرک نسبت به وزن کل واردات از نظر باقیمانده آفتکش های پرخطر، فلزات سنگین و نیترات (درصد)
؟	؟	نسبت زمین های آلوده به فلزات سنگین زیر کشت محصولات گیاهی خوراکی (درصد)
؟	۰	سطح اراضی تحت آبیاری با فاضلاب تصفیه شده (درصد)
۱۰	۵	نسبت (تعداد) آفتکش های پرخطر در سبد مصرفی (درصد)
۶	۳	نسبت (حجمی) آفتکش های پرخطر مصرف شده به کل آفتکش ها
۱/۰۷۶	۲	سطح مبارزه با استفاده از آفت کش ها زیستی و عوامل بیولوژیک نسبت به سطح مبارزه با آفت کش ها غیرزیستی (میلیون هکتار)

* فراورده های خام دامی خوراکی: موادی که در زمان حیات دام، از آن به دست می آید، مانند شیر، عسل، تخم پرندگان، و تخم آبزیان یا بعد از کشتار یا صید به دست می آید، مانند گوشت و آلایش خوراکی.

چالش های اساسی

- ◀ عدم اولویت در رویکرد بهداشت-محور و سلامت گرا در تولیدات خام گیاهی، دامی و محصولات غذایی فراوری شده
- ◀ توجه ناکافی به رابطه غذا و سلامت در تدوین سیاست های تولید، مصرف و واردات مواد غذایی
- ◀ تعدد متولیان، تداخل وظایف و عدم هماهنگی دستگاه های مسئول بهداشت و سلامت غذا

در کشور

- ◀ فقدان قانون جامع سلامت مواد غذایی
- ◀ نبود نظام پایش و ارزیابی مستمر مخاطرات بهداشتی در محصولات گیاهی
- ◀ نارسایی نظام پایش و ارزیابی مستمر مخاطرات بهداشتی در محصولات خام دامی و مواد غذایی فراوری شده
- ◀ نارسایی نظام ثبت و گزارش و واکنش سریع بیماری‌های غذازا، بیوتروریسم و طغیان‌های با منشأ مواد غذایی
- ◀ نارسایی در تعیین میزان حداکثر مجاز مخاطرات و باقیمانده‌ها بر اساس سبد غذایی و مطالعات ارزیابی خطر
- ◀ نارسایی در پیاده‌سازی و اجرای معیارها و ضوابط بهداشتی در مراکز تولید، استحصال، فراوری و بسته‌بندی، حمل و نقل، نگهداری و عرضه محصولات خام گیاهی، فرآورده‌های خام دامی و مواد غذایی فرآوری شده
- ◀ نبود سیاستگذاری، برنامه ریزی یکپارچه و متمرکز برای تامین بهداشت و سلامت غذایی در طول زنجیره ارزش
- ◀ نارسایی در اعمال ضوابط قرنطینه‌ای و کنترل عوامل بیماری‌زا در مرزهای کشور
- ◀ نارسایی در رعایت اصول علمی نسخه‌نویسی و مصرف داروهای دامپزشکی، آفت‌کش‌ها و گسترش مقاومت به این مواد
- ◀ نارسایی دانش و سواد بهداشت و سلامت غذا در نظام آموزشی کشور و نارسایی مهارت کاربردی دانش‌آموختگان رشته‌های مرتبط با بهداشت و سلامت غذا
- ◀ نارسایی نظام احراز شرایط حرفه‌ای بهداشتی در برخی شاغلان زنجیره غذایی مزرعه تا سفره
- ◀ نارسایی نظام عرضه محصولات گواهی شده و ارگانیک
- ◀ مصرف ناصحیح آفت‌کش‌ها و کودهای شیمیایی و توجه ناکافی به مصرف آفت‌کش‌ها و

کودهای زیستی

- ◀ نارسایی در کنترل کیفیت مواد اولیه وارداتی در تولید کود، آفت کش و داروهای دامپزشکی
- ◀ نارسایی در کنترل کیفیت و سلامت مواد اولیه و مواد خام مورد استفاده در صنایع غذایی و محصولات غذایی فراوری شده
- ◀ نارسایی نظام بهداشتی مدون برای کلیه تولیدات غذایی خام و فراوری شده سنتی و غیرصنعتی
- ◀ وجود تعدادی کشتارگاه غیربهداشتی، کشتار غیرمجاز دام و طیور و مراکز غیر مجاز تهیه و تولید مواد غذایی
- ◀ بالا بودن سهم واردات محصولات تراریخته و نارسایی در برچسب گذاری محصولات تراریخته موجود در بازار

- ◀ نارسایی در اعتباربخشی آزمایشگاه‌ها برای پایش آلاینده‌های و مخاطرات مواد غذایی
- ◀ نارسایی در تامین آب آشامیدنی سالم و بهداشتی (عدم دسترسی به آب آشامیدنی در شهر و روستا به ترتیب ۶ و ۱۷ درصد)

- ◀ نارسایی در برخورد با محصولات غذایی غیر مجاز ، تقلبات و قاچاق در کشور
- ◀ نارسایی در نظام ردیابی مواد غذایی در زنجیره ارزش
- ◀ اطمینان ناکافی افراد جامعه از سلامت برخی مواد غذایی عرضه شده در کشور
- ◀ ناکافی بودن استفاده از فناوری های نوین و دانش بنیان در سلامت اجزای زنجیره ارزش مواد غذایی

- ◀ نارسایی و سلب اختیار صدور پروانه بهداشتی اماکن دامی، بعنوان پشتوانه و تضمین کننده اعمال ضوابط حاکمیتی و بهداشتی تامین بهداشت دام و فرآورده های خام دامی

راہبرد رسیدن به وضع مطلوب

- ◀ رویکرد سلامت محور در تولیدات خام گیاهی، دامی و مواد غذایی فراوری شده
- ◀ ایجاد هماهنگی و انسجام میان متولیان و شفاف سازی وظایف دستگاه های مسئول سلامت و بهداشت غذا در کشور
- ◀ تدوین و تصویب قانون جامع سلامت مواد غذایی
- ◀ سیاست گذاری، برنامه ریزی یکپارچه و متمرکز برای تامین بهداشت و سلامت غذایی در طول زنجیره ارزش
- ◀ ایجاد نظام پایش و ارزیابی مستمر مخاطرات بهداشتی در محصولات گیاهی
- ◀ ارتقاء نظام پایش و ارزیابی مستمر مخاطرات بهداشتی در فرآورده های خام دامی و مواد غذایی فراوری شده و بیماری های غذازاد
- ◀ ایجاد نظام ثبت، گزارش و واکنش سریع بیماری های غذازاد، بیوتروریسم و طغیان ها با منشا غذا
- ◀ تدوین معیارها و ضوابط بهداشتی و تعیین میزان حداکثر مجاز مخاطرات و باقیمانده ها بر اساس سبد غذایی و مطالعات ارزیابی خطر
- ◀ رعایت اصول علمی نسخه نویسی و مصرف داروهای دام پزشکی و آفت کش ها و جلوگیری از گسترش مقاومت به این مواد
- ◀ اصلاح نظام احراز شرایط حرفه ای بهداشتی در برخی شاغلان زنجیره غذایی مزرعه تا سفره
- ◀ توسعه و ارتقاء دانش، سواد بهداشت و سلامت غذا در نظام آموزشی کشور و تقویت مهارت کاربردی دانش آموختگان رشته های مرتبط با امنیت غذایی
- ◀ پیاده سازی معیارها و ضوابط بهداشتی در مراکز تولید، استحصال، فراوری و بسته بندی، حمل و نقل، نگهداری و عرضه مواد و محصولات غذایی

- ◀ ایجاد نظام ملی کنترل کیفیت مواد اولیه و خام مورد استفاده در صنایع غذایی و محصولات غذایی فرایند شده
- ◀ ارتقاء ضوابط بهداشتی - قرنطینه‌ای در مرزها و مبادی ورودی کشور
- ◀ توسعه عرضه محصولات گواهی شده و ارگانیک
- ◀ مصرف اصولی و علمی آفت‌کش‌ها و کودهای شیمیایی و کاهش مصرف آفت‌کش‌های پرخطر و افزایش مصرف آفت‌کش‌ها و کودهای زیستی
- ◀ واردات مواد اولیه با کیفیت در تولید کود، آفت‌کش و داروهای دامپزشکی، مواد افزودنی و نگهدارنده در صنایع غذایی
- ◀ ایجاد نظام بهداشتی برای کلیه تولیدات غذایی خام و فراوری شده سنتی و غیرصنعتی
- ◀ حذف کشتارگاه‌های غیربهداشتی و کشتار در کشتارگاه‌های مجاز صنعتی و بهداشتی و حذف مراکز غیر مجاز تهیه و توزیع مواد غذایی
- ◀ کاهش تدریجی واردات و برچسب‌گذاری محصولات تراریخته
- ◀ توسعه و ارتقاء اعتباربخشی آزمایشگاه‌ها برای پایش آلاینده‌ها و مخاطرات مواد غذایی
- ◀ تامین آب آشامیدنی سالم و بهداشتی
- ◀ تعیین مجازات‌های قضائی دارای اثرات پیشگیرانه در برخورد حذف محصولات غذایی غیر مجاز، قاچاق و تقلبی تهدیت‌کننده سلامت عمومی جامعه
- ◀ ایجاد نظام ردیابی مواد غذایی در زنجیره ارزش
- ◀ توسعه کاربرد فناوری‌های نوین و دانش بنیان در سلامت اجزای زنجیره ارزش مواد غذایی
- ◀ اختیار صدور پروانه بهداشتی اماکن پرورش دام، طیور و آبزیان به سازمان دامپزشکی کشور بعنوان پشتوانه و تضمین‌کننده اعمال ضوابط حاکمیتی و بهداشتی تامین بهداشت دام و فرآورده‌های خام دامی

برنامه های اجرایی

برنامه فرهنگ سازی به منظور ارتقا سلامت غذا در سیاستگذاران، برنامه ریزان و تولید کنندگان مواد غذایی در زنجیره ارزش (با در نظر گرفتن شاخص ها و مندرجات سند سلامت غذا با مسئولیت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، وزارت جهاد کشاورزی، وزارت تعاون، رفاه، کار و امور اجتماعی، وزارت راه و شهرسازی، وزارت صنعت، معدن و تجارت، وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، سازمان برنامه و بودجه، وزارت کشور، وزارت دفاع، وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات، وزارت عتف، وزارت آموزش و پرورش، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان ملی استاندارد، سازمان صدا و سیما، تشکل ها)

برنامه ایجاد هماهنگی و انسجام میان متولیان و شفاف سازی وظایف دستگاه های مسئول سلامت و بهداشت غذا در کشور غذایی (با در نظر گرفتن شاخص ها و مندرجات سند سلامت غذا با مسئولیت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، وزارت جهاد کشاورزی، وزارت تعاون، رفاه، کار و امور اجتماعی، وزارت راه و شهرسازی، وزارت صنعت، معدن و تجارت، وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، سازمان برنامه و بودجه، وزارت دفاع، وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات، معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، وزارت آموزش و پرورش، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان صدا و سیما، تشکل ها)

تدوین و تصویب قانون جامع سلامت مواد غذایی (با در نظر گرفتن شاخص ها و مندرجات سند سلامت غذا با مسئولیت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، وزارت جهاد کشاورزی، وزارت صنعت، معدن و تجارت، وزارت تعاون، رفاه، کار و امور اجتماعی، وزارت راه و شهرسازی، وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، سازمان برنامه و بودجه، وزارت دفاع، وزارت عتف، وزارت آموزش و پرورش، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، تشکل ها)

انجام سیاستگذاری، برنامه ریزی یکپارچه و متمرکز برای تامین بهداشت و سلامت غذایی

در طول زنجیره ارزش (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند سلامت غذا با مسئولیت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، وزارت جهاد کشاورزی، وزارت تعاون، رفاه، کار و امور اجتماعی، وزارت راه و شهرسازی، وزارت صنعت، معدن و تجارت، وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، سازمان برنامه و بودجه، وزارت دفاع، وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات، وزارت عتف، معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، وزارت آموزش و پرورش، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان صدا و سیما، تشکل‌ها)

◀ برنامه ایجاد نظام پایش و ارزیابی مستمر مخاطرات بهداشتی در محصولات گیاهی، دامی و مواد غذایی فراوری شده شده (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند سلامت غذا با مسئولیت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، وزارت تعاون، رفاه، کار و امور اجتماعی، وزارت راه و شهرسازی، وزارت صنعت، معدن و تجارت، وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، سازمان برنامه و بودجه، وزارت دفاع، تشکل‌ها)

◀ برنامه تقویت و ایجاد ثبت و گزارش بیماری‌های غذازاد، بیوتروریسم و طغیان‌های با منشأ مواد غذایی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند سلامت غذا با مسئولیت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، وزارت جهاد کشاورزی، وزارت راه و شهرسازی، وزارت صنعت، معدن و تجارت، وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، سازمان برنامه و بودجه، وزارت دفاع، تشکل‌ها)

◀ برنامه تدوین معیارها و ضوابط بهداشتی و تعیین میزان حداکثر مجاز مخاطرات و باقیمانده‌ها بر اساس سبب غذایی و مطالعات ارزیابی خطر (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند سلامت غذا با مسئولیت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، وزارت جهاد کشاورزی، سازمان ملی استاندارد، وزارت عتف و سیما، تشکل‌ها)

◀ برنامه توسعه اصول علمی نسخه‌نویسی و مصرف داروهای دامپزشکی و آفت‌کش‌ها و

جلوگیری از گسترش مقاومت به این مواد (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند سلامت غذا با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، شکل‌ها)

◀ برنامه ایجاد و اصلاح نظام شرایط احراز حرفه‌ای بهداشتی شاغلان زنجیره غذایی از مزرعه تا سفره (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند سلامت غذا با مسئولیت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، وزارت جهاد کشاورزی، وزارت تعاون، رفاه، کار و امور اجتماعی، وزارت راه و شهرسازی، وزارت کشور، وزارت صنعت، معدن و تجارت، وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، سازمان برنامه و بودجه، وزارت دفاع، وزارت عتف، وزارت آموزش و پرورش، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان صدا و سیما، شکل‌ها)

◀ برنامه توسعه و ارتقاء دانش، سواد بهداشت و سلامت غذا در نظام آموزشی کشور و تقویت مهارت کاربردی دانش‌آموختگان رشته‌های مرتبط با امنیت غذایی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند سلامت غذا با مسئولیت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، وزارت جهاد کشاورزی، وزارت عتف، وزارت آموزش و پرورش، شکل‌ها)

◀ برنامه پیاده‌سازی معیارها و ضوابط بهداشتی در مراکز تولید، استحصال، فراوری و بسته‌بندی، حمل و نقل، نگهداری و عرضه محصولات خام گیاهی، فرآورده‌های خام دامی و محصولات غذایی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند سلامت غذا با مسئولیت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، وزارت جهاد کشاورزی، وزارت صنعت، معدن و تجارت، سازمان برنامه و بودجه، شکل‌ها)

◀ برنامه ارتقاء ضوابط بهداشتی - قرنطینه‌ای و کنترل عوامل بیماری‌زا در مرزها و مبادی ورودی کشور (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند سلامت غذا با مسئولیت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، وزارت جهاد کشاورزی، وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، سازمان برنامه و بودجه، وزارت کشور، شکل‌ها)

◀ برنامه توسعه عرضه محصولات گواهی شده و ارگانیک (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند سلامت غذا با مسئولیت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، وزارت جهاد کشاورزی، وزارت صنعت، معدن و تجارت، سازمان برنامه و بودجه، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان صدا و سیما، تشکل‌ها)

◀ برنامه کاهش مصرف آفت‌کش‌های پرخطر و داروهای دامپزشکی و افزایش مصرف آفت‌کش‌ها و کودهای زیستی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند سلامت غذا با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، وزارت صنعت، معدن و تجارت، سازمان برنامه و بودجه، وزارت عتف، معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان صدا و سیما، تشکل‌ها)

◀ برنامه ایجاد نظام ملی کنترل کیفیت مواد اولیه و خام مورد استفاده در صنایع غذایی و محصولات غذایی فرایند شده (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند سلامت غذا با مسئولیت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، وزارت جهاد کشاورزی، وزارت صنعت، معدن و تجارت، سازمان برنامه و بودجه، تشکل‌ها)

◀ برنامه واردات مواد اولیه با کیفیت در تولید آفت‌کش‌ها، کودها و داروهای دامپزشکی و موادافزودنی و نگهدارنده در صنایع غذایی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند سلامت غذا با مسئولیت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، وزارت جهاد کشاورزی، وزارت صنعت، معدن و تجارت، سازمان برنامه و بودجه، وزارت دفاع، سازمان ملی استاندارد، تشکل‌ها)

◀ برنامه ایجاد نظام بهداشتی برای کلیه تولیدات غذایی خام و فراوری شده سنتی و غیرصنعتی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند سلامت غذا با مسئولیت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، وزارت جهاد کشاورزی، وزارت تعاون، رفاه، کار و امور اجتماعی، وزارت راه و شهرسازی، وزارت صنعت، معدن و تجارت، سازمان ملی استاندارد، وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، سازمان برنامه و بودجه، وزارت دفاع، وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات، وزارت

عتف، معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، وزارت آموزش و پرورش، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان صدا و سیما، تشکل‌ها)

◀ برنامه‌نوسازی و بازسازی کشتارگاه‌ها و ساماندهی کشتار (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند سلامت غذا با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، تشکل‌ها)

◀ برنامه برچسب‌گذاری محصولات غذایی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند سلامت غذا با مسئولیت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، وزارت جهاد کشاورزی، وزارت صنعت، معدن و تجارت، سازمان ملی استاندارد، تشکل‌ها)

◀ برنامه توسعه و ارتقاء اعتباربخشی آزمایشگاه‌ها برای پایش آلاینده‌ها و مخاطرات مواد غذایی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند سلامت غذا با مسئولیت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، وزارت جهاد کشاورزی، سازمان ملی استاندارد، تشکل‌ها)

◀ برنامه کاهش تدریجی واردات محصولات تراریخته (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند سلامت غذا با مسئولیت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، وزارت جهاد کشاورزی، وزارت صنعت، معدن و تجارت، تشکل‌ها)

◀ برنامه تامین آب آشامیدنی سالم و بهداشتی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند سلامت غذا با مسئولیت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، وزارت نیرو، سازمان برنامه و بودجه، وزارت کشور)

◀ برنامه مشترک با مراجع قضائی برای تعیین مجازات‌های دارای اثرات پیشگیرانه در برخورد و حذف محصولات غذایی غیر مجاز، قاچاق و تقلبی تهدیت کننده سلامت عمومی جامعه (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند سلامت غذا با مسئولیت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، وزارت جهاد کشاورزی، وزارت صنعت، معدن و تجارت، سازمان ملی استاندارد، سازمان برنامه و بودجه، وزارت دفاع، وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات، وزارت عتف، معاونت علمی

و فناوری ریاست جمهوری، وزارت آموزش و پرورش، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان صدا و سیما، تشکل‌ها)

◀ برنامه ایجاد نظام ردیابی مواد غذایی در زنجیره ارزش (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند سلامت غذا با مسئولیت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، وزارت جهاد کشاورزی، وزارت راه و شهرسازی، وزارت صنعت، معدن و تجارت، وزارت کشور، سازمان برنامه و بودجه، تشکل‌ها)

◀ برنامه توسعه کاربرد فناوری‌های نوین و دانش بنیان در سلامت اجزای زنجیره ارزش مواد غذایی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند سلامت غذا با مسئولیت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، وزارت عتف، معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، تشکل‌ها)

◀ برنامه توسعه صادرات محصولات سالم، طیب و حلال (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند سلامت غذا با مسئولیت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، وزارت جهاد کشاورزی، وزارت صنعت، معدن و تجارت، سازمان ملی استاندارد، تشکل‌ها)

◀ برنامه ایجاد و تقویت ساختارهای لازم برای پایش و ارتقاء سلامت محصولات خام گیاهی در وزارت جهاد کشاورزی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند سلامت غذا با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، تشکل‌ها)

◀ اصلاح ماده ۵ قانون جامع نظام دامپروری کشور و اعاده اختیار صدور پروانه بهداشتی اماکن دامی، بعنوان پشتوانه و تضمین کننده اعمال ضوابط حاکمیتی و بهداشتی تامین بهداشت دام و فرآورده‌های خام دامی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند سلامت غذا با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، وزارت صنعت، معدن و تجارت، تشکل‌ها)

ویژگی‌های دانشی سند (محتوای دانش بنیانی سند) ۴۱

- ◀ توسعه سامانه های الکترونیک به منظور توسعه سیستم جغرافیائی بیماری های دامی، محل استقرار اماکن پرورش، استحصال، قطعه بندی و یسنه بندی، کارخانجات تولید خوراک دام، مکمل ها و نگهداری محصولات گیاهی، فرآورده های خام دامی و صنایع غذایی و ارزیابی برخط وضعیت کمیت و کیفیت بهداشتی محصولات و فرآورده ها
- ◀ توسعه سامانه های الکترونیک به منظور ردیابی مواد اولیه و محصولات نهایی وارد شده اقلام دارو، واکسن و مواد بیولوژیک و سموم و تولیدات داخلی و نحوه های نسخه نویسی الکترونیک داروهای دامپزشکی و نحوه مصرف آنها
- ◀ توسعه سامانه های الکترونیک به منظور ردیابی ناوگان حمل و نقل دام، فرآورده ها و نهاده های دامی و گیاهی و محصولات فرآوری شده در طی بارگیری و تخلیه محموله های خود.
- ◀ توسعه سامانه های الکترونیک به منظور تعیین هویت دامهای کشور و تسهیل در ردیابی آنها
- ◀ استفاده از فناوری های نو در تشخیص سریع صحرایی، فارمی و مزارع و آزمایشگاهی بیماری ها، آلاینده ها و مخاطرات و شیمیائی
- ◀ استفاده از فناوری های نو در تعیین و تلفیق احتیاجات غذایی دامها و نیازهای مزارع

ثبات و پایداری

اسامی مشارکت کنندگان در تهیه اسناد ثبات و پایداری

ردیف	نام سند	نام مسئول	همکاران
۱	اقلیم و حوادث غیر مترقبه	مهندس سید محمد موسوی	مهندس مسعود حقیقت، دکتر سید حسن موسوی، دکتر داراب حسینی، دکتر گرکانی
۲	آب		وزارت جهاد کشاورزی و وزارت نیرو و سازمان حفاظت محیط زیست
۳	خاک	دکتر کامبیز بازرگان	
۴	منابع طبیعی	دکتر منصور	-
۵	تنش های جمعیتی	دکتر علی اکبر محزون	
۶	توسعه روستایی و عشایری	دکتر علی کیانی راد	دکتر مجتبی پالوج - مهندس محمد دشوار پسند - دکتر حسین اسماعیل نیا - دکتر محمدرضا بخشی - غلامرضا فروهش تهرانی - دکتر شهره سلطانی - دکتر علی اکبر باغستانی
۷	زنجیره ارزش محصولات کشاورزی	دکتر سید محمد ابراهیم زاده موسوی	دکتر علی اکبر باغستانی - دکتر فاطمه پاسبان - دکتر کتایون شمشادی - دکتر کوهسار خالدي
۸	اجتماعی فرهنگی	اسکندر زند	
۹	امنیت غذایی جهانی	دکتر علی کیانی راد	-
۱۰	امنیت غذایی کشورهای همسایه و منطقه	دکتر علی کیانی راد	دکتر علی اکبر باغستانی - دکتر کتایون شمشادی

حوزه ثبات و پایداری

سند اقلیم و حوادث غیر مترقبه

شماره سند: ۴۹

رئیس کارگروه: مهندس سید محمد موسوی

اعضای کارگروه: مهندس مسعود حقیقت، دکتر سید حسن موسوی، دکتر داراب حسنی،

دکتر گرکانی

شاخص	وضع موجود	وضع در سال ۱۴۱۰
میانگین بارندگی سالانه * (میلی متر در سال)	۲۳۵	
میانگین تبخیر سالانه * (میلی متر در سال)	۱۲۷۵	
میزان کاهش سالانه بارندگی * (میلی متر)	۰/۶	
میزان افزایش سالانه تبخیر * (میلی متر)	۵/۶	
میزان افزایش دما در هر دهه (سانتی گراد)	۰/۴	
میزان سرانه تولید گازهای گلخانه‌ای (تن در سال)	۷	کاهش طبق تعهدات
تعداد ایستگاه‌های مرتبط با هوا و اقلیم شناسی	۳۲۳۶	۵۳۵۰
حداقل زمان پیش بینی های هواشناسی (ساعت)	۱۲	۶
درصد بهره برداران تحت پوشش خدمات هواشناسی و تغییر اقلیم	۳۰	۱۰۰
درصد سطح پوشش شبکه هوشمند در هواشناسی و تغییر اقلیم	صفر	۱۰۰

وضع در سال ۱۴۱۰	وضع موجود	شاخص
		میزان کاهش تولید سالانه بخش کشاورزی ناشی از مخاطرات اقلیمی و حوادث غیرمترقبه (سیل، زلزله، آتش سوزی، سرمازدگی، خشکسالی، گرد و غبار، آفات و بیماری‌ها) (به قیمت ثابت سال)
		میزان خسارت سالانه بخش کشاورزی ناشی از مخاطرات اقلیمی و حوادث غیرمترقبه (سیل، زلزله، آتش سوزی، سرمازدگی، خشکسالی، گرد و غبار، آفات و بیماری‌ها) (به قیمت ثابت سال)

* در ده سال اخیر، ** در ده سال اخیر، * در ۵۰ سال اخیر، ** در ۵۰ سال اخیر،

چالش‌های اساسی

- ◀ کاهش سالانه بارش به میزان ۰/۵۹ میلی‌متر و افزایش سالانه تبخیر و تعرق به میزان ۵/۶ میلی‌متر
- ◀ متوسط افزایش سالانه دما به میزان ۰/۰۴ درجه سانتیگراد طی ۵۰ سال گذشته ناشی از پدیده تغییر اقلیم
- ◀ خسارات سنگین ناشی از مخاطرات اقلیمی و حوادث غیرمترقبه اعم از سیل، زلزله، آتش سوزی، سرمازدگی، خشکسالی، گرد و غبار، آفات و بیماری‌ها و ضعف روش‌های اندازه‌گیری خسارت
- ◀ نداشتن متولی و مسئول در کشور برای مدیریت جامع و موثر تغییر اقلیم و عدم توجه لازم در نظام برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری به تغییر اقلیم
- ◀ فقدان نظام پیش‌آگاهی و پیشگیری از خسارت‌های ناشی از تغییر اقلیم و حوادث غیر مترقبه و طولانی بودن زمان پیش‌بینی هواشناسی
- ◀ نارسایی در تامین نیروی انسانی، امکانات و تجهیزات مورد نیاز پایش و ارزیابی پدیده تغییر

اقلیم

- ◀ پایین بودن ضریب پوشش خدمات هواشناسی در جامعه بهره‌برداران کشاورزی
- ◀ بالا بودن سرانه تولید و انتشار گازهای گلخانه‌ای

راهبردهای رسیدن به وضع مطلوب

- ◀ تعیین متولی واحد برای مدیریت جامع و موثر پدیده تغییر اقلیم و کاهش آثار آن
- ◀ کاهش مخاطرات اقلیمی و حوادث غیرمترقبه با اطلاع‌رسانی به موقع و اقدامات پیشگیرانه
- ◀ مدیریت پس از بحران در وقوع حوادث غیرمترقبه و جبران خسارت
- ◀ هوشمندسازی شبکه هواشناسی کشور و بهبود ضریب پوشش خدمات هواشناسی در جامعه بهره‌برداران کشاورزی از طریق تامین نیروی انسانی، امکانات و تجهیزات مورد نیاز پایش و ارزیابی پدیده تغییر اقلیم

برنامه‌های اجرایی

- ◀ برنامه افزایش ضریب نفوذ دانش و فناوری، تجهیز زیرساخت‌های هواشناسی و اطلاع‌رسانی هوشمند به بهره‌برداران بخش کشاورزی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان اقلیم و حوادث غیرمترقبه با مسئولیت وزارت راه و شهرسازی، وزارت جهاد کشاورزی، وزارت نیرو، سازمان برنامه و بودجه، وزارت دفاع، وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات، وزارت عتف، معاونت علی و فناوری ریاست جمهوری، تشکل‌ها)
- ◀ برنامه جامع دانش‌بنیان مدیریت جامع و موثر پدیده تغییر اقلیم و کاهش آثار آن (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان اقلیم با مسئولیت سازمان حفاظت محیط‌زیست،

وزارت جهاد کشاورزی، وزارت نیرو، سازمان برنامه و بودجه، وزارت نفت، وزارت صمت، وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات، وزارت عتف، معاونت علی و فناوری ریاست جمهوری، تشکل‌ها)

◀ برنامه جامع دانش‌بنیان ایجاد سامانه پیش‌بینی، پیش‌آگاهی، هشدار مخاطرات اقلیمی و حوادث غیرمترقبه در بخش کشاورزی و اطلاع‌رسانی به موقع در مناطق پرخطر و آسیب‌پذیر و اقدامات پیش‌گیرانه و جبران خسارات (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان اقلیم با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، وزارت کشور، سازمان برنامه و بودجه، بانک کشاورزی، صندوق بیمه محصولات کشاورزی، وزارت امور اقتصاد و دارایی، وزارت راه و شهرسازی، وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات، وزارت عتف، معاونت علی و فناوری ریاست جمهوری، وزارت کشور و سازمان حفاظت محیط زیست، تشکل‌ها)

ویژگی‌های دانشی سند (محتوای دانش‌بنیانی سند) ۴۲

- ◀ هوشمندسازی و ارتقاء فناوری زیرساختی هواشناسی و اطلاع‌رسانی به بهره‌برداران
- ◀ ایجاد سامانه پیش‌بینی، پیش‌آگاهی، هشدار مخاطرات اقلیمی و حوادث غیرمترقبه
- ◀ مدیریت دانش‌بنیان و جامع پدیده تغییر اقلیم و کاهش آثار آن

حوزه ثبات و پایداری

سند آب

شماره سند: ۵۰

رئیس کارگروه: مهندس عباس کشاورز

اعضای کارگروه: وزارت جهادکشاورزی و وزارت نیرو و سازمان حفاظت محیط زیست

شاخص	وضع موجود	وضع در سال ۱۴۱۰
حجم آب قابل برنامه ریزی سطحی (میلیارد متر مکعب) وزارت نیرو	۳۹/۷	
حجم آب قابل برنامه ریزی زیر زمینی (میلیارد متر مکعب) وزارت نیرو	۲۸/۵	
بیلان منفی آب های زیرزمینی (میلیارد متر مکعب) وزارت نیرو	۱۳۱	۱۰۵
میزان اضافه برداشت سالانه آب (میلیارد متر مکعب) وزارت نیرو	۵/۲	۰
راندمان آبیاری (%) وزارت جهادکشاورزی	۴۵	۶۰
میزان بهره‌وری آب (کیلوگرم بر متر مکعب) وزارت جهادکشاورزی	۱/۴۵	۲
میزان تبخیر و تعرق واقعی (میلیمتر در سال) وزارت نیرو	۱۷۱	
میزان استحصال آب از محل کاهش تبخیر (میلیارد متر مکعب) وزارت جهادکشاورزی		
میزان استحصال آب از محل آب های غیر متعارف برای کشاورزی (آب های شور، لب شور، بازچرخانی آب و...) (میلیارد متر مکعب) وزارت نیرو		
واردات آب مجازی (میلیارد متر مکعب) وزارت جهادکشاورزی	۳۵	
صادرات آب مجازی (میلیارد متر مکعب) وزارت جهادکشاورزی	۵	

شاخص	وضع موجود	وضع در سال ۱۴۱۰
میزان ظرفیت قابل تخصیص مخازن سدها (میلیارد متر مکعب) وزارت نیرو		
میزان اراضی تحت پوشش آبخور سدها (میلیون هکتار) وزارت نیرو	۳/۲	۳/۲
میزان اراضی آبی تحت پوشش آبخور سدها و دارای شبکه های آبیاری اصلی (میلیون هکتار) وزارت نیرو	۲/۴	۳/۲
میزان اراضی آبی تحت پوشش آبخور سدها فاقد شبکه های آبیاری اصلی (میلیون هکتار) وزارت نیرو	۰/۸	۰
میزان اراضی آبی تحت پوشش آبخور سدها و دارای شبکه های آبیاری فرعی (میلیون هکتار) وزارت جهادکشاورزی و وزارت نیرو	۱/۶	۳/۲
میزان اراضی آبی تحت پوشش آبخور سدها فاقد شبکه های آبیاری فرعی (میلیون هکتار) وزارت جهادکشاورزی و وزارت نیرو	۱/۶	۰
میزان اراضی سنتی (میلیون هکتار) وزارت جهادکشاورزی	۳/۳	۰
میزان اراضی آبی برخوردار از سیستم های نوین آبیاری (میلیون هکتار)	۲/۵	۵/۸
تغییرات سطح تالاب های کشور سازمان محیط زیست کشور		
میزان تغییرات سطح شوری آب وزارت جهادکشاورزی		

چالش های اساسی

◀ **بیلان منفی ۱۳۱ میلیارد متر مکعبی سفره های آب زیرزمینی و فرونشست زمین در برخی دشت ها، اضافه برداشت سالانه حدود ۵ میلیارد مترمکعب از آب های زیرزمینی و وجود بیش از ۴۰۰**

هزار حلقه چاه غیر مجاز، بی توجهی به توان اکولوژیکی کشور و آمایش سرزمین در برنامه‌های توسعه‌ای

- ◀ حکمرانی نامناسب آب کشور
- ◀ پایین بودن راندمان آبیاری (۴۵ درصد) و بهره‌وری آب (۱/۴۵ کیلوگرم بر مترمکعب)
- ◀ توجه ناکافی به استحصال آب از منابع نامتعارف و کم توجهی به عملیات آبخیزداری و آبخوان‌داری
- ◀ نیمه تمام ماندن شبکه‌های آبیاری اصلی (۸۰۰ هزار هکتار) و فرعی (۱/۶ میلیون هکتار) در پایاب سدها

- ◀ بالا بودن اراضی تحت پوشش آبیاری سنتی (۳/۴ میلیون هکتار)
- ◀ کاهش کیفیت منابع آب و عدم رعایت حقابه زیست محیطی
- ◀ کاهش رواناب‌های کشور، کاهش نفوذ در سفره‌های آب زیرزمینی و افزایش تبخیر آب به دلیل احداث سدهای غیر ضرور
- ◀ رویکرد استفاده از آب برای تولید برق

راهنمای رسیدن به وضع مطلوب

- ◀ حکمرانی مناسب و عادلانه، مدیریت جامع، دانش‌بنیان و کارآمد منابع آب و تحویل حجمی آب به بخش کشاورزی
- ◀ تعادل بخشی و کاهش بیلان منفی سفره‌های زیرزمینی آب
- ◀ افزایش راندمان آبیاری و بهره‌وری آب با تاکید بر فناوری‌های پیشرفته، الگوهای کشت کم آب‌بر و توسعه سیستم‌های نوین آبیاری
- ◀ توجه به استحصال بیشتر آب از منابع نامتعارف و بازچرخانی آب و توسعه شورورزی

- ◀ تکمیل شبکه‌های آبیاری اصلی فرعی در پایاب سدها
- ◀ توسعه عملیات آبخیزداری و آبخوان‌داری و تلاش برای بهبود کیفیت منابع آب
- ◀ استقرار الگوی کشت بهینه منطقه‌ای مبتنی بر توان اکولوژیک حوزه‌های آبخیز و رعایت حقابه‌های زیست محیطی
- ◀ تعیین تکلیف سدهای غیرضرور موجود و جلوگیری از احداث سدهای جدید برای مدیریت رواناب‌های کشور، افزایش نفوذ در سفره‌های آب زیرزمینی و جلوگیری از تبخیر آب و تعادل بخشی به سفره‌های آب زیرزمینی
- ◀ تغییر رویکرد تولید برق از منابع آبی به تامین برق از انرژی‌های نو، تجدیدپذیر و پاک (خورشیدی، باد، هسته‌ای، زمین‌گرمایی و ...)
- ◀ توسعه مشارکت جوامع محلی و تشکل‌ها در مدیریت منابع آب و توسعه فرهنگ استفاده صحیح از آب بر مبنای دانش و فناوری

برنامه‌های اجرایی

- ◀ برنامه جامع، دانش‌بنیان و کارآمد مدیریت یکپارچه منابع آب بر اساس آمایش سرزمین و حوزه‌های آبخیز، توزیع و تحویل حجمی آب به بخش کشاورزی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان منابع آب با مسئولیت وزارت نیرو، وزارت جهاد کشاورزی، وزارت صمت، سازمان برنامه و بودجه کشور، سازمان حفاظت از محیط‌زیست، تشکل‌ها)
- ◀ برنامه ایجاد نظام سنجش، پایش و ارزیابی منابع و مصارف آب کشور (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان منابع آب با مسئولیت وزارت نیرو، وزارت جهاد کشاورزی، وزارت صمت، سازمان برنامه و بودجه کشور، سازمان حفاظت از محیط‌زیست، تشکل‌ها)
- ◀ برنامه تعادل بخشی سفره‌های آب زیرزمینی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند

پشتیبان منابع آب با مسئولیت وزارت نیرو، وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه کشور، سازمان حفاظت از محیط زیست)

◀ برنامه توسعه عملیات آبخیزداری و آبخوانداری (با در نظر گرفتن شاخص ها و مندرجات سند پشتیبان منابع آب با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، وزارت نیرو، سازمان برنامه و بودجه کشور، تشکل ها)

◀ برنامه تکمیل شبکه های آبیاری و زهکشی به ویژه در اراضی تحت پوشش سدها (با در نظر گرفتن شاخص ها و مندرجات سند پشتیبان منابع آب با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، وزارت نیرو، سازمان برنامه و بودجه کشور، تشکل ها)

◀ برنامه ارتقاء بهره وری آب در حوزه آبخیز، انتقال و مزرعه (با در نظر گرفتن شاخص ها و مندرجات سند پشتیبان منابع آب با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، وزارت نیرو، سازمان برنامه و بودجه کشور، وزارت عتف، معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، تشکل ها)

◀ برنامه تامین آب تالاب ها و سامانه های زیست محیطی (با در نظر گرفتن شاخص ها و مندرجات سند پشتیبان منابع آب با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، وزارت نیرو، سازمان حفاظت از محیط زیست، وزارت عتف، تشکل ها)

◀ برنامه استحصال آب بیشتر از محل کاهش تبخیر و کنترل سیلاب ها و آب های سبز و نامتعارف (با در نظر گرفتن شاخص ها و مندرجات سند پشتیبان منابع آب با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، وزارت نیرو، وزارت عتف، معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، سازمان برنامه و بودجه کشور، تشکل ها)

◀ برنامه توسعه الگوهای شورورزی (با در نظر گرفتن شاخص ها و مندرجات سند پشتیبان منابع آب با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، وزارت عتف، معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، وزارت نیرو، تشکل ها)

◀ برنامه تنظیم صادرات و واردات آب مجازی با در نظر گرفتن اولویت‌ها (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان منابع آب با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی و وزارت صمت، شکل‌ها)

◀ برنامه استقرار الگوی کشت بر مبنای توان اکولوژیک حوضه‌های آبخیز (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان منابع آب با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی و وزارت نیرو، شکل‌ها)

◀ برنامه بازنگری در احداث و بهره‌برداری از سدهای کشور اعم از ساخته شده، در حال ساخت، در حال مطالعه با هدف تقویت سفره‌های آب زیرزمینی، رواناب‌ها در چارچوب مدیریت جامع و یکپارچه حوزه‌های آبخیز (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان منابع آب با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی و وزارت نیرو، معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، وزارت عتف)

◀ برنامه جایگزینی تولید برق از منابع آبی و استفاده از انرژی‌های تجدیدپذیر و پاک (خورشیدی و بادی) با بکارگیری فناوری‌های نوین (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان منابع آب با مسئولیت وزارت نیرو، وزارت جهاد کشاورزی، معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، وزارت عتف)

ویژگی‌های دانشی سند (محتوای دانش بنیانی سند) ۴۳

- ◀ مدیریت یکپارچه منابع آب بر اساس آمایش سرزمین و حوضه‌های آبخیز
- ◀ ایجاد و ارتقاء فناوری‌های توزیع و تحویل حجمی آب به بخش کشاورزی و پایش آن

- ◀ ارتقاء دانش و فناوری‌های سنجش، پایش و ارزیابی منابع و مصارف آب
- ◀ استفاده از دانش و فناوری‌های نوین در تعادل بخشی سفره‌های آب زیرزمینی
- ◀ توسعه دانش بنیان عملیات آبخیزداری و آبخوانداری
- ◀ ارتقاء بهره‌وری آب در حوزه آبخیز، انتقال و مزرعه
- ◀ ارتقاء دانش و فناوری در توسعه سامانه‌های زیست محیطی و توان اکولوژیک
- ◀ توسعه فناوری‌های کاهش تبخیر، کنترل سیلاب‌ها و استفاده از آب سبز و آب‌های نامتعارف
- ◀ توسعه الگوهای شورورزی
- ◀ استقرار الگوی کشت بر مبنای توان اکولوژیک حوضه‌های آبخیز
- ◀ توسعه فناوری‌های استفاده از انرژی‌های نو، تجدیدپذیر و پاک (خورشیدی، بادی، هسته‌ای، زمین‌گرمایی و ...) به منظور تولید برق و انرژی

حوزه ثبات و پایداری

سند خاک

شماره سند: ۵۱

رئیس کارگروه: دکتر کامبیز بازرگان

اعضای کارگروه: دکتر محمدرضا بلالی، دکتر هادی اسدی رحمانی، ناصر دواتگر، داوود

نیک کامی، محمود عرب خدری، عادل جلیلی، علیرضا اورنگی

شاخص	وضعیت در سال ۱۳۹۸	وضعیت در سال ۱۴۱۰
سطح زمین های در چرخه کشت (میلیون هکتار)	۱۷/۷	۱۷/۷
سطح زمین های زیر کشت آبی (میلیون هکتار)	۸/۳	۷/۸
سطح زمین های زیر کشت دیم (میلیون هکتار)	۵/۹	۸/۱
سطح زمین های آیش (میلیون هکتار)	۳/۵	۱/۸
میزان خاک های کلاس ۱	۶/۵ درصد	
میزان خاک های کلاس ۲	۲۱/۵ درصد	
میزان خاک های کلاس ۳	۲۶/۷	
درصد خاک های دارای کمتر از ۱ درصد ماده آلی	۸۲	
خلا نیتروژن خاک های زراعی	۴۰ درصد	
خلاء فسفر خاک های زراعی	۵۰ درصد	
خلاء پتاسیم خاک های زراعی	۹۰ درصد	

شاخص	وضعیت در سال ۱۳۹۸	وضعیت در سال ۱۴۱۰
میزان فرسایش خاک (آبی و بادی)	۱۶ تن در هکتار (۲/۵ میلیارد تن)	کاهش ۲۰ درصدی
میزان تغییر کاربری اراضی زراعی، باغی و منابع طبیعی (هکتار در سال)	۱۰۰۰۰۰ هکتار در سال	به صفر رساندن تغییر کاربری مسکونی و غیر مجاز
میزان تغییر کاربری اراضی زراعی و باغی (هکتار در سال)		
میزان سطح خاک های مطالعه شده	۲۲/۴ میلیون هکتار که شامل ۵۶ درصد در مقیاس اجمالی، ۴۱ درصد در مقیاس نیمه تفصیلی و ۳ درصد در مقیاس تفصیلی است	مطالعه اراضی کشاورزی در مقیاس تفصیلی (مدیریت پذیر)، تکلیف قانون حفاظت خاک، مدیریت منابع و بهره وری در مقیاس مدیریت پذیر (۱:۲۵۰۰۰)
تعداد خطراته های زیست محیطی آلودگی مواد آلاینده در خاک	۷۸۵ خطراته	صفر
آلودگی عناصر آلاینده در خاک		

چالش های اساسی

- ◀ حکمرانی نامناسب اراضی و حفاظت و بهره برداری غیر اصولی از خاک
- ◀ پایین بودن کیفیت خاک های ایران شامل: کمبود ماده آلی خاک (۸۲/۵ درصد از خاک های کشور کمتر از ۱ درصد) پایین بودن سهم خاک های کلاس های ۱، ۲ و ۳ (به ترتیب ۵/۵ درصد

، ۲۱/۵ درصد و ۲۷/۶ درصد) و عدم تعادل عناصر غذایی و پایین بودن حاصلخیزی خاک (خلاء نیتروژن، فسفر و پتاسیم به ترتیب ۴۰ درصد، ۵۰ درصد و ۹۰ درصد)

- ◀ بالا بودن میزان فرسایش خاک (در حدود ۱۶ تن در هکتار)
- ◀ افزایش گستره، فراوانی و تداوم گرد و غبار (ریزگرد)
- ◀ درجات مختلف شوری در ۶/۸ میلیون هکتار از اراضی زراعی کشور
- ◀ خرد شدن و تغییر گسترده کاربری اراضی
- ◀ آلودگی بخشی از خاک‌های کشور

راهبردهای رسیدن به وضع مطلوب

- ◀ حکمرانی مناسب اراضی و حفاظت و بهره‌برداری اصولی از خاک
- ◀ بهبود کیفیت خاک از طریق افزایش ماده آلی، ترسیب کربن و تقویت حاصلخیزی خاک
- ◀ کاهش فرسایش خاک و جلوگیری از گسترش اراضی شور
- ◀ کنترل کانون‌های بحرانی و مولد گرد و غبار (ریزگرد)
- ◀ جلوگیری از خرد شدن و تغییر کاربری اراضی زراعی و باغی
- ◀ پیشگیری از توسعه افقی شهرها و روستاهای کشور به ویژه در مناطق شمالی و اراضی حاصلخیز کشور
- ◀ استقرار کشاورزی حفاظتی سازگار با شرایط اقلیمی
- ◀ پیشگیری و رفع آلودگی‌های خاک اعم از فیزیکی، شیمیایی و زیستی

برنامه های اجرایی

- ◀ برنامه حکمرانی مناسب و مدیریت جامع خاک (با در نظر گرفتن شاخص ها و مندرجات سند پشتیبان خاک با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، وزارت کشور، وزارت راه و شهرسازی، وزارت صمت، وزارت دادگستری، سازمان برنامه و بودجه کشور، تشکل ها)
- ◀ برنامه جلوگیری از خرد شدن و تغییر کاربری اراضی زراعی و باغی (با در نظر گرفتن شاخص ها و مندرجات سند پشتیبان خاک با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، وزارت کشور، وزارت راه و شهرسازی، وزارت صمت، وزارت دادگستری، سازمان برنامه و بودجه کشور، تشکل ها)
- ◀ برنامه پایش خاک های کشور و کاهش شوری و آلودگی های فیزیکی، شیمیایی و زیستی خاک (با در نظر گرفتن شاخص ها و مندرجات سند پشتیبان خاک با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان حفظ محیط زیست، سازمان برنامه و بودجه کشور، تشکل ها)
- ◀ برنامه اصلاح و بهینه سازی خاک های کشاورزی (با در نظر گرفتن شاخص ها و مندرجات سند پشتیبان خاک با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه کشور، تشکل ها)
- ◀ برنامه توسعه کشاورزی حفاظتی به منظور افزایش و نگهداری مواد آلی خاک، جلوگیری از فرسایش و شور شدن خاک های زراعی (با در نظر گرفتن شاخص ها و مندرجات سند پشتیبان خاک با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه کشور، تشکل ها)
- ◀ برنامه جامع کنترل فرسایش خاک های کشور و کنترل کانون های تولید گرد و غبار (با در نظر گرفتن شاخص ها و مندرجات سند پشتیبان خاک با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه کشور، تشکل ها)
- ◀ برنامه جامع ارتقاء شاخص های حاصلخیزی خاک (با در نظر گرفتن شاخص ها و مندرجات سند پشتیبان خاک با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه کشور، تشکل ها)

ویژگی‌های دانشی سند (محتوای دانش بنیانی سند) ۴۴

- ◀ حکمرانی مناسب و مدیریت دانش بنیان و جامع خاک
- ◀ ارتقاء فناوری به منظور پایش خاک، شوری و آلودگی‌های فیزیکی، شیمیایی و زیستی
- ◀ به کارگیری فناوری‌های نوین برای اصلاح و بهینه‌سازی خاک‌های کشاورزی
- ◀ توسعه کشاورزی حفاظتی
- ◀ به کارگیری دانش و فناوری‌های نوین در کنترل فرسایش خاک و کانون‌های تولید گرد و غبار

حوزه ثبات و پایداری

سند منابع طبیعی

شماره سند: ۵۲

رئیس کارگروه: دکتر منصور

اعضای کارگروه:

وضع در سال ۱۴۱۰	وضعیت در سال		شاخص (هکتار)
	۱۳۹۹	۱۳۸۳	
حفظ شود	۲۵۰۶۰۰۳	۱۷۸۰۲۹۰	سطح جنگل های با تراکم پوشش بیش از ۵ درصد (جنگل انبوه)
حفظ شود	۱۷۱۵۷۹۴	۳۴۶۸۳۱۲	سطح جنگل های با تراکم پوشش بین ۲۵ درصد تا ۵۰ درصد (جنگل نیمه انبوه)
حفظ شود	۷۵۴۲۷۳۹	۸۱۰۰۸۴۲	سطح جنگل های با تراکم پوشش ۵ درصد تا ۲۵ درصد (جنگل های تنک)
حفظ شود	۲۵۸۵۰۲۶	۲۶۶۵۰۵۳	سطح درختچه زارها با تراکم تاجپوشش بیش از ۱۰ درصد
۲۵۰۰۰۰۰	۱۴۵۶۸۶۱	۹۴۳۸۵۸	سطح جنگل های دست کاشت
حفظ شود	۲۶۴۲۶	۲۵۷۶۰	سطح جنگل های محدوده جذر و مد سواحل جنوب کشور
حفظ شود	۱۸۱۸۰۲۵		سطح جنگل های با تراکم پوشش ۱ درصد تا ۵ درصد
۱۸۶۵۰۸۷۵	۱۷۶۵۰۸۷۵	۱۶۹۸۴۱۱۶	سطح کل جنگل های ایران

وضعیت در سال ۱۴۱۰	وضعیت در سال		شاخص (هکتار)
	۱۳۹۹	۱۳۸۳	
حفظ شود	۵۴۱۱۸۷۳	۷۱۸۱۲۵۰	سطح مراتع با تراکم تاج پوشش بیش از ۵۰ درصد (مراتع متراکم)
حفظ و غنی سازی شود	۲۰۹۱۲۷۴۵	۲۱۴۱۹۱۵۱	سطح مراتع با تراکم تاج پوشش بین ۵۰ درصد - ۲۵ درصد (مراتع نیمه متراکم)
حفظ و غنی سازی شود	۵۶۹۸۳۹۴۹	۵۶۲۱۴۵۹۰	سطح مراتع با تراکم تاج پوشش بین ۲۵ - ۲۵۵ درصد (مراتع کم تراکم)
حفظ و غنی سازی شود	۸۳/۳	۸۴/۸	جمع کل سطح مراتع (میلیون هکتار)
۳۰	۲۰		سطح کل عملیات مرتع داری (میلیون هکتار)
حفظ شود	۷۰۸۴۰۸۳	۵۸۳۸۳۷۵	سطح اراضی پست بیابانی بدون پوشش گیاهی و عموماً دارای املاح بسیار زیاد (کوير) (هکتار)
حفظ شود	۱۵۴۳۱۲۹	۱۷۶۲۱۳۶	سطح اشکال مختلف اراضی ماسه ای (تپه های ماسه ای) (هکتار)
حفظ شود	۷۵۸۰۰۳	۶۱۵۰۴۲	سطح اراضی ماسه ای مسطح (پهنه های ماسه ای) (هکتار)
حفظ شود	۲۵۸۳۹۳	۴۳۵۸۰۳	سطوح صاف و صیقلی رسی در منطقه کوير (دق های رسی) (هکتار)
حفظ شود	۳۰۹۴۵۵۸	۶۵۵۸۲۸۱	سطح اراضی با سطوح نمکی (اراضی شور و نمک زار) (هکتار)

وضع در سال ۱۴۱۰	وضعیت در سال		شاخص (هکتار)
	۱۳۹۹	۱۳۸۳	
حفظ شود	۱۶۳۲۶۳۵۳	۱۷۳۶۶۸۵۵	سطح اراضی با تراکم تاج پوشش گیاهی کمتر از ۵ درصد و بیرون زدگی سنگی (بیرون زدگی سنگی) (هکتار)
حفظ شود	۲۹۰۶۴۵۱۹	۳۲۵۷۶۴۹۲	جمع سطح پدیده های بیابانی (هکتار)
	۷		سطح کل عملیات بیابان زدایی (میلیون هکتار)
	۸۸		درصد اراضی تحت تاثیر فرسایش آبی و بادی
	۷/۵		سطح کانون های بحرانی بیابان زا (میلیون هکتار)
	۱۵۵۴۴۰۱۳	۱۲۹۶۸۱۰۲	سطح اراضی زراعی و باغی (هکتار)
	۱۲۸۲۸۲۷۸	۱۱۷۲۵۷۰۹	سطح اراضی دیم (هکتار)
	۲۸۳۷۲۲۹۲	۲۴۶۹۳۸۱۱	سطح کل اراضی زراعی و باغی (هکتار)
	۱۵۸۰۶۸۰	۸۴۱۶۹۵	سطح مناطق مسکونی (هکتار)
	۷۳۴۶۸۲	۵۱۸۶۸۸	سطح باتلاق (مناطق مرطوب) (هکتار)
	۹۹۰۸۹	۹۸۳۵۴	سطح نیزار (هکتار)
	۹۰۸۱۲۶	۱۱۶۱۹۵۷	سطوح آبی (دریاچه ها و مخازن آبی) (هکتار)
	۶۸۴۹۵۲	۷۲۸۲۴۲	سطح بستر رودخانه (هکتار)
۵۲		۳۰	سطح کل عملیات آبخیزداری و آبخوان داری (میلیون هکتار)

چالش‌های اساسی

- ◀ پایین بودن سرانه جنگل در کشور و کاهش توان اکولوژیک (ظرفیت قابل تحمل و توان بازسازی) جنگل‌ها و مراتع کشور به ویژه در جنگل‌های زاگرس
- ◀ تاثیرپذیری شدید منابع طبیعی از پدیده تغییر اقلیم و فعالیت‌های انسانی
- ◀ گسترش اراضی تحت تاثیر پدیده بیابان‌زایی (حدود ۹۰ میلیون هکتار از عرصه‌های کشور)
- ◀ نارسایی در حفاظت و صیانت کامل از منابع طبیعی و تغییر کاربری عرصه‌های طبیعی
- ◀ نامتناسب بودن عملیات آبخیزداری با نیاز کشور (تنها در حدود ۲۰ درصد از عرصه‌های کشور تحت پوشش عملیات آبخیزداری قرار گرفته است)
- ◀ فقدان مشارکت بهره‌برداران در حفاظت، احیاء و توسعه منابع طبیعی کشور
- ◀ پایین بودن فرهنگ عمومی منابع طبیعی
- ◀ فقر و توسعه نیافتگی جوامع بهره‌بردار منابع طبیعی
- ◀ بهره‌برداری نامناسب و بیش از توان اکولوژیکی مراتع
- ◀ گسترش کانون‌های تولید گرد و غبار
- ◀ نارسایی در مدیریت و صیانت از مناطق حفاظت شده
- ◀ توجه ناکافی به ارزیابی اثرات زیست محیطی و منابع طبیعی در برنامه‌های توسعه کشور

راهبردهای رسیدن به وضع مطلوب

- ◀ حفاظت از منابع پایه و طبیعی (آب، خاک، هوا و تنوع زیستی) و تعادل زیست بوم‌ها و افزایش توان اکولوژیک (ظرفیت قابل تحمل و توان بازسازی) در جنگل‌ها و مراتع کشور به ویژه در جنگل‌های زاگرس

- ◀ کاهش آثار و سازگاری با تغییر اقلیم در منابع طبیعی
- ◀ مدیریت جامع و هدفمند حوزه‌های آبخیز
- ◀ جلوگیری از گسترش اراضی تحت تاثیر پدیده بیابان‌زایی
- ◀ بهره‌برداری از منابع متناسب با توان اکولوژیک آن‌ها (ظرفیت قابل تحمل و بازسازی)
- ◀ متعادل سازی جمعیت دام در مراتع و تقویت مراتع
- ◀ توسعه عملیات آبخیزداری و آبخوان‌داری متناسب با نیاز کشور
- ◀ مهار عوامل ناپایداری منابع طبیعی و بیابان‌زا و کنترل کانون‌های تولید گرد و غبار و فرسایش خاک
- ◀ بهبود مدیریت و صیانت از مناطق حفاظت شده و تنوع زیستی
- ◀ تبدیل فرهنگ حفاظت از منابع طبیعی و تنوع زیستی به فرهنگ عمومی
- ◀ استفاده از ظرفیت‌های آموزش و پرورش، آموزش عالی و رسانه ملی و جمعی برای فرهنگ‌سازی حفاظت از منابع طبیعی
- ◀ مشارکت واقعی بهره‌برداران در حفاظت، احیاء، بهره‌برداری مسئولانه از منابع طبیعی و تنوع زیستی و تدوین و اجرای قوانین و مقررات لازم
- ◀ فقرزدایی و ارتقاء معیشت جوامع بهره‌بردار منابع طبیعی
- ◀ بهره‌برداری بر اساس توان اکولوژیکی منابع طبیعی
- ◀ کنترل کانون‌های تولید گرد و غبار
- ◀ تثبیت مالکیت‌ها در اراضی ملی و مستثنیات مردم و تکمیل طرح کاداستر کلیه اراضی
- ◀ بهره‌گیری از دانش بومی و فناوریهای نوین در حفظ، احیاء، توسعه و بهره‌برداری پایدار منابع طبیعی
- ◀ ارزیابی اثرات زیست محیطی و منابع طبیعی در برنامه‌های توسعه کشور

◀ صیانت از منافع ملی در کنوانسیون‌ها، معاهدات و توافق‌نامه‌های بین‌المللی محیط زیستی و منابع طبیعی

برنامه‌های اجرایی

◀ برنامه حفاظت و مدیریت پایدار منابع طبیعی و افزایش توان اکولوژیک (ظرفیت قابل تحمل و توان بازسازی) در قالب طرح‌های جنگل‌داری، مرتع‌داری و بیابان‌زدایی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان منابع طبیعی با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه کشور، تشکل‌ها)

◀ برنامه توسعه آبخیزداری و آبخیزداری در کشور در چارچوب مدیریت جامع حوزه‌های آبخیز (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان منابع طبیعی با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه کشور، تشکل‌ها)

◀ برنامه مهار عوامل ناپایداری منابع و پدیده بیابانی شدن و کاهش اثرات و سازگاری با تغییر اقلیم با همکاری سایر کشورها، سازمان‌ها و مراکز علمی بین‌المللی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان منابع طبیعی با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه کشور، وزارت راه و شهرسازی، سازمان حفاظت محیط زیست، وزارت امور خارجه، تشکل‌ها)

◀ برنامه ارتقاء مدیریت و صیانت از مناطق حفاظت شده با همکاری سایر کشورها، سازمان‌ها و مراکز علمی بین‌المللی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان منابع طبیعی با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان حفاظت محیط زیست، سازمان برنامه و بودجه کشور، وزارت امور خارجه، تشکل‌ها)

◀ برنامه هوشمندسازی نظام سنجش، پایش و ارزیابی منابع طبیعی و اثر بخشی طرح‌ها و فعالیت‌ها اجرایی در این حوزه (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان منابع

طبیعی با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان حفاظت محیط‌زیست، سازمان برنامه و بودجه کشور، وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات، وزارت عتف، معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، وزارت راه و شهرسازی، تشکل‌ها)

◀ برنامه توسعه زراعت چوب (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان منابع طبیعی با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه کشور، تشکل‌ها)

◀ برنامه دانش‌بنیان مهار عوامل ناپایداری منابع طبیعی و بیابان‌زا و کنترل کانون‌های تولید گرد و غبار و فرسایش خاک با همکاری سایر کشورها، سازمان‌ها و مراکز علمی بین‌المللی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان منابع طبیعی با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه کشور، سازمان حفاظت محیط‌زیست، وزارت راه و شهرسازی، تشکل‌ها)

◀ برنامه حفاظت و بهره‌برداری پایدار از تنوع زیستی با همکاری سایر کشورها، سازمان‌ها و مراکز علمی بین‌المللی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان منابع طبیعی با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه کشور، سازمان حفاظت محیط‌زیست، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، وزارت آموزش و پرورش، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، وزارت امور خارجه، تشکل‌ها)

◀ برنامه مشارکت واقعی بهره‌برداران در حفاظت، احیاء، بهره‌برداری مسئولانه از منابع طبیعی و تدوین و اجرای قوانین و مقررات لازم (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان منابع طبیعی با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه کشور، سازمان حفاظت محیط‌زیست، سازمان صدا و سیما، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، وزارت آموزش و پرورش، وزارت عتف، تشکل‌ها)

◀ برنامه تبدیل حفاظت از منابع طبیعی به فرهنگ عمومی با استفاده از ظرفیت‌های آموزش و

پرورش، آموزش عالی و رسانه ملی و جمعی و سازمان‌های مردم‌نهاد (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان منابع طبیعی با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه کشور، سازمان صدا و سیما، وزارت عتف، وزارت آموزش و پرورش، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، تشکل‌ها)

◀ برنامه ارزش‌گذاری اقتصادی کارکردها و خدمات اکوسیستمی (منابع طبیعی) در حساب‌های ملی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان منابع طبیعی با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه کشور، سازمان حفاظت محیط‌زیست، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، بانک مرکزی، تشکل‌ها)

◀ برنامه ارزیابی اثرات زیست محیطی و منابع طبیعی در برنامه‌های توسعه کشور (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان منابع طبیعی با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه کشور، سازمان حفاظت محیط‌زیست، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، توزارت صمت، وزارت اقتصاد و دارایی، سازمان استاندارد، تشکل‌ها)

◀ برنامه صیانت از منافع ملی در کنوانسیون‌ها، معاهدات و توافق‌نامه‌های بین‌المللی محیط زیستی و منابع طبیعی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان منابع طبیعی با مسئولیت وزارت امور خارجه، وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه کشور، سازمان حفاظت محیط‌زیست، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، تشکل‌ها)

ویژگی‌های دانشی سند (محتوای دانش بنیانی سند) ۴۵

◀ ارتقاء دانش و فناوری حفاظت، احیاء، توسعه و بهره‌برداری پایدار منابع طبیعی و افزایش توان اکولوژیک

◀ به کارگیری فناوری‌های نوین در توسعه آبخیزداری و آبخیزداری
 ◀ بهره‌گیری از دانش و فناوری‌های داخلی و بین‌المللی در مهار عوامل ناپایداری منابع طبیعی،
 بیابانی شدن، کنترل کانون‌های تولید گرد و غبار و فرسایش خاک
 ◀ بهره‌گیری از دانش و فناوری‌های داخلی و بین‌المللی برای کاهش اثرات و سازگاری با تغییر اقلیم
 در منابع طبیعی

◀ بهره‌گیری از دانش و فناوری‌های داخلی و بین‌المللی در مدیریت و صیانت از مناطق حفاظت شده
 ◀ هوشمندسازی نظام سنجش، پایش و ارزیابی منابع طبیعی (سنجش از دور، مدل‌های شبیه‌سازی،
 ماهواره، پهپاد و ...)

◀ بهره‌گیری از دانش و فناوری برای ارزیابی اثرات زیست محیطی و منابع طبیعی در برنامه‌های
 توسعه کشور

◀ استفاده از ظرفیت‌های فضای مجازی و کارافزارها در آموزش و آگاهی‌بخشی عمومی

حوزه ثبات و پایداری

سند تنش‌های جمعیتی

شماره کاربرگ: ۵۳

رئیس کارگروه: دکتر علی اکبر محزون

اعضای کارگروه:

شاخص‌ها	وضع موجود	وضع در سال ۱۴۱۰
تعداد جمعیت کشور (سرشماری ۱۳۹۵) (میلیون نفر)	۸۰	۹۴
رتبه جمعیتی کشور در جهان	۱۸	از ۲۰ بیشتر نشود
سهم جمعیت کشور از جمعیت دنیا (درصد)	۱/۰۵	کمتر از یک نشود
متوسط رشد سالانه جمعیت کشور (درصد)	۱/۲۴ درصد	از یک کمتر نشود
زمان دو برابر شدن جمعیت کشور (سال)	۵۶ سال	از ۷۰ بیشتر نشود
تعداد خانوار (میلیون)	۲۵	۳۷/۵
متوسط بُعد خانوار (نفر)	۳/۳	از ۴ کمتر نشود
سهم جمعیت کودکان و نوجوانان زیر ۱۵ سال (درصد)	۲۴	حداقل ۳۰
سهم جمعیت مولد ۱۵ تا ۶۴ ساله (درصد)	۶۹/۶	بیش از ۶۶/۷
سهم جمعیت سالمندان بالای ۶۵ سال (درصد)	۶/۱	کمتر از ۵

شاخص‌ها	وضع موجود	وضع در سال ۱۴۱۰
بار تکفل یا نسبت وابستگی جمعیت (نسبت حاصلجمع جمعیت زیر ۱۵ و بالای ۶۵ سال تقسیم بر جمعیت ۱۵ تا ۶۴ ساله)	۴۳	کمتر از ۵۰
متوسط رشد سالانه جمعیت کودکان و نوجوانان زیر ۱۵ سال (درصد)	۱/۷۹	از یک کمتر نشود
متوسط رشد سالانه جمعیت مولد ۱۵ تا ۶۴ ساله (درصد)	۱	از یک کمتر نشود
متوسط رشد سالانه جمعیت سالمندان بالای ۶۵ سال (درصد)	۲/۵۴	از نیم برابر رشد کل جمعیت کشور بیشتر نشود
میانگین سنی جمعیت (سال)	۳۱/۱	کمتر از ۳۰
تعداد جمعیت شهری (میلیون نفر)	۵۹/۱	حداکثر ۷۵ درصد جمعیت کل کشور
تعداد جمعیت روستایی (میلیون نفر)	۲۰/۷	
سهم جمعیت شهری (درصد)	۷۴	حداکثر ۷۵
سهم جمعیت روستایی و عشایری (درصد)	۲۶	حداقل ۲۵
رشد جمعیت شهری (درصد)	۲	حداکثر برابر با رشد جمعیت کشور
رشد جمعیت روستایی (درصد)	-۰/۰۷	حداقل برابر با رشد جمعیت کشور
تعداد جمعیت عشایر کوچنده (میلیون نفر)	۱/۱۰۹	؟؟؟
رشد جمعیت عشایر کوچنده	؟؟؟	؟؟؟

شاخص‌ها	وضع موجود	وضع در سال ۱۴۱۰
تراکم حسابی جمعیت (درصد)	۴۸ نفر در کیلومتر مربع	؟؟؟
تراکم زیستی جمعیت(عکس سرانه اراضی قابل کشت) (نفر در هکتار)		
شهر به شهر	۶۸	۶۵
شهر به روستا	۱۲	۱۵
روستا به شهر	۱۵	۱۵
روستا به روستا	۵	۵
طبقه‌بندی جمعیتی شهرها:		
بیش از یک میلیون نفر		؟؟؟
بین ۵۰۰ هزار تا یک میلیون نفر	۲۳	
بین ۱۰۰ هزار تا ۲۵۰ هزار نفر	۶۶	
بین ۵۰ هزار تا ۱۰۰ هزار نفر	۸۷	
بین ۲۵ هزار تا ۵۰ هزار نفر	۱۱۳	
بین ۱۰ هزار تا ۲۵ هزار نفر	۲۲۷	
بین ۵ هزار تا ۱۰ هزار نفر	۳۱۰	
کمتر از ۵ هزار نفر	۴۰۷	
طبقه‌بندی جمعیتی آبادی‌های دارای سکنه:		

شاخص‌ها	وضع موجود	وضع در سال ۱۴۱۰
بیش از ۵۰۰۰ نفر	۱۸۸	؟؟؟
بین ۲۵۰۰ تا ۵۰۰۰ نفر	۸۵۷	
بین ۱۰۰۰ تا ۲۵۰۰ نفر	۳۷۵۷	
بین ۵۰۰ تا ۱۰۰۰ نفر	۶۰۹۹	
بین ۱۰۰ تا ۵۰۰ نفر	۲۲۹۵۶	
بین ۵۰ تا ۱۰۰ نفر	۸۴۶۳	
کمتر از ۵۰ نفر	۱۹۹۶۴	
آبادی‌های خالی از سکنه	۳۵۲۵۴	عدم افزایش
مهاجرت به داخل کشور (بر اساس آخرین جابجایی در فاصله سال‌های بین سرشماری ۱۳۹۰ و ۱۳۹۵) (هزار نفر)	۱۱۱	؟؟؟
مهاجرت سالانه به خارج از کشور	؟؟؟	؟؟؟

چالش‌های اساسی

- استمرار روند کاهشی رشد جمعیت کشور، بر هم خوردن تعادل و توازن آن و کاهش بعد خانوارها
- رشد سه برابری جمعیت سالمندان (۶۰ ساله و بیشتر) نسبت به متوسط رشد جمعیت کشور (۳/۶ در مقابل ۱/۲)
- افزایش شاخص بار تکفل جمعیت مولد و عهده‌دار شدن مسئولیت اقتصادی و امنیت غذایی افراد مصرف‌کننده‌ی بیشتر

- ◀ نامتوازن بودن تراکم و توزیع جغرافیایی جمعیت در مناطق شهری و روستایی کشور
- ◀ افزایش شهرهای کوچک، تبدیل روستا به شهر، خالی شدن روستاها و به وجود آمدن محدودیت‌هایی در تولید

راهنماهای رسیدن به وضع مطلوب

- ◀ افزایش نرخ باروری و رشد جمعیت، تعیین متولی برای رصد و مدیریت صحیح تحولات جمعیتی در کشور
- ◀ کاهش شاخص بار تکفل جمعیت مولد
- ◀ باز توزیع فضایی و جغرافیایی جمعیت، متناسب با ظرفیت زیستی با تأکید بر تأمین آب با هدف توزیع متعادل و کاهش فشار جمعیتی (بند ۹ سیاست‌های کلی جمعیت)
- ◀ حفظ و جذب جمعیت در روستاها و مناطق مرزی و کم تراکم و ایجاد مراکز جدید جمعیتی بویژه در جزایر و سواحل خلیج فارس و دریای عمان از طریق توسعه شبکه‌های زیربنایی، حمایت و تشویق سرمایه‌گذاری و ایجاد فضای کسب و کار با درآمد کافی (بند ۱۰ سیاست‌های کلی جمعیت)
- ◀ بازمهندسی نظام سکونتگاهی جمعیت کشور به گونه‌ای که ضمن جلوگیری از کاهش شاخص‌های ظرفیت و توان تولید زیستی (BC) مناطق مختلف، سرانه شاخص رد پای بوم‌شناختی (EF) را متناسب با ظرفیت‌های زیستی هر منطقه مدیریت نموده و نهایتاً شاخص عملکرد محیط زیست (EPI) را نیز بهبود ببخشد.

برنامه‌های اجرایی

- ◀ برنامه ساماندهی تنش‌های جمعیتی و کنترل مهاجرت‌های بی‌رویه به شهرها و مناطق

شمالی و حاصلخیز (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان جمعیت با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه کشور، وزارت کشور، معاونت توسعه روستایی معاون اول رئیس جمهور، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، تشکل‌ها)

◀ برنامه افزایش نرخ رشد جمعیت و مدیریت صحیح تحولات جمعیتی در کشور (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان تنش‌های جمعیتی با مسئولیت وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی، سازمان برنامه و بودجه، وزارت کشور، سازمان صدا و سیما، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، تشکل‌ها).

◀ برنامه دانش‌بنیان باز توزیع فضایی و جغرافیایی جمعیت، به منظور حفظ و جذب جمعیت در روستاها و مناطق مرزی و کم تراکم به ویژه سواحل خلیج فارس و دریای عمان متناسب با ظرفیت زیستی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان تنش‌های جمعیتی با مسئولیت وزارت کشور، وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی، سازمان برنامه و بودجه، وزارت جهاد کشاورزی، وزارت صمت، معاون توسعه روستایی و مناطق محروم معاون اول رئیس جمهور، سازمان صدا و سیما، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، تشکل‌ها).

ویژگی‌های دانشی سند (محتوای دانش‌بنیانی سند) ۴۶

- ◀ ایجاد نظام و تشویق افراد جامعه به فرزندآوری
- ◀ ایجاد و برقراری نظام مدیریت تحولات جمعیتی در کشور
- ◀ برنامه‌ریزی برای توزیع فضایی و جغرافیایی جمعیت مبتنی بر آمایش

حوزه ثبات و پایداری

سند توسعه روستایی و عشایری

شماره سند: ۵۴

رئیس کارگروه:

اعضای کارگروه:

وضع مطلوب در	مقدار شاخص		شاخص
	سال ۱۴۱۰	۱۳۹۸	
شاخص های اقتصادی			
	۲۹۴۷۲۲۸	۳۷۵۲۷۵	محصول ناخالص داخلی و ارزش افزوده گروه کشاورزی به قیمت های جاری (میلیارد ریال)
	۸/۶	۵/۵	سهم ارزش افزوده گروه کشاورزی از محصول ناخالص داخلی کشور به قیمت های جاری (درصد)
	۴۶۷۴۳۲	۳۷۵۲۷۵	محصول ناخالص داخلی و ارزش افزوده گروه کشاورزی به قیمت های ثابت (سال پایه: ۱۳۹۰) (میلیارد ریال)
	۲/۸	۲/۵	رشد محصول ناخالص داخلی و ارزش افزوده گروه کشاورزی به قیمت های ثابت (سال پایه: ۱۳۹۰) (درصد)
۲۸	۲۶/۴	۲۶/۶	سهم مناطق روستایی از تولید ناخالص داخلی کشور (۹۱-۹۳) (درصد)
۲۰	۳۷/۳	۳۶/۵	نرخ تورم در مناطق روستایی

وضع مطلوب در سال ۱۴۱۰	مقدار شاخص		شاخص
	۱۳۹۸	۱۳۹۰	
۱۰	۲۴	۱۶	خانوارهای فقیر (زیر خط فقر) از کل خانوارها در مناطق روستایی (۹۰-۹۴) درصد
۲۵	۲۴/۲	۲۱/۷۵	سهم شاغلان ۱۵ ساله و بیشتر بخش خدمات مناطق روستایی
۲۷	۲۶/۹	۲۸/۲۵	سهم شاغلان ۱۵ ساله و بیشتر بخش صنعت مناطق روستایی
۴۸	۴۹/۱	۵۰	سهم شاغلان ۱۵ ساله و بیشتر بخش کشاورزی مناطق روستایی
۵۰	۴۷/۲۵	۴۴/۱۵	نرخ مشارکت اقتصادی جمعیت ۱۵ ساله و بیشتر مناطق روستایی
۵	۷/۴	۹/۰۵	نرخ بیکاری جمعیت ۱۵ ساله و بیشتر مناطق روستایی
۰/۰۷	۰/۰۷	۰/۰۷	سهم ۲۰ درصد فقیرترین جمعیت مناطق روستایی - (دهک وزنی)
۰/۳	۰/۳۵	۰/۳۴	ضریب جینی مناطق روستایی - (دهک وزنی)
۵۰۱۰۰۶	۲۶۱۰۰۶	۸۳۹۷۳	متوسط هزینه سالانه کل یک خانوار روستایی (هزار ریال)
۶۰۷۰۲۲	۲۹۷۰۲۲	۷۹۷۲۷	متوسط درآمد سالانه کل یک خانوار روستایی (هزار ریال)
۶۰۷۵۵۷۱۶۳	۱۲۷۵۵۷۱۶۳	۱۵۸۶۳۲۵۳۶	قدرت خرید (میانگین به ریال)
۲۰	۳۵/۸	۳۸/۷	ضریب انگل (سهم هزینه غذا از هزینه‌های خانوار)
اجتماعی و فرهنگی			
	۷۱/۷۱	۷۰/۷	امید زندگی در بدو تولد میان مردان روستایی (۹۰-۹۵)

وضع مطلوب در سال ۱۴۱۰	مقدار شاخص		شاخص
	۱۳۹۸	۱۳۹۰	
	۷۴/۷۱	۷۳/۲	امید زندگی در بدو تولد میان زنان روستایی (۹۵-۹۰)
۱۵	۱۲	۱۵	درصد مهاجرت شهر به روستا در فاصله دو دوره ۸۵ تا ۹۰-۹۰ تا ۹۵
۵	۵	۷	درصد مهاجرت روستا به روستا در فاصله دو دوره ۸۵ تا ۹۰-۹۰ تا ۹۵
۱۰	۱۵	۱۳	درصد مهاجرت روستا به شهر در فاصله دو دوره ۸۵ تا ۹۰-۹۰ تا ۹۵
۸۰۰	۸۲۰	۳۲۶۰۴۲	خالص مهاجرت روستایی بدون احتساب مهاجران با مبدأ خارج از کشور یا اظهار نشده در فاصله دو دوره ۷۵ تا ۸۵ - ۸۵ تا ۹۵
	۲۶/۹	۲۶/۱	ترکیب سنی جمعیت در دوره ۹۰ تا ۹۵ (درصد جمعیت زیر ۱۴ سال روستایی)
	۶۶/۳	۶۷/۴	ترکیب سنی جمعیت در دوره ۹۰ تا ۹۵ (درصد جمعیت ۱۵ تا ۶۴ سال روستایی)
	۶/۸	۶/۵	ترکیب سنی جمعیت در دوره ۹۰ تا ۹۵ (درصد جمعیت بالای ۶۵ سال روستایی)
	۳۰/۱	۲۸/۹	میانگین سنی جمعیت نقاط روستایی (۹۵-۹۰)
	۲۶/۹	۲۶/۱	نسبت جوانی جمعیت روستایی (شاخص ورتهایم) (۹۵-۹۰)

وضع مطلوب در سال ۱۴۱۰	مقدار شاخص		شاخص
	۱۳۹۸	۱۳۹۰	
	- ۶/۸۲	- ۶/۵۱	میزان سالخوردگی جمعیت نقاط روستایی (نسبت جمعیت ۶۵ ساله و بیشتر به کل جمعیت) در دوره ۹۰ تا ۹۵
	۲۶/۹	۲۶/۱	نسبت سالخوردگی جمعیت در نقاط روستایی (نسبت جمعیت ۶۰ ساله و بیشتر به جمعیت زیر ۱۵ سال) در دوره ۹۰ تا ۹۵
	- ۰/۷۳	- ۰/۶۳	متوسط رشد سالانه جمعیت روستایی در دوره ۸۵ تا ۹۰ - ۹۰ تا ۹۵
	۲/۴۸	۲/۳	میزان باروری کل زنان روستایی در فاصله دو دوره ۸۶ تا ۹۰ - ۹۰ تا ۹۱
	۳/۶	۴	متوسط بعد خانوار روستایی (۹۰ - ۹۷)
	۷۸/۵۲	۷۵/۱	درصد باسوادی جمعیت ۶ ساله و بیشتر نقاط روستایی (۹۰-۹۵)
	۸۳/۹	۸۰/۶	درصد باسوادی جمعیت مرد ۶ ساله و بیشتر نقاط روستایی (۹۰-۹۵)
	۷۲/۹	۶۹/۴	درصد باسوادی جمعیت زن ۶ ساله و بیشتر نقاط روستایی (۹۰-۹۵)
	۹/۴	۷/۲	درصد جمعیت روستایی دارای تحصیلات عالی (۹۰-۹۵)
	۲۵	۲۴/۶	درصد جمعیت روستایی دارای مدرک متوسطه (۹۰-۹۵)
	۲۲/۴	۲۵/۴	درصد جمعیت روستایی دارای مدرک راهنمایی (۹۰-۹۵)

وضع مطلوب در سال ۱۴۱۰	مقدار شاخص		شاخص
	۱۳۹۸	۱۳۹۰	
	۴۲/۶	۴۱	درصد جمعیت روستایی دارای مدرک ابتدایی و سوادآموزی (۹۵-۹۰)
سهم اشتغال مردان روستایی (درصد)			
	۴۶,۹	۴۶,۶	کشاورزی
	۲۶,۹	۲۹,۷	صنعت
	۲۶,۱	۲۳,۶	خدمات
سهم مشارکت اقتصادی زنان روستایی (درصد)			
	۵۸,۵	۶۶,۷	کشاورزی
	۲۵,۲	۲۰,۸	صنعت
	۱۶,۳	۱۲,۵	خدمات
	۵۲,۲	۴۹,۸	وضعیت سنی بهره برداران کشاورزی (میانگین)
			وضعیت سواد بهره برداران کشاورزی
	۵,۲	۳,۱	درصد بهره برداران دارای تحصیلات دانشگاهی
	۰,۸۱	۰,۷۹	درصد بهره برداران دارای تحصیلات کشاورزی
رفاهی و زیربنایی			
۱۰۰	۹۴/۶۳	۹۲/۹۵	خانوارهای روستایی بهره‌مند از آب لوله کشی (درصد)
۱۰۰	۹۹/۹۳	۹۹/۶۰	خانوارهای روستایی بهره‌مند از برق خانگی (درصد)

وضع مطلوب در سال ۱۴۱۰	مقدار شاخص		شاخص
	۱۳۹۸	۱۳۹۰	
۱۰۰	۷۲/۴۲	۴۴/۶۷	خانوارهای روستایی بهره‌مند از گاز لوله‌کشی (درصد)
۱۰۰	۴۲/۴۵	۶۶/۹۶	خانوارهای روستایی بهره‌مند از تلفن (درصد)
۱۰۰	۹۲/۷۷	۸۱/۵۵	خانوارهای روستایی بهره‌مند از حمام (گرم) (درصد)
۱۰۰	۹۱/۷۴	۸۲/۰۳	خانوارهای روستایی بهره‌مند از آشپزخانه (درصد)
۱۰۰	۳۲	۳/۵	خانوارهای روستایی بهره‌مند از اینترنت (درصد)
	۸۶/۶۶	۸۵/۶۰	درصد خانوارهای نمونه روستایی برحسب نحوه تصرف مسکن (ملکی عرصه و اعیان)
	۴/۵۱	۵/۱۸	درصد خانوارهای نمونه روستایی برحسب نحوه تصرف مسکن (اجاری و رهنی)
	۰/۸	۱/۳۲	درصد خانوارهای نمونه روستایی برحسب نحوه تصرف مسکن (در برابر خدمت)
	۷/۸۵	۷/۵۷	درصد خانوارهای نمونه روستایی برحسب نحوه تصرف مسکن (رایگان)
	۰/۱۷	۰/۰۳	درصد خانوارهای نمونه روستایی برحسب نحوه تصرف مسکن (سایر)
	۲۱۸۲۵۸۷۸	۲۳۴۷۰۹۴۷	تعداد روستاییان بیمه شده اصلی و تبعی تحت پوشش سازمان بیمه سلامت (۹۰-۹۴)
	۱۳۹	۰	تعداد خانه‌های بهداشت روستایی در کشور (۹۰-۹۴)

چالش‌های اصلی

- ◀ مشخص نبودن متولی امور روستا و الگوی توسعه روستایی
- ◀ فقدان سیاست یکپارچه توسعه روستایی، کشاورزی و ملی
- ◀ مشکلات معیشتی، بیکاری گسترده، کاهش درآمد و عدم تنوع‌بخشی به مشاغل روستایی و عشایری
- ◀ فقر و محرومیت و کیفیت پایین زندگی و رفاه اجتماعی در اغلب مناطق روستایی و عشایری
- ◀ تبدیل بی ضابطه روستا به شهر و تسریع روند شهر نشینی ترویج جاذبه های شهری و مهاجرت بی رویه

راهبردهای رسیدن به وضع مطلوب

- ◀ مشخص نمودن متولی امور روستا و تعیین الگوی مناسب توسعه روستایی
- ◀ اتخاذ سیاست یکپارچه، افزایش مشارکت واقعی و نظام مند روستائیان و عشایر در فرآیند توسعه روستایی و عشایری
- ◀ کاهش مشکلات معیشتی، افزایش درآمد و ایجاد فرصت های شغلی، بهبود اشتغال
- ◀ حذف فقر و محرومیت، بهبود کیفیت زندگی و رفاه اجتماعی
- ◀ کنترل مهاجرت‌های بی‌رویه به شهرها و مناطق شمالی و حاصلخیز، ایجاد مشوق‌های لازم برای ماندگاری در روستاها

برنامه های اجرایی

- ◀ برنامه طراحی الگوی مناسب توسعه روستایی و عشایری تولید محور متناسب با و هماهنگ

با توسعه کشاورزی و توسعه ملی و تعیین متولی برای توسعه روستایی و عشایری (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان توسعه روستایی و عشایری با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، توسعه روستایی ریاست جمهوری، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، وزارت کشور و تشکل‌ها)

◀ برنامه ارتقاء شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی مناطق روستایی و عشایری و کاهش فاصله برخورداری آنها با مناطق شهری و جلوگیری از مهاجرت بی‌رویه و حاشیه‌نشینی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان توسعه روستایی و عشایری با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، توسعه روستایی ریاست جمهوری، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، وزارت کشور، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، وزارت اقتصاد، وزارت صمت، وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و تشکل‌ها)

◀ برنامه حمایت از سرمایه‌گذاری و اعطای تسهیلات مناسب برای افزایش فرصت‌های شغلی و تنوع‌بخشی به مشاغل روستایی و عشایری (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان توسعه روستایی و عشایری با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، توسعه روستایی ریاست جمهوری، وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، وزارت کشور و تشکل‌ها)

◀ برنامه شناسایی و احیاء دانش‌های بومی و استفاده از آنها در توسعه مناطق روستایی و عشایری و زنجیره ارزش (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان توسعه روستایی و عشایری با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، توسعه روستایی ریاست جمهوری، وزارت عتف و معاون علمی و فناوری ریاست جمهوری، وزارت کشور و تشکل‌ها)

ویژگی‌های دانشی سند (محتوای دانش بنیانی سند) ۴۷

- ◀ طراحی الگوی مناسب توسعه روستایی و عشایری تولید محور متناسب با و هماهنگ با توسعه کشاورزی و توسعه ملی
- ◀ ایجاد نظام بهبود شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی مناطق روستایی و عشایری و کاهش فاصله برخورداری آنها با مناطق شهری و جلوگیری از مهاجرت بی رویه و حاشیه نشینی
- ◀ شناسایی و احیاء دانش‌های بومی و استفاده از آنها در توسعه مناطق روستایی و عشایری و زنجیره ارزش

حوزه ثبات و پایداری

سند زنجیره ارزش محصولات کشاورزی

شماره سند: ۵۵

رئیس کارگروه: دکتر سید محمد ابراهیم زاده موسوی

اعضای کارگروه: فاطمه پاسبان

وضع مطلوب در سال ۱۴۱۰	مقدار شاخص		شاخص
	۱۳۹۸*	۱۳۹۰	
۵۰۰	۴۰۰	۲۰۰	ارزش تولید و خدمات در بخش نهاده‌های** زنجیره ارزش در جهان (میلیارد دلار)
۱۵	-	-	ارزش تولید و خدمات در بخش نهاده‌های*** زنجیره ارزش در ایران (میلیارد دلار)
۸۰	۶۰	۱۲	ارزش تولید و خدمات در بخش تولیدات کشاورزی زنجیره در ایران (میلیارد دلار)
۳۹۰۰	۳۵۰۰	۲۲۰۰	ارزش تولید و خدمات در بخش تولیدات کشاورزی زنجیره در جهان (میلیارد دلار)
-	-	-	ارزش تولید و خدمات در بخش واسطه**** زنجیره در ایران (میلیارد دلار)
۱۵۰۰	۱۱۵۰	-	ارزش تولید و خدمات در بخش واسطه زنجیره در جهان (میلیارد دلار)

وضع مطلوب در سال ۱۴۱۰	مقدار شاخص		شاخص
	۱۳۹۸*	۱۳۹۰	
۶۰	۳۰	۲	ارزش تولید و خدمات در بخش فراوری***** زنجیره در ایران (میلیارد دلار)
۳۹۰۰	۳۵۰۰	۱۵۰۰	ارزش تولید و خدمات در بخش فراوری زنجیره در جهان (میلیارد دلار)
۱۰۰	۵۰	۱۵	نسبت فراوری به تولید در ایران (%)
۱۰۰	۱۰۰	۶۸	نسبت فراوری به تولید در جهان (%)
۲۵۰	-	-	ارزش تولید و خدمات در بخش خرده فروشی زنجیره در ایران (میلیارد دلار)
۶۲۰۰	۵۴۰۰	۴۲۰۰	ارزش تولید و خدمات در بخش خرده فروشی زنجیره در جهان (میلیارد دلار)

* مقادیر پیشنهادی برای سال‌های ۱۳۹۸ و ۱۴۱۰، برآوردی است
 ** بذر، کود، آفت‌کش، ماشین‌آلات، بهداشت و تغذیه دام، بیمه محصولات زراعی، مکمل‌ها و افزودنی‌ها غذا
 *** بذر، کود، آفت‌کش، ماشین‌آلات، بهداشت و تغذیه دام، بیمه محصولات زراعی، مکمل‌ها و افزودنی‌ها غذا
 **** کلیه عملیات از مزرعه تا کارخانجات غذایی (شامل جمع‌آوری، فرآوری اولیه و فرآوری ثانویه)
 ***** صنایع غذایی (شامل صنایع نان، گوشت، لبنیات، آشامیدنی‌ها، غذاهای آماده و میان‌وعده‌ها)

چالش‌های اصلی

◀ یکپارچه نشدن مدیریت زنجیره ارزش محصولات کشاورزی در وزارت جهاد کشاورزی و فراهم نبودن الزامات آن

- ◀ شکل‌نگرفتن و ناقص بودن زنجیره‌های ارزش در حوزه‌های مختلف بخش کشاورزی، مشخص نبودن و یا تعدد متولی مدیریت حلقه‌ها و کل زنجیره ارزش
- ◀ عدم انتقال کامل دستگاه‌های مرتبط از سایر وزارتخانه‌ها به وزارت جهاد کشاورزی
- ◀ نبود تشکلهای فراگیر و ملی برای به عهده گرفتن امور تصدیگری زنجیره
- ◀ آماده نبودن ساختار و امکانات وزارت جهاد کشاورزی برای مدیریت یکپارچه زنجیره ارزش
- ◀ مشخص نبودن سهم ایجاد ارزش افزوده حلقه‌های مختلف زنجیره ارزش
- ◀ بالا بودن ضریب وابستگی بالای نهاده یا مواد اولیه آن، به خارج و از دست دادن ارزش افزوده حلقه‌های زنجیره ارزش
- ◀ پایین بودن عملکرد و بهره‌وری در بخش تولید
- ◀ ضعف حلقه‌ی مرتبط با صنایع و بازار در زنجیره ارزش
- ◀ شکل‌گیری حلقه‌های زائد و پررنگ بودن نقش واسطه‌ها

راهنمادهای رسیدن به وضع مطلوب

- ◀ یکپارچه‌سازی مدیریت زنجیره ارزش محصولات کشاورزی در وزارت جهاد کشاورزی و فراهم نمودن الزامات آن
- ◀ شکل‌گیری و تکمیل زنجیره‌های ارزش در حوزه‌های مختلف بخش کشاورزی، مشخص نمودن متولی مدیریت حلقه‌ها و کل زنجیره ارزش
- ◀ انتقال کامل دستگاه‌های مرتبط از سایر وزارتخانه‌ها به وزارت جهاد کشاورزی
- ◀ ظرفیت‌سازی تشکلهای فراگیر و ملی برای به عهده گرفتن امور تصدیگری زنجیره ارزش
- ◀ آماده‌سازی ساختار و امکانات وزارت جهاد کشاورزی برای مدیریت یکپارچه زنجیره ارزش
- ◀ مشخص نمودن سهم ایجاد ارزش افزوده حلقه‌های مختلف زنجیره ارزش

◀ کاهش ضریب وابستگی بالای نهاده یا مواد اولیه آن، به خارج و ایجاد ارزش افزوده حلقه‌های زنجیره ارزش

- ◀ بهبود عملکرد و افزایش بهره‌وری در بخش تولید
- ◀ تقویت و تکمیل حلقه‌ی مرتبط با صنایع و بازار در زنجیره ارزش
- ◀ حذف حلقه‌های زائد و کاهش نقش واسطه‌ها

برنامه‌های اجرایی

◀ برنامه فراهم نمودن الزامات، آماده‌سازی ساختار، امکانات و یکپارچه‌سازی مدیریت زنجیره ارزش محصولات کشاورزی در وزارت جهاد کشاورزی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان رنجیره ارزش با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، وزارت صمت، وزارت راه و شهرسازی، وزارت امور اقتصادی و دارایی، سازمان برنامه و بودجه، وزارت عتف، معاونت فناوری ریاست جمهوری، تشکل‌ها).

◀ برنامه شکل‌گیری و تکمیل زنجیره‌های ارزش در حوزه‌های مختلف بخش کشاورزی، مشخص نمودن متولی مدیریت حلقه‌ها و کل زنجیره ارزش (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان رنجیره ارزش با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، وزارت صمت، وزارت راه و شهرسازی، وزارت امور اقتصادی و دارایی، سازمان برنامه و بودجه، وزارت عتف، معاونت فناوری ریاست جمهوری، تشکل‌ها).

◀ برنامه جامع ظرفیت‌سازی تشکل‌های فراگیر و ملی برای به عهده گرفتن امور تصدیگری زنجیره ارزش (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان رنجیره ارزش با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، وزارت صمت، وزارت امور اقتصادی و دارایی، سازمان برنامه و بودجه، وزارت کشور، تشکل‌ها).

◀ برنامه تولید نهاده یا مواد اولیه آن با هدف کاهش ضریب وابستگی (با در نظر گرفتن شاخص‌ها و مندرجات سند پشتیبان رنجیره ارزش با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، وزارت صمت، وزارت امور اقتصادی و دارایی، سازمان برنامه و بودجه، وزارت کشور، تشکل‌ها).

ویژگی‌های دانشی سند (محتوای دانش بنیانی سند)^{۴۸}

- ◀ یکپارچه‌سازی و هوشمندسازی مدیریت زنجیره ارزش محصولات کشاورزی
- ◀ ایجاد نظام با هدف شکل‌گیری، تکمیل و توسعه زنجیره‌های ارزش در حوزه‌های مرتبط
- ◀ انتقال فناوری و بومی‌سازی تجربیات بین‌المللی با هدف توسعه زنجیره‌های ارزش
- ◀ استفاده از دانش و فناوری با هدف توانمندسازی و ظرفیت‌سازی تشکل‌های فراگیر و ملی
- ◀ بکارگیری دانش و فناوری برای تولید نهاده یا مواد اولیه آن با هدف کاهش ضریب وابستگی

حوزه ثبات و پایداری

سند اجتماعی فرهنگی

شماره سند: ۵۶

رئیس کارگروه:

اعضای کارگروه:

شاخص‌ها

◀ شاخص‌های مرتبط با این سند عمدتاً در سایر اسناد وجود دارد از این رو برای جلوگیری از دوباره‌کاری، شاخص جدیدی تعریف نشده است

چالش‌های اصلی

◀ نارسایی در آموزش‌های همگانی و فرهنگ‌سازی و جلب مشارکت جامعه در کلیه زمینه‌های مرتبط با امنیت غذایی (اعم از کیفیت، سلامت غذا، الگوی مصرف و دانش بنیان نمودن تولید و حفظ منابع پایه، توجه به ویژگی‌های حلال و طیب بودن غذا و پرهیز از اسراف و ایجاد و تکمیل زنجیره‌های ارزش و ارتقاء بهره‌وری عوامل تولید و بهره‌گیری از فناوری‌های کارآمد)

راهبردهای رسیدن به وضع مطلوب

◀ توسعه آموزش‌های همگانی و فراگیر مستمر در خصوص ابعاد مختلف امنیت غذایی (اعم از کیفیت، سلامت غذا، الگوی مصرف، دانش بنیان نمودن تولید، بهره‌گیری از فناوری‌های کارآمد،

حفظ منابع پایه، توجه به حلال و طیب بودن غذا و پرهیز از اسراف و تکمیل زنجیره های ارزش و ارتقاء بهره‌وری با مشارکت صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران و دستگاه‌های مرتبط بویژه آموزش و پرورش و دانشگاه‌ها و تشکل‌های غیردولتی)

برنامه های اجرایی

برنامه جامع آموزش همگانی و فرهنگ سازی در خصوص ابعاد امنیت مختلف غذایی پایدار به ویژه در زمینه های مرتبط با کیفیت و سلامت غذا، دانش بنیان نمودن تولید، حفظ منابع پایه، حلال و طیب بودن غذا، پرهیز از اسراف، تکمیل زنجیره های ارزش و ارتقاء بهره وری با همکاری رسانه ملی و دستگاه‌های تخصصی مرتبط (با مسئولیت صدا و سیما، وزارت جهاد کشاورزی، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، سازمان حفاظت محیط زیست، وزارت آموزش و پرورش، وزارت نیرو، وزارت صمت، سازمان برنامه و بودجه، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، وزارت عتف)

ویژگی‌های دانشی سند (محتوای دانش بنیانی سند) ۴۹

- آموزش همگانی و فرهنگ سازی در خصوص ابعاد امنیت مختلف غذایی پایدار
- آموزش همگانی و فرهنگ سازی تولید، حلال و طیب بودن غذا، پرهیز از اسراف
- آموزش همگانی و فرهنگ سازی برای حفظ منابع پایه
- تکمیل زنجیره های ارزش و ارتقاء بهره وری با همکاری رسانه ملی و دستگاه‌های تخصصی مرتبط

حوزه ثبات و پایداری

سند امنیت غذایی جهانی

شماره کاربرگ: ۵۷

رئیس کارگروه: دکتر علی کیانی‌راد

اعضای کارگروه: -

شاخص	وضع موجود میانگین	درصد رشد سالانه	وضعیت در سال	درصد رشد سالانه
	۹۵-۹۸	۱۳۸۸-۱۳۹۸	۱۴۱۰	۱۳۹۹-۱۴۰۰
شاخص کلی				
سهم بخش کشاورزی از تولید ناخالص داخلی جهان (درصد)	(۲۰۰۰) حدود ۴	(۲۰۲۰) ۴		
سهم بخش کشاورزی از اشتغال جهانی (درصد)	(۲۰۰۰) ۴۰	(۲۰۲۰) ۲۷		
تولید جهانی محصولات زراعی و باغی کشاورزی (میلیون تن)	(۲۰۰۰) ۶۱۴۳/۵	(۲۰۲۰) ۹۰۷۷/۵		
تولید جهانی محصولات دامی (گوشت) (میلیون تن)	(۲۰۰۰) ۲۳۳/۴	(۲۰۲۰) ۳۴۲/۴		
تولید جهانی شیر (میلیون تن)				
تولید جهانی آبزیان (میلیون تن)	(۲۰۰۰) ۱۲۶	(۲۰۲۰) ۱۷۸/۵		

شاخص	وضع موجود میانگین ۹۵-۹۸		درصد رشد سالانه ۱۳۸۸-۱۳۹۸	وضعیت در سال ۱۴۱۰	درصد رشد سالانه ۱۳۹۹-۱۴۰۰
مجموع تولیدات جهانی گیاهی، گوشت و آبزیان (میلیون تن)	(۲۰۲۰) ۹۵۹۸/۵	(۲۰۰۰) ۶۵۰۳			
شاخص قیمت جهانی غذا (۲۰۱۶- ۲۰۱۴=۱۰۰)	(۲۰۲۰) ۹۷	(۲۰۰۰) ۵۵			
جمعیت دچار فقر غذایی (میلیون نفر)	(۲۰۱۹) ۶۹۰	(۲۰۱۴) ۶۳۰			
عرضه جهانی انرژی (کیلوکالری/ نفر/روز)	(۲۰۱۷) ۲۸۷۰	(۲۰۰۰) ۲۶۸۲			
نرخ رشد جمعیت جهان (درصد)	۱/۱			۰/۹	
جمعیت جهان (میلیارد نفر)	(۲۰۱۸) ۷/۶	(۲۰۰۰) ۶/۱۴		۸/۴	
سرانه تولید محصولات گیاهی، گوشت و آبزیان جهانی (کیلوگرم/ نفر/سال)	(۲۰۱۸) ۱۲۶۳	(۲۰۰۰) ۱۰۶۴			
سرانه تولید محصولات گیاهی، گوشت و آبزیان جهانی (کیلوگرم/ نفر/روز)	(۲۰۱۸) ۳/۴۶	(۲۰۰۰) ۲/۹			

شاخص	وضع موجود میانگین	درصد رشد سالانه	وضعیت در سال	درصد رشد سالانه
	۹۵-۹۸	۱۳۸۸-۱۳۹۸	۱۴۱۰	۱۳۹۹-۱۴۰۰
قیمت جهانی نهاده ها				
قیمت جهانی نفت خام برنت (بشکه /دلار)	۶۳/۱		۷۷/۸	
قیمت کودهای شیمیایی (تن/دلار)	۲۵۸		۲۹۷/۳	
غلات				
تولید گندم (هزارتن)	۷۵۲۵۴۹	۱/۶۱	۸۳۸۵۱۰	۱/۰۲
واردات گندم (هزارتن)	۱۷۲۹۴۵	۲/۹۴	۲۱۲۴۸۲	۱/۵۴
صادرات گندم (هزارتن)	۱۷۳۱۳۰	۳/۰۴	۲۱۲۴۸۲	۱/۵۴
مصرف گندم (هزارتن)	۷۴۷۴۴۷	۱/۴۱	۸۳۳۸۴۴	۱
مصرف غذایی گندم (هزارتن)	۵۱۱۵۱۱	۱/۲۵	۵۶۲۶۲۵	۰/۸۴
مصرف سرانه غذایی گندم (فرد/ کیلوگرم)	۶۷/۳	۰/۰۸	۶۶/۶	-۰/۰۹
قیمت جهانی گندم (تن/دلار)	۲۲۵/۴		۲۵۳/۴	
تولید ذرت (هزارتن)	۱۱۲۲۰۸۵	۳/۰۳	۱۳۱۵۱۹۹	۱/۴۳
واردات ذرت (هزارتن)	۱۶۰۲۶۲	۶/۵۲	۱۹۴۳۰۵	۱/۹۳
سهام ذرت ترا ریخته در بازار جهانی (درصد)	۷۶		-	

شاخص	وضع موجود میانگین ۹۵-۹۸	درصد رشد سالانه ۱۳۸۸-۱۳۹۸	وضعیت در سال ۱۴۱۰	درصد رشد سالانه ۱۳۹۹-۱۴۰۰
مقدار ذرت غیرتراریخته موجود در بازار (درصد)	۳۸۴۶۳		-	
صادرات ذرت (هزار تن)	۱۵۸۵۲۷	۶/۵۸	۱۹۴۳۰۵	۱/۹۳
مصرف ذرت (هزار تن)	۱۱۴۱۵۳۸	۳/۳۹	۱۳۱۳۲۱۰	۱/۲۴
مصرف ذرت علوفه (هزار تن)	۶۷۵۱۲۳	۳/۸۲	۷۹۱۲۷۸	۱/۶۵
مصرف غذایی ذرت (فرد/کیلوگرم)	۱۸/۷	۰/۷۷	۱۹/۵	۰/۴
قیمت جهانی ذرت (دلار/تن)	۱۶۵/۲		۱۹۷/۶	
تولید سایر غلات (هزار تن)	۲۸۹۷۷۱	۰/۹	۳۱۸۹۰۰	۰/۸۱
واردات سایر غلات (هزار تن)	۳۶۱۵۸	۳/۲۸	۴۲۵۷۵	۱/۲۸
صادرات سایر غلات (هزار تن)	۴۲۰۱۷	۳/۲۸	۴۸۴۳۴	۱/۱۱
مصرف سایر غلات (هزار تن)	۲۸۲۶۲۵	۰/۴	۳۱۲۳۶۱	۰/۸
مصرف سایر غلات برای علوفه (هزار تن)	۱۴۴۹۱۹	-۰/۰۹	۱۵۸۸۵۵	۰/۸۸
مصرف غذایی سایر غلات (فرد/کیلوگرم)	۱۰/۴	-۰/۱۶	۱۰/۵	۰/۲۲
قیمت جهانی سایر غلات (دلار/تن)	۱۹۶/۹		۲۲۹/۶	

شاخص	وضع موجود میانگین ۹۵-۹۸	درصد رشد سالانه ۱۳۸۸-۱۳۹۸	وضعیت در سال ۱۴۱۰	درصد رشد سالانه ۱۳۹۹-۱۴۰۰
قیمت جهانی دانه های خشک غلات (دلار/تن)	۱۳۰/۳		۱۵۹/۸	
تولید برنج (هزارتن)	۵۱۴۹۷۸	۰/۹۶	۵۸۱۷۶۴	۱/۰۲
واردات برنج (هزارتن)	۴۶۹۸۵	۳/۷۵	۶۱۸۵۸	۲/۶۷
صادرات برنج (هزارتن)	۴۷۱۹۳	۲/۸۶	۶۲۰۶۶	۲/۶۶
مصرف برنج (هزارتن)	۵۱۱۶۶۳	۱/۳	۵۸۰۷۶۴	۱/۰۲
مصرف سرانه برنج (فرد/کیلوگرم)	۵۴/۵	-۰/۰۱	۵۵/۱	-۰/۰۲
قیمت جهانی برنج (دلار/تن)	۴۲۸/۷		۴۷۶/۲	
دانه های روغنی و روغن ها				
میزان تولید سویا (هزارتن)	۳۴۷۳۲۵	۳/۹۶	۴۰۶۲۱۲	۱/۲۶
میزان واردات سویا (هزارتن)	۱۴۹۰۸۸	۶/۵۵	۱۷۲۵۴۰	۱/۴۶
سهم سویا تراریخته در بازار جهانی (درصد)	۹۸			
مقدار سویا غیرتراریخته موجود در بازار (هزارتن)	۲۹۸۲			
میزان صادرات سویا (هزارتن)	۱۴۷۸۷۳	۶/۴۲	۱۷۲۵۴۰	۱/۴۶
میزان مصرف سویا (هزارتن)	۳۴۸۳۰۰	۳/۹۹	۴۰۶۰۵۷	۱/۳۳
تولید کنجاله و روغن سویا (هزارتن)	۳۱۲۹۶۹	۴/۱۴	۳۶۸۸۴۲	۱/۴

شاخص	وضع موجود میانگین ۹۵-۹۸	درصد رشد سالانه ۱۳۸۸-۱۳۹۸	وضعیت در سال ۱۴۱۰	درصد رشد سالانه ۱۳۹۹-۱۴۰۰
قیمت جهانی سویا (دلار/تن)	۳۸۴/۴		۴۷۴/۳	
میزان تولید سایر دانه های روغنی (هزار تن)	۱۵۳۸۹۶	۲/۸۵	۱۷۴۹۰۶	۱/۲۴
میزان واردات سایر دانه های روغنی (هزار تن)	۲۱۱۴۴	۳/۶	۲۳۶۹۲	۱/۳۵
میزان صادرات سایر دانه های روغنی (هزار تن)	۲۰۶۶۳	۳/۳۹	۲۳۶۹۲	۱/۳۵
میزان مصرف سایر دانه های روغنی (هزار تن)	۱۵۳۸۳۴	۲/۸۳	۲۷۴۸۸۳	۱/۲۳
قیمت جهانی سایر دانه های روغنی (دلار/تن)	۴۲۶/۶		۵۰۹/۸	
تولید محصولات حاصل از روغن کشی سایر دانه های روغنی (هزار تن)	۱۳۳۰۳۰	۳/۱۳	۱۵۱۷۳۰	۱/۲۸
تولید کنجاله (هزار تن)	۳۴۲۶۶۵	۳/۴۵	۴۰۲۹۴۱	۱/۴
واردات کنجاله (هزار تن)	۸۹۸۹۰	۲/۴۵	۹۸۱۶۱	۰/۷۷
صادرات کنجاله (هزار تن)	۹۰۴۲۲	۱/۸۳	۹۸۱۶۱	۰/۷۷
مصرف کنجاله (هزار تن)	۳۴۳۱۰۴	۳/۶۳	۴۰۲۸۷۱	۱/۳۹

شاخص	وضع موجود میانگین ۹۵-۹۸	درصد رشد سالانه ۱۳۸۸-۱۳۹۸	وضعیت در سال ۱۴۱۰	درصد رشد سالانه ۱۳۹۹-۱۴۰۰
قیمت جهانی کنجاله (دلار/تن)	۳۲۳/۶		۳۷۱/۸	
تولید روغن های گیاهی (هزار تن)	۲۰۹۴۹۸	۳/۹	۲۴۶۶۸۸	۱/۴
واردات روغن های گیاهی (هزار تن)	۸۴۵۵۵	۳/۶۸	۹۷۹۱۵	۱/۲۷
صادرات روغن های گیاهی (هزار تن)	۸۴۷۶۵	۳/۴۵	۹۷۹۱۵	۱/۲۷
مصرف روغن های گیاهی (هزار تن)	۲۰۹۷۶۲	۴/۲۵	۲۴۶۴۲۴	۱/۴
سرانه مصرف خوراکی روغن های گیاهی (فرد/کیلوگرم)	۱۸/۳	۲/۳۲	۱۹/۸	۰/۸۵
قیمت جهانی روغن های گیاهی (دلار/تن)	۷۲۴		۹۲۱/۸	
شیرین کننده ها				
تولید شکر (هزار تن)	۱۷۵۶۴۵	۰/۷۸	۲۰۰۲۸۱۳	۱/۴۵
واردات شکر (هزار تن)	۵۶۵۷۰	۰/۹۲	۶۷۰۷۵	۱/۴۷
صادرات شکر (هزار تن)	۵۹۹۴۷	۱/۱۲	۷۰۰۷۵	۱/۴
مصرف شکر (هزار تن)	۱۷۱۱۲۳	۱/۲۶	۱۹۸۵۸۹	۱/۴۲
سرانه مصرف شکر (فرد/کیلوگرم)	۲۲/۵	۰/۱	۲۳/۵	۰/۴۸
قیمت جهانی شکر خام (دلار/تن)	۲۸۶/۵		۳۸۵/۷	
قیمت جهانی شکر فرآوری شده (دلار/تن)	۳۵۷		۴۸۶/۹	

شاخص	وضع موجود میانگین	درصد رشد سالانه	وضعیت در سال	درصد رشد سالانه
	۹۵-۹۸	۱۳۸۸-۱۳۹۸	۱۴۱۰	۱۳۹۹-۱۴۰۰
شربت ذرت با غلظت فروکتوز بالا HFCS (دلار/تن وزن خشک)	۸۲۱/۷		۶۲۰/۳	
ملاسها (دلار/تن)	۱۴۴/۷		۱۶۴/۱	
گوشت و انواع آن				
تولید گوشت (هزارتن وزن خام)	۳۲۶۷۲۹	۱/۴۸	۳۶۶۴۳۶	۱/۳۹
واردات گوشت (هزارتن وزن خام)	۳۴۰۳۶	۳/۲۸	۳۸۴۱۴	۰/۶
صادرات گوشت (هزارتن وزن خام)	۳۵۲۰۶	۲/۷۸	۳۹۲۸۵	۰/۵۴
مصرف گوشت (هزارتن وزن خام)	۳۲۵۲۴۶	۱/۵	۳۶۵۱۴۹	۱/۳۹
سرانه مصرف گوشت (فرد/کیلوگرم وزن خام)	۳۴/۵	۰/۴۱	۳۴/۹	۰/۴۵
تولید گوشت گاو و گوساله (هزارتن وزن خام)	۶۹۷۷۴	۰/۸۸	۷۶۰۰۵	۰/۷۵
واردات گوشت گاو و گوساله (هزارتن وزن خام)	۱۰۱۰۲	۴/۴۲	۱۱۴۹۶	۰/۸۱
صادرات گوشت گاو و گوساله (هزارتن وزن خام)	۱۰۱۶۸	۳/۳۲	۱۱۵۱۰	۰/۷۸
مصرف گوشت گاو و گوساله (هزارتن وزن خام)	۶۹۴۷۹	۰/۹۴	۷۵۷۲۸	۰/۷۵

شاخص	وضع موجود میانگین ۹۵-۹۸	درصد رشد سالانه ۱۳۸۸-۱۳۹۸	وضعیت در سال ۱۴۱۰	درصد رشد سالانه ۱۳۹۹-۱۴۰۰
سرانه مصرف گوشت گاو و گوساله (فرد/کیلوگرم وزن خام)	۶/۴	-۰/۲۲	۶/۳	-۰/۱۹
قیمت گوشت اروپا (دلار هر تن لاشه)	۴۲۵۵/۱		۴۱۳۸/۴	
قیمت گوشت آمریکا (دلار هر تن لاشه)	۴۲۱۲		۴۲۶۰/۸	
قیمت گوشت برزیل (دلار هر تن لاشه)	۴۰۱۴/۷		۴۰۹۰	
میزان تولید گوشت طیور (هزار تن وزن خام)	۱۲۵۳۱۲	۲/۷۲	۱۴۵۷۱۱	۱/۱۱
میزان واردات گوشت طیور (هزار تن وزن خام)	۱۳۵۵۲	۱/۹۳	۱۵۸۹۷	۱/۲
میزان صادرات گوشت طیور (هزار تن وزن خام)	۱۴۴۲۱	۲/۳۲	۱۶۷۶۶	۱/۱۳
میزان مصرف گوشت طیور (هزار تن وزن خام)	۱۲۴۴۱۹	۲/۶۸	۱۴۴۸۷۴	۱/۱۲
سرانه مصرف گوشت طیور (فرد/ کیلوگرم وزن خام)	۱۴/۴	۱/۵	۱۵/۱	۰/۱۹

شاخص	وضع موجود میانگین ۹۵-۹۸	درصد رشد سالانه ۱۳۸۸-۱۳۹۸	وضعیت در سال ۱۴۱۰	درصد رشد سالانه ۱۳۹۹-۱۴۰۰
قیمت گوشت طیور اروپا (USD/t rtc)	۲۱۶۳		۲۴۲۹	
قیمت گوشت طیور آمریکا (USD/t rtc)	۱۱۹۱/۷		۱۲۶۹/۷	
قیمت گوشت طیور برزیل (USD/t rtc)	۱۶۰۷/۷		۱۸۵۰/۶	
تولید گوشت گوسفند (هزار تن وزن خام)	۱۵۰۴۷	۱/۶۷	۱۷۱۹۴	۱/۲۱
واردات گوشت گوسفند (هزار تن وزن خام)	۱۱۶۹	۳/۷۲	۱۲۹۷	۰/۶۲
صادرات گوشت گوسفند (هزار تن وزن خام)	۱۲۱۳	۲/۴۶	۱۳۰۱	۰/۶۸
مصرف گوشت گوسفند (هزار تن وزن خام)	۱۵۰۷۹	۱/۸۶	۱۷۲۶۹	۱/۲
سرانه مصرف گوشت گوسفند (فرد/ کیلو گرم وزن خام)	۱/۷	۰/۶۹	۱/۸	۰/۲۶
قیمت گوشت گوسفند نیوزلند (دلار/تن وزن خام)	۴۶۱۲		۴۸۱۷/۷	

شاخص	وضع موجود میانگین ۹۵-۹۸	درصد رشد سالانه ۱۳۸۸-۱۳۹۸	وضعیت در سال ۱۴۱۰	درصد رشد سالانه ۱۳۹۹-۱۴۰۰
آبزیان و غذاهای دریایی				
میزان تولید ماهی و غذاهای دریایی (هزارتن وزن خام)	۱۷۵۷۹۸	۲/۳	۲۰۰۴۰۰	۱/۳۴
میزان واردات ماهی و غذاهای دریایی (هزارتن وزن خام)	۴۲۹۲۸	۱/۴۳	۴۶۷۲۱	۰/۷۱
میزان صادرات ماهی و غذاهای دریایی (هزارتن وزن خام)	۴۲۵۵۸	۱/۴	۴۶۵۸۱	۱/۰۷
میزان تبدیل به سایر فرآورده ها (هزارتن)	۱۶۹۰۲	۰,۳۹	۱۶۶۸۶	۰/۴۴
میزان مصرف ماهی و غذاهای دریایی (هزارتن وزن خام)	۱۵۵۱۰۹	۲/۵	۱۸۰۴۱۶	۱/۴۱
میزان سرانه مصرف ماهی و غذاهای دریایی (فرد/کیلوگرم)	۲۰/۴	۱/۳۲	۲۱/۴	۰/۴۷
متوسط قیمت مبادله شده آبزیان (دلار/تن)	۳۰۳۲/۷		۳۶۹۰/۱	
قیمت آبزیان پرورشی (دلار/تن)	۳۰۲۲/۳		۳۷۰۸/۵	
قیمت آبزیان صید شده (دلار/تن)	۱۸۳۱		۲۲۴۷/۲	
قیمت گوشت آبزیان (دلار/تن)	۱۴۴۷/۷		۱۰۷۰/۷	

شاخص	وضع موجود میانگین ۹۵-۹۸	درصد رشد سالانه ۱۳۸۸-۱۳۹۸	وضعیت در سال ۱۴۱۰	درصد رشد سالانه ۱۳۹۹-۱۴۰۰
فرآورده های لبنی				
میزان تولید لبنیات تازه (هزار تن وزن خام)	۴۲۲۸۱۴	۲/۰۳	۵۲۰۴۹۴	۱/۸۶
میزان سرانه مصرف لبنیات تازه (فرد/کیلوگرم)	۵۵/۵	۰/۸۷	۶۱/۷	۰/۹۶
میزان تولید کره (هزار تن وزن خام)	۱۱۳۱۰	۲/۲۶	۱۳۵۸۴	۱/۶۲
میزان واردات کره (هزار تن وزن خام)	۹۹۷	۰/۹۸	۱۱۷۹	۱/۱۳
میزان صادرات کره (هزار تن وزن خام)	۱۰۵۰	۱/۲۵	۱۱۷۹	۱/۱۳
میزان مصرف کره (هزار تن وزن خام)	۱۱۲۵۴	۲/۲۲	۱۳۵۸۱	۱/۶
میزان سرانه مصرف کره (فرد/کیلوگرم وزن خام)	۱/۵	۱/۰۴	۱/۶	۰/۶۶
قیمت جهانی کره (دلار/تن)	۴۹۲۷		۴۷۲۲	
میزان تولید پنیر (هزار تن وزن خام)	۲۳۵۷۹	۱/۵۳	۲۶۸۲۹	۱/۱۸
میزان واردات پنیر (هزار تن وزن خام)	۳۱۱۶	۲/۸۱	۳۶۹۶	۱/۴۲

شاخص	وضع موجود میانگین ۹۵-۹۸	درصد رشد سالانه ۱۳۸۸-۱۳۹۸	وضعیت در سال ۱۴۱۰	درصد رشد سالانه ۱۳۹۹-۱۴۰۰
میزان صادرات پنیر (هزار تن وزن خام)	۳۱۹۵	۱/۵۹	۳۶۹۶	۱/۴۲
میزان مصرف پنیر (هزار تن وزن خام)	۲۳۵۶۶	۱/۷۴	۲۶۸۲۸	۱/۱۸
میزان سرانه مصرف پنیر (فرد/کیلوگرم وزن خام)	۳/۱	۰/۵۷	۳/۲	۰/۲۴
قیمت جهانی پنیر (دلار/تن)	۳۸۰۵		۴۵۸۲	
میزان تولید شیر (هزار تن)	۸۳۹۵۲۸	۲	۹۹۶۷۶۰	۱/۵۶
میزان تولید پودر شیر خشک کم چرب (هزار تن)	۴۳۵۹	۳/۱۵	۵۱۸۴	۱/۶۲
میزان واردات پودر شیر خشک کم چرب (هزار تن)	۲۶۷۲	۵/۶۸	۳۲۶۵	۲
میزان صادرات پودر شیر خشک کم چرب (هزار تن)	۲۶۹۲	۵/۸۶	۳۲۶۵	۲
میزان مصرف پودر شیر خشک کم چرب (هزار تن)	۴۵۱۱	۳/۱۷	۵۱۸۴	۱/۵۸
میزان سرانه مصرف پودر شیر خشک کم چرب (فرد/کیلوگرم)	۰/۶	۲/۰۱	۰/۶	۰/۷۳

شاخص	وضع موجود میانگین ۹۵-۹۸	درصد رشد سالانه ۱۳۸۸-۱۳۹۸	وضعیت در سال ۱۴۱۰	درصد رشد سالانه ۱۳۹۹-۱۴۰۰
قیمت جهانی پودر شیر خشک کم چرب (دلار/تن)	۲۲۱۹/۷		۳۵۳۸	
میزان تولید پودر شیر خشک پر چرب (هزارتن)	۵۰۳۳	۱/۵۳	۵۸۹۴	۱/۶۹
میزان واردات پودر شیر خشک پر چرب (هزارتن)	۲۶۳۷	۲/۴	۲۹۲۹	۱/۰۱
میزان صادرات پودر شیر خشک پر چرب (هزارتن)	۲۵۶۳	۲/۲	۲۹۲۹	۱/۰۱
میزان مصرف پودر شیر خشک پر چرب (هزارتن)	۵۰۸۹	۱/۶۱	۵۸۹۴	۱/۶۷
میزان سرانه مصرف پودر شیر خشک پر چرب (فرد/کیلوگرم)	۰/۷	۰/۴۵	۰/۷	۰/۷۳
قیمت جهانی پودر شیر خشک پر چرب (دلار/تن)	۳۰۷۷/۶		۳۹۹۸/۳	
میزان تولید پودر آب پنیر (هزارتن)	۳۱۲۴	۱/۴۶	۳۵۴۷	۱/۱۷
میزان واردات پودر آب پنیر (هزارتن)	۱۵۹۳/۶	۵/۷۷	۲۰۶۹/۴	۲/۴۷
میزان صادرات پودر آب پنیر (هزارتن)	۱۹۴۳/۸	۵/۳۳	۲۴۱۹/۶	۲/۰۸

شاخص	وضع موجود میانگین ۹۵-۹۸	درصد رشد سالانه ۱۳۸۸-۱۳۹۸	وضعیت در سال ۱۴۱۰	درصد رشد سالانه ۱۳۹۹-۱۴۰۰
ذخایر پودر آب پنیر ('000 hd)	۷۰۷۹۳۶	۱/۰۳	۷۸۲۰۴۴	۰/۸۴
قیمت جهانی پودر آب پنیر WHEY (دلار/تن)	۹۵۷/۵		۱۱۵۷/۹	
قیمت جهانی کازئین (دلار/تن)	۶۰۶۲/۱		۷۶۶۲/۲	
مصرف علوفه (هر رأس/تن)	۱/۱۹	۰/۹۷	۱/۲۷	۰/۷۱
سوخت‌های زیستی				
میزان تولید اتانول (میلیون لیتر)	۱۲۴۸۸۳	-	۱۴۰۰۷۷	۰/۷۵
میزان مصرف داخلی اتانول (میلیون لیتر)	۱۲۴۷۴۷	-	۱۴۰۲۴۵	۰/۷۸
میزان واردات اتانول (میلیون لیتر)	۱۱۱۴۸	-	۹۶۸۷	-۱/۰۱
میزان صادرات اتانول (میلیون لیتر)	۱۰۷۱۶	-	۹۶۸۷	-۱/۰۱
قیمت جهانی اتانول (دلار/صدلیتر)	۳۸/۷		۵۱/۳	
میزان تولید سوخت زیستی (میلیون لیتر)	۴۳۱۳۸	-	۴۵۶۳۱	-۰/۵۱
میزان مصرف داخلی سوخت زیستی (میلیون لیتر)	۴۳۶۳۰	-	۴۶۶۹۶	-۰/۵۱
واردات سوخت زیستی (میلیون لیتر)	۶۸۳۸	-	۵۴۱۲	-۲/۹۵

شاخص	وضع موجود میانگین	درصد رشد سالانه	وضعیت در سال	درصد رشد سالانه
	۹۵-۹۸	۱۳۸۸-۱۳۹۸	۱۴۱۰	۱۳۹۹-۱۴۰۰
صادرات سوخت زیستی (میلیون لیتر)	۶۱۳۲	-	۴۴۰۵	-۳/۵۱
قیمت جهانی سوخته‌های زیستی (دلار/صدلیتر)	۸۳/۲		۹۵/۱	
پنبه				
میزان تولید پنبه (هزارتن)	۲۶۲۴۲	-۰/۶۳	۲۹۸۲۹	۱/۴۷
میزان واردات پنبه (هزارتن)	۹۰۹۷	-۰/۱۸	۱۱۱۸۶	۲/۱۲
میزان صادرات پنبه (هزارتن)	۹۲۳۸	-۰/۰۵	۱۱۳۲۶	۲/۰۹
میزان مصرف پنبه (هزارتن)	۲۶۱۶۸	۱/۳۷	۳۰۱۳۰	۱/۳۵
قیمت جهانی پنبه (دلار/تن)	۱۸۳۴/۴		۱۸۵۸/۱	
سایر محصولات				
تولید محصولات ریشه ای و غده ای (هزارتن)	۲۳۲۳۷۵	۲/۵۲	۲۷۳۹۵۰	۱/۴۶
مصرف سرانه محصولات ریشه ای و غده ای (هزارتن)	۱۶/۳	۰/۹	۱۷/۷	۰/۷۹
قیمت جهانی محصولات ریشه ای و غده‌ای (دلار/تن)	۴۳۲/۱		۵۶۲	
تولید حبوبات (هزارتن)	۸۸۴۳۰	۲/۸۶	۱۰۲۶۴۵	۱/۵۴
مصرف سرانه حبوبات (هزارتن)	۷/۷	۱/۹۲	۸/۳	۰/۵۴

چالش‌های اساسی

- ◀ ناآدلانه شدن دسترسی به غذا (وجود حدود ۱۰ درصد جمعیت جهان در شرایط گرسنگی و حدود ۲۷ درصد جمعیت جهان در ناامنی غذایی در سال ۲۰۱۹ میلادی)
- ◀ افزایش سهم پروتئین حیوانی در سبد غذایی جهانی و به تبع آن، افزایش مصرف علوفه در جهان
- ◀ روند افزایشی قیمت غذا در جهان
- ◀ افزایش نامتوازن جمعیت جهان و نیاز به غذای بیشتر
- ◀ آفات و بیماری‌های گیاهی و دامی و اثر سوء آن بر تولید جهانی غذا
- ◀ افزایش تولید گازهای گلخانه‌ای و فشار بر محیط‌زیست
- ◀ افزایش مصرف غذاهای آماده و فست فود ناسالم در سبد غذایی جهان
- ◀ افزایش سهم محصولات تراریخته در بازار تجارت جهانی ذرت و سویا

راهبردهای داخلی در مواجهه با چالش‌های جهانی امنیت غذایی

- ◀ افزایش ضریب خودکفایی برای محصولات اساسی که حجم بازار تجارت جهانی آن‌ها پایین است.
- ◀ تعیین تکلیف مصرف و تولید محصولات تراریخته مهم مانند ذرت و سویا
- ◀ تعیین اولویت‌های تولید و تجارت با توجه به اسناد بالادستی و شرایط بازار تجارت جهانی

حوزه ثبات و پایداری

سند امنیت غذایی کشورهای همسایه و منطقه

شماره کاربرگ: ۵۸

رئیس کارگروه: دکتر علی کیانی‌راد

اعضای کارگروه:

شخص	کشور	۲۰۱۰	۲۰۱۹
الف- تولید			
میزان تولید گوشت دام سنگین (تن)	افغانستان	۱۳۱۰۰۰	۹۵۳۹۸
	ارمنستان	۴۸۰۰۰	۶۸۱۰۰
	آذربایجان	۱۱۲۳۶۱	۱۳۷۹۲۹
	بحرین	۱۰۲۰	۸۲۷
	عراق	۵۸۲۰۸	۲۳۶۹۵
	قزاقستان	۴۰۶۸۱۷	۵۰۱۲۴۹
	عمان	۱۴۹۵۰	۱۵۰۳۳
	پاکستان	۱۴۸۵۰۰۰	۲۲۲۱۰۰۰
	قطر	۵۷۶	۱۶۵۷
	روسیه	۱۷۲۷۳۱۱	۱۶۲۵۱۶۳
	عربستان	۴۴۰۰۰	۴۳۰۰۰

شاخص	کشور	۲۰۱۰	۲۰۱۹
میزان تولید گوشت دام سنگین (تن)	ترکیه	۶۲۱۹۷۱	۱۰۷۵۵۵۲
	ترکمنستان	۱۴۰۰۰۴	۱۴۶۵۵۲
	امارات متحده عربی	۱۵۰۰۰	۱۸۵۳۴
میزان تولید غلات (تن)	افغانستان	۵۹۵۷۰۰۰	۵۵۸۳۴۶۱
	ارمنستان	۳۲۱۹۵۴	۱۹۵۰۶۳
	آذربایجان	۱۹۲۸۷۷۹	۳۴۱۶۷۶۵
	عراق	۴۳۶۲۳۸۳	۶۹۱۳۵۵۰
	قزاقستان	۱۲۱۱۵۹۱۶	۱۷۳۵۵۸۸۵
	عمان	۴۶۰۳۴	۶۵۳۷۵
	پاکستان	۳۴۸۱۱۲۵۸	۴۳۲۶۰۳۱۸
	قطر	۲۶۶۵	۱۰۱۱
	روسیه	۵۹۶۱۹۰۷۴	۱۱۷۸۶۸۲۴۲
	عربستان	۱۵۶۵۱۵۵	۱۳۴۴۸۹۲
	ترکیه	۳۲۷۶۴۸۷۵	۳۴۳۹۸۶۹۸
	ترکمنستان	۱۵۳۵۲۳۰	۱۶۸۹۳۵۷
	امارات متحده عربی	۵۳۳۶	۶۷۰۸

شخص	کشور	۲۰۱۰	۲۰۱۹
میزان تولید مرکبات (تن)	افغانستان	۴۰۰۰	۴۳۵۱۵
	آذربایجان	۲۳۲۵۱	۵۱۵۵۳
	بحرین	۱۰۵۰	۱۱۰۳
	عراق	۱۲۳۲۷۳	۱۳۹۷۴۴
	قزاقستان	۴۰۰	۱۰۸۲
	عمان	۶۳۵۴	۷۱۸۹
	پاکستان	۲۱۵۰۰۰۰	۲۲۸۹۲۶۲
	قطر	۳۵۵	۴۴۵
	روسیه	۱۳۰	۷۵
	عربستان	۱۰۵۳۱۷	۳۴۹۷۱
	ترکیه	۳۵۷۲۳۷۶	۴۳۰۱۴۱۵
	امارات متحده عربی	۸۳۱۲	۸۱۳۰
میزان تولید تخم مرغ (تن)	افغانستان	۱۶۳۴۴	۲۲۱۵۹
	ارمنستان	۳۸۶۵۵	۳۶۰۳۰
	آذربایجان	۷۰۹۰۴	۱۰۹۸۳۴
	بحرین	۲۷۸۰	۴۴۲۶
	عراق	۴۶۳۱۰	۵۰۰۲۹

شخص	کشور	۲۰۱۰	۲۰۱۹
میزان تولید تخم مرغ (تن)	قزاقستان	۲۰۸۵۱۰	۲۷۶۸۴۰
	عمان	۹۲۵۰	۲۵۰۸۰
	پاکستان	۵۶۴۴۳۳	۹۰۷۴۴۴
	قطر	۴۵۳۲	۵۲۳۶
	روسیه	۲۲۷۴۰۰۰	۲۵۱۵۳۳۵
	عربستان	۲۱۹۲۸۳	۳۴۹۰۰۰
	ترکیه	۷۴۰۰۲۵	۱۲۴۳۶۳۳
	ترکمنستان	۵۰۰۱۹	۴۶۹۴۲
	امارات متحده عربی	۲۸۰۰۰	۵۷۰۰۰
میزان تولید میوه خام (تن)	افغانستان	۱۳۶۰۱۱۰	۳۰۷۸۴۸۵
	ارمنستان	۵۰۴۱۴۸	۶۳۳۸۳۶
	آذربایجان	۱۲۵۰۳۷۶	۱۶۶۸۳۲۳
	بحرین	۲۰۱۵۴	۲۲۱۷۰
	عراق	۱۵۴۳۵۶۹	۱۹۲۲۷۲۳
	قزاقستان	۱۳۵۲۶۵۶	۲۷۷۰۹۱۱
	عمان	۳۸۲۴۲۱	۵۱۰۴۷۳
	پاکستان	۹۶۶۸۷۵۴	۹۵۷۲۵۹۰

شخص	کشور	۲۰۱۰	۲۰۱۹
میزان تولید میوه خام (تن)	قطر	۲۴۶۳۴	۲۸۸۹۶
	روسیه	۳۶۱۵۲۵۰	۵۹۴۳۶۴۹
	عربستان	۲۱۵۵۰۲۰	۳۱۹۵۰۴۶
	ترکیه	۱۹۲۲۹۲۳۷	۲۳۳۱۲۹۴۰
	ترکمنستان	۶۶۲۷۵۹	۶۷۶۴۱۱
	امارات متحده عربی	۸۵۸۹۵۰	۳۶۰۵۹۸
میزان تولید گوشت طیور (تن)	افغانستان	۲۸۰۰۰	۲۸۴۹۳
	ارمنستان	۵۴۰۰	۱۲۴۰۰
	آذربایجان	۶۴۴۷۰	۱۱۱۹۹۶
	بحرین	۶۲۶۰	۸۹۲۴
	عراق	۵۲۸۱۲	۱۰۰۵۹۳
	قزاقستان	۱۰۲۹۷۹	۲۱۴۱۱۱
	عمان	۵۹۴۴	۶۷۰۰
	پاکستان	۷۱۱۹۴۰	۱۵۲۳۱۵۵
	قطر	۸۱۲۰	۹۹۳۶
	روسیه	۲۵۶۳۴۶۷	۴۶۰۶۳۵۹
	عربستان	۵۷۵۶۸۴	۸۰۰۲۴۴

شاخص	کشور	۲۰۱۰	۲۰۱۹
میزان تولید گوشت طیور (تن)	ترکیه	۱۴۷۸۸۰۳	۲۲۰۱۸۹۴
	ترکمنستان	۱۹۵۰۰	۲۰۸۶۱
	امارات متحده عربی	۴۰۸۰۰	۴۸۹۴۲
کل تولید گوشت قرمز (تن)	افغانستان	۳۲۸۱۶۰	۲۶۹۴۴۶
	ارمنستان	۶۹۴۸۴	۱۰۷۳۲۹
	آذربایجان	۲۵۱۹۱۱	۳۳۵۷۱۹
	بحرین	۲۴۱۱۰	۴۱۴۷۳
	عراق	۱۶۶۱۲۰	۱۸۲۲۷۵
	قزاقستان	۸۳۴۵۵۱	۱۱۱۱۹۷۱
	عمان	۶۲۹۸۴	۸۶۱۵۵
	پاکستان	۲۶۵۳۹۱۰	۴۵۰۰۰۵۵
	قطر	۲۰۷۴۲	۲۹۹۴۱
	روسیه	۷۱۶۶۸۰۶	۱۰۸۶۶۳۰۷
	عربستان	۷۶۰۹۸۴	۱۰۷۴۱۵۷
	ترکیه	۲۳۷۷۵۵۹	۳۷۴۱۳۸۱
	ترکمنستان	۲۸۱۰۹۰	۳۰۴۸۱۱
	امارات متحده عربی	۱۳۰۹۶۰	۱۶۸۱۱۹

شخص	کشور	۲۰۱۰	۲۰۱۹
کل تولید شیر (تن)	افغانستان	۱۷۲۱۰۰۰	۲۲۸۹۳۶۵
	ارمنستان	۶۰۰۹۰۰	۶۶۷۹۰۰
	آذربایجان	۱۵۳۵۷۵۳	۲۱۵۰۸۱۷
	بحرین	۱۴۱۲۹	۱۲۰۸۹
	عراق	۳۷۵۳۲۴	۳۹۷۵۹۲
	قزاقستان	۵۳۸۱۳۰۰	۵۸۵۵۹۷۵
	عمان	۱۷۶۳۷۲	۲۳۶۵۹۷
	پاکستان	۳۵۴۹۱۰۰۰	۵۵۹۵۷۲۰۰
	قطر	۲۸۲۰۹	۵۱۴۸۸
	روسیه	۳۱۸۴۱۳۶۳	۳۱۳۴۴۷۱۸
	عربستان	۱۸۲۶۶۱۹	۲۶۸۳۱۳۳
	ترکیه	۱۳۵۴۳۶۷۴	۲۲۹۶۰۳۷۹
	ترکمنستان	۲۰۹۳۰۰۰	۱۷۷۷۷۳۸
کل تولید دانه‌های روغنی (تن)	امارات متحده عربی	۱۲۲۲۰۳	۱۶۴۳۷۱
	افغانستان	۷۳۷۴۵	۱۷۰۵۷۹
	ارمنستان	۸۲	۱۴۰
	آذربایجان	۷۳۰۰۹	۳۵۲۶۹۸
	عراق	۹۱۴۲۷	۴۳۰۳۹

شاخص	کشور	۲۰۱۰	۲۰۱۹
کل تولید دانه‌های روغنی (تن)	قزاقستان	۱۰۱۷۵۶۰	۲۹۳۲۲۹۸
	پاکستان	۶۶۷۶۷۹۰	۵۷۲۸۹۳۴
	روسیه	۷۴۶۱۹۴۶	۲۲۷۴۷۲۷۱
	عربستان	۶۶۶۴	۵۶۲۸
	ترکیه	۵۲۶۱۶۸۰	۶۳۹۰۴۱۲
	ترکمنستان	۱۲۸۶۳۰۰	۵۸۲۰۰۰
کل تولید حبوبات (تن)	افغانستان	۵۳۳۰۰	۴۵۸۶۲
	ارمنستان	۴۴۶۹	۳۶۶۰
	آذربایجان	۲۱۸۱۲	۳۴۸۱۵
	بحرین	۷	۵
	عراق	۲۱۷۹۱	۶۵۶۹
	قزاقستان	۶۹۳۲۰	۳۸۸۶۷۸
	پاکستان	۸۵۹۸۹۶	۷۳۰۴۰۹
	روسیه	۱۳۷۰۶۳۴	۳۳۴۴۲۲۶
	عربستان	۱۱۶۲۳	۱۶۶۳۶
	ترکیه	۱۳۴۴۸۸۲	۱۲۷۸۷۶۲
	ترکمنستان	۱۱۲۱۸	۱۳۰۵۸

شخص	کشور	۲۰۱۰	۲۰۱۹
کل تولید غده ها و ریشه ها (تن)	افغانستان	۲۴۶۰۰۰	۹۲۱۱۲۲
	ارمنستان	۴۸۱۹۵۶	۴۰۴۰۵۷
	آذربایجان	۹۵۳۷۱۰	۱۰۰۴۱۷۲
	بحرین	۱۱۳	۳۰
	عراق	۲۰۴۵۹۷	۳۹۲۳۴۸
	قزاقستان	۲۵۵۴۵۸۰	۳۹۱۲۱۰۳
	عمان	۷۱۹۱	۱۵۷۶۶
	پاکستان	۳۶۱۳۴۴۹	۵۴۱۵۱۰۲
	قطر	۴۶	۸۷
	روسیه	۲۱۱۴۰۵۳۹	۲۲۰۷۴۸۷۴
	عربستان	۳۹۸۹۹۳	۴۷۲۱۲۷
	ترکیه	۴۵۴۹۲۵۶	۴۹۸۰۷۲۷
	ترکمنستان	۲۴۹۶۰۰	۳۱۵۲۷۳
	امارات متحده عربی	۵۸۹۷	۱۱۸۳
گوشت دام سبک (گوسفند و بز) (تن)	افغانستان	۱۵۷۲۰۰	۱۳۳۸۷۳
	ارمنستان	۸۱۸۴	۱۰۷۲۹
	آذربایجان	۷۴۲۸۰	۸۵۳۰۰
	بحرین	۱۶۷۴۰	۳۱۶۳۴

شاخص	کشور	۲۰۱۰	۲۰۱۹
گوشت دام سبک (گوسفند و بز) (تن)	عراق	۵۳۶۰۰	۵۶۸۷۵
	قزاقستان	۱۴۲۹۴۴	۱۷۱۳۶۱
	عمان	۳۴۷۴۰	۴۸۳۷۸
	پاکستان	۴۳۴۰۰۰	۷۳۲۰۰۰
	قطر	۱۰۷۲۰	۱۵۰۷۱
	روسیه	۱۸۴۶۴۱	۲۱۶۷۵۴
	عربستان	۹۸۳۰۰	۱۲۲۲۳۴
	ترکیه	۲۷۳۹۰۰	۴۶۱۵۲۷
	ترکمنستان	۱۲۰۰۰۸	۱۳۶۰۹۹
	امارات متحده عربی	۴۵۱۰۰	۶۵۷۶۱
کل تولید گیاهان قندی (تن)	افغانستان	۱۰۷۶۰۰	۴۵۸۲۲
	ارمنستان	۲۶۰۰۰	۶۶۸۳۱
	آذربایجان	۲۵۱۸۵۴	۲۱۸۵۲۵
	عراق	۳۲۰۴۲	۳۸۰۴۱
	قزاقستان	۱۵۱۹۷۰	۴۸۵۴۹۹
	عمان	۱۱۳۹	۱۴۳۷
	پاکستان	۴۹۳۷۲۹۰۰	۶۶۹۱۸۶۳۱
	روسیه	۲۲۲۵۵۹۳۹	۵۴۳۵۰۱۱۵

شاخص	کشور	۲۰۱۰	۲۰۱۹
کل تولید گیاهان قندی (تن)	ترکیه	۱۷۹۴۲۱۱۲	۱۸۰۸۵۵۲۸
	ترکمنستان	۲۳۴۰۰۰	۲۴۵۰۶۴
کل تولید آجیل و مغزجات (تن)	افغانستان	۷۱۴۶۳	۵۷۱۲۶
	ارمنستان	۴۰۵۵	۴۳۳۶
	آذربایجان	۴۲۲۶۳	۷۱۳۳۱
	بحرین	۳۵۰	۳۵۱
	عراق	۳۵۷۳	۳۳۵۳
	قزاقستان	۱۵۰۷	۳۹۶۱
	پاکستان	۳۷۷۹۴	۳۸۷۳۶
	روسیه	۹۴۳۰	۱۹۶۸۶
	ترکیه	۱۰۲۳۱۸۶	۱۳۱۱۵۵۵
	ترکمنستان	۱۴۰۰	۱۵۶۱
	امارات متحده عربی	۷۵۳	۹۷۰
	افغانستان	۹۶۹۷۶۳	۱۳۷۷۸۵۷
	ارمنستان	۷۰۷۶۷۴	۵۴۷۴۱۲
	آذربایجان	۱۲۲۳۰۲۴	۱۷۱۶۱۹۸
کل تولید سبزیجات (تن)	بحرین	۱۵۳۲۴	۱۸۳۳۲
	عراق	۳۰۵۹۴۷۳	۱۲۷۱۶۶۰

شاخص	کشور	۲۰۱۰	۲۰۱۹
کل تولید سبزیجات (تن)	قزاقستان	۲۵۷۷۴۶۷	۴۲۷۴۲۷۴
	عمان	۳۰۲۹۲۸	۶۶۸۶۱۹
	پاکستان	۴۶۰۸۱۵۰	۵۴۶۲۹۰۵
	قطر	۴۱۳۴۷	۶۲۳۰۸
	روسیه	۱۲۱۳۱۷۹۱	۱۴۱۵۳۶۱۷
	عربستان	۱۲۷۱۹۸۵	۶۳۸۶۹۰
	ترکیه	۲۰۶۵۵۸۵۰	۲۵۳۳۸۹۷۴
	ترکمنستان	۶۶۴۷۸۱	۶۷۰۰۲۶
	امارات متحده عربی	۱۸۸۲۴۲	۳۱۵۰۹۸
ب- تجارت			
ارزش واردات محصولات کشاورزی (هزار دلار ایالات متحده)	افغانستان	۱۳۵۶۵۲۵	۲۶۶۱۶۰۴
	ارمنستان	۶۶۷۵۳۸	۸۵۱۷۴۸
	آذربایجان	۱۲۲۲۹۹۱	۱۸۸۲۱۲۶
	بحرین	۱۲۲۱۱۹۶	۱۶۸۰۷۲۷
	عراق	۶۴۳۰۳۱۸	۱۰۷۹۱۹۹۲
	قزاقستان	۲۷۳۲۹۸۷	۳۷۶۱۳۱۳
	عمان	۲۳۴۰۳۲۳	۴۱۳۶۸۷۶
	پاکستان	۴۵۱۸۷۳۷	۶۵۴۲۱۹۳

شاخص	کشور	۲۰۱۰	۲۰۱۹
ارزش واردات محصولات کشاورزی (هزار دلار ایالات متحده)	قطر	۱۹۳۷۵۵۰	۳۰۷۴۳۹۲
	روسیه	۳۲۳۷۳۹۸۰	۲۷۷۹۶۸۰۵
	عربستان	۱۶۴۷۴۰۷۱	۲۰۰۸۳۹۷۳
	ترکیه	۹۸۷۲۸۲۳	۱۶۰۷۶۳۱۱
	ترکمنستان	۳۰۴۴۱۳	۳۸۷۶۹۸
	امارات متحده عربی	۱۱۸۹۳۳۵۱	۱۷۲۶۹۴۸۶
ارزش صادرات محصولات کشاورزی (هزار دلار ایالات متحده)	افغانستان	۲۷۷۹۲۴	۸۴۴۷۸۲
	ارمنستان	۱۴۹۲۵۵	۷۴۰۵۵۷
	آذربایجان	۶۰۲۱۸۸	۸۹۷۵۵۶
	بحرین	۲۹۲۸۷۵	۳۶۵۴۳۹
	عراق	۴۰۳۸۲	۴۲۶۳۶۷
	قزاقستان	۱۸۴۶۹۸۷	۳۳۱۶۶۶۷
	عمان	۷۵۶۹۵۳	۵۵۲۴۱۱
	پاکستان	۳۴۴۶۸۵۱	۴۴۸۶۸۴۰
	قطر	۱۸۷۴۶	۲۶۵۷۳
	روسیه	۵۸۳۲۴۱۹	۱۹۹۵۳۵۴۶
	عربستان	۲۹۹۴۶۷۸	۳۳۳۹۵۱۴

شخص	کشور	۲۰۱۰	۲۰۱۹
ارزش صادرات محصولات کشاورزی (هزار دلار ایالات متحده)	ترکیه	۱۱۷۷۹۴۳۳	۱۸۷۶۳۸۰۶
	ترکمنستان	۲۱۸۳۸۷	۶۷۳۰۱
	امارات متحده عربی	۴۰۷۵۵۸۴	۱۳۰۷۰۵۲۰
ارزش واردات غذا به جز شیلات (هزار دلار ایالات متحده)	افغانستان	۱۲۸۷۱۳۲	۲۱۹۵۰۹۰
	ارمنستان	۵۵۳۹۴۸	۶۲۲۶۱۲
	آذربایجان	۹۶۶۳۳۶	۱۶۶۸۰۳۴
	بحرین	۱۱۲۳۹۲۷	۱۴۷۱۴۲۱
	عراق	۶۰۸۵۲۴۴	۸۸۸۳۳۰۷
	قزاقستان	۲۵۵۱۱۴۲	۳۳۵۱۴۴۸
	عمان	۲۱۳۷۲۱۰	۳۵۴۴۳۴۷
	پاکستان	۳۴۶۳۶۳۹	۵۴۴۱۸۳۳
	قطر	۱۸۰۵۲۰۸	۲۸۴۹۰۳۹
	روسیه	۲۸۶۰۵۸۹۳	۲۴۶۴۶۰۷۵
	عربستان	۱۵۲۴۰۲۸۹	۱۸۲۸۹۹۱۱
	ترکیه	۶۰۳۵۴۲۶	۱۱۵۲۱۵۵۰
	ترکمنستان	۲۹۷۵۳۳	۳۲۱۲۵۰
	امارات متحده عربی	۱۰۵۵۶۳۵۷	۱۵۰۶۸۸۰۰

شاخص	کشور	۲۰۱۰	۲۰۱۹
ارزش صادرات غذا به جز شیلات (هزار دلار ایالات متحده)	افغانستان	۲۰۴۳۴۷	۷۴۰۶۷۵
	ارمنستان	۱۳۹۵۴۴	۴۴۱۵۶۸
	آذربایجان	۵۷۵۷۵۷	۷۳۹۴۶۱
	بحرین	۲۸۴۶۵۲	۲۵۲۹۵۱
	عراق	۳۷۲۴۰	۴۱۰۸۵۲
	قزاقستان	۱۶۸۵۷۲۱	۳۰۱۳۷۲۵
	عمان	۶۶۴۸۱۳	۵۳۴۳۳۲
	پاکستان	۳۰۶۰۰۴۳	۴۲۰۴۰۱۱
	قطر	۱۵۰۸۶	۱۶۹۸۷
	روسیه	۵۰۸۲۴۳۰	۱۷۹۴۶۶۲۷
	عربستان	۲۹۵۵۳۸۴	۳۲۱۵۱۴۰
	ترکیه	۱۰۷۱۷۴۴۳	۱۶۸۸۹۵۰۵
	ترکمنستان	۷۸۵۴	۲۶۹۰۹
	امارات متحده عربی	۳۶۰۴۲۶۷	۸۰۱۸۷۷۵
سهم واردات غذا به جز ماهی از کل واردات (درصد)	افغانستان	۲۵	۲۹/۹
	ارمنستان	۱۴/۸	۱۱/۳
	آذربایجان	۱۴/۳	۱۳/۹
	بحرین	۹/۲	۱۲/۶

شاخص	کشور	۲۰۱۰	۲۰۱۹
سهم واردات غذا به جز ماهی از کل واردات (درصد)	عراق	۱۳/۹	۱۹/۲
	قزاقستان	۸/۲	۸/۹
	عمان	۱۰/۷	۱۵/۳
	پاکستان	۹/۲	۱۰/۸
	قطر	۷/۸	۹/۸
	روسیه	۱۱/۵	۹/۷
	عربستان	۱۴/۳	۱۱/۹
	ترکیه	۳/۳	۵/۵
	ترکمنستان	۵/۲	۱۱
	امارات متحده عربی	۶/۴	۵/۶
سهم صادرات غذا از کل صادرات کالاها (درصد)	افغانستان	۵۲/۶	۷۶
	ارمنستان	۱۳/۴	۱۶/۷
	آذربایجان	۲/۲	۳/۸
	بحرین	۱/۹	۱/۴
	عراق	۰/۱	۰/۵
	قزاقستان	۲/۸	۵/۳
	عمان	۱/۸	۱/۳
	پاکستان	۱۴/۳	۱۸

شاخص	کشور	۲۰۱۰	۲۰۱۹
سهم صادرات غذا از کل صادرات کالاها (درصد)	قطر	۰	۰
	روسیه	۱/۳	۴/۳
	عربستان	۱/۲	۱/۲
	ترکیه	۹/۴	۹/۳
	ترکمنستان	۰/۱	۰/۳
	امارات متحده عربی	۱/۷	۲/۵
	افغانستان	۸/۷	۵/۳
سهم ارزش واردات محصولات کشاورزی و غذا کشورها از مبداء ایران (درصد)	ارمنستان	۳/۱	۲/۲
	آذربایجان	۲/۱	۲/۳
	بحرین	۰/۶	۰/۴
	عراق	۸/۳ (سال ۲۰۱۴)	
	قزاقستان	۰/۲	۰/۸
	عمان	۱/۴	۲ (سال ۲۰۱۸)
	پاکستان	۰/۳	۰/۶
	قطر	۰/۵	۳/۶
	روسیه	۰/۷	۱

شخص	کشور	۲۰۱۰	۲۰۱۹
سهم ارزش واردات محصولات کشاورزی و غذا کشورها از مبداء ایران (درصد)	عربستان	۰/۱	۰
	ترکمنستان	۲۴	۰
	ترکیه	۰/۳	۰/۷
	امارات متحده عربی	۱/۵ (سال ۲۰۱۲)	۱/۳
سهم ارزش واردات محصولات کشاورزی و غذا ایران از مبداء همسایگان (درصد) (۲۰۱۸)	افغانستان	۰/۱	۰/۱
	ارمنستان	۰/۳	۰/۱
	آذربایجان	۰/۱	۰/۱
	بحرین	۰	۰
	عراق	۰	۰
	قزاقستان	۰/۹	۰/۸
	عمان	۰/۱	۰/۴
	پاکستان	۴	۳
	قطر	۰	۰
	روسیه	۰/۴	۶
	عربستان	۰/۰۲	۰
	ترکمنستان	۰/۲	۰/۰۳
	ترکیه	۲/۴	۵/۳
	امارات متحده عربی	۰/۲	۰/۵

شاخص	کشور	۲۰۱۰	۲۰۱۹
ج- شاخص های جمعیتی، اشتغال و متغیرهای کلان			
جمعیت مناطق روستایی (میلیون نفر)	افغانستان	۲۱/۹۶۶	۲۷/۰۹۹
	ارمنستان	۱/۰۵۱	۱/۰۸۱
	آذربایجان	۴/۲۰۸	۴/۳۹۸
	بحرین	۰/۱۴۱	۰/۱۶۷
	عراق	۹/۵۰۴	۱۱/۶۱۵
	قزاقستان	۷/۰۷۹	۷/۸۳۴
	عمان	۰/۷۵۵	۰/۷۴۶
	پاکستان	۱۱۰/۸۶۸	۱۲۷/۱۸۳
	قطر	۰/۰۲۶	۰/۰۲۳
	روسیه	۳۷/۶۶۷	۳۶/۸۰۷
	عربستان	۴/۹۱۳	۵/۴۲۱
	ترکیه	۲۱/۱۰۱	۲۰/۳۶۲
	ترکمنستان	۲/۶۲۰	۲/۸۳۲
	امارات عربی متحده	۱/۳۱۶	۱/۲۸۵
	ارمنستان		۲۱/۷
سهم اشتغال در بخش کشاورزی از کل اشتغال (درصد)	آذربایجان	۳۸/۲۳	۳۶
	قزاقستان	۲۸/۲۸	۱۳/۷

شاخص	کشور	۲۰۱۰	۲۰۱۹
سهم اشتغال در بخش کشاورزی از کل اشتغال (درصد)	پاکستان	۴۳/۳۹	
	قطر		۱/۵۳
	روسیه	۷/۷۵	۵/۸۳
	ترکیه	۲۷/۷	۱۸/۱۱
	امارات عربی متحده		۲/۲۴
جمعیت کل (نفر)	افغانستان	۲۹۱۸۵۵۰۷	۳۷۱۷۱۹۲۱
	ارمنستان	۲۸۷۷۳۱۹	۲۹۵۱۷۴۵
	آذربایجان		۹۹۴۹۵۳۷
	بحرین		۱۵۶۹۴۴۶
	عراق	۲۹۷۴۱۹۷۶	۳۸۴۳۳۶
	قزاقستان	۱۶۲۵۲۲۷۹	۱۸۳۱۹۶۱۸
	عمان	۳۰۴۱۴۳۴	۴۸۲۹۴۷۳
	پاکستان	۱۷۹۴۲۴۶۴۱	۲۱۲۲۲۸۲۸۶
	قطر	۱۸۵۶۳۲۷	۲۷۸۱۶۸۲
	روسیه	۱۴۳۴۷۹۲۷۴	۱۴۵۷۳۴۰۳۸
	عربستان	۲۷۴۲۱۴۶۱	۳۳۷۰۲۷۵۶
	ترکیه	۷۲۳۲,۹۸۸	۸۲۳۴۰,۰۸۸
	ترکمنستان	۵۰۸۷۲۱۳	۵۸۵۰۹۰۱
	امارات عربی متحده	۸۵۴۹۹۸۸	۹۶۳۰۹۵۹

شاخص	کشور	۲۰۱۰	۲۰۱۹
نسبت جمعیت مناطق روستایی به کل (درصد)	افغانستان	۷۵/۳	۷۲/۹
	ارمنستان	۳۶/۶	۳۶/۶
	آذربایجان	۰	۴۴/۲
	بحرین	۰	۱۰/۷
	عراق	۳۲	۳۰/۲
	قزاقستان	۴۳/۶	۴۲/۸
	عمان	۲۴/۸	۱۵/۵
	پاکستان	۶۱/۸	۵۹/۹
	قطر	۱/۴	۰/۸
	روسیه	۲۶/۳	۲۵/۳
	عربستان	۱۷/۹	۱۶/۱
	ترکیه	۲۹/۲	۲۴/۷
	ترکمنستان	۵۱/۵	۴۸/۴
	امارات عربی متحده	۱۵/۴	۱۳/۴
نرخ رشد سالانه ارزش افزوده بخش کشاورزی، جنگلداری و شیلات (سالانه به قیمت ثابت سال ۲۰۱۵ دلار ایالات متحده)	افغانستان	-۹/۹	۲۰/۸
	ارمنستان	-۱۶	۲/۶
	آذربایجان	-۲/۲	۷/۳
	بحرین	-۷/۹	۲/۱
	عراق	۱۳/۵	۳۸/۸

شاخص	کشور	۲۰۱۰	۲۰۱۹
نرخ رشد سالانه ارزش افزوده بخش کشاورزی، جنگلداری و شیلات (سالانه به قیمت ثابت سال ۲۰۱۵ دلار ایالات متحده)	قزاقستان	-۱۱/۶	-۰/۱
	عمان	۹/۵	۱/۹
	پاکستان	۰/۲	۰/۸
	قطر	۱۹/۸	۱/۸
	روسیه	-۱۲	۰/۶
	عربستان	۱۰	۱/۳
	ترکیه	۷/۷	۳/۷
	ترکمنستان	۱۷/۷	۱/۵
	امارات عربی متحده	-۱۰/۵	۲/۷
تولید ناخالص داخلی سرانه به دلار براساس روش برابری قدرت خرید (قیمت ثابت سال ۲۰۱۱)	افغانستان	۱۹۵۷	۲۰۶۵
	ارمنستان	۹۲۸۶	۱۳۶۵۳
	آذربایجان	۱۴۳۱۲	۱۴۴۳۹
	بحرین	۴۴۵۹۹	۴۵۰۶۰
	عراق	۸۷۴۸	۱۰۵۶۵
	قزاقستان	۲۰۷۵۱	۲۶۳۵۱
	عمان	۳۳۸۶۵	۲۷۲۹۴
	پاکستان	۳۹۰۶	۴۶۹۰
	قطر	۹۵۹۰۸	۹۰۰۴۳

شخص	کشور	۲۰۱۰	۲۰۱۹
تولید ناخالص داخلی سرانه به دلار براساس روش برابری قدرت خرید (قیمت ثابت سال ۲۰۱۱)	روسیه	۲۳۹۶۱	۲۷۲۱۰
	عربستان	۴۴۰۳۶	۴۶۹۶۲
	ترکیه	۲۰۰۲۷	۲۸۱۹۹
	ترکمنستان	۸۶۱۶	۱۵۵۳۸
	امارات متحده عربی	۵۴۹۲۱	۶۷۱۱۹

شخص	کشور	۲۰۱۰ (۲۰۰۹-۲۰۱۱)	۲۰۱۹ (۲۰۱۸-۲۰۲۰)
(د) شاخص های امنیت غذایی			
متوسط نیاز انرژی در رژیم غذایی - کیلوکالری/ نفر/روز	ارمنستان	۲۴۴۵	۲۴۲۸
	آذربایجان	۲۴۴۰	۲۴۰۶
	بحرین	۲۵۲۶	۲۵۴۷
	عراق	۲۲۳۳	۲۲۷۹
	قزاقستان	۲۴۰۷	۲۳۳۴
	عمان	۲۴۴۰	۲۵۰۱
	پاکستان	۲۲۲۱	۲۲۴۶
	قطر	۲۷۱۴	۲۶۹۲
	روسیه	۲۵۰۴	۲۴۵۰

شاخص	کشور	۲۰۱۰ (۲۰۰۹-۲۰۱۱)	۲۰۱۹ (۲۰۱۸-۲۰۲۰)
متوسط نیاز انرژی در رژیم غذایی - کیلوکالری / نفر/روز	عربستان	۲۳۷۵	۲۴۲۵
	ترکیه	۲۳۷۰	۲۳۹۷
	ترکمنستان	۲۳۳۵	۲۲۹۹
	امارات متحده عربی	۲۷۱۸	۲۶۶۴
متوسط کفایت تأمین انرژی رژیم غذایی (درصد)	افغانستان	۱۰۰	۱۰۶
	ارمنستان	۱۱۸	۱۲۴
	آذربایجان	۱۲۴	۱۳۱
	عراق	۱۰۴	۹۸
	قزاقستان	۱۲۹	۱۳۴
	عمان	۱۱۵	۱۱۷
	پاکستان	۱۰۶	۱۱۱
	روسیه	۱۳۲	۱۳۸
	عربستان	۱۲۹	۱۳۶
	ترکیه	۱۵۴	۱۵۶
	ترکمنستان	۱۲۲	۱۲۳
	امارات متحده عربی	۱۱۶	۱۲۴

شخص	کشور	۲۰۱۰	۲۰۱۹
		(۲۰۰۹-۲۰۱۱)	(۲۰۱۸-۲۰۲۰)
متوسط عرضه چربی (گرم/نفر/روز)	افغانستان	۳۲	
	ارمنستان	۸۰,۳	
	آذربایجان	۵۵	
	عراق	۶۵,۷	
	قزاقستان	۱۲۱,۱	
	عمان	۸۲,۶	
	پاکستان	۷۳,۳	
	روسیه	۹۸,۳	
	عربستان	۹۰,۴	
	ترکیه	۱۱۵	
	ترکمنستان	۸۳,۳	
	امارات متحده عربی	۸۸,۴	
متوسط عرضه پروتئین (گرم/نفر/روز)	افغانستان	۵۷,۷	
	ارمنستان	۸۴,۳	
	آذربایجان	۸۹,۳	
	عراق	۶۰,۷	

شاخص	کشور	۲۰۱۰	۲۰۱۹
		(۲۰۰۹-۲۰۱۱)	(۲۰۱۸-۲۰۲۰)
متوسط عرضه پروتئین (گرم/نفر/روز)	قزاقستان	۹۶	
	عمان	۸۸	
	پاکستان	۶۳,۳	
	روسیه	۱۰۰	
	عربستان	۸۶,۷	
	ترکیه	۱۰۲,۴	
	ترکمنستان	۹۱,۳	
	امارات متحده عربی	۹۹,۹	
	افغانستان	۱۱,۷	
متوسط عرضه پروتئین با منشاء دامی (گرم/نفر/روز)	ارمنستان	۳۸,۳	
	آذربایجان	۲۷,۳	
	عراق	۱۱,۷	
	قزاقستان	۵۵,۴	
	عمان	۴۵,۶	
	پاکستان	۲۵,۳	
	روسیه	۵۳,۷	

شخص	کشور	۲۰۱۰	۲۰۱۹
		(۲۰۰۹-۲۰۱۱)	(۲۰۱۸-۲۰۲۰)
متوسط عرضه پروتئین با منشاء دامی (گرم/نفر/روز)	عربستان	۳۵,۷	
	ترکیه	۳۰	
	ترکمنستان	۳۸,۳	
	امارات متحده عربی	۳۹,۵	
متوسط ارزش تولید غذا (ثابت ۲۰۰۴-۲۰۰۶) - دلار به ازای نفر	افغانستان	۱۱۲	
	ارمنستان	۳۵۱	
	آذربایجان	۲۵۲	
	بحرین	۲۳	
	عراق	۷۹	
	قزاقستان	۴۴۰	
	عمان	۱۲۲	
	پاکستان	۱۸۵	
	قطر	۲۸	
	روسیه	۲۸۵	
	عربستان	۱۲۰	
	ترکیه	۴۵۳	
	ترکمنستان	۳۲۷	
	امارات متحده عربی	۶۹	

شاخص	کشور	۲۰۱۰	۲۰۱۹
		(۲۰۰۹-۲۰۱۱)	(۲۰۱۸-۲۰۲۰)
نسبت وابستگی به واردات غلات (درصد)	افغانستان	۲۴,۹	
	ارمنستان	۶۰,۲	
	آذربایجان	۳۷,۳	
	عراق	۵۸,۴	
	قزاقستان	-۶۳,۷	
	عمان	۹۵,۵	
	پاکستان	-۱۲,۳	
	روسیه	-۲۷,۳	
	عربستان	۹۱,۶	
	ترکیه	۰,۸	
	امارات متحده عربی	۸۳,۵	
ضریب تغییرات توزیع کالری معمول (عدد مطلق)	افغانستان	۰,۲۵	۰,۳۳
	ارمنستان	۰,۲۲	۰,۲۳
	آذربایجان	۰,۲۱	۰,۲۱
	عراق	۰,۳۸	۰,۴
	قزاقستان	۰,۲۵	۰,۲۵
	عمان	۰,۲۶	۰,۲۶

شخص	کشور	۲۰۱۰	۲۰۱۹
		(۲۰۰۹-۲۰۱۱)	(۲۰۱۸-۲۰۲۰)
ضریب تغییرات توزیع کالری معمول (عدد مطلق)	پاکستان	۰,۲۵	۰,۲۵
	روسیه	۰,۲۲	۰,۲۲
	عربستان	۰,۲۸	۰,۲۸
	ترکیه	۰,۲۲	۰,۲۲
	ترکمنستان	۰,۲۴	۰,۲۴
	امارات متحده عربی	۰,۲۳	۰,۲۳
عرضه انرژی رژیم غذایی مورد استفاده در تخمین شیوع سوء تغذیه (کیلوکالری/نفر/روز) - متوسط سه ساله	افغانستان	۲۰۷۲	۲۲۷۷
	ارمنستان	۲۸۷۳	۳۰۰۲
	آذربایجان	۳۰۲۲	۳۱۵۵
	عراق	۲۳۲۳	۲۲۳۸
	قزاقستان	۳۱۰۱	۳۱۳۰
	عمان	۲۸۲۹	۲۹۳۰
	پاکستان	۲۳۶۳	۲۴۷۸
	روسیه	۳۳۰۳	۳۳۷۴
	عربستان	۳۰۵۹	۳۳۰۸
	ترکیه	۳۶۳۷	۳۷۴۲
	ترکمنستان	۲۸۳۷	۲۸۳۵
	امارات متحده عربی	۳۱۴۰	۳۳۰۳

شاخص	کشور	۲۰۱۰ (۲۰۰۹-۲۰۱۱)	۲۰۱۹ (۲۰۱۸-۲۰۲۰)
تلفات کالری هنگام توزیع در مرحله خرده‌فروشی (درصد)	افغانستان	۲,۶۳	۲,۷۳
	ارمنستان	۲,۳۷	۲,۵۶
	آذربایجان	۲,۵۱	۲,۴۴
	عراق	۳,۸	۳,۶۵
	قزاقستان	۲,۵۱	۲,۴۶
	عمان	۳,۶۳	۳,۲
	پاکستان	۲,۹۳	۲,۹۸
	روسیه	۲,۱۴	۲,۱۹
	عربستان	۴,۰۸	۴,۰۳
	ترکیه	۳,۹۶	۴,۰۷
	ترکمنستان	۲,۶	۲,۵۹
	امارات متحده عربی	۳,۸	۴,۰۶
حداقل انرژی مورد نیاز رژیم غذایی (کیلوکالری/نفر/ روز)	افغانستان	۱۶۳۲	۱۶۸۵
	ارمنستان	۱۸۸۱	۱۸۷۲
	آذربایجان	۱۸۸۳	۱۸۶۳
	بحرین	۱۹۴۱	۱۹۵۹
	عراق	۱۷۴۴	۱۷۷۶

شخص	کشور	۲۰۱۰	۲۰۱۹
		(۲۰۰۹-۲۰۱۱)	(۲۰۱۸-۲۰۲۰)
حداقل انرژی مورد نیاز رژیم غذایی (کیلوکالری/نفر/ روز)	قزاقستان	۱۸۶۳	۱۸۲۰
	عمان	۱۸۸۱	۱۹۲۹
	پاکستان	۱۷۳۶	۱۷۵۱
	قطر	۲۰۷۲	۲۰۵۹
	روسیه	۱۹۲۳	۱۸۹۰
	عربستان	۱۸۳۸	۱۸۷۵
	ترکیه	۱۸۳۵	۱۸۵۳
	ترکمنستان	۱۸۱۰	۱۷۸۸
	امارات متحده عربی	۲۰۷۷	۲۰۴۲
	افغانستان		۲۴
تعداد افراد دارای ناامنی متوسط و شدید غذایی (میلیون نفر)	ارمنستان		۰,۴
	آذربایجان		۰,۹
	قزاقستان		۰,۴
	روسیه		۸,۸
	امارات متحده عربی		
	افغانستان	۶,۹	۹,۷
تعداد افراد دارای سوء تغذیه (میلیون نفر) - متوسط سه ساله	ارمنستان	۰,۱	۰,۱
	عراق	۹,۴	۱۴,۷

شاخص	کشور	۲۰۱۰	۲۰۱۹
		(۲۰۰۹-۲۰۱۱)	(۲۰۱۸-۲۰۲۰)
تعداد افراد دارای سوء تغذیه (میلیون نفر) - متوسط سه ساله	قزاقستان	۰,۶	
	عمان	۰,۳	۰,۴
	پاکستان	۲۸,۶	۲۷,۹
	عربستان	۱,۶	۱,۳
	ترکمنستان	۰,۲	۰,۲
	امارات متحده عربی	۰,۵	۰,۴
ارزش سرانه تنوع تولیدات غذایی (به قیمت ثابت سال ۲۰۰۴-۲۰۰۶) - هزار دلار/نفر	افغانستان	۷,۲	
	ارمنستان	۶,۴	
	آذربایجان	۹	
	بحرین	۱,۹	
	عراق	۳,۳	
	قزاقستان	۱۷,۹	
	عمان	۱۲,۴	
	پاکستان	۳,۳	
	قطر	۲,۱	
	روسیه	۹,۴	
	عربستان	۳,۲	

شخص	کشور	۲۰۱۰	۲۰۱۹
		(۲۰۰۹-۲۰۱۱)	(۲۰۱۸-۲۰۲۰)
ارزش سرانه تنوع تولیدات غذایی (به قیمت ثابت سال ۲۰۰۴-۲۰۰۶) - هزار دلار/نفر	ترکیه	۹,۸	
	ترکمنستان	۲۰,۶	
	امارات متحده عربی	۱۱,۱	
تغییرات عرضه سرانه غذا (کیلوکالری/نفر/روز)	افغانستان	۲۱	۴۳
	ارمنستان	۳۸	۲۵
	آذربایجان	۸۱	۷۶
	عراق	۳۴	۸۵
	قزاقستان	۳۳	۴۰
	عمان	۳۲	۳۹
	پاکستان	۲۱	۲۹
	روسیه	۴۲	۲۴
	عربستان	۷۴	۲۳
	ترکیه	۱۹	۳۲
	ترکمنستان	۲۹	۱۲
	امارات متحده عربی	۵۵	۹۳

شاخص	کشور	۲۰۱۰ (۲۰۰۹-۲۰۱۱)	۲۰۱۹ (۲۰۱۸-۲۰۲۰)
درصد اراضی قابل کشت مجهز به سیستم آبیاری (درصد) - متوسط سه ساله	افغانستان	۴۱,۲	
	ارمنستان	۶۱	
	آذربایجان	۷۵,۷	
	بحرین	۱۰۰	
	عراق	۸۸,۵	
	قزاقستان	۷,۱	
	عمان	۱۰۰	
	پاکستان	۶۸,۲	
	قطر	۱۰۰	
	روسیه	۳,۵	
	عربستان	۵۱	
	ترکیه	۲۴,۷	
	ترکمنستان	۱۰۰	
	امارات متحده عربی	۱۰۰	
درصد کودکان زیر ۵ سال که اضافه وزن دارند (درصد)	افغانستان	۵,۶	۴,۱
	ارمنستان	۱۵,۹	۱۱
	آذربایجان	۱۱,۳	۹,۵

شخص	کشور	۲۰۱۰ (۲۰۰۹-۲۰۱۱)	۲۰۱۹ (۲۰۱۸-۲۰۲۰)
درصد کودکان زیر ۵ سال که اضافه وزن دارند (درصد)	بحرین	۵,۴	۶,۳
	عراق	۹,۱	۹,۱
	قزاقستان	۱۲	۹
	عمان	۲,۶	۴,۵
	پاکستان	۴,۹	۳,۶
	قطر	۱۲,۶	۱۳,۹
	عربستان	۵,۵	۷,۵
	ترکمنستان	۵,۴	۳,۸
درصد کودکان زیر ۵ سال که کوتاهی قد دارند (درصد)	افغانستان	۴۷,۲	۳۶,۳
	ارمنستان	۱۵,۶	۹,۵
	آذربایجان	۱۸,۴	۱۶,۳
	بحرین	۶,۸	۵,۲
	عراق	۲۱,۸	۱۲,۵
	قزاقستان	۱۲,۳	۷,۱
	عمان	۱۱,۳	۱۲,۱
	پاکستان	۴۴,۲	۳۷,۵

شاخص	کشور	۲۰۱۰ (۲۰۰۹-۲۰۱۱)	۲۰۱۹ (۲۰۱۸-۲۰۲۰)
درصد کودکان زیر ۵ سال که کوتاهی قد دارند (درصد)	قطر	۶,۲	۴,۷
	عربستان	۶,۲	۴,۱
	ترکمنستان	۱۴,۷	۸
درصد از جمعیت که از حداقل آب آشامیدنی برخوردار هستند (درصد)	افغانستان	۴۸,۳	۷۲,۴
	ارمنستان	۹۸,۲	۹۹
	آذربایجان	۸۶	۹۵,۴
	بحرین	۹۹	۹۹
	عراق	۸۹,۷	۹۷,۸
	قزاقستان	۹۳,۷	۹۵,۴
	عمان	۸۷,۸	۹۱,۹
	پاکستان	۸۸,۷	۹۰
	قطر	۹۹	۹۹
	روسیه	۹۶,۱	۹۶,۹
	عربستان	۹۸,۷	۹۹
	ترکیه	۹۵,۴	۹۶,۹
	ترکمنستان	۹۴,۱	۹۹
	امارات متحده عربی	۹۹	۹۹

شخص	کشور	۲۰۱۰ (۲۰۰۹-۲۰۱۱)	۲۰۱۹ (۲۰۱۸-۲۰۲۰)
درصدی از جمعیت که از حداقل امکانات بهداشتی برخوردارند (درصد)	افغانستان	۳۴,۹	۴۹
	ارمنستان	۹۰,۹	۹۳,۹
	آذربایجان	۸۴,۸	۹۶,۱
	بحرین	۹۹	۹۹
	عراق	۸۳,۴	۹۹
	قزاقستان	۹۷,۴	۹۷,۹
	عمان	۹۶,۲	۹۹
	پاکستان	۴۹,۷	۶۶,۶
	قطر	۹۹	۹۹
	روسیه	۸۶,۸	۸۹,۱
	عربستان	۹۹	۹۹
	ترکیه	۹۳,۳	۹۸,۷
	ترکمنستان	۹۵,۵	۹۹
درصدی از جمعیت که از آب آشامیدنی کاملاً سالم برخوردارند (درصد)	امارات متحده عربی	۹۷,۹	۹۹
	افغانستان	۱۹,۱	۲۶,۸
	ارمنستان	۸۱,۲	۸۶,۴
	آذربایجان	۷۶,۷	۸۷,۷

شاخص	کشور	۲۰۱۰	۲۰۱۹
		(۲۰۰۹-۲۰۱۱)	(۲۰۱۸-۲۰۲۰)
درصدی از جمعیت که از آب آشامیدنی کاملاً سالم برخوردارند (درصد)	بحرین	۹۹	۹۹
	عراق	۵۵	۵۹,۴
	قزاقستان	۷۷,۹	۸۹,۳
	عمان	۸۶,۱	۹۰,۳
	پاکستان	۳۷	۳۵,۸
	قطر	۹۶,۶	۹۶,۲
	روسیه	۷۵,۳	۷۶
	ترکمنستان	۸۱,۸	۹۴,۸
درصدی از جمعیت که از خدمات بهداشتی کامل برخوردارند (درصد)	ارمنستان	۵۳,۹	۶۷,۸
	آذربایجان	۲۴,۶	۲۱
	بحرین	۸۰,۳	۹۱,۲
	عراق	۳۸	۴۳,۱
	قطر	۷۶,۹	۹۷,۲
	روسیه	۵۸,۲	۶۰,۷
	عربستان	۴۷	۵۷,۸
	ترکیه	۶۸,۴	۷۸,۱
	امارات متحده عربی	۸۱,۷	۹۹

شاخص	کشور	۲۰۱۰ (۲۰۰۹-۲۰۱۱)	۲۰۱۹ (۲۰۱۸-۲۰۲۰)
شاخص پایداری سیاسی و نبود خشونت و ناآرامی یا تروریسم	افغانستان	-۲,۵۸	-۲,۶۵
	ارمنستان	۰,۰۷	-۰,۵۱
	آذربایجان	-۰,۲۴	-۰,۶۸
	بحرین	-۰,۴۹	-۰,۶۶
	عراق	-۲,۲۴	-۲,۵۶
	قزاقستان	۰,۵۲	-۰,۰۸
	عمان	۰,۵۹	۰,۵۹
	پاکستان	-۲,۶۸	-۲,۲۵
	قطر	۱,۱۵	۰,۷
	روسیه	-۰,۹۳	-۰,۵۴
	عربستان	-۰,۲۳	-۰,۴۳
	ترکیه	-۰,۹۲	-۱,۳۴
	ترکمنستان	۰,۳۳	-۰,۰۹
	امارات متحده عربی	۰,۸	۰,۷
شیوع کم خونی ناشی از فقر آهن در میان زنان ۱۵ تا ۴۹ سال	افغانستان	۳۶,۸	۴۲,۶
	ارمنستان	۱۸	۱۷,۳
	آذربایجان	۳۵,۴	۳۵,۱

شاخص	کشور	۲۰۱۰	۲۰۱۹
		(۲۰۰۹-۲۰۱۱)	(۲۰۱۸-۲۰۲۰)
شیوع کم خونی ناشی از فقر آهن در میان زنان ۱۵ تا ۴۹ سال	بحرین	۳۶,۹	۳۵,۴
	عراق	۳۱,۲	۲۸,۶
	قزاقستان	۲۷,۵	۲۸,۷
	عمان	۲۹,۷	۲۹,۱
	پاکستان	۴۲,۶	۴۱,۳
	قطر	۲۷,۴	۲۸,۱
	روسیه	۲۰,۲	۲۱,۱
	عربستان	۲۶,۴	۲۷,۵
	ترکمنستان	۲۵,۵	۲۶,۶
	امارات متحده عربی	۲۳,۸	۲۴,۳
درصد شیوع ناامنی متوسط و شدید غذایی (درصد)	افغانستان		۶۳,۱
	ارمنستان		۱۲,۷
	آذربایجان		۸,۹
	قزاقستان		۲,۳
	روسیه		۶
شیوع سوء تغذیه (درصد)	افغانستان	۲۳,۷	۲۵,۶
	ارمنستان	۴,۳	۳,۴
	آذربایجان	>۲,۵	>۲,۵

شخص	کشور	۲۰۱۰	۲۰۱۹
		(۲۰۰۹-۲۰۱۱)	(۲۰۱۸-۲۰۲۰)
شیوع سوء تغذیه (درصد)	عراق	۳۱,۶	۳۷,۵
	قزاقستان	۳,۵	>۲,۵
	عمان	۹,۱	۸,۲
	پاکستان	۱۵,۹	۱۲,۹
	روسیه	>۲,۵	>۲,۵
	عربستان	۵,۹	۳,۹
	ترکیه	>۲,۵	>۲,۵
	ترکمنستان	۴,۵	۴,۱
	امارات متحده عربی	۶,۳	۳,۷
درصد انرژی تامین شده از طریق غلات، غده‌ها و ریشه‌ها (درصد)	افغانستان	۷۶	
	ارمنستان	۴۲	
	آذربایجان	۶۳	
	عراق	۶۲	
	قزاقستان	۳۸	
	عمان	۳۸	
	پاکستان	۴۹	
	روسیه	۴۱	

شاخص	کشور	۲۰۱۰ (۲۰۰۹-۲۰۱۱)	۲۰۱۹ (۲۰۱۸-۲۰۲۰)
درصد انرژی تامین شده از طریق غلات، غده‌ها و ریشه‌ها (درصد)	عربستان	۴۸	
	ترکیه	۴۷	
	ترکمنستان	۵۸	
	امارات متحده عربی	۴۳	
سهم ارزشی واردات غذا از کل صادرات کالاها و خدمات (درصد) - متوسط سه ساله	افغانستان	۳۴۶	
	ارمنستان	۵۶	
	آذربایجان	۴	
	بحرین	۷	
	عراق	۱۰	
	قزاقستان	۴	
	عمان	۶	
	پاکستان	۱۹	
	قطر	۲	
	روسیه	۷	
	عربستان	۵	
	ترکیه	۶	
	ترکمنستان	۴	
	امارات متحده عربی	۵	

چالش‌های اصلی

- ◀ قاچاق برخی محصولات و نهاده‌های کشاورزی و مواد غذایی یارانه‌ای تولید داخل و وارداتی
- ◀ صادرات غیرضابطه‌مند برخی محصولات کشاورزی و مواد غذایی یارانه‌ای تولید داخل و وارداتی
- ◀ ضعف قرنطینه گیاهی و دامی در برخی کشورهای همسایه و منطقه و عدم کنترل قرنطینه‌ای در مرزهای مشترک و طولانی با کشورهای همسایه
- ◀ پایین بودن تنوع مقاصد صادراتی و سهم همسایگان از تعاملات تجاری بخش کشاورزی
- ◀ خام‌فروشی محصولات کشاورزی به کشورهای همسایه و منطقه
- ◀ ضعف در صادرات خدمات فنی و مهندسی در طول زنجیره ارزش به کشورهای همسایه و منطقه
- ◀ ضعف دیپلماسی کشاورزی با کشورهای همسایه و منطقه و از دست دادن برخی از بازارهای منطقه

راهبردهای داخلی در مواجهه با چالش‌های کشورهای همسایه و منطقه

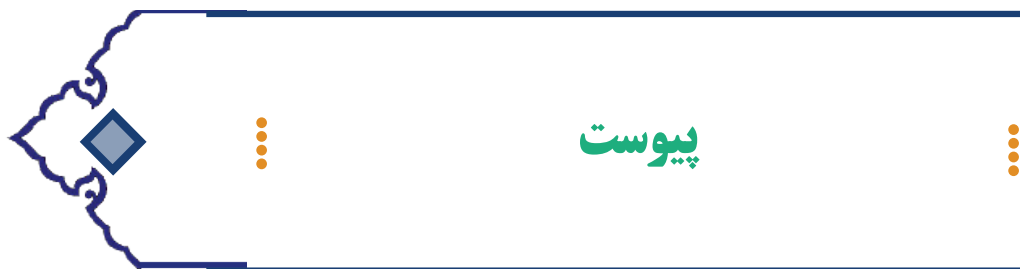
- ◀ پیش‌گیری از قاچاق محصولات و نهاده‌های کشاورزی و مواد غذایی یارانه‌ای (تولید داخل و وارداتی) و غیریارانه‌ای
- ◀ ضابطه‌مند کردن صادرات محصولات کشاورزی و مواد غذایی یارانه‌ای تولید داخل و وارداتی
- ◀ تقویت قرنطینه در مرزهای مشترک و طولانی با کشورهای همسایه
- ◀ تنوع‌بخشی مقاصد صادراتی و افزایش سهم همسایگان از تعاملات تجاری بخش کشاورزی
- ◀ کاهش خام‌فروشی و افزایش صادرات محصولات فرآوری شده کشاورزی به کشورهای همسایه و منطقه
- ◀ افزایش صادرات خدمات فنی و مهندسی در طول زنجیره ارزش به کشورهای همسایه و منطقه
- ◀ تقویت دیپلماسی کشاورزی با کشورهای همسایه و منطقه و افزایش سهم از بازارهای منطقه

برنامه های اجرایی

برنامه سامان دهی و ضابطه مند کردن صادرات محصولات و نهاده های کشاورزی و غذایی یارانه ای تولید داخل و وارداتی و مبارزه با قاچاق این محصولات (با در نظر گرفتن شاخص ها و مندرجات سند پشتیبان امنیت غذایی کشورهای همسایه و منطقه با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، وزارت صمت، وزارت راه و شهرسازی، وزارت امور اقتصادی و دارایی، سازمان برنامه و بودجه، وزارت کشور و تشکل ها)

برنامه سامان دهی ضوابط بهداشتی-قرنطینه ای در مرزهای مشترک و طولانی با کشورهای همسایه (با در نظر گرفتن شاخص ها و مندرجات سند پشتیبان امنیت غذایی کشورهای همسایه و منطقه با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، وزارت صمت، وزارت کشور و وزارت امور خارجه)

برنامه تقویت دیپلماسی کشاورزی، کاهش خام فروشی و تنوع بخشی مقاصد صادراتی و افزایش سهم همسایگان از تعاملات تجاری محصولات کشاورزی و غذایی (با در نظر گرفتن شاخص ها و مندرجات سند پشتیبان امنیت غذایی کشورهای همسایه و منطقه با مسئولیت وزارت جهاد کشاورزی، وزارت صمت و وزارت امور خارجه)

پیوست

شاخص‌های امنیت غذایی فائو^{۵۰}

رئیس کارگروه: دکتر علی کیانی‌راد

اعضای کارگروه: فرزانه عبادی، علی باغستانی

ابعاد چهارگانه امنیت غذایی	شاخص	وضعیت در سال ۱۳۹۶ (۲۰۱۷)	وضع در سال
فراهمی غذا	میانگین میزان انرژی مورد نیاز در ایران (کیلو کالری)	۲۳۷۴	2019=2374
	میانگین میزان انرژی تامین شده در ایران (کیلو کالری)	۳۰۶۲	2017-2019=3062
	میانگین کفایت تامین انرژی غذایی در ایران (درصد)	۱۲۹	2017-2019=129
	میانگین کفایت تامین انرژی غذایی در جهان (درصد)	۱۱۹	2017-2019=119
	متوسط ارزش تولیدات غذای ایران (دلار)	۳۲۲	2014-2016=321
	متوسط ارزش تولیدات غذای جهان (دلار)	۳۱۳	2014-2016=313
	متوسط ارزش تولیدات غذای کشورهای با درآمد بالا (دلار)	۴۸۵	2014-2016=485
	متوسط ارزش تولیدات غذای کشورهای کمتر توسعه یافته (دلار)	۱۴۹	2014-2016=149
	متوسط سهم تامین انرژی از غلات، حبوبات، گیاهان ریشه ای و قارچ ها در ایران (درصد)	۵۵	2015-2017=55

ابعاد چهارگانه امنیت غذایی	شاخص	وضعیت در سال ۱۳۹۶ (۲۰۱۷)	وضع در سال
فراهمی غذا	متوسط سهم تامین انرژی از غلات، حبوبات، گیاهان ریشه ای و قارچ ها جهان (درصد)	۵۰	2015-2017=50
	متوسط سهم تامین انرژی از غلات، حبوبات، گیاهان ریشه ای و قارچ ها در کشورهای با درآمد بالا (درصد)	۳۱	2015-2017=31
	متوسط سهم تامین انرژی از غلات، حبوبات، گیاهان ریشه ای و قارچ ها در کشورهای کمتر توسعه یافته (درصد)	۵۸	2015-2017=58
	متوسط عرضه پروتئین در ایران (گرم در روز)	۸۶	2015-2017=86
	متوسط عرضه پروتئین در جهان (گرم در روز)	۸۰	2015-2017=79.9
	متوسط عرضه پروتئین در کشورهای با درآمد بالا (گرم در روز)	۱۰۲	2015-2017=101.7
	متوسط عرضه پروتئین در کشورهای کتر توسعه یافته (گرم در روز)	۵۵	2015-2017=55.1
	متوسط عرضه پروتئین از منابع حیوانی در ایران (گرم در روز)	۲۴	2015-2017=24
	متوسط عرضه پروتئین از منابع حیوانی در جهان (گرم در روز)	۳۱/۳	2015-2017=31.3
	متوسط عرضه پروتئین از منابع حیوانی در کشورهای با درآمد بالا (گرم در روز)	۶۰	2015-2017=59.9

ابعاد چهارگانه امنیت غذایی	شاخص	وضعیت در سال ۱۳۹۶ (۲۰۱۷)	وضع در سال
	متوسط عرضه پروتئین از منابع حیوانی در کشورهای کمتر توسعه یافته (گرم در روز)	۱۱/۸	2015-2017=11.8
دسترسی	تراکم متوسط ریلی (در هر ۱۰۰ کیلومتر مربع) در ایران	۰/۵	2018=0.5
	سرانه تولید ناخالص داخلی بر اساس برابری قدرت خرید در ایران (دلار) (به ثابت دلار بین المللی در سال ۲۰۱۷ در سنجش سال ۲۰۱۹)	۱۲۹۳۷	2019=-
	سرانه تولید ناخالص داخلی بر اساس برابری قدرت خرید در جهان (دلار) (به ثابت دلار بین المللی در سال ۲۰۱۷ در سنجش سال ۲۰۱۹)	۱۶۹۵۱	2019=16950.8
	سرانه تولید ناخالص داخلی بر اساس برابری قدرت خرید در کشورهای با درآمد بالا (دلار) (به ثابت دلار بین المللی در سال ۲۰۱۷ در سنجش سال ۲۰۱۹)	۴۹۶۲۴	2019=49924.3
	سرانه تولید ناخالص داخلی بر اساس برابری قدرت خرید در کشورهای کمتر توسعه یافته (دلار) (به ثابت دلار بین المللی در سال ۲۰۱۷ در سنجش سال ۲۰۱۹)	۲۴۶۰	2019=3037.4
	شیوع سوء تغذیه در ایران (درصد)	۴/۷	2017-2019=4.7
	شیوع سوء تغذیه در جهان (درصد)	۸/۸	2017-2019=8.8
	شیوع سوء تغذیه در کشورهای با درآمد بالا (درصد)	۲/۵	2017-2019=<2.5

ابعاد چهارگانه امنیت غذایی	شاخص	وضعیت در سال ۱۳۹۶ (۲۰۱۷)	وضع در سال
	شیوع سوء تغذیه در کشورهای (در کشورهای کمتر توسعه یافته (درصد) این شاخص به صورت سالانه نیز اعلام می شود لذا با متوسط سه ساله تفاوت دارد که در شاخص باید مشخص شود		2017-2019=23
	شیوع نا امنی شدید غذا در کل جامعه در ایران (درصد)= شیوع نا امنی شدید غذایی در کل جمعیت	۸/۳	2017-2019=8.3
	شیوع نا امنی شدید غذا در کل جامعه در جهان (درصد)	۹/۲	2017-2019=9.2
	شیوع نا امنی شدید غذا در کل جامعه در کشورهای با درآمد بالا (درصد)	۱/۵	2017-2019=1.5
	شیوع نا امنی شدید غذا در کل جامعه در کشورهای کمتر توسعه یافته (درصد)	۲۱/۶	2017-2019=19.2
سلامت و مصرف غذا	درصد افرادی که از حداقل خدمات آب آشامیدنی استفاده می کنند در ایران (درصد) درصد افرادی که از حداقل خدمات اولیه آب آشامیدنی برخوردارند	۹۵/۲	2017=95.2
	درصد افرادی که از حداقل خدمات آب آشامیدنی استفاده می کنند در جهان (درصد) درصد افرادی که از حداقل خدمات اولیه آب آشامیدنی برخوردارند	۸۹/۶	2017=89.6
	درصد افرادی که از خدمات آب آشامیدنی سالم و پایدار استفاده می کنند در ایران (درصد) درصد افرادی که از خدمات آب آشامیدنی با مدیریت ایمن برخوردارند	۹۱/۸	2017=91.8

ابعاد چهارگانه امنیت غذایی	شاخص	وضعیت در سال ۱۳۹۶ (۲۰۱۷)	وضع در سال
سلامت و مصرف غذا	درصد افرادی که از خدمات آب آشامیدنی سالم و پایدار استفاده می کنند در جهان (درصد) درصد افرادی که از خدمات آب آشامیدنی با مدیریت ایمن برخوردارند	۷۰/۶	2017=70.6
	درصد افرادی که از خدمات آب آشامیدنی سالم و پایدار استفاده می کنند در کشورهای با درآمد بالا (درصد) درصد افرادی که از خدمات آب آشامیدنی با مدیریت ایمن برخوردارند	۹۸/۷	2017=98.7
	درصد افرادی که از خدمات آب آشامیدنی سالم و پایدار استفاده می کنند در کشورهای کمتر توسعه یافته (درصد) درصد افرادی که از خدمات آب آشامیدنی با مدیریت ایمن برخوردارند	۲۶/۷	2017=-
	درصد افرادی که از حداقل خدمات بهداشتی استفاده می کنند در ایران (درصد) درصد افرادی که از حداقل خدمات اولیه بهداشتی برخوردارند	۸۸/۴	2017=88.4
	درصد افرادی که از حداقل خدمات بهداشتی استفاده می کنند در جهان (درصد) درصد افرادی که از حداقل خدمات اولیه بهداشتی برخوردارند	۷۳/۴	2017=73.4
	درصد افرادی که از حداقل خدمات بهداشتی استفاده می کنند در کشورهای با درآمد بالا (درصد) درصد افرادی که از حداقل خدمات اولیه بهداشتی برخوردارند	۹۹/۱	2017=99.1

ابعاد چهارگانه امنیت غذایی	شاخص	وضعیت در سال ۱۳۹۶ (۲۰۱۷)	وضع در سال
سلامت و مصرف غذا	درصد افرادی که از حداقل خدمات بهداشتی استفاده می کنند در کشور های کمتر توسعه یافته (درصد) درصد افرادی که از حداقل خدمات اولیه بهداشتی برخوردارند	۳۴/۲	2017=34.2
	شیوع چاقی در بزرگسالان بالای ۱۸ سال در ایران (درصد)	۲۵/۵	2016=25.8
	شیوع چاقی در بزرگسالان بالای ۱۸ سال در جهان (درصد)	۱۳/۲	2016=13.1
	شیوع کم وزنی در بزرگسالان بالای ۱۸ سال در ایران (درصد)	۳/۶	
	شیوع کم وزنی در بزرگسالان بالای ۱۸ سال در جهان (درصد)	۹	
	توقف رشد در کودکان ایران (درصد)	۶/۳	
	توقف رشد در کودکان جهان (درصد)	۲۲/۷	
	اضافه وزن در کودکان ایران (درصد)	۹/۴	
	اضافه وزن در کودکان جهان (درصد)	۵/۷	
	شیوع کم خونی در کودکان ۶ تا ۵۹ ماه در ایران (درصد)	۲۶/۵	
	شیوع کم خونی در کودکان ۶ تا ۵۹ ماه در جهان (درصد)	۳۹/۸	

ابعاد چهارگانه امنیت غذایی	شاخص	وضعیت در سال ۱۳۹۶ (۲۰۱۷)	وضع در سال
سلامت و مصرف غذا	شیوع کم خونی در کودکان ۶ تا ۵۹ ماه در کشور های با درآمد بالا (درصد)	۲۳	
	شیوع کم خونی در کودکان ۶ تا ۵۹ ماه در کشور های کمتر توسعه یافته (درصد)	۵۹	
ثبات و پایداری	نسبت وابستگی به واردات غلات در ایران (درصد)	۳۶	2015-2017=35
	نسبت وابستگی به واردات غلات در کشورهای غرب آسیا (درصد)	۴۶	2015-2017=46.2
	زمین های زیر کشت آبی از کل زمین های زیر کشت در ایران (درصد) درصد اراضی آماده و تجهیز شده جهت آبیاری	۶۵	2015-2017=65.4
	زمین های زیر کشت آبی از کل زمین های زیر کشت در غرب آسیا (درصد) درصد اراضی آماده و تجهیز شده جهت آبیاری	۴۷/۴	2015-2017=39.2
	زمین های زیر کشت آبی از کل زمین های زیر کشت در جهان (درصد) درصد اراضی آماده و تجهیز شده جهت آبیاری	۲۴	2015=2017=24.1
	ارزش واردات مواد غذایی نسبت به کل صادرات در ایران (درصد) ارزش واردات مواد غذایی به کل صادرات تجاری	۱۰	2015-2017=10

ابعاد چهارگانه امنیت غذایی	شاخص	وضعیت در سال ۱۳۹۶ (۲۰۱۷)	وضع در سال
ثبات و پایداری	ارزش واردات مواد غذایی نسبت به کل صادرات در جهان (درصد) ارزش واردات مواد غذایی به کل صادرات تجاری	۶	2015-2017=6
	ارزش واردات مواد غذایی نسبت به کل صادرات در کشور های با درآمد بالا (درصد) ارزش واردات مواد غذایی به کل صادرات تجاری	۶	2015-2017=6
	ارزش واردات مواد غذایی نسبت به کل صادرات در کشور های کمتر توسعه یافته (درصد) ارزش واردات مواد غذایی به کل صادرات تجاری	۲۴	2015-2017=24
	در کشور های کمتر توسعه یافته در کشور های غرب آسیا (درصد) احتمالاً ارزش واردات مواد غذایی به کل صادرات تجاری در آسیای غربی است	۸	2015-2017=8
	ثبات سیاسی و عدم وجود خشونت و تروریسم در ایران	-۱/۳۱	2018=-1.31
	تغییر پذیری سرانه تولید مواد غذایی در ایران (ارزش کل تولیدات مواد غذایی به کل جمعیت به دلار) تغییرات سرانه تولید غذا (ثابت ۲۰۰۴-۲۰۰۶ هزار دلار بین المللی /سرانه)	۹/۶	2015=9.6
	تغییر پذیری سرانه تولید مواد غذایی در جهان (ارزش کل تولیدات مواد غذایی به کل جمعیت به دلار) تغییرات سرانه تولید غذا (ثابت ۲۰۰۴-۲۰۰۶ هزار دلار بین المللی / سرانه)	۱/۶	2015=1.6

ابعاد چهارگانه امنیت غذایی	شاخص	وضعیت در سال ۱۳۹۶ (۲۰۱۷)	وضع در سال
ثبات و پایداری	تغییر پذیری سرانه تولید مواد غذایی در کشورهای با درآمد بالا (ارزش کل تولیدات مواد غذایی به کل جمعیت به دلار) تغییرات سرانه تولید غذا (ثابت ۲۰۰۴-۲۰۰۶ هزار دلار بین المللی / سرانه)	۶/۶	2015=6.6
	تغییرات سرانه تولید غذا در کشورهای کمتر توسعه یافته (ثابت ۲۰۰۴-۲۰۰۶ هزار دلار بین المللی / سرانه)		2015=2.2
	تغییر پذیری سرانه عرضه مواد غذایی در ایران (کیلو کالری / نفر / روز)	۲۹	2017=29
	تغییر پذیری سرانه عرضه مواد غذایی در جهان (کیلو کالری / نفر / روز)	۴	2017=4
	تغییر پذیری سرانه عرضه مواد غذایی در کشورهای با درآمد بالا (کیلو کالری / نفر / روز)	۱۰	2017=10
	تغییر پذیری سرانه عرضه مواد غذایی در کشورهای کمتر توسعه یافته (کیلو کالری / نفر / روز)	۱۲	2017=12

امامی، م. ۱۴۰۰. امنیت غذایی (سیر تحولات، ارزیابی و تحلیل). انتشارات مرکز بررسی های استراتژیک ریاست جمهوری

ابعاد امنیت غذایی	شاخص	وضعیت در سال ۱۳۹۷ (میانگین ۲۰۱۷-۲۰۱۹)	وضعیت در سال ۱۳۹۸ (میانگین ۲۰۲۰-۲۰۱۸)
شاخص‌های برجسته	۱- شیوع سوء تغذیه در ایران (درصد) (میانگین سه ساله)	۵/۴	۵/۵
	شیوع سوء تغذیه در جهان (درصد) (میانگین سه ساله)	۸/۳	۸/۹
	شیوع سوء تغذیه در کشورهای کمتر توسعه یافته (درصد) (میانگین سه ساله)	۲۱/۳	۲۲
	شیوع سوء تغذیه در کشورهای با درآمد بالا (درصد) (میانگین سه ساله)	< ۲/۵	< ۲/۵
	۲- تعداد افراد دچار سوء تغذیه در ایران (میلیون) (میانگین سه ساله)	۴/۴	۴/۶
	تعداد افراد دچار سوء تغذیه در جهان (میلیون) (میانگین سه ساله)	۶۳۲/۹	۶۸۳/۹
	تعداد افراد دچار سوء تغذیه در کشورهای کمتر توسعه یافته (میلیون) (میانگین سه ساله)	۲۱۴/۷	۲۲۷
	تعداد افراد دچار سوء تغذیه در کشورهای با درآمد بالا (میلیون) (میانگین سه ساله)	گزارش نشده	گزارش نشده
	۳- شیوع ناامنی غذایی شدید در کل جمعیت در ایران (درصد) (میانگین سه ساله)	۸/۴	۸/۷
	شیوع ناامنی غذایی شدید در کل جمعیت در جهان (درصد) (میانگین سه ساله)	۹/۵	۱۰/۵

ابعاد امنیت غذایی	شاخص	وضعیت در سال ۱۳۹۷ (میانگین ۲۰۱۹-۲۰۱۷)	وضعیت در سال ۱۳۹۸ (میانگین ۲۰۲۰-۲۰۱۸)
شاخص‌های برجسته	شیوع ناامنی غذایی شدید در کل جمعیت در کشورهای کمتر توسعه یافته (درصد) (میانگین سه ساله)	۲۱/۳	۲۲/۳
	شیوع ناامنی غذایی شدید در کل جمعیت در کشورهای با درآمد بالا (درصد) (میانگین سه ساله)	۱/۶	۱/۶
	۴-شیوع ناامنی غذایی متوسط یا شدید در کل جمعیت در ایران (درصد) (میانگین سه ساله)	۴۰/۶	۴۲/۵
	شیوع ناامنی غذایی متوسط یا شدید در کل جمعیت در جهان (درصد) (میانگین سه ساله)	۲۵/۸	۲۷/۶
	شیوع ناامنی غذایی متوسط یا شدید در کل جمعیت در کشورهای کمتر توسعه یافته (درصد) (میانگین سه ساله)	۵۲/۸	۵۳/۸
	شیوع ناامنی غذایی متوسط یا شدید در کل جمعیت در کشورهای با درآمد بالا (درصد) (میانگین سه ساله)	۷/۷	۷/۶
	۵-تعداد افراد دچار ناامنی غذایی شدید در ایران (میلیون) (میانگین سه ساله)	۶/۹	۷/۲
	تعداد افراد دچار ناامنی غذایی شدید در جهان (میلیون) (میانگین سه ساله)	۷۲۲/۷	۸۱۳
	تعداد افراد دچار ناامنی غذایی شدید در کشورهای کمتر توسعه یافته (میلیون) (میانگین سه ساله)	۲۱۵/۲	۲۳۰/۲

ابعاد امنیت غذایی	شاخص	وضعیت در سال ۱۳۹۷ (میانگین ۲۰۱۷-۲۰۱۹)	وضعیت در سال ۱۳۹۸ (میانگین ۲۰۱۸-۲۰۲۰)
شاخص‌های برجسته	تعداد افراد دچار ناامنی غذایی شدید در کشورهای با درآمد بالا (میلیون) (میانگین سه ساله)	۱۹/۸	۱۹/۸
	۶-تعداد افراد دچار ناامنی غذایی متوسط یا شدید در ایران (میلیون) (میانگین سه ساله)	۳۳/۲	۳۵/۲
	تعداد افراد دچار ناامنی غذایی متوسط یا شدید در جهان (میلیون) (میانگین سه ساله)	۱۹۷۰/۱	۲۱۳۲/۳
	تعداد افراد دچار ناامنی غذایی متوسط یا شدید در کشورهای کمتر توسعه یافته (میلیون) (میانگین سه ساله)	۵۳۲/۶	۵۵۶/۲
	تعداد افراد دچار ناامنی غذایی متوسط یا شدید در کشورهای با درآمد بالا (میلیون) (میانگین سه ساله)	۹۴/۷	۹۳/۷
فراهمی	متوسط کفایت عرضه انرژی غذایی در ایران (درصد) (میانگین سه ساله)	۱۲۷	۱۲۷
	متوسط کفایت عرضه انرژی غذایی در جهان (درصد) (میانگین سه ساله)	۱۲۳	۱۲۴
	متوسط کفایت عرضه انرژی غذایی در کشورهای کمتر توسعه یافته (درصد) (میانگین سه ساله)	۱۰۶	۱۰۶
	متوسط کفایت عرضه انرژی غذایی در کشورهای با درآمد بالا (درصد) (میانگین سه ساله)	۱۳۵	۱۳۶

ابعاد امنیت غذایی	شاخص	وضعیت در سال ۱۳۹۷ (میانگین ۲۰۱۷-۲۰۱۹)	وضعیت در سال ۱۳۹۸ (میانگین ۲۰۲۰-۲۰۱۸)
فراهمی	متوسط ارزش تولید مواد غذایی در ایران (ثابت ۲۰۰۴ - ۲۰۰۶ / دلار بین المللی / سرانه) (میانگین سه ساله)	-	-
	متوسط ارزش تولید مواد غذایی در جهان (ثابت ۲۰۰۴ - ۲۰۰۶ / دلار بین المللی / سرانه) (میانگین سه ساله)	-	-
	متوسط ارزش تولید مواد غذایی در کشورهای کمتر توسعه یافته (ثابت ۲۰۰۴ - ۲۰۰۶ / دلار بین المللی / سرانه) (میانگین سه ساله)	-	-
	متوسط ارزش تولید مواد غذایی در کشورهای با درآمد بالا (ثابت ۲۰۰۴ - ۲۰۰۶ / دلار بین المللی / سرانه) (میانگین سه ساله)	-	-
	عرضه انرژی غذایی مورد استفاده در برآورد شیوع سوء تغذیه در ایران (کیلوکالری / سرانه / روز) (میانگین سه ساله)	۳۰۱۰	۲۹۹۷
	عرضه انرژی غذایی مورد استفاده در برآورد شیوع سوء تغذیه در جهان (کیلوکالری / سرانه / روز) (میانگین سه ساله)	۲۹۴۵	۲۹۵۰
	عرضه انرژی غذایی مورد استفاده در برآورد شیوع سوء تغذیه در کشورهای کمتر توسعه یافته (کیلوکالری / سرانه / روز) (میانگین سه ساله)	۲۴۰۶	۲۴۰۹

ابعاد امنیت غذایی	شاخص	وضعیت در سال ۱۳۹۷ (میانگین ۲۰۱۷-۲۰۱۹)	وضعیت در سال ۱۳۹۸ (میانگین ۲۰۱۸-۲۰۲۰)
فراهمی	عرضه انرژی غذایی مورد استفاده در برآورد شیوع سوء تغذیه در کشورهای با درآمد بالا (کیلوکالری/سرانه/روز) (میانگین سه ساله)	۳۴۳۲	۳۴۳۹
	سهم عرضه انرژی مواد غذایی حاصل از غلات، مواد غذایی ریشه ای.. در ایران (کیلوکالری/سرانه/روز) (میانگین سه ساله)	-	-
	سهم عرضه انرژی مواد غذایی حاصل از غلات، مواد غذایی ریشه ای.. در جهان (کیلوکالری/سرانه/روز) (میانگین سه ساله)	-	-
	سهم عرضه انرژی مواد غذایی حاصل از غلات، مواد غذایی ریشه ای.. در کشورهای کمتر توسعه یافته (کیلوکالری/سرانه/روز) (میانگین سه ساله)	-	-
	سهم عرضه انرژی مواد غذایی حاصل از غلات، مواد غذایی ریشه ای.. در کشورهای با درآمد بالا (کیلوکالری/سرانه/روز) (میانگین سه ساله)	-	-
	۵-متوسط عرضه پروتئین در ایران (گرم/سرانه/روز) (میانگین سه ساله)	-	-
	متوسط عرضه پروتئین در جهان (گرم/سرانه/روز) (میانگین سه ساله)	-	-

ابعاد امنیت غذایی	شاخص	وضعیت در سال ۱۳۹۷ (میانگین ۲۰۱۷-۲۰۱۹)	وضعیت در سال ۱۳۹۸ (میانگین ۲۰۱۸-۲۰۲۰)
فراهمی	متوسط عرضه پروتئین در کشورهای کمتر توسعه یافته (گرم/سرانه/روز) (میانگین سه ساله)	-	-
	متوسط عرضه پروتئین در کشورهای با درآمد بالا (گرم/سرانه/روز) (میانگین سه ساله)	-	-
	متوسط عرضه پروتئین با منشا حیوانی در ایران (گرم/سرانه/روز) (میانگین سه ساله)	-	-
	متوسط عرضه پروتئین با منشا حیوانی در جهان (گرم/سرانه/روز) (میانگین سه ساله)	-	-
	متوسط عرضه پروتئین با منشا حیوانی در کشورهای کمتر توسعه یافته (گرم/سرانه/روز) (میانگین سه ساله)	-	-
	متوسط عرضه پروتئین با منشا حیوانی در ایران در کشورهای با درآمد بالا (گرم/سرانه/روز) (میانگین سه ساله)	-	-
دسترسی	۱- تراکم خطوط ریلی در ایران (کل مسیر به کیلومتر در ۱۰۰ کیلومتر مربع از مساحت زمین)	۲۰۱۸=۰,۵	-
	تراکم خطوط ریلی در جهان (کل مسیر به کیلومتر در ۱۰۰ کیلومتر مربع از مساحت زمین)	-	-

ابعاد امنیت غذایی	شاخص	وضعیت در سال ۱۳۹۷ (میانگین ۲۰۱۷-۲۰۱۹)	وضعیت در سال ۱۳۹۸ (میانگین ۲۰۲۰-۲۰۱۸)
دسترسی	تراکم خطوط ریلی در کشورهای کمتر توسعه یافته (کل مسیر به کیلومتر در ۱۰۰ کیلومتر مربع از مساحت زمین)	-	-
	تراکم خطوط ریلی در کشورهای با درآمد بالا (کل مسیر به کیلومتر در ۱۰۰ کیلومتر مربع از مساحت زمین)	۲۰۱۸=۱,۳	-
	۲- سرانه تولید ناخالص داخلی در ایران (ثابت ۲۰۱۱/دلار بین المللی)	۲۰۱۸=۱۳۴۷۱,۹	۲۰۱۹=۱۲۳۸۹,۲ ۲۰۲۰=۱۲۴۳۳,۳
	سرانه تولید ناخالص داخلی در جهان (ثابت ۲۰۱۱/دلار بین المللی)	۲۰۱۸=۱۶۶۳۶,۸	۲۰۱۹=۱۶۹۱۵,۳ ۲۰۲۰=۱۶۱۹۴
	سرانه تولید ناخالص داخلی در کشورهای کمتر توسعه یافته (ثابت ۲۰۱۱/دلار بین المللی)	۲۰۱۸=۳۰۰۳,۳	۲۰۱۹=۳۰۷۹,۳ ۲۰۲۰=۳۰۰۰,۸
	سرانه تولید ناخالص داخلی در کشورهای با درآمد بالا (ثابت ۲۰۱۱/دلار بین المللی)	۲۰۱۸=۴۹۶۸۰,۴	۲۰۱۹=۵۰۲۹۶,۳ ۲۰۲۰=۴۷۷۸۵,۷
	۳- شیوع سوء تغذیه (درصد) در گروه شاخص های پر جسته آورده شده است		
	۴- تعداد افراد دچار سوء تغذیه (میلیون) در گروه شاخص های پر جسته آورده شده است		

ابعاد امنیت غذایی	شاخص	وضعیت در سال ۱۳۹۷ (میانگین ۲۰۱۷-۲۰۱۹)	وضعیت در سال ۱۳۹۸ (میانگین ۲۰۲۰-۲۰۱۸)
دسترسی	۵- شیوع ناامنی غذایی شدید در کل جمعیت (درصد) در گروه شاخص هایپر جسته آورده شده است		
	۶- شیوع ناامنی غذایی متوسط یا شدید در کل جمعیت (درصد) در گروه شاخص هایپر جسته آورده شده است		
	۷- تعداد افراد دچار ناامنی غذایی شدید (میلیون) در گروه شاخص هایپر جسته آورده شده است		
	۸- تعداد افراد دچار ناامنی غذایی متوسط یا شدید (میلیون) در گروه شاخص هایپر جسته آورده شده است		
ثبات و پایداری	۱- نسبت وابستگی به واردات غلات در ایران (درصد) (میانگین سه ساله)	-	-
	نسبت وابستگی به واردات غلات در جهان (درصد) (میانگین سه ساله)	-	-
	نسبت وابستگی به واردات غلات در کشورهای کمتر توسعه یافته (درصد) (میانگین سه ساله)	-	-
	نسبت وابستگی به واردات غلات در کشورهای با درآمد بالا (درصد) (میانگین سه ساله)	-	-

ابعاد امنیت غذایی	شاخص	وضعیت در سال ۱۳۹۷ (میانگین ۲۰۱۷-۲۰۱۹)	وضعیت در سال ۱۳۹۸ (میانگین ۲۰۲۰-۲۰۱۸)
ثبات و پایداری	۲- درصد اراضی زراعی آماده و تجهیز شده برای آبیاری در ایران (درصد) (میانگین سه ساله)	-	-
	درصد اراضی زراعی آماده و تجهیز شده برای آبیاری در جهان (درصد) (میانگین سه ساله)	-	-
	درصد اراضی زراعی آماده و تجهیز شده برای آبیاری در کشورهای کمتر توسعه یافته (درصد) (میانگین سه ساله)	-	-
	درصد اراضی زراعی آماده و تجهیز شده برای آبیاری در کشورهای با درآمد بالا (درصد) (میانگین سه ساله)	-	-
	۳- ارزش واردات مواد غذایی به کل صادرات تجاری در ایران (درصد) (میانگین سه ساله)	۱۱	-
	ارزش واردات مواد غذایی به کل صادرات تجاری در جهان (درصد) (میانگین سه ساله)	۷	-
	ارزش واردات مواد غذایی به کل صادرات تجاری در کشورهای کمتر توسعه یافته (درصد) (میانگین سه ساله)	۲۳	-
	ارزش واردات مواد غذایی به کل صادرات تجاری در کشورهای با درآمد بالا (درصد) (میانگین سه ساله)	۶	-
	۴- ثبات سیاسی و عدم وجود خشونت/تروریسم در ایران	۲۰۱۸=-۱,۳۴	۲۰۱۹=-۱,۷

ابعاد امنیت غذایی	شاخص	وضعیت در سال ۱۳۹۷ (میانگین ۲۰۱۷-۲۰۱۹)	وضعیت در سال ۱۳۹۸ (میانگین ۲۰۲۰-۲۰۱۸)
ثبات و پایداری	ثبات سیاسی و عدم وجود خشونت/تروریسم در جهان	-	-
	ثبات سیاسی و عدم وجود خشونت/تروریسم در کشورهای کمتر توسعه یافته	-	-
	ثبات سیاسی و عدم وجود خشونت/تروریسم در کشورهای با درآمد بالا	-	-
	۵- تغییرات سرانه تولید غذا در ایران (ثابت ۲۰۰۴-۲۰۰۶/هزار دلار بین المللی/سرانه)	-	-
	تغییرات سرانه تولید غذا در جهان (ثابت ۲۰۰۴-۲۰۰۶/هزار دلار بین المللی/سرانه)	-	-
	تغییرات سرانه تولید غذا در کشورهای کمتر توسعه یافته (ثابت ۲۰۰۴-۲۰۰۶/هزار دلار بین المللی/سرانه)	-	-
	تغییرات سرانه تولید غذا در کشورهای با درآمد بالا (ثابت ۲۰۰۴-۲۰۰۶/هزار دلار بین المللی/سرانه)	-	-
	۶- تغییرات سرانه عرضه غذا در ایران (کیلوکالری/سرانه/روز)	۳۲	۵۳
	تغییرات سرانه عرضه غذا در جهان (کیلوکالری/سرانه/روز)	۷	۹
	تغییرات سرانه عرضه غذا در کشورهای کمتر توسعه یافته (کیلوکالری/سرانه/روز)	۱۶	۱۳

ابعاد امنیت غذایی	شاخص	وضعیت در سال ۱۳۹۷ (میانگین ۲۰۱۷-۲۰۱۹)	وضعیت در سال ۱۳۹۸ (میانگین ۲۰۱۸-۲۰۲۰)
ثبات و پایداری	تغییرات سرانه عرضه غذا در کشورهای با درآمد بالا (کیلوکالری/سرانه/روز)	۱۴	۱۷
بهره مندی	۱- درصد جمعیتی که از خدمات آب آشامیدنی با مدیریت ایمن بهره مندند در ایران (درصد)	۲۰۱۸=۹۳/۷	۲۰۲۰=۹۴ ۲۰۱۹=۹۳/۸
	درصد جمعیتی که از خدمات آب آشامیدنی با مدیریت ایمن بهره مندند در جهان (درصد)	۲۰۱۸=۷۲/۸	۲۰۱۹= ۷۳/۷ ۲۰۲۰=۷۴/۳
	درصد جمعیتی که از خدمات آب آشامیدنی با مدیریت ایمن بهره مندند در کشورهای کمتر توسعه یافته (درصد)	۲۰۱۸= ۳۵/۷	۲۰۱۹=۳۶/۵ ۲۰۲۰=۳۷/۱
	درصد جمعیتی که از خدمات آب آشامیدنی با مدیریت ایمن بهره مندند در کشورهای با درآمد بالا (درصد)	۲۰۱۸=۹۷/۴	۲۰۱۹= ۹۷/۵ ۲۰۲۰=۹۷/۶
	۲- درصد جمعیتی که از حداقل خدمات اولیه آب آشامیدنی بهره مندند در ایران (درصد)	۲۰۱۸= ۹۷/۲	۲۰۱۹= ۹۷/۴ ۲۰۲۰=۹۷/۹۵
	درصد جمعیتی که از حداقل خدمات اولیه آب آشامیدنی بهره مندند در جهان (درصد)	۲۰۱۸= ۸۹/۴	۲۰۱۹=۸۹/۸ ۲۰۲۰=۹۰/۱
	درصد جمعیتی که از حداقل خدمات اولیه آب آشامیدنی بهره مندند در کشورهای کمتر توسعه یافته (درصد)	۲۰۱۸=۶۵/۳	۲۰۱۹=۶۶/۱ ۲۰۲۰= ۶۶/۸

ابعاد امنیت غذایی	شاخص	وضعیت در سال ۱۳۹۷ (میانگین ۲۰۱۹-۲۰۱۷)	وضعیت در سال ۱۳۹۸ (میانگین ۲۰۲۰-۲۰۱۸)
بهره مندی	درصد جمعیتی که از حداقل خدمات اولیه آب آشامیدنی بهره مندند در کشورهای با درآمد بالا (درصد)	۲۰۱۸=۹۹	۲۰۱۹=۹۹ ۲۰۲۰=۹۹
	۳-درصد جمعیتی که از خدمات بهداشتی با مدیریت ایمن بهره مندند در ایران (درصد)	-	-
	درصد جمعیتی که از خدمات بهداشتی با مدیریت ایمن برخوردارند در جهان (درصد)	۲۰۱۸= ۵۱/۶	۲۰۱۹=۵۳ ۲۰۲۰=۵۴
	درصد جمعیتی که از خدمات آب آشامیدنی با مدیریت ایمن بهره مندند در جهان (درصد)	۲۰۱۸=۲۵	۲۰۱۹=۲۵/۴ ۲۰۲۰=۲۵/۷
	درصد جمعیتی که از خدمات آب آشامیدنی با مدیریت ایمن بهره مندند در کشورهای کمتر توسعه یافته (درصد)	۲۰۱۸=۸۵,۸	۲۰۱۹=۸۶/۲ ۲۰۲۰=۸۶/۶
	۴-درصد جمعیتی که از حداقل خدمات اولیه بهداشتی برخوردارند در ایران	۲۰۱۸=۸۹,۹	۲۰۱۹=۹۰/۲ ۲۰۲۰=۹۰/۳
	درصد جمعیتی که از حداقل خدمات اولیه بهداشتی برخوردارند در جهان	۲۰۱۸=۷۶,۲	۲۰۱۹= ۷۷/۳ ۲۰۲۰=۷۸/۳
	درصد جمعیتی که از حداقل خدمات اولیه بهداشتی برخوردارند در کشورهای کمتر توسعه یافته	۲۰۱۸=۳۵,۶	۲۰۱۹= ۳۶/۳ ۲۰۲۰=۳۶/۹

ابعاد امنیت غذایی	شاخص	وضعیت در سال ۱۳۹۷ (میانگین ۲۰۱۷-۲۰۱۹)	وضعیت در سال ۱۳۹۸ (میانگین ۲۰۲۰-۲۰۱۸)
بهره مندی	درصد جمعیتی که از حداقل خدمات اولیه بهداشتی برخوردارند در کشورهای با درآمد بالا	۲۰۱۸=۹۹	۲۰۱۹=۹۹ ۲۰۲۰=۹۹
	۵-درصد کودکان زیر ۵ سال دچار ضعف و لاغری در ایران(درصد)	-	-
	درصد کودکان زیر ۵ سال دچار ضعف و لاغری در جهان(درصد)	-	۲۰۲۰=۶/۷
	درصد کودکان زیر ۵ سال دچار ضعف و لاغری در کشورهای کمتر توسعه یافته(درصد)	-	۲۰۲۰= ۷/۳
	درصد کودکان زیر ۵ سال دچار ضعف و لاغری در کشورهای با درآمد بالا(درصد)	-	۲۰۲۰= ۰/۴
	۶-درصد کودکان زیر ۵ سال دچار کوتاهی قد تغذیه ای در ایران(درصد)	۲۰۱۸=۶,۲	۲۰۱۹= ۶/۳ ۲۰۲۰= ۶/۳
	درصد کودکان زیر ۵ سال دچار کوتاهی قد تغذیه ای در جهان(درصد)	۲۰۱۸=۲۲,۹	۲۰۱۹= ۲۲/۴ ۲۰۲۰=۲۲
	درصد کودکان زیر ۵ سال دچار کوتاهی قد تغذیه ای در کشورهای کمتر توسعه یافته(درصد)	۲۰۱۸=۳۴,۹	۲۰۱۹= ۳۴/۳ ۲۰۲۰=۳۳/۷
	درصد کودکان زیر ۵ سال دچار کوتاهی قد تغذیه ای در کشورهای با درآمد بالا(درصد)	۲۰۱۸=۳,۵	۲۰۱۹= ۳/۵ ۲۰۲۰= ۳/۴

ابعاد امنیت غذایی	شاخص	وضعیت در سال ۱۳۹۷ (میانگین ۲۰۱۹-۲۰۱۷)	وضعیت در سال ۱۳۹۸ (میانگین ۲۰۲۰-۲۰۱۸)
بهره مندی	۷- درصد کودکان زیر ۵ سال دارای اضافه وزن در ایران (درصد)	۲۰۱۸=۹,۱	۲۰۱۹=۹/۲ ۲۰۲۰=۹/۴
	درصد کودکان زیر ۵ سال دارای اضافه وزن در جهان (درصد)	۲۰۱۸=۵,۷	۲۰۱۹= ۵/۷ ۲۰۲۰=۵/۷
	درصد کودکان زیر ۵ سال دارای اضافه وزن در کشورهای کمتر توسعه یافته (درصد)	۲۰۱۸=۳,۲	۲۰۱۹= ۳/۳ ۲۰۲۰= ۳/۴
	درصد کودکان زیر ۵ سال دارای اضافه وزن در کشورهای با درآمد بالا (درصد)	۲۰۱۸=۷,۷	۲۰۱۹= ۷/۸ ۲۰۲۰= ۷/۸
	۸- شیوع چاقی در جمعیت بزرگسال (۱۸ سال به بالا) در ایران (درصد)	-	-
	شیوع چاقی در جمعیت بزرگسال (۱۸ سال به بالا) در جهان (درصد)	-	-
	شیوع چاقی در جمعیت بزرگسال (۱۸ سال به بالا) در کشورهای کمتر توسعه یافته (درصد)	-	-
	شیوع چاقی در جمعیت بزرگسال (۱۸ سال به بالا) در کشورهای با درآمد بالا (درصد)	-	-
	۹- شیوع کم خونی در بین زنان در سنین باروری در ایران (۱۵-۴۹ سال) (درصد)	۲۰۱۸=۲۳/۷	۲۰۱۹=۲۴/۱

ابعاد امنیت غذایی	شاخص	وضعیت در سال ۱۳۹۷ (میانگین ۲۰۱۷-۲۰۱۹)	وضعیت در سال ۱۳۹۸ (میانگین ۲۰۱۸-۲۰۲۰)
بهره مندی	شیوع کم خونی در بین زنان در سنین باروری در جهان (۱۵-۴۹ سال) (درصد)	۲۰۱۸=۲۹/۶	۲۰۱۹=۲۹/۲۹
	شیوع کم خونی در بین زنان در سنین باروری در کشورهای کمتر توسعه یافته (۱۵-۴۹ سال) (درصد)	۲۰۱۸=۳۹/۲	۲۰۱۹=۳۹/۴
	شیوع کم خونی در بین زنان در سنین باروری در کشورهای با درآمد بالا (۱۵-۴۹ سال) (درصد)	۲۰۱۸=۱۴/۱	۲۰۱۹=۱۴/۱۴
	۱۰-شیوع تغذیه انحصاری با شیرمادر در بین نوزادان ۵-۰ ماهه در ایران (درصد)	-	-
	۵-۰ ماهه در جهان (درصد)	-	۲۰۱۹=۴۴
	شیوع تغذیه انحصاری با شیرمادر در بین نوزادان ۵-۰ ماهه در کشورهای کمتر توسعه یافته (درصد)	-	۲۰۱۹=۵۵/۲
	شیوع تغذیه انحصاری با شیرمادر در بین نوزادان ۵-۰ ماهه در کشورهای با درآمد بالا (درصد)	-	-
	۱۱-شیوع کم وزنی در بدو تولد در ایران (درصد)	-	-
	شیوع کم وزنی در بدو تولد در جهان (درصد)	-	-
	شیوع کم وزنی در بدو تولد در کشورهای کمتر توسعه یافته (درصد)	-	-

ابعاد امنیت غذایی	شاخص	وضعیت در سال ۱۳۹۷ (میانگین ۲۰۱۷-۲۰۱۹)	وضعیت در سال ۱۳۹۸ (میانگین ۲۰۲۰-۲۰۱۸)
بهره مندی	شیوع کم وزنی در بدو تولد در کشورهای با درآمد بالا (درصد)	-	-
شاخص‌های دیگر	۱- حداقل نیاز انرژی غذایی در ایران (کیلوکالری/سرانه/روز)	۲۰۱۸=۱۸۳۳	۲۰۱۹=۱۸۳۱ ۲۰۲۰=۱۸۳۰
	حداقل نیاز انرژی غذایی در جهان (کیلوکالری/سرانه/روز)	۲۰۱۸=۱۸۲۷	۲۰۱۹=۱۸۲۷ ۲۰۲۰=۱۸۲۸
	حداقل نیاز انرژی غذایی در کشورهای کمتر توسعه یافته (کیلوکالری/سرانه/روز)	۲۰۱۸=۱۷۲۴	۲۰۱۹=۱۷۲۷ ۲۰۲۰=۱۷۲۹
	حداقل نیاز انرژی غذایی در کشورهای با درآمد بالا (کیلوکالری/سرانه/روز)	۲۰۱۸=۱۹۲۲	۲۰۱۹=۱۹۲۲ ۲۰۲۰=۱۹۲۱
	۲- متوسط نیاز انرژی غذایی در ایران (کیلوکالری/سرانه/روز)	۲۰۱۸=۲۳۶۶	۲۰۱۹=۲۳۶۲ ۲۰۲۰=۲۳۶۰
	متوسط نیاز انرژی غذایی در جهان (کیلوکالری/سرانه/روز)	۲۰۱۸=۲۳۵۹	۲۰۱۹=۲۳۶۰ ۲۰۲۰=۲۳۶۱
	متوسط نیاز انرژی غذایی در کشورهای کمتر توسعه یافته (کیلوکالری/سرانه/روز)	۲۰۱۸=۲۲۰۴	۲۰۱۹=۲۲۰۸ ۲۰۲۰=۲۲۱۲
	متوسط نیاز انرژی غذایی در کشورهای با درآمد بالا (کیلوکالری/سرانه/روز)	۲۰۱۸=۲۵۰۴	۲۰۱۹=۲۵۰۴ ۲۰۲۰=۲۵۰۳
	۳- ضریب تغییر توزیع مصرف کالری همیشگی در ایران (عدد)	۲۰۱۸= ۰/۲۷	۲۰۱۹= ۰/۲۷ ۲۰۲۰= ۰/۲۷

ابعاد امنیت غذایی	شاخص	وضعیت در سال ۱۳۹۷ (میانگین ۲۰۱۷-۲۰۱۹)	وضعیت در سال ۱۳۹۸ (میانگین ۲۰۲۰-۲۰۱۸)
شاخص‌های دیگر	ضریب تغییر توزیع مصرف کالری همیشگی در جهان (عدد)	-	-
	ضریب تغییر توزیع مصرف کالری همیشگی در کشورهای کمتر توسعه یافته (عدد)	-	-
	ضریب تغییر توزیع مصرف کالری همیشگی در کشورهای با درآمد بالا (عدد)	-	-
	۴-بروز اتلاف کالری در سطح توزیع خرده فروشی در ایران (درصد)	$۳/۲۶ = ۲۰۱۸$	$۳/۲۶ = ۲۰۱۹$ $۳/۲۶ = ۲۰۲۰$
	بروز اتلاف کالری در سطح توزیع خرده فروشی در جهان (درصد)	-	-
	بروز اتلاف کالری در سطح توزیع خرده فروشی در کشورهای کمتر توسعه یافته (درصد)	-	-
	بروز اتلاف کالری در سطح توزیع خرده فروشی در کشورهای با درآمد بالا (درصد)	-	-
	۵-متوسط عرضه چربی در ایران (گرم/سرانه/روز) (میانگین سه ساله)	-	-
	متوسط عرضه چربی در جهان (گرم/سرانه/روز) (میانگین سه ساله)	-	-

ابعاد امنیت غذایی	شاخص	وضعیت در سال ۱۳۹۷ (میانگین ۲۰۱۷-۲۰۱۹)	وضعیت در سال ۱۳۹۸ (میانگین ۲۰۲۰-۲۰۱۸)
شاخص‌های دیگر	متوسط عرضه چربی در کشورهای کمتر توسعه یافته (گرم/سرانه/روز) (میانگین سه ساله)	-	-
	متوسط عرضه چربی در کشورهای با درآمد بالا (گرم/سرانه/روز) (میانگین سه ساله)	-	-

